ڕۆمان

دێوانەیەک لەم شارەیە

نەبەز گۆران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رۆمان

دێوانەیەك لەم شارەیە

نەبەز گۆران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رۆمان

دێوانەیەك لەم شارەیە

نەبەز گۆران

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

١

شار، ئارەزووەکان درووستی دەکەن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

شارەکەی میرهودار

شارەکە لە چاو شارانی تر بچووک بوو... لە دوورەوە سەیرت بکردایە، هێندەی چەمۆڵەیەکی دەردەکەوت... لە بەشی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاواوە دوو دەروازەی گەورەی تێدا بوو، دەروازەکان دەیانبەستەوە بە شارانی تری دونیاوە، لە هیچ لایەکەوە قوله و قەڵای تێدا درووست نەکرابوو، بەشی خوارەوەی باوەشی کردبوەوە بۆ دەشتێکی بەرین و، بەشی سەرەوەیشی پاڵی دابوو بە زنجیرە شاخێکەوە. ڕێگای دەروازەکان تا چاو بڕی دەکرد، خۆڵ بوو، جگە لەو دوو ڕێگایە، ڕێگای تری نەبوو. زنجیرە شاخەکانی پشتی شارەکە، وایان لێ کردبوو، هەندێ جار کە سەیریت دەکرد، لە ژنێک دەچوو لە سەر کۆمەڵێک سەرین پاڵی دابێتەوە.

لە بەردەم هەر یەک لەو دەروازانە، چەند سیلکەدارێک وەستابوون، بەشێکی کارەکەیان وەرگرتنی باج و خەراج بوو لەو کاروان و ڕێبوارانەی دەهاتنە ناو شارەکەوە. لە ڕۆژهەڵاتەوە بهاتیتایە، یان لە ڕۆژئاواوە، هەر شتێکت پێ بوایە، بە پێی حوکمی میرنشینەکە، باجی خۆیان لێت وەردەگرت. ئیشی سیلکەدارەکان، تەنها باج وەرگرتن نەبوو... بەشێکیان بە هۆی فێڵ و تەڵەکەوە، لەگەڵ قافڵەی بازرگانە گەورەکان دا، بۆ خۆیان بووبن بە خاوەنی زۆر شت. من بۆ خۆم چەندین جار، سەردەستەی سیلکەدارەکانم لەگەڵ بازرگانەکان بینوە، لە بازاڕ دیارییان بۆ دەکڕی، دیارییەکان ڕەشوەیەک بوون بۆ قوتاربوونی شتومەکی قاچاخ. فێڵێکی تری سەردەستەی سیلکەدارەکان لەگەڵ بازرگانەکان،

چاوپۆشیکردن بوو لە باجی زۆر، بەو مەرجەی شتێکی باجەکە بۆ خۆی بێت. ڕەشوەوەرگرتن و چاوپۆشیکردنیان لە پێش چاوی خەڵک و میرنشینەکە، کرابوە عادەت. کەس لێی نەدەپرسین و دەستە و تاقمەکەی کۆشکیش، بۆ خۆیان خەریکی ماڵکۆکردنەوە بوون.

بەشی باشووری ڕۆژهەڵاتی شارەکە، دەیکردە نزیک دەروازەی یەکەم، کاروانسەراکانی شار کەوتبوونە ئەو بەشەوە. دەبوایە ئەو کاروانانەی لێرەوە تێدەپەڕن، یان بۆ ئەم شارە هاتوون، بە پێی حوکمی میرنشینەکە، هەموویان لەو کاروانسەرایانە بارەکانی خۆیان بخەن و، ڕێگایان پێ نەدرێت بێنە ناو شارەوە بازاڕەکە بشێوێنن.

بۆ ساغکردنەوەی کەلوپەلەکانیان، یەکێک لە کاروانچییەکان دەهاتە سەر سەکۆکەی چوارڕێیانەکەی شار و جاڕی دەدا: کاروانێک لە فلانە شوێنەوە هاتوە، بارەکانی چی و چین... با دووکاندار و بازرگانانی شار بێن بۆ کاروانسەرا مامەڵەی خۆیان بکەن... ئیتر ڕووی دەدا، ڕۆژی چەندین جار، جاڕ بدرێت و ڕوویشی دەدا، بە هەفتەیەک کاروانێک نەیەت بەم ناوە و جاڕ نەدرێ.

دوای جاڕدانەکان، مامەڵەچییان دەچوونە لای کاروانسەراکە و چییان پێویست بوایە دەیانکڕی و دەیانهێنا، لە ناو بازاڕ بە سەر مشتەرییەکانی خۆیان دا، ساغیان دەکردەوە. هەر کاروانسەرایەکیش کاروانێک لە لای، لای بدابایە، دەبوایە باجێکی تایبەت بۆ میرنشینەکە دابنێت. ئەم باجەیان جیاواز بوو لە باجی ساڵانەی خۆیان، خاوەنانی کاروانسەراکان بە هۆی دەستکەوتی زۆریانەوە، گازەندەیان لەم باجە زیادەیە نەدەکرد، بازاڕیان خراپ نەبوو، هێندەیان دەست دەکەوت، باجەکەی سەریان پەرێشانیان نەکات. شارەکە کەوتبوە نێوان تەبرێز و بەغداوە، شا ڕێگای کاروانەکانی ئەم دوو شارە گەورەیە بوو. ئیدی کەم جار ڕووی دەدا کاروانەکان لێرەوە تێ نەپەڕن. حوکمی میرنشینەکەیش بە جۆرێک بوو، بازرگانەکانی بێزار نەدەکرد، تا ڕێگایەکی باشتر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بدۆزنەوە و لەو باجە زۆرەی بە سەریان دانراوە هەڵبێن. باجەکان لەو ئاستە دا بوون، بازرگانەکانی نەدەڕووتاندەوە و جاربەجار لەگەڵ خۆیان دا، دیاریی گرانبەهایان بۆ میر هودار دەهێنا.

بەشی باشووری شارەکە، گەڕەکی جوولەکەکان بوو. زۆربەی بازاڕی قەیسەری و دووکانی وشکەفرۆشی و زێڕ و عەتارەکان، بە دەست ئەو جوولەکانەوە بوون، کە لە باشووری شار دادەنیشتن. لە هەموویشیان بە ناوبانگتر و سەنگینتر، سۆنەی جوولەکە بوو. دووکانی عەتارەکەی سۆنەی جوولەکە، ڕێک دیواری بە دیـواری دووکانی پینەچێتییەکەی باوکمەوە بوو. دەتوانم بڵێم: زۆربەی ڕۆژەکان، بە چاوی خۆم سۆنەی جوولەکـەم دەبینی. پیاوێکی باڵابەرزی ئەسـمەر... کڵاوێکی بچووکی ڕەشی خڕی دەخستە سەر تەوقەسەری... لە تەنیشت کڵاوەکەیشەوە، دوو پەلکەی لوولکراوی بە ڕۆن چەورکراو هاتبوونە خوارەوە... ڕیشێکی ڕەشی قەترانیی درێژی هەبوو، دەهاتە سەر سینەی... عابایەکی ڕەش و کراسـێکی بێ ئێخەی مەخمەڵیی لە بـەر دەکرد... لەگەڵ جووتێک پێڵاوی پێستەی قاوەیی، زۆربەی کات بەم جۆرە دەهاتە دەرەوە و لە دوورەوە دەتناسییەوە... ئەنگوستیلەیەکی ئاڵتوونیش لە پەنجەتووتەی دەسـتی بوو، لە سەر ئەنگوسـتیلەکە بە یاقووتی ڕەش ئەستێرەکەی داود کێشرابوو.

پێـش نیوەڕوان خۆی دەهـات بۆ دووکانەکەی. کـە دەهات، زۆری نەدەبـرد، یەکیـەک و دوودوو بازرگانـە جوولەکەکانی شـار و ئەهلی ناسـراو لێـی کـۆ دەبوونـەوە. هێندە خۆشمەشـرەب بـوو، کاتێکت دەزانـی قاقـای میوانەکان، تا دووکانەکەی ئەو سـەر قەیسـەرییەکە دەڕۆیشـت. هەگبەکەی پڕ لە قسـەی نەسـتەق و پەندی پێشـینان و چیرۆکی گاڵتەئامێزی کاروانەکان بوو. لە بەشی باکووری شار هەموو، جوتیارەکانـی دەوروبـەری شـاری لێ کـۆ بوونـەوە. لای باکوورەوە دوو کانـی و ڕووبارێکـی لێ بوو، بەڵام ڕووبارەکـە ئاوەکەی کەم بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

هێندە نەبوو بتوانێت شـنەبایەکیش بۆ شارەکە درووست بکات. تەنها کۆمەڵێک زەویـوزاری ئەو جوتیارانەی تەڕ دەکرد، سـەوزەیان دەکرد و بەیانییان زوو دەیانهێنا لە تەڕە فرۆشـەکانی تەنیشت کاروانسەراکە بە سـەر دووکانی سەوزەفرۆشەکان ساغیان دەکردەوە. لای ڕۆژهەڵاتی تێکەڵەیـەک بـوو لە خەڵکی جۆراوجـۆر و لای ڕۆژئاوا، خزمانی میر و سـیلکەدارەکان بوو. ئەوانەی سـەر بە میرنشینەکە بوون، لەو بەشەی شـار کۆ بووبوونەوە و دونیایەکی تایبەت بە خۆیان دروووست کردبوو. ماڵەکانیان، گەڕەکەکانیان، شـێوەی ژیانیان، لە بەشـەکانی تری شار جیاواز بوو. ئەو کات پێیان دەگوتن: گەڕەکی بخۆرەکانی شار. ئێستا نازانم چییان پێ دەڵێن. گەرچی کۆشـکەکەی میر لەو بەشـەی شـار نەبوو، کەوتبوە ناوەڕاستی شار و بەرامبەر خانەقا گەورەکە بوو، بەڵام بۆ خۆیشی لایەکی شارەکەی لە دەستە و تاقمەکەی خۆی پڕ کردبوو. پیاوێکی خراپ نەبوو، تا خراپتر نەبینرا، نەزانرا باشە. خزمانی حەزیان بە فرەخۆری و کەمئیشی دەکرد. لە پاڵ سێبەرەکەی میر دا، دەستیان دابوە ماشینەوەی سەروەت و سامان.

دوو شا ڕێگا بە ئاراستەی یەکتربڕین بە ناو شارەکە، لە ڕۆژهەڵاتەوە بۆ ڕۆژئاوا و، لە باکوورەوە بۆ باشوور شارەکەیان کردبوو بە چوار بەشی سەرەکییەوە. لە ناو یەکتربڕینی شا ڕێگاکان دا، فولکەیەکی گەورە و مەیدانێکی گەورە بە شێوەی بازنەیی پڕ لە گوڵ نەخشێنرابوو. بەشی پیشەگەرەکان کەوتبوە سەر یەکێک لەو دوو شا ڕێگایە، کە دەچوەوە بەردەم ماڵی میر و خانەقا گەورەکە.

ماڵی ئێمە لە پشت حەمامە سپییەکەوە بوو. حەمامی سپی، یەکێک بوو لە حەمامە گەورە و بەناوبانگەکانی شـار. کاتی خۆی بە قشـڵی سـپی، بە دەستی وەستاکانی تەبریز و سنە دروووست کرابوو. خاوەنی حەمامەکە شارۆی کوتاڵفرۆش بوو... هەم دووکانی کوتاڵی هەبوو، هەم حەمامەکەیش هی ئەو بوو... کۆمەڵێک کەس ئیشیان لە سەر دەکرد و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ژیانی خۆیان لە سەری بەڕێوە دەبرد. ئەو خانووەی ئێمەی تێدا بووین، هی باپیرم بوو. کاتی خۆی کە میر هودار شارەکەی درووست کردبوو، داوای کردبوو کۆمەڵێک پیشەگەر بێنە ئەم شارەوە، کە باپیرم هاتبوو، ئەم پارچە زەوییەی پێدا بوو، ئەویش بۆ خۆی کردبووی بە خانوو و وەک میراسێک بۆ باوکم جێما.

دوای مردنی باپیرم، نەنە پوونە لە ماڵی ئێمە دەژیا. تا ئەو کاتەی کۆچی کرد، یەکێک بوو لە هاودەم و خۆشەویستەکانی من. من هەتا دەمرم، نیانی و میهرەبانیی نەنەم بیر ناچێت. باوکم هەمیشە دەیگوت: "تۆ کوڕی نەنە پوونەیت. مادام نەنە گەورەی کردوویت، شتێکی گەورەیشت لێ دەردەچێت." باوکم لەم خەیاڵانە دەستی هەڵنەدەگرت. بەردەوام پێی وابوو، هەر کەسێک ژنە دەستڕەنگین و میهرەبانەکان گەورەی بکەن، شتێکی گەورەی لێ دەردەچێت! تا ئێستایش لەوە تێ نەگەییشتم، گەورەیی مرۆڤ پەیوەندیی بە چییەوە هەیە! هەندێک پێیان وایە، گەورەیی مرۆڤ لە ژیرێتییەکەی دایە، هەندێکی تر پێیان وایە، لە دەسەڵات و هێزەکەی، هەندێکی تریش بە داراییەکەی. ئیتر هەر یەکە و لە جێی خۆیەوە گەورەیی، بە شتێکەوە دەبەستێتەوە. باوکیشم گەورەیی بەوە دەبەستەوە، کە من ببمە خوێندەوارێک و دەست لە پیشەی پینەچێتییش هەڵنەگرم، تا میراسەکەی باپیرم کۆتایی نەیەت. میراسێک باپیرم بۆ ئێمەی جێ هێشتبوو، پینەچێتی و خانوێکی پشت حەمامە سپییەکەیە.

خەڵکی دەرەوە ڕوویان لە شارەکە دەکرد، لە چاو جارانی کەمێک گەورەتر دەینواند. هەر کەسێک بیویستایە، بێتە ئەم شارە و تێی دا نیشتەجێ بێت، دەبوایە سەرەتا باجی چوار ساڵ بەروبوومی خۆی بداتە میرنشینەکە و لەو پارچە زەوییەی پێی دەدرا لە لایەن دیوانی میرەوە، خانوێک درووست بکات. کەسی هاتوو پیشەگەر بوایە، هەر کارێکی بکردایە، باجی ساڵانەی خۆی لێ وەردەگیرا. لە هەقی ئەوەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بوەتە شارنشین، باجی دەدا و لە هەقی ئەوەی باجیشی داوە، لە لایەن میرنشینەکەوە ڕێـزی کارەکەی و ئارامیی ژیانــی دەپارێزرا. بۆ کەس نەبوو سەرانە لە شارنشینەکان وەربگرێت و تەشقەڵەیان پێ بکات. ئەو پیاو خراپانەی لە شارەکە بوون، یان لە ڕێگای کاروانەکانەوە دەهاتن، یا شــاری بوون، چەندین جۆرییان تێدا بوو، کە بە ســەر خراپەیەکەوە دەگیران، بۆ تەمێکردن، دوو ڕۆژ بە داری مەیدانەکەوە دەبەسترانەوە. داری مەیدانەکەی ناوەڕاستی شاریان ناو نابوو، داری پاکبوونەوە. هەر کەسێک بەو دارەوە ببەسترایەتەوە، لە پشت سەرییەوە بە نووسراوێکی مۆرکراویــی میــر، تاوانەکــەی و کارەکەی و ســزاکەی دەنووســرا. کە خەڵکــی بەو نــاوەدا گووزەریان دەکرد، دەیانزانی کابرای هەڵواســراو، بۆچی لەوێیە. ســزای هەڵواســینەکە، تەنها بۆ پیشــاندانی کەســەکە بوو، دوای ناســاندنی خۆی و گوناهەکەی، هەڵواســراو دەبرایە بەشــی زیندانی سیلکەدارەکان. زیندانەکە بەشێکی گەورە بوو لە گەڕەکی دار و دەستەی میر. لەوێ وا باسیان لە کۆشکە قاوەیییە گەورەکە دەکرد، بەشــی خوارەوە ژێرزەمینێکی تاریکی هۆدەی بچووک بچووکە... حەق و حسابی گوناهکاران و گیراوەکان لەو زیندانەدایە و سەرۆکی زیندانەکە بانخانە.

لــە ناو شــار دا چەند تەکــێ و خانەقایەکی لێ بــوو. لە هەموویان گەورەتر، خانەقا گەورەکەی لای خوارەوەی بەرامبەر کۆشکەکەی میری گەورەیە. ئەو خانەقایە، کاتی خۆی لە لایەن سۆفییەکی ڕاگووزەرەوە درووســت کــراوە... چــی زانا و دەروێش و ســوختە و فەقێ هەبوون، دەهاتن لەو خانەقایە، خەریکی خوێندن و زیکر و تەهلیلە دەبوون... لە ناوەڕاســتی خانەقاکەیش، گۆڕی ئەســحابەیەکی تێدا بوو... مەلای گەورەی شار، هەر لە تەنیشت گۆڕەکەوە دوو ژووری قیت کردبوەوە... خــۆی و مەلا ژن و کچە عازەبەکــەی لەوێ دەژیان... بەیانییان وانەی بە فەقێیەکان دەگوتەوە و ئێوارانیش لە ســەر حەوزەکە دادەنیشــت و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

لەگەڵ کۆمەڵێک مەلا و زانا و شاعیری ئەو سەردەمە بۆ خۆی خەریکی دەردەشە بوو. ئەو کاتەی سوختە بووم و پاشان بووم بە فەقێ، زۆر کەسم لەم شارە ناسی... لە سوختەخانە چەندین کەسم ناسی... لە فەقێیەتی دا چەندین کەسم ناسی... ئێوارانیش کە دەچوومە دووکانی باوکم، لەوێش چەندین کەسم ناسی. شارەکەیش ئەوەندە گەورە نەبوو، بە یەکتر غەریب بین. دوو ئەمسەر و ئەوسەرت بکردایە، هەموو دەیانزانی تۆ کێیت. خەڵکەکەی زۆر سەیر بوون... دونیا بڕووخایە خەڵکی شار لە پێکەنینی خۆی نەدەکەوت. نازانم ئەو خەڵکە لە چ ئەستێرەیەکەوە هات بوون. ڕۆژ تا ئێوارە دەم بە پێکەنین و خۆشـمەجلیس... چییان پەیدا دەکرد، ئێواران دەیانخوارد و دەسـتیان دەخسـتە سەر سنگیان و دەیانگوت:

خوا گەورەیە بۆ بەیانی!

کەسم لەم شارە نەدی، بیر لە بەیانی بکاتەوە... هەموویان بیریان لەو ساتە دەکردەوە، کە تێی دا دەژیان. کاتێک بۆ خوێندن بە شارەکانی تردا گەڕام، ئەو کات زانیم، هیچ شارێک لەم شارەی من ناچێت. ژیان لێرە هەر ئەو ساتەیە، کە تێی دا دەژیت. لە شارانی دیکە، ژیان ئێستا و ئاییندەیە. لێرە کەس ئاییندەی نەدەویست. تەنها جوولەکەکان بوون، بیریـان لە ڕۆژێکی تر دەکردەوە، باقی خەڵکەکەی جۆرێکی تر بوون. بە هۆی شـوێنەکەم و ویقاری شـوێنەکەمەوە، لە زۆر شـت مەحرووم بووم. وەلێ لەوە مەحرووم نەبووم، بەشـێک بم لەو جۆشوخرۆشـەی لـەم شـارەدا هەن. ئەگەرچی لـە نیوەی ڕێگاکە دا، نـەم دەزانی بەو دوو شـا ڕێگایەی، کە لە دوو شـا ڕێگای شـارەکە دەچوون، کامیان بگرمە بەر. تێگەییشـتم، مرۆڤ نابێت هەمیشە بە ڕێگایەک دا بڕوات، باشترە لە سەر دووڕێیانێک بوەستێت و باش بڕوانێت، جا ڕێگای خۆی بگرێتە بەر... ئەگەر وا نەکات، دیسان دەگەڕێتەوە شوێنەکەی خۆی. بیرکردنەوە لە ڕێگاکان، باشـترە لە تاقیکردنەوەیان. قورسـە بتەوێت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بەو تەمەنە کەمەی بەشت دراوە، چەندین ڕێگا تاقی بکەیتەوە. لە باتی تاقیکردنەوە بیر بکەوە، دوای هەنگاو بەرەو ڕاستەکەیان بهاوێ. کەمێک لە سەردەمی میری گەورەم لە بیرە. ناتوانم بڵێم هەموویم لە بیرە، ئەمما هێندەم لە بیرە، وێنەی شارەکە و جوولەکانی وەک خۆی بکێشم. سەردەمەکەی میری گەورە سەردەمێک بوو، هەم خۆش هەم سەخت... سەردەمێک بوو، ئەو کاتە شارەکە بەس هی ئەو خەڵکە بوو تێی دا دەژیان. کەسی تری غەریبە بۆی نەبوو بێتە شار و ببێتە بکوژ و ببڕی شار. هەر چەند باج و خەراجەکانی قورس بوون و دەستە و تاقمەکەی لە تەنتەنەی خۆیان دا دەژیان و دەستیان بە سەر زۆر شت دا دەڕۆیشت. ئەمما هەر بەشی ئەوە خۆشیی هەبوو، خەڵکەکەی هەست بە ئارامی بکەن. خراپم نەوتبێت، خەڵکی ئەم شارە بیانخەیە ناو دۆزەخەوە، هەر سووچێک دەدۆزنەوە، تا بۆ خۆیان تێی دا پێ بکەنن. بەس بۆ منێکی ناو خانەقاکان، هێشتا خۆشییەک مابوو لە دڵم دا. دوای ئاژاوە گەورەکە، ئەوەیش نەما و ئیتر شار بوو بە شاری غەریبان.

شتەکان سەیرن! مرۆڤ هەندێک جار وای لێ دێت هەموو ڕابردوویەک لای جوان بێت. من ئەوەتا گەورە بووم و زۆر شتم دیوە، بەڵام چی ئەو شتانەی ئێستا دەیانبینم، هێندەی یەک چرکەساتی ڕابردوو لام جوان نین. ئەم کەسەرە چییە لە ناخی مرۆڤ دا، دەبێت هەمیشە خەم بۆ ڕابردووی بخوات. دەبێت چ سیحرێک لە ڕابردوو دا هەبێت، وا مرۆڤ بەم جۆرە سەیری دەکات. خۆ هەموو شتەکانی ئێستایش ناشیرین نین، ئیتر بۆ دەبێت دایم ڕابردوو جوان بێت. جارێک نەبوە نە لە باوکم، نە لە نەنکم، نە لە دایک، تەنانەت نە لە مەلا شەش پەنجەیش ببیستم، کەسەر بۆ ڕابردوو نەخۆن. خۆیشم وا بووم. هەمیشە دەمگوت:

"خۆزگەم بە ڕابردوو! خۆزگەم بەو کەسەی لە ئێستا دا ناژیت، ئێستا دەردێکی سەختە. دەردێکە تا دەچینە گۆڕەوە لەگەڵمانە. مرۆڤ

لەتلـەت کراوە، لەتێکی لە ڕابـردوو دا جێ ماوە و لەتێکی بە برینەوە لە ئێستایە و لەتێکیشی خەون بە ئاییندەوە دەبینێت. جگە لە ئێستا، نـە ئاییندەی لێـوە دیارە، نە ڕابـردووی بۆ دەگەڕێتـەوە. کەی ئەوە حاڵە مرۆڤ بە دەسـت ژیانەوە دەیکێشێت. بەردەوام لە ئێستایەک دا چەقیوە، گۆشـەیەکی تر شک نابات، پێی خۆی تێ بخات و پێیەکانی لە ناو ئێستا دا جووڵەیان لێ بڕیوە!"

خۆزگەم بەو سەردەمانەی تێپەڕین و نایەنەوە. سەردەمانی تێپەڕیو، شـتەکان جۆرێکی تر بوون، تەنانەت مرۆڤەکانیش جۆرێکی تر بوون. بۆنی شـتەکان وەک ئێسـتا ناخـۆش نەبوون. بڕوام پـێ دەکەن یان نـا، نانـی جاران بۆنی خۆشـتر بوو لە نانی ئێسـتا. خانوە بچووک و تاریکەکان، زۆر خۆشتر بوون لەو خانوە گەورانەی لە سەر شان خۆیان داداوە. کۆڵانەکانیش هەر خۆشتر بوون. تۆ لەوە بگەڕێ، میری گەورە، وەک شارنشینێکی ئەم شارە، خۆی دوور نەدەخستەوە لە خەڵکەکەی و دایم دەرگای ماڵەکەی کراوە بوە. تەنانەت چاوی پیاوانی کۆن، وەک چاوی پیاوانی ئێسـتا پیس نەبوو. چاوی پیاوانی کۆن، بۆ سرووشتی دەروانی، چاوی پیاوانی ئێستا بۆ درزێکی بچووک دەڕوانێت و ژیان لەو درزەوە دەبینێت.

هاوینان لەگەڵ فەقێیەکان دا دەچووین بۆ چەمەکەی لای باشووری شار، لە تەنیشت کانی کچانەوە، خۆمان ڕووت ڕووت دەکردەوە مەلەمان دەکرد، نە ئێمە ئارەزووی کچەکانمان دەکرد، نە ئەوان ئارەزووی بینینی ئێمەیان دەکرد. جاربەجاریش بە دزییەوە دەهاتن تێکەڵمان دەبوون و کاتێک بە خۆمان دەزانی، پێکەوە مەلە دەکەین! وەلێ بۆ مامۆستامان نەدەگێڕایەوە، نەکا پێمان بڵێت: کوفرە و دەچنە جەهەندەم.

کەچی ئێسـتا کچێک ناوێرێت پارچەیەکی گیانی دەربکەوێت، سەد چاو تێی دەچەقن. ئەمە چ سەردەمێکە ئێمەی تێداین؟ باشە ئەم شارە بۆچی وا زوو پیس بوو؟ بۆچی وا زوو گۆڕا و ڕۆحی خۆی لە دەست دا و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ئیتر سەرتاپای گیانی بوو بە ئارەزوو؟ بۆ خۆم هەمیشە ئەم پرسیارانە لە خۆم دەکەم و هیچیشیان تێ ناگەم. تێ ناگەم بۆچی دەبێت شتەکان وایان لێ هاتبێت. کوا شارە سادە و پڕ ڕۆح و جوانەکەی میر هودار؟ کوا چاوە گەش و پاکەکان و زمانە شیرینەکانی جاران؟ ئێمە بۆ کوێ دەچین؟ خودایە یارمەتیم بدە. تا شتێک لەم گۆڕینەی مرۆڤ تێ بگەم. بزانم بۆچی دەستی لە هەموو شتێک هەڵگرتوو ڕووی کردە ئارەزووەکانی و شارەکەیشی بەرەو ئارەزووەکانی خۆی برد. قسەکانی مەلا شەش پەنجەم بیر ناچن، کە دەیگوت:

"کوڕەکانم:

شار خۆی ئارەزووە. ئەوەی یەکەم جار شاری درووست کردوە ڕۆحی داوای لێ نەکردوە بیکات. ئارەزووەکانی داوایان لێ کردوە بیکات. جا هەر کاتێک ویستتان لە ئارەزووەکانتان دوور بکەونەوە، کەمێک لە شار دوور بکەونەوە."

ئەم قسانە نەدەچوون بە مێشکم دا. شتێکی تر هەبوو نە من لێی تێ دەگەییشتم، نە مەلا شەش پەنجە. شتێک کە شارەکەی گۆڕی بوو، شارەکەی جاران نەبوو. دەبوایە بە شوێن ئەو شتە بکەوم تا بزانم، بۆچی وای لێ هاتوە. دەکرێت لە شار بیت و لە پاکییەوە نزیک بیت و دەیشکرێت لە دەرەوەی شار بیت و لە پاکییەوە دوور بیت. پاکی و پیسی لای مرۆڤ خۆیەتی، نەک لای شارەکان. ناحەقی ناگرم مامۆستا شار و مرۆڤ و ئاسمان و زەمین، چی لەم سەر زەمینەیە بە ڕەشوسپی دەبینێت، یا باش، یا خراپ.

کوڕی پینەچییەکە

دەورویەری نیوەڕۆ، لە بەردەم هەیوانەکە دانیشتبووم، کاتێکم زانی دەرگای حەوشە کرایەوە و باوکم هاتە حەوشەوە. بیرم نایەت لەم کاتانە دا، باوکم گەڕابێتەوە ماڵ، هەمیشە درەنگ دەگەڕێتەوە و کاتەکانی دیارن... کەی دەڕوات و کەی دێتەوە. هاتنەوەکەی کتوپڕ بوو! کە چاوی پێم کەوت، هەموو گیانی پێدەکەنی، بە دەنگە نەرمەکەی خۆی، لە حەوشەکەوە بانگی دایکمی کرد. دایکم لە قەراغ حەوزە شینەکە، لە سەر کۆتەرەدارێک دانیشتبوو، لە ناو تەشتە مسەکە دا یەک دوو جاجمی خووساندبوو، خەریک بوو بەو سابوونە ڕەقییە دەیشووشتن، کە بە زەیتوون درووست دەکران. سەرێکی بەرز کردەوە بۆ باوکم و گوتی:

– خێرە؟

– شوکور خێرە. کوڕەکەمان گەورە بوە، لە خوا بە زیاد بێت، مەلا ڕازی بوو، بیبەم بۆ حوجرە ببێت بە سوختە. دایکم کە ئەمەی بیست، زۆر بە قووڵی ئۆخەیەکی کرد. بەس من هەستم بە هیچ شتێکی خۆش نەکرد. تۆزێکیش ترس نیشتە گیانم و دڵم خێراتر لێی دەدا، وەک بڵێی بۆ شوێنێکم دەبەن، شوێنی من نییە. کە شوێنەکەم بە دڵ نەبێت خۆشترین شوێنیش بێت، هەستم بۆی نابێ. خۆشی و ئۆخەیەکەی دایک و باوکم، منی نەجووڵاند. هەر چۆن قاچم شۆڕ کردبوەوە بە سەر سەکۆکەی بەر هەیوان، هەر وا لە جێی خۆم وەستابووم. بە دەست و بە چاو و بە ڕووخسارێکی گەشی پڕ لۆچەوە باوکم بانگی کردم،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

دەستی گرتم و بردمییە لای. خۆم گەیاندە ئاو و بە قوونەقوون خۆم گەیاندە لای. دەستی گرتم و بردمییە بازێکم دا و بە قوونەقوون خۆم گەیاندە لای. دەستی کرد بە حەوزەکە دا تەڕی کرد و هێنای بە لای حەوزەکە، دەستی کرد بە حەوزەکە دا تەڕی کرد و هێنای بە ڕووخسار و سەرم دا. ئینجا چەمییەوە و دەستێکی هێنا بە کەوا و سەڵتەکەم دا و کڵاوە قیت و گوڵگوڵاوییەکەی کردە سەرم و دەستی گرتم، لە حەوشە وەدەر کەوتین. ئاگام لێ بوو کاتی وەدەر کەوتن، دایکم لە دوورەوە فووی کرد بە دەورمان دا و لێوی جووڵاند. لەو کاتە دا باوکم بە دەستە زبر و بریندارەکانی زوو زوو، یەخەکەم، کەواکەم، قژە خاو و شێواوەکانم، شوێنێکمی چاک دەکرد و پێی دەگوتم: تۆ گەورە بوویت، دەتبەم لای مامۆستا فێری زۆر شتت بکات. سبەی ڕۆژێ وەک من کوێر نابیت و هەموو شت دەبینیت. ڕۆڵە ئەوەی خوێندەواری نەبێت، ئەو شتانە دەبینێت، نیشانی دەدەن. ئەگەر کاتی خۆی باوکم بیخستامەیەتە حوجرەیەک و نەی کردمایە بە شوانی بزنە کلکبڕاوەکان، ئێستا بۆ خۆم شتێکم پێکەوە نابوو. ناهێڵم تۆ وا بیت و وەک خۆم کوێر دەرچیت. وەرە لەگەڵ بابە، با بتبەم بۆ شوێنێکی زۆر خۆش. ئەو شوێنە دڵت ڕووناک دەکاتەوە، ئەوەندە دڵت ڕووناک دەبێتەوە، چاوەکانیشت دابخەیت دەتوانی ببینیت. ئاخر کوڕم خوێندەواری وایە، بە تاریکییش دەتوانی ببینیت. خوێندەواری چاوت پاک ناکاتەوە، مێشکت دەکاتەوە. منیش هەموو شت دەبینم، نەخوێندەوارەکان بە چاو کوێر نین، بە مێشک کوێرن. دەمەوێت تۆ وا نەبیت. ئەو ڕێگایەی خۆم پێی دا ڕۆیشتم، ڕێگایەکی تاریک و ناخۆش بوو، نابێت تۆیش بەو ڕێگایە دا بڕۆیت. تۆ جیا دەکەمەوە لە خۆم. ڕۆژێک دێت قسەکانمت بیر دەکەوێتەوە، ئەوسا دەزانی ڕێگا جیاکردنەوە، چی بە تۆ کرد.

وەگەلی کەوتم، قەت بە خۆمەوە نەم دیبوو لە گەڕەکەکەی خۆمان دوور بکەومەوە. لەو دیو گەڕەکی خۆمانەوە، ماڵی نۆری لێ بوو. بازاڕێکی گەورە تا خواری خوارەوە درێژ بووبووەوە. تەقەتەقی قاچی ئەسپ و عەرەبانەکان کە بە ناوەڕاستی بازاڕەکە دا دەڕۆیشتن، دەنگی

خاوەن دووکانەکانی دەشاردەوە، کە خەریکی مامەڵەکردن بوون لەگەڵ کڕیارانیان. شتانێکم دی، پێشتر هەرگیز نەم بینیبوون. باوکم توند دەستی گرتبووم. ئاگام لێ نەبوو باوکم سڵاو لە کێ دەکات و چی بەو کەسانە دەڵێت لە ڕێگا تووشی دەبوون. هەر ساتە و چاوم لە سەر شتێک بوو. یەکێک سەوزەی پاک دەکرد و یەکێک چەقۆیەکی گەورەی بە دەستەوە بوو، لە ڕانی حەیوانێکی هەڵواسراوی دەدا، یەکێکیش بە مەقاشێک لە ناو کوورەیەک دا پارچە ئاسنێکی دەردەهێنا. هەر یەکە و شتێکی دەکرد! بینینی دووکانە زۆرەکان و قەرەباڵغی و دەنگە دەنگەکان، بۆ من تازە بوون. خێرا خێرا چاوم لەم دووکانەوە بۆ ئەو دووکان دەگواستەوە. چاوم تێر نەدەبوو بە بینینیان، بە ئێستایشەوە، خۆشترین ڕۆژم ڕۆژی چوونە بازاڕ بوو. نەیشم دەزانی هەر یەک لەوانە زەحمەتێکی زۆریان دەوێت.

بەدەم سەیرکردنی دووکانەکان و خەڵکەکەوە، کاتێکم زانی باوکم گوتی: ئەوە گەییشتین. لە بەردەم دەروازەیەکی گەورەدا وەستاین. دەروازەکە بە خەتی خواروخێچ و بە گەورەیی شتی لە سەر نووسرابوو. دەروازەکە لە سەرەوە سوچێکی گەورەی هەبوو، پاشان وەک نووساندنی پەنجەکانی دەست لە سەرەوە بۆ خوارەوە، شۆڕ بووبووەوە بە سەر خۆی دا، بانێژەی سەرەوەی لە چەترێک دەچوو. هەر دوو دەروازەکە بە گەورەیی کرابوونەوە، حەوشەیەکی گەورە و حەوزێک و چەند کەسێک لە ژێر دارێکی گەورە دانیشتبوون کتێبیان بە دەستەوە بوو دەیانخوێندەوە. لای سەرەوەی حەوشەکە، منارەیەکی بەرز بەرز بە پێوە وەستابوو، هێندە بەرز بوو لە ژێرەوە سەیرت دەکرد، کڵاوەکەی سەرت دەکەوتە خوارەوە. لە تەنیشت منارەکە تۆپەڵەیەکی خڕی گەورە، کە لە کڵاوەکەی من دەچوو بە سەر دیوارەکانەوە خۆی شۆڕ کردبووەوە. کاتێک وەژوور کەوتین، پیاوێکی باڵا بەرزی عەبا لە شان، بەخێرهاتنی باوکمی کرد. یەکسەر باوکیشم بە منی گوت: دەستی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

مامۆستا ماچ بکە، دەی خێرا.

منیش دەستە پان و درێژەکانیم ماچ کرد، ئەویش دەستێکی هێنا بە سەرما و بەخێرهاتنی کردم.

مامۆستا گیان ئەمە کوڕەکەمە، خزمەتکاری تۆ و خانەقا پیرۆزەکەیە. شوکر بۆ خوا کوڕێکی زیرەک و عاقڵە. شیعری زۆریشی لە بەر کردەوە، هەر چەند من و دایکی خوێندەواریمان نییە، بەڵام بە بۆنەی ڕەفیقەکانییەوە شیعرگەلێکی لە بەر کردوە، بەوە دا دەزانم ئاخری ئەم کوڕەم شتێکی لێ دەردەچێت. ئینجا ڕووی کردە من، کوڕم ئەمە مامۆستایە. هەر چی گوت تۆ وا دەکەیت. هاروهاجی ناکەیت و چ خزمەتێکی هەبوو بۆی بکە. ئیتر تۆ کوڕی ئێمەیت و خزمەتکاری مامۆستا و حەوشەی ئەم خانەقایەیت. زۆر باش لەم شتانە تێ نەدەگەیشتم، ئەوەندە دەزانم منداڵانی گەڕەک باسیان لەوە دەکرد، مامۆستاکان تا سوختەکان فێری زانستی خوێندن بکەن، دار بەکار دەهێنن. هەر چی بکەیت هیچ باوکێک نایەت بە پیرتەوە پشتت بگرێت، هەمیشە پشتی مامۆستاکان دەگرن. کاتێک باوکم خۆی ڕۆیشت و خۆم بە تەنیا لە ناو حەوشەیەکی گەورەی پڕ لە کەسانی غەریب بینییەوە، دڵم تەنگ بوو. ئەوەندە دڵم تەنگ بوو، هەر کەسێک قسەیەکی لەگەڵم بکردایە، دەمدایە پرمەی گریان. بۆ شاردنەوەی چاوە تەڕەکان و لێوە نیشتوەکانم، چوومە کەنار حەوزەکە، دەستم کرد بە شووشتنی ڕووخسارم. جاربەجار سەیرێکی ئەم لا و ئەو لام دەکرد، نەبادا کەسێک هەستی بەوە کردبێت چاوە تەڕەکانم هی دڵ پڕیمە، نەک هی شووشتن. ڕووخساری خۆیشم لە حەوزەکە دەبینی، کە چۆن خەم نیشتوەتە سەری.

ئەو ڕۆژە یەکەم ڕۆژم بوو، چوومە شوێنێک خەڵکی نەناسراوی لێ بوو و شێوەی لە ماڵی خۆمان نەدەچوو. هەر چەندە شارەکەمان زۆر گەورە نەبوو، کەچی من زۆربەی ئەو شوێنانەم نەبینیبوو، کە کوڕانی

گەڕەک دەیانبینی، خەتاکەیش لە من نەبوو، هی ئەوە بوو تاقانەی ماڵەوە بووم، کەمێک لە دایکم دوور بوومایە، کون و قوژبنی ماڵ و گەڕەک دەگەڕا بە شوێنم دا، نەکا شتێکم لێ بە سەر هاتبێت. قەت ئەو قسانەیم بیر ناچێت، دایکم بە کەسەرەوە لە سەر بەرماڵەکەی دەیگوت:
خودا ویستی یەکێک نازدار بکات، بە تاقانەیی درووستی دەکات، خودا ویستی یەکێک تەنیا و غەمگین بکات، بە تاقانەیی درووستی دەکات. تاقانەیی بەس بۆ خوا باشە. مرۆڤ پێویستی بە هاودەمێک هەیە، تا لە کاتی پێویست دا، هاودەمیی خۆی بۆ دەربخات. وەی بە حاڵی ئەوانەی بێ هاودەمن. من زۆر لەوانە دەترسم خۆیان دوور لە مرۆڤ دەگرن و تەنیان. خوا بکات کوڕەکەم وا نەبێت و خێو بچێتە گیانییەوە. خێو خۆی دەکات بە هەموو شت، بۆ ئەوەی تاقانەکان بۆ خۆیان ببات. خوایە گیان، من دڵی خۆمت دەدەمێ، تۆیش ئاگات لەو دڵە تاقانەیەی من بێت.
من هەر دووکیان بووم. هەستەکەی دایکم وەختێک دەرکم پێ کرد، کە گەورە بووم. با ئێستا باسی نەکەم، تا گەورە نەبیت، ئەو شتانەی لە منداڵی بیستووتن، لە سەر گیانت برین درووست ناکەن. گەورەیی تەنیا ئەوە نییە ئازاری زۆرتر بێت، گەورەی لەگەڵ خۆی برینەکانی منالییشت بۆ گەورە دەکات.
یەکەم ڕۆژی خانەقا، هەموو شتێک، تەنانەت دەنگی مرۆڤەکانیش بۆ من تازە بوون. خانەقاکەمان دوو بەش بوو. بەشی ئەو بەری حەوز کۆمەڵێک فەقێی تێدا بوو، ماوەیەکی زۆر بوو لێرە دەیانخوێند، بەشی ئەم بەرەوە، هی ئێمە بوو، کە تازە ڕۆیشتبووین و پێیان دەگوتین، سوختە.
ئێمەی سوختە، یەکی کڵاوێکی بچووک بە سەرمانەوە بوو، لەبەر پاک و خاوێنی، دەبا سەرمان پاک پاک بتاشین و بیکەین بە گوێز. ملێکی باریک و سەرێکی زل، لەگەڵ کەوا و سەڵتەیەک، ناونیشانی

سوختانەکانی ناو خانەقا بوو. لە دوورەوە سەیرت بکردایە، دەتزانی کێ سوختەیە. دووعایەکی کەسکی سێ گۆشە بە یەخەی کەوای سوختەکانەوە، بە دەرزییەکی زل هەڵواسرابوو. دووعاکە، دووعای مەرقەدەکەی شێخ بوو. مەرقەدەکەی شێخ لە ناوەڕاستی خانەقاکە، بە بێشکەیەکی مسینی ڕەنگکراوی سەوز ڕازێنرابووەوە. چواردەوری بێشکەکە، من دەڵێم هەزار، تۆ بڵێ دوو هەزار پەڕۆی سپی و سەوزی پێوە هەڵواسرابوو. نازانم پەڕۆ سەوزەکان بۆچی دڵی مرۆڤی ئاو دەدا؟! کە دەستت بە یەکێک لەو پەڕۆیانە ببەستایە، یان دەستت پێیان دا بهێنایە، وەک ئاوێک بە ئاگرێکی کڵپەکراو دا بکەیت، ناخت ئارام دەبووەوە! کاتی سوختەیی و کاتی فەقێیەتییش، چەندین جار بە خۆمەوە دیوە، دڵەڕاوکێکی زۆرم هەبوە، چوومەتە ناو مەرقەدەکە، نەرم نەرم، ئارامییەک هاتوە بە دەروونم دا. هێشتا تێ ناگەم بۆچی وایە؟ دەبێت مردوێک کە وەک سوڵتانێک لە بێشکەیەکی کپی بێدەنگ دا ڕاکشابێت، چ ڕۆحێکی هەبێت، تا ئاوا ئەوانەی تر ئارام بکاتەوە؟ پەڕۆ سەوز و سپییەکانی سەر گۆڕەکە، لە بازاڕ لە دووکانی کوتاڵفرۆشەکان کەوتبوون، هیچ ئارامییەکیان تێدا نابینیت، کەچی کاتێک دەیانکەی بە بێشکەی مەرقەدەکەی شێخەوە، لە ڕۆحتەوە نزیک دەبن و ئارامت دەکەنەوە! دەبێ گۆڕینی شوێن چی بێت وا مرۆڤ دەبات بۆ خەیاڵێک، بە گۆڕینی پەڕۆیەک لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی تر ئارامی دەکاتەوە. بەخوا هێشتا سەرم لەو شتانە دەر ناچێت بە چاوی خۆم بینیومن!

چواردەوری و ناوەوەی خانەقاکە بە خشتی سوور دروست کرابوون، لێرە و لەوێ لە ناو خشتەکان دا بە شێوەی هەڵکۆڵین، شێوەی ڕەنگی ئاویی تۆخ، کۆمەڵێک ئایەت و ناوی خەلیفەکانی لە سەر نووسرابوو. حەوشەکەیشی بە بەردی خڕی ناو چۆمەکان، یەک لە تەنیشت یەک دانرابوون، دایم لەماڵێکی پاکی سواقدراو دەچوو. کە پەقرەجێک ئاوت دەرشت بە سەریان دا هەزار ڕەنگی سپی و شیریی و

ڕەش و زەردیان دەنواند. لە دەروازەکەوە دەهاتیتە ژوورەوە، بە تایبەت لەو کاتانەی سوختەکان حەوشەکەیان شۆردبووەوە، لە دوورەوە وات دەزانی تۆپەڵە ڕەنگی جیاجیایە لە تەنیشت یەک دا ڕژاون. گومەزییە زلەکە کەوتبوە ناوەڕاستی هۆڵی نوێژخوێنانەوە. بە دەوری منارەکە دا تا سەری سەرەوە، پڕپڕ بوو لە ئایەتی نووسراو بە ڕەنگێکی سەوزی کاڵ. لە سەر لووتکەی گومەزییەکە، نیشانەی مانگێک و ئەستێرەیەک، بە مسی بریسکەدار هەڵواسرابوون. پەنجەرەکان بە تەختە درووست کرابوون و ڕەنگێکی شینی تۆخیان پێوە بوو. کتێبخانەیەکی گەورەی پڕ لە کتێب، لای دەستی چەپی میحرابەکەوە، تا بنمیچی سەرەوە بە کتێب هەڵچنرابوو.

لە ژێر دار سوورەچنارەکە، حەوزێکی پاکی پڕ ئاو و ماسی هەبوو، نیوەڕۆیان و ئێواران فەقێیەکان لە دەوری حەوزەکە دادەنیشتن، سەریان دەخستە سەر کتێبە زەردەکان و خەریکی ورتەورت بوون. هەر کەسە و بە شێوەی خۆی وانەکانی حوجرەی لە بەر دەکرد. دیمەنێکی زۆر جوان دەهاتە پێش چاو، لەو پۆلە چۆلەکەیە دەچوون، کاتێک زۆر تینوویانە و، لە دەوری گۆماوێک کۆ دەبنەوە. سوورەچناری قەراغ حەوزەکە، بە شێوەی هەڵکۆڵین، چەندین وشە و ئایەت و ناوی خودای لە سەری هەڵکەنرابوو. هەر کەسە و ناوێک، یان ئایەتێکی هەڵکۆڵی بوو لە ژێریشی دا بۆ یادگاری، ناوی خۆی لە سەر نووسیبوو. کاتێک مامۆستا، کە بە مەلا شەش پەنجە بانگیان دەکرد، دەردەکەوت فەقێکان لە جێی خۆیان ڕاست دەبوونەوە و بە ڕێزەوە سڵاویان لێ دەکرد. مەلا شەش پەنجە، مامۆستای فەقێ و سوختەکانی ناو حوجرەکە بوو. بەیانییان زوو تا دەمەو نیوەڕۆیان، لەو بەر وانەی بە فەقێیەکان دەدا و پاش نیوەڕۆیانیش تا کاتی بانگ، وانەی بە ئێمە دەگوت. لەگەڵ بانگی عەسر دەدرا، نوێژێکی دەکرد و تا نزیکەی مەغریب دیسانەوە وانەی پێ دەگوتینەوە. ڕۆژی یەکەم تا دەمەو عەسران، بە کون و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

قوژبنی خانەقاکە دا گەڕام. تەنها یەک جار مامۆستا بانگی کردمە لای فەقێیەک، بە فەقێیەکەی گوت، هەندێک شتی فێرکە. فەقێیەکە وەک ئەرکێکی زۆر باشی بە سەر دا درابێت، تێی گەیاندم کە نابێت هەندێک شت هەیە بیکەم، بۆ نموونە، نابێت بچمە ژووری مامۆستا... نابێت شەڕەشەق و دەنگەدەنگ بکەم. دەبێت وانەکانم باش بخوێنم و لە کاتی خۆی دا لێرە بم، فێری دەستنوێژگرتنی کردم و ئاگاداری کردمەوە بە بێ دەستنوێژ دەستدان لە کتێبەکان، خودا کوێرم دەکات! تەواو ترسام، لەو ڕۆژەوە تا ئێستا هەرگیز نەم وێراوە بە بێ دەستنوێژ دەست لە هیچ کتێبێک بدەم، تا لەو دوایەی تەمەنمەوە، تێگەییشتم ئەمە جگە لە ترسێک مانایەکی کەی نییە. وانەکانی ڕۆژی یەکەمم تەنها ئەوانە بوون، فەقێیەکە پێی گوتم. کاتی نوێژی عەسر هات و بانگیان دا، خانەقاکە پڕ بوو لە خەڵک. منیش وەک خەڵکەکە چوومە ناو ڕیزەکانەوە، چاوم تێ بڕین، چییان کرد بە شوێنیان دا دەم کردەوە. دوای تەواوبوونی نوێژکردن، کاتێکم زانی باوکم دەستی خستە سەر شانم و بە ڕوویەکی گەشەوە شانازیی پێوە دەکرد، کە منیش سەرم چوەتە ناو سەران. ئینجا پێی گوتم: با بڕۆین، ئەمڕۆ تەواو بوو. منیش گوتم: باشە با ئیجازە لە مامۆستا وەربگرم. کە ئەمەی بیست زۆری پێ خۆشبوو. چوومە لای مامۆستا و داوای ئیجازەم لێ کرد، زۆر بە ساردییەوە ئیجازەی دام و دای بە گوێم دا کە سبەی دوا نەکەوم کاتی وانەکانە. بەڵێکم بۆ کرد و گەڕامەوە لای باوکم. چۆن هاتبووین، ئاوا بە هەمان بازاڕ و شوێنەوە چووینەوە ماڵ. هەموو ئەو شتانەی لە دەستی ئەو بەرەوە بینی بوونم، ئەم جارە لە دەستی ئەم بەرەوە شتی ترم بینی. بە فەردەی گەورە خووری هەڵدرابوەوە و پیاوێکی پیری مشکی بە سەر، لە پشت کۆمەڵێک تەختە و بەنی درێژ دانیشتبوو، تەقەتەقی لێ دەهات. لە باوکم پرسی ئەوە چییە؟

ـ هەلاجە. خورییەکان شی و شیتاڵ دەکاتەوە، ژنێک دەیڕێسێت و

Scanned by CamScanner
کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەیکات بە بەن. دوای ئەوە لە سەربانێک پێکەوەیان دەبەستن، لە نێوان چەند کۆڵەکەیەکی بچووک و ڕەنگیان دەکەن و لەبەر هەتاو دا جێیان دەهێڵن، تا بەنەکە بە ڕەنگەکەوە وشک دەبێتەوە. پاشان دەیهێنن بۆ لای هەلاج، ئەو بەرماڵ و جاجمانەی پێ درووست دەکات، کە لە ماڵی خۆمان هەیە. لە تەنیشت هەلاجەکەوە، ناڵکەرێک و نانەواخانەیەک لە ئیشکردن دا گرمە و زرمەیان دەهات. لەم سەر و ئەو سەری بازاڕەکەوە دوو منارەی بەرز دەردەکەوتن، یەکیان هی خانەقاکەی ئێمە بوو، ئەوی تریان قولەی سەربانەکەی کۆشکەکەی ماڵی میر بوو.

کاتێک گەییشتینە ماڵ، بۆنی چێشتەکەی دایکم تا لای دەرگای حەوشە دەهات، زۆریشم برسی بوو، لەو کاتەوە چووبووم نانم نەخواردبوو. یەکسەر داوای نانم کرد و دایکم لە سینییە مسە بریسکەدارەکە دا، نان و ماستێکی بۆ هێنام، بەرقولێک بکەم تا چێشتەکە پێ دەگات. لە بەر خۆوە هەر قسەی دەکرد، دەک دایکت بمرێت، ڕەنگە ئەمڕۆ لە برسا مردبێت، توورەکەیەکی چنراومان هەبوو، ئامادەی کردبوو، بۆ ئەوەی لەمەو دوا، کە ڕۆیشتم بۆ حوجرە، یەک دوو قەباڵە شتی تێ بکات و بیکەمە ملم و لەگەڵ خۆم بیبەم. دیار بوو دڵیشی خۆش بوو، بوومەتە سوختە و دەبێت ڕۆژانە بچم بۆ وانەوتنەوە. زوو زوو، بە دەورما دەهات و بە دەنگێکی زۆر نەرمەوە، وەک شنەبایەک بە دەورت بێت گوێم لە "بەساقەی بم، دەبێت بە مامۆستا. خوا شوکور، کە کوڕەکەم گەورە بوە، خوایە دەست بە باڵییەوە بگریت و شتێکی باشی لێ دەربچێت".

لەو جۆرە قسانەی، کە دایکەکان بۆ منداڵەکانیان دەکەن، ئەویش هەندێک قسەی بۆ من کرد، هاری نەکەم و شت نەشکێنم و وانەکانم باش بخوێنم. باوکم لە سەر قادرمەی بەردەم هەیوانەکە دانیشتبوو، هێواش هێواش سیغاری دەپێچایەوە. سەیرێکی کردم و هەر بە دەم پێچاوەنەوە سیغارەکەی:

– یەک دوو ڕۆژ خۆم لەگەڵت دێم و دەتهێنمەوە، تا خۆت ڕێگاکە

فێر بیت، کە خۆت فێری ڕێگاکە بوویت، ئیتر خۆت هاتوچۆ بکە و دوای وانەکانت مەیەرەوە بۆ ماڵ، وەرە بۆ دووکان سەرێکی من بدە، با لەوێ فێری ئیشەکەی باوکت ببیت و دوای خۆم ئۆجاخم کوێر نەبێت.

عادەت وا بوو، هەر کەسێک باوکی ئیشێکی بکردایە، بۆ هێشتنەوەی ئیشەکە و دەستڕەنگینیی دوای خۆی بۆ یەکێک لە نەوەکانی جێ بهێڵێت. دەمێک حەزیان دەکرد، ببمە مەلایەک و لە مەجلیسی میرەکان دانیشم و باسی ئەسحابە و ئایین بکەم، دەمێکیش حەزیان دەکرد، ئیشەکەم بۆ جێ بمێنێت و دەستی پێوە بگرم. هەیان بوو نەیان بوو، تەنها منی تاقانەیان بوو، دەبوایە هەموو ئەو شتانە بکەم، ئەوان دەیانوویست بۆمی جێ بهێڵن. خوێندنێک بە دڵی وان و فێربوونی پینەچێتی، تا پیشەکە بۆ خۆمان بمێنێتەوە و نەکەوێتە دەست کەسی تر. پیشەگەری لە کۆنەوە، لە بنەماڵەیەک بۆ بنەماڵەیەک جیا بوو. بنەماڵەی خەیاتەکان کاری تریان نەدەکرد، جگە لە خەیاتی. بنەماڵەی ئێمەیش بەس پینەچێتییان دەکرد و شارەکە دەیناسین پیشەکەمان چییە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

باپیرم ئەلیاسەی کوفر

باوکم بۆی گێڕاومەتەوە، بە ئەسڵ خەڵکی یەکێک لە شارە کۆنەکانی ئەو دیوو سنوورین. کاتی خۆی، کە ئەم شارە درووست کراوە، میری گەورە نامەی بۆ دۆستەکانی خۆی لە شار و دەوروبەر ناردوە، هەندێک خەڵکیان بۆ بنێرن بێن بۆ شارەکە و میرنشینەکەی ئاوەدان ببێتەوە و شارە نوێیەکەی گەورە بێت. تاقمێک لە میرەکان گەڕاون، چی پیاو خراپی لای خۆیان هەیە کۆیان کردوەتەوە و ناردوویانە بۆ ئەم شارە، تاقمێکی تریان لە بەر ئاشنایەتی و دۆستایەتییان لەگەڵ میر دا، وەک دیارییەک کۆمەڵێک پیشەگەریان ناردوە، تا لە شارەکە دا کاری پیشەگەری بکەن. ئەوانەیان کە خراپ بوون، بە زوویی دەرکەوتوە خراپەکارن، بە فەرمانی میر لەگەڵ کاروانێک گەڕێنراونەتەوە بۆ شوێنی خۆیان و خەڵک گوتەنی، میر لە سەر تەختەیەکی گەورە لە پێش کاروانەکەوە، بۆ ئەو میرانەی خەڵکی خراپیان بۆ ناردوە، نووسیویەتی:

مالّی قەڵب سەر بە ساحێبیەتی.

بە کاروانێک کەسە بێ کەڵکەکانی ناردوەتەوە بۆ ئەو مەملەکەتانەی لێیەوە هاتوون. باقی پیشەگەرەکانی تری لای خۆی هێشتوەتەوە و شوێنیشی پێ داون، تا لێرە دەست بە ژیانێکی تر بکەن و وا بکات، حەز بە گەڕانەوە، بۆ مەملەکەتی خۆیان نەکەن. باوکی باوکم، یەکێک بوە لە پینەچییە بەناوبانگەکانی سەردەمی خۆی. بە بڕیاری میر کۆچ دەکات بۆ میرنشینە نوێیەکە و کاتێک دێتە ناو شار، نامەیەک بە مۆری میری لای خۆیان وەگەل خۆی دەهێنێت و دەیداتە سیلکەدارەکەی

دەروازەی شار. سیلکەدارەکە نامەکە دەباتە لای سەردەستەی دەروازە و تەماشایەکی دەکات، نامەی ڕەسمیی میرێکە، یەکسەر لەگەڵ خۆی، باپیرم دەباتە لای میری گەورە. کاتێک میر نامەکە دەخوێنێتەوە، ڕێزێکی زۆری دەگرێت و لەو دیو فولکە گەورەکەی ناوەڕاستی شارەوە، پارچە زەوییەکی دەداتێ بۆ درووستکردنی خانوێک و لە ناو قەیسەرەیش لە ڕیزی پیشەگەرەکان، دووکانێکی وەقفی خانەقایشی دەداتێ، تا لەوێ سەرقاڵی پیشەگەرییەکەی خۆی بێت. وەک چۆن من تاقانە بووم، باوکیشم تاقانەی باوکی بوە. ئێستا ئەو خانوو و دووکانەی هەمانە، دیاریی دەستی میرە بۆ باپیرم و لەوەوە ماوەتەوە بۆ ئێمە. سەردەمی باپیرم، باپیرم وەک باوکم باسی دەکات، زۆر گوێی بە خانەقا و خوێندن نەداوە. نەک هەر گوێی پێ نەداوە، دەڵێن تا ئەو ڕۆژی مرد، ڕووی نەکردە خانەقا. تەنها ڕۆژی مردنەکەی بۆ شووشتنی بردوویانەتە خانەقا، ئەویش گەر بە خەبەر بهاتایە، نەی دەهێشت لەوێ بیشۆن. خوا تۆبە، وا باسی دەکەن، بڕوای بەم ئایینە تازەیەی خۆمان نەبوە. شەوان ئامۆژگاریی باوکمی کردوە، خۆت چاک بکە و چاکە لەگەڵ خۆت و دەوروبەر بکە، ئیتر پێویست ناکات لەم ئایینە نزیک بیتەوە. نەسەبی باپیرم سەر بە مەملەکەتێکن، بە زۆر ئایینی بیابانیان بە سەر دا سەپێنراوە، لەو ڕۆژەیشەوە بە سەریان دا سەپێنراوە تا پشتاوپشتیان، زۆر لەگەڵی نەبوون. باپیریم لە ڕیشسپیەکانی پێش خۆی بۆی ماوەتەوە ئایینی خۆیان هەبوە و پێویست ناکات بکەونە شوێن ئایینی عەرەبەکان. بەو نەخوێندەوارییەوە بیری لە شتی زۆر سەیر کردوەتەوە. جارێک مەلای گەورە چوەتە لای پێڵاوەکانی بۆ پینە بکات، بە مەلای گەورەی گوتوە: لەباتیی چاککردنی پێڵاوەکانت، بۆچی ناخت چاک ناکەیت. خەڵک بۆ فریو دەدەیت و قسەی ناخۆش بە مەیخۆران دەڵێیت. مەیخواردنەوە باشە، یا فریودانی خەڵک؟ مەیخواردنەوە چەند ساتێک مرۆڤ مەست دەکات، بەس لە مەیخانەکەی تۆ مرۆڤ بۆ

هەتاهەتایە مەست دەبێت. مەلای گەورەیش قسەکانی زۆر لە دڵ گران بوە، بە تووڕەیییەوە هەڵساوە و پێڵاوەکانی لا چاک نەکردوە و شەوێ لە دیوەخانی میر بە خراپ و لە خوا دوور باسی باپیرمی کردوە. میر خۆی کەسێکی تێگەییشتوو بوە و کەمێک لە مەلاکان خۆی بە دووەد گرتوە. گوێی لێ گرتوون و ڕێزی گرتوون، ئەمما بە قسەی نەکردوون. بەڵام لە بەر خاتری مەلای گەورە، باپیرمی بانگ کردوە و کەمێک ئامۆژگاریی کردوە، تا ئەوەندە لە ناو خەڵک دا دوور لە ئیمانی خۆی باس نەکات، چونکە خەڵک وا دەزانن ڕێگای خودا، تەنها لە ڕێگای ئایینەکانە، نازانن ڕێگای خودا لە دڵانە، نەک ئایینەکان. باپیریشم لە بەر خاتری قسەکانی میر و لە ترسی ئەوەی غەریبەیەکە و شاربەدەری نەکەن و میری گەورەی لای خۆیان لە خۆی نەڕەنجێنێت، لای دەوروبەر و نزیکەکانی خۆی باسی بڕواکانی خۆی کردوە. لە بارەی بڕواکانییەوە، باوکم زۆر بە کەمی باسی دەکرد و لە هەندێک شوێن دا پێی خۆش نەبوو باوکی وا بکات، کەچی جاربەجار شتێکی ناڕاستی دەبینی، یەکسەر دەیگوت: ئەک ڕەحمەت لەو گۆڕەت باوکە، بە خوا هەر تۆ باش لێیان تێگەییشتبووی.

نەنە پوونە، کاتی خۆی بە جوانی، لەگەڵ باپیرم کۆچیان کردبوو بۆ ئەم شارە و هەر دووکیان خزمی یەک بوون. چیرۆکەکانی ژیانی بەستراببوون بە چیرۆکەکانی ژیانی باپیرمەوە. بە دەم پێچانەوەی سەرپۆشە سپییەکەی سەرییەوە و حیکایەتەکانی باپیرمی باس دەکرد. قەت نەم دی ڕۆژێک باسی خۆی بکات، ساتبەساتی ژیانی خۆی بەستبوو بە باپیرمەوە، وات دەزانی بە منداڵی تا پیری پێکەوە بوون. خوا عەفوی بکات، تا مردیش ڕۆژێک دڵی نەئێشانم. هەر چیم دەگوت، نەی دەگوت نا. کەچی ڕۆژێک لە ڕۆژان ڕووی نەکردە قیبلە. دەیگوت، ئاخر مرۆڤ ئەگەر ژیر بێت، ڕوو ناکاتە دەوڵەتی عەرەبان. پیرۆزی ئەو خاکە لە چی دایە، مرۆڤی تێدا سەر دەبڕێت و ژنانی تێدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ئەتک دەکرێت. بەم هەموو قسانەیشـەوە، بە منی نەگوتوە ژنەکە تۆ بۆ نوێژ دەکەیت. دەیزانی هەر کەسە و بە قاچی خۆی هەڵی دەواسن. تاقەکەی سـەرەوە، کە هی تۆیە، کاتی خۆی هی شـەراب و مەیەکانی ئەو بوو، تا باوکت گەورە بوو، چوە شـوێنەکەی ئێسـتای تۆ. هەموو شـەوێک کـە دەهاتەوە ماڵەوە، خەیاری بـاش باش ئەجنی و تێکەڵی ماست و سیری دەکرد و دەچوو لە تاقەکە، گۆزەیەک شەرابی دەهێنا، لەو هەیوانە بۆ خۆی دادەنیشت، هەتا تەواوی نەکردایە هەڵ نەدەستا. دوای بانگی عیشا تۆزێک خۆش دەبوو، بە دەنگە پڕ خەمەکەی خۆی دەستی دەکرد بە گوتنی ئەو گۆرانییانەی لە دڵییەوە دەهاتن. هەندێ جار تەواو ناڕەحەت دەبووم بۆ حاڵی و هەندێ جاریش دەمگوت خوایە: لە گوناهەکانی خۆش بە، پیاوێکی دڵ کراوە و دڵ پاکە. هەر کەسە و ڕێگای خۆی هەیە. من لێی ڕازیم تۆیش لێ ڕازی بە. نە ڕۆژێک شەڕی دەکرد، نە دڵی کەسی دەئێشاند. بەس عەیبەکەی ئەوە بوو، دەیگوت ئەم ئایینە عەرەبییە هی ئێمە نییە. من شـتێکم دەوێت لە خۆمان دا بێت. خودا گەر ئێمەی خۆش دەوێت و ئێمەی بەدەستی خۆی درووست کردوە، نابێت زۆرمان لێ بکات بچینە سەر بڕوای عەرەبەکان. بۆ چی لە ناو خۆمان دا بڕوا و ئایینی خۆمان نەبێت. هەتا ئاهورەمزادە مابێت، کەسـی ترم ناوێت. نازانم ئەم هەموو شـتانە لە کێوە فێر بووبوو. خۆ ناشـوکری نەبێت، خوێندەواریشـی نەبوو، کەچی دەکەوتە سەر باسی ئایین ڕابردووی خۆمان، ئەوەندەی لێ دەزانی مەلاکانی ئەو کاتەی بۆڕ دەدا. کاتێک زۆر مەسـت دەبوو، کووپە شـەرابەکەی بەرز دەکردەوە و بە چاوە قورسـەکانی سـەیرێکی دەکردم و بانگی دەکردم، پوونە، پوونـەی جوان. لەم دونیایە دا دوو شـوێن مـرۆڤ بێ هۆش دەکەن، مەیخانەکان و مزگەوتەکان. بەس مەیخانەکان باشـترن پوونە. قەسەم بە چاوی تۆ مەیخانەکان باشترن، چونکە بۆ چەند ساتێک بێ هۆشت دەکەن، بەڵام مزگەوتەکان بۆ هەتاهەتایە بێ هۆشت دەکەن. ئەها گوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بگره پوونه خان... مەلێ مەستە. مەستیش بم ڕاستی دەڵێم. بۆ چەند ساتێک بێ هۆش دەبم، چونکە ئەهلی مەیخانەم، بەڵام تۆ بۆ هەمیشە بێ هۆشی، چونکە ئەهلی مزگەوتی. ئەستەغفیروڵلا، کە دەستی دەکرد بەو قسانە، هەموو شتی تارومار دەکرد. وەی قسەکانیش هێندە لە دڵەوە دەردەبڕی، جاری وا هەبوو خەریک بوو باوەڕی پێ بکەم و ئیمانم زەعیف بێت.

خوا بیبەخشێت. خوا بیبەخشێت گوناهکار نەبوو، بێ بڕوا بوو.

هەندێک جاریش لە بەردەم هەیوانەکە دەوەستا و باڵەکانی خۆی دەکردەوە و بە دەنگە تایبەتییەکەی خۆی گۆرانیی مەچن بۆ ئەو خوارەی دەگوت. مەبەستی ئەو حاجییانە بوو، بۆ نزیکبوونەوە لە خودا ڕێگا دوورەیان دەبڕی و کەسیان بیری لەوە نەدەکردەوە خودا لەگەڵیانە. کە ئەم قسانەی دەکرد، لە مەستێک نەدەچوو، لە ئیماندارێکی پاک دەچوو. جاربەجاریش سەیرێکی منی دەکرد.

ئاخ، پوونە تۆ ژنێکی چەند دڵپاکی... تۆ نازانیت خودا دەستی لە سەر شانی ڕاستی منە. بەس من دەزانم خودا هەموو شتەکان لە تۆ قبووڵ دەکات، چونکە بە دڵپاکییەوە دەیانکەیت. شوانێکی نەخوێندەوار خۆشەویستترە لە لای خودا، لە میرێکی دەسەڵاتدار. شوانەکە هەڵە بکات بە پاکییەوە دەیکات، چاکەیش بکات، بە پاکییەوە دەیکات، وەلێ میرەکان و بازرگانەکان و پیاوانی شار، چ شتێک بکەن، بە پاکییەوە نایکەن... تۆ لە شوانەکان دەچی پوونە گیان... تۆ لە دڵپاکەکان دەچیت. لە ئایینە کۆنەکەی خۆمان دا بۆمان ماوەتەوە، زەوی لەبەر دڵپاکەکان ماوەتەوە.

ئەک بە ڕەحمەت بیت، ئەلیاس... بەس من دەزانم تۆ چی بوویت... دەمی ئەوانە لار بێت ناویان نابوویت، ئەلیاسەی کوفر. بە خوا ڕۆڵە کافر نەبوو، بەس بڕوای بە مانە نەبوو، بڕوای بە ئایینەکەیش نەبوو، بەس بڕوای بە خوا بوو. ئاخر کێ دەتوانێت بەوی تر بڵێت تۆ کافریت،

خوا خۆی دەزانێت. دایم دووعای بۆ دەکەم، خودا ئاگای لێی بێت. لەو ڕۆژەوەی ئەو جێی هێشتووم، بە جارێک ڕووخاوم. دڵم ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر دەڕزێت... هاودەمم بوو... پیاو بوو بۆ من... سێبەر بوو بۆ من... کەس و هەموو شت بوو بۆم. ساڵانێکی درێژ پێکەوە بووین، ڕۆژێک نەم دی زەڕڕەیەک خۆشەویستییەکەی کەم بکات. ئەوەندەیش پاک بوو، لەوانەیە جگە لە من، لە ژیانی دا سەیری ژنێکی تری نەکردبێت. شانازیی پێوە بکە کوڕم... باپیرێکی باشت هەبوو، باپیرێک کەس نایناسێت، جگە لە من.

لە ناومان دا، کەسمان نەچوو بووەوە سەر باپیرم. کاتی خۆیشی، کە نەی هێشتبوو باوکم بخوێنێت، لەبەر ئەوە نەبوو، حەزی نەکردبێت باوکم خوێندەواربێت، لەبەر ئەوە بوو، گوتبووی عاقیبەتی باش نابێت. دوو سێ بزنی کڕیبوو بۆ باوکم و پێی گوتبوو:

کوڕم لەگەڵ ئەو بزنانە بە، باشتر شتت فێر دەکەن، تا ئەو مەلایانە.

ئیدی لە داخی مەلاکان و ئایینەکەیان، کە خۆی حەزی پێیان نەبوو. باوکمی کردبوو بە شوان. دوو سێ جاریش مەلای گەورەی شار، لای میر داوای کردبوو لە شار دەری بکات، بە بیانووی کەس نییە لەم شارە پیشەی پینەچێتی بزانێت، میر داواکەی مەلای گەورەی ڕەت کردبووەوە. وا باسی دەکەن، جوولەکەکان زۆریان خۆش ویستوە... میریش خۆشی ویستوە. جارێک لە مەجلیسی ئەولیاکان دا، گەورەی جوولەکەکان هەڵدەستێت، لە بەردەم مەلای گەورەی شار دا، کۆمەڵێک گلەیی دەکات، بە مەلای گەورە دەڵێت:

لەبەر ئەوەی ئێمە لە سەر ئایینی ئێوە نین، ناهێڵن خانوەکانمان لە خانووی ئێوە بەرزتر بن. میر لە ترسی ئێوە لە خوارووی شارەوە، ڕێگای بۆ کردووینەتەوە خانوو بکەین، چونکە ئێوەی ئەولیای موسوڵمانان، بە گوناهی دەزانن خانووی جوولەکەیەک لە منارەی مزگەوتێک و خانەقایەک بەرزتر بێت. قەسەم بەو خوایەی هی هەر دووکمانە و ئێوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

وا دەزانن بەس هی ئێوەیە، ئەگەر ئیمانداری وەک ئەوە بێت ئێوە دەیکەن، من نامەوێت هیچ ئیمانێکم هەبێت، من زیاتر لە دڵی بابای پینەچی، زۆرتر خوا دەبینم، تا لە دڵی مەلای مزگەوتەکان دا. لەوانەیە خراپ لێم تێ بگەییت، بە ئەستێرەکەی داود، دڵی مەستێک لە دڵی سەد ئیماندار پاکترە.

دوای قسەکانی، مەجلیس شڵەژابوو، مەلاکان ئۆقرەیان لێ برابوو، دەستیان کردبوو بە تۆبە و ئەستەغفیروڵڵا. مەلای گەورەیش لە شەرمی میر نەی وێرابوو هیچ بڵێت. دوایی لە ژێرەوە زۆر هەوڵی دابوو، جوولەکەکان دوور بخەنەوە لە شار و، یەک دوو کەسیشی ڕاسپاردبوو لە ناو شار دا، منداڵان فێر بکەن بەردیان تێ بگرن و نەفرەتیان لێ بکەن و شتیان لا نەکڕن، لە خوتبەیەک دا باسی گڵاویی دەستی بێ ئیمانەکانی شاری کردبوو. میر بەم حاڵەی زانیبوو، بۆیە زۆر بە خوێنساردییەوە، گوێی بە مەلاکان نەدابوو بانگی بابای جوولەکەی کردبوو بێت لە تەنیشتەوە دابنیشێت و هاوخەمیی خۆی بۆ دەربڕیبوو و بە دەنگێکی بەرز بۆ ئەوەی هەموان گوێیان لێی بێت. گوتبووی:

"ئەم شارە هی هەموانە. من شارم بۆیە درووست کردوە، مرۆڤی تێدا بژێت، نەک ئایین. هەتا من میری میرنشینەکە بم... شار چەند هی منە، ئەوەندەیش هی سۆنەی جوولەکە و ئەلیاسی پینەچی و مەلای گەورەیە... شار وەک باران وایە، موڵکی باوکی کەس نییە. هەر کەسێک پێی خۆشە لەم شارە بژێت، دەبێت ڕێزی هاوشارییەکەی خۆی بگرێت، نابێت بۆی گرینگ بێت هاوشارییەکەی کێیە، گرینگ ئەوەیە هاوشاری بێت. هاوشارییەکەی هەر کەسێک و هەر دیانەتێک بێت، هاوشارییە. کەس لە کەس گەورەتر نییە لای خودا، ئەوانەیشی خۆشەویستی خودان، ئەوانەن دڵیان ڕووناک و پاکە، نەک ئەوانەی دڵیان پڕە لە ڕق. من وەک خۆم، هێشتا کەسێکم نەدیوە، وەک مەستەکانی ئەم شارە دڵیان پاک بێت. مەرج نییە هەر کەسێک ڕووی

لە شوێنە پیرۆزەکان نەکرد، پیس بێت. مەرجیش نییە هەر کەسێک خۆی بە شوێنە پیرۆزەکانەوە هەڵواسی، پاک بێت. پیس و پاکی لە دڵەکان دایە، نەک لە گۆڕینی شوێنەکان دا. خودا باشتر لە مرۆڤەکان تێ دەگات. بە کورتی و بە پوختی بزانن، شار هی هەموومانە."

دەڵێن: کاتێک میر لە قسەکانی بوەوە، مەلای گەورە و ئەحبابەکانی، ڕەنگیان گۆڕاوە و چاویان سوور بوەتەوە و نەیشیان وێراوە هیچ بکەن. هەر خەریکی ئەم دیو ئەو دیو کردنی چاکەکانیان بوون. دوای تەواوبوونی مەجلیسەکە، سۆنەی جوولەکە، کە گەورەی جوولەکەکانی شار بوە، لە پێش چاوی هەموان، دەستی میری ماچ کردوە، میریش دەستی سۆنەی ماچ کردوە. لەو ڕۆژە بە دواوە، مەلاکان کەوتوونەتە بوختان دروستکردن، گەوایە میر لە دیین وەرگەڕاوە و دەستی جوولەکەیەکی ماچ کردوە و پشتی ئایین و پیاوچاکانی بەرداوە و ڕووی کردوەتە گاورێک.

بوختانەکان دژی میر لە ناو خەڵک بڵاو دەبنەوە و دەگەنەوە دیوانی میر، میر بە تەواوی تووڕە دەبێت و لە حەوشەکەی خۆیان نەڕەیەک دەکات، هەر چی خزمەتکاری دیوان هەیە، گوێیان لەو نەڕەیە دەبێت کاتێک دەڵێت:

"وا دیارە ئەم مەلایانە مێزەرەکەی سەریان سپییە و ناخیان ڕەشە."

شەرت بێت لە بەردەم خەڵکی شار دا وانەیەکتان بدەمێ، هەتا ماون، بیرتان نەچێت. بە خێرایی داوا دەکات، چی پیاوماقووڵ و خەڵکی شارە بۆ سبەی لە عەسرەکەی، لە حەوشەی خانەقای گەورە کۆ ببنەوە و قسەی هەیە. خەڵکیش لەوە تێدەگەن میر بە نیازی شتێکە. بۆ سبەی حەشاماتێکی زۆر لە حەوشەی گەورەی خانەقاکە کۆ دەبێتەوە، ژنانیش لە بەردەم بەر هەیوانی کۆشکی میر دا، کە بەرامبەر خانەقای گەورە بوو، لە سەر پاسارەکان وەک چۆلەکە بە ڕیز دەوەستن. میر لە سەر سەکۆ بەرزەکەی حەوشەکە دادەنیشێت، دەوروبەریشی پڕ دەبێت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

له خانەدانی شار. بە تووڕەبوونێکەوە، کە سمێڵەکانی خۆی گوشیوە، قسەی کردوە:

"ئاگام لێیە لەم شارە چ باسە. خودا بیزانیبایە جوولەکەیەک زەوی پیس دەکات، بە جوولەکەیی درووستی نەدەکرد، بیشی زانیبایە زەوی بە مەلاکان پاک دەبێتەوە، هەموومانی بە مەلا درووست دەکرد. مرۆڤ لای خودا، تەنها مرۆڤە. ئەوەی مرۆڤ ناشیرین و خراپ دەکات، مرۆڤ خۆی نییە، ئەو بڕوایانەیە بە سەری دا دەیسەپێنن. بیستوومە منتان بە لادەر تەماشا کردوە، لەبەر ماچکردنی دەستی سۆنەی جوولەکە. قەسەم بە خودای تاک و تەنیا، تا ئێوە و خودایش لە خۆم ڕازی نەکەم، لەم حەوشەیە ناچمە دەرەوە، دەبێت چی مەلای ئەم شارەیە، لە پێش دا مەلای گەورە، دەستی سۆنەی جوولەکە ماچ بکات. کام مەلا پێی وایە بە ماچکردنی دەستی سۆنە، ئیمان لە دەست دەدات و دەچێتە دۆزەخ، با بەرگری لە ئیمانەکەی بکات. ئەوەیشی پێی وایە بە ماچکردنی دەستی سۆنەی جوولەکە، هیچ شتێک لەم دونیا و ئیمانە ناگۆڕێت، با ماچی بکات."

دەگێڕنەوە، قسەکانی بە تەواوی لە دەمی نەکەوتبوونە خوارەوە، چی مەلا لەوێ بوون، بە مەلای گەورەیشەوە، هەڵساون بە ڕیز دەستی سۆنەیان ماچ کردوە. کاتێ خەڵکەکە بە چاوی خۆیان دەیبینن، هەموان دەستی سۆنە ماچ دەکەن، تێدەگەن دەستەکانی گڵاو نین و پێشتر چییان لە سەری گوتوە، ڕاست نەبوە. میر گوتەنی ئەگەر لە ئیمانی خۆیان دەترسان، بۆ پشتیان لە ئیمانیان کرد و دەستی سۆنەی جوولەکەیان ماچ کرد، یان بوختانێکە و کردوویانە و دەبێت باجەکەیشی بدەن، باجێک لە پێش چاوی خەڵک بێت، با چیتر دەمیان دابخەن. فێربن باسی ئایینێکی تر نەکەن و سووکایەتیی پێ نەکەن. ڕاستیان گوتوە، مەلاکان دۆستت بن، بە شەرع نانەکەت دەخۆن، دوژمنت بن، بە شەرع خوێنەکەت دەخۆن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

نەنە پوونە، هەمیشە کەسەری بۆ ئەوە دەخوارد، مەلای گەورە دوو جار دەستی سۆنەی ماچ کردوە، تا دڵی میر لە خۆی ڕازی بکات. بۆ ئێوارەکەی باپیرم ئەلیاسی پینەچی، هاتوەتەوە بۆ ماڵ، ڕووی کردوەتە نەنە پوونە و گوتوویەتی:

بینت؟ خۆ بینیت؟ بە چاوی خۆت بینیت پوونە گیان؟ دەمێکە دەڵێم ئەمانە وان، تۆ بڕوا ناکەیت، خۆ باش سەیرت کردن وا نییە؟ من نەم گوت ئەمانە هی ئەوە نین، لە پشتیانەوە بوەستیت، خۆ بە چاوی خۆت بینیت؟ ژنەکە لە هەر شوێنێک نان هەبێت، ئەم کەوا شینانەیش لەوێن. بڕوایان پێ مەکە، دەسەڵاتیان هەبێت، سەرت لە لاشەت دەکەنەوە، دەسەڵاتیشیان نەبێت، سەد جار دەستەکانت ماچ دەکەن. لە زووەوە وا هێناویانە. تۆ بڕۆ بپرسە، بزانە کاتی خۆی چییان کردوە. خوا بۆچی عەقڵی پێ داوین؟ بۆ ئەوەیە شتە باش و خراپەکان جیا بکەینەوە. بەو خوایەی گیانی منی بە دەستە، بمزانیبایە ئەو ڕێگایە، ڕێگای ڕاستە، ئێستا ڕووم دەکردە حیجاز. بەس خودا دەزانێ، هۆشێک لە سەرمایە و پێم بە خشراوە، پێم دەڵێت: ژیر بە، مەچۆ بۆ هیچ شوێنێک. خودا لە ڕۆح دا نەبێت، لە هیچ شوێنێکی تر نییە. پێشتر چییان گوتبوو لە کووچە و کۆڵان و ناو مزگەوتەکان، ڕاست نەبوو! لە بەر چاوی خەڵک خۆیان بە درۆ خستەوە. دەی بۆ نایەن بڵێن: دەستی جوولەکەکان گڵاون؟ گڵاو بوونایە دەم و لووتیان پڕ دەبوو لە برین. بەدەم قسەکانیشەوە پێدەکەنی. خۆ بینیت پوونە خانم. بینت ژنەکە؟ بە چاوی خۆت بینیت، چۆن کەوا شینەکان لە بەردەم سۆنەی جوولەکە دا، یەکیەک و دوودوو دەچەمانەوە بۆ دەستە بۆرەکانی؟

ئەمەندە گوتییەوە ماوەیەک بێزاری کردبووم. دڵیشم نەدەهات پێی بڵێم، پیاوەکە بیبڕەوە. قسەکانیشی ڕاست بوون، دەست و دەمم بەسترابوو. خوا هەڵناگرێت پیاوێکی زۆر جوان بوو. چی لە دڵی دا بوو لە سەر زاریشی بوو.

بۆ نەگبەتی، ڕۆژی دەست ماچکردنەکە، ڕۆژێکی زۆر خۆش بوو. هەتاو لە ناوەڕاستی ئاسمان دەدرەوشایەوە. ئاسمان شینێکی کاڵی پاک. تا چاو بڕی دەکرد، شینایی بوو. هێشتا نازانم بۆچی ئاسمان لە هەر لایەکەوە سەیری دەکەیت، شینە. گوایە بۆیە شینە، چونکە قووڵە، بەڵام خۆ هەموو قووڵییەک شین نییە... قووڵی هەیە هەر نابینرێت و تاریکە، هەیشە هیچ ڕەنگێکی نییە. ڕۆژی دەست ماچکردنەکە خۆشترین و پاکترین ڕۆژەکانی ئەو ساڵە بوو. خودا ویستی زۆرترین کەس بیانبینێت، پێچەوانەی قسەکانی خۆیان بن، بۆیە ڕۆژەکەی بە پاکی هێشتەوە. بۆ ماوەیەکی زۆر ئەو ڕۆژە بوە ڕۆژژمێری زۆر کەس. هەندێک کە منداڵیان دەبوو دەیانگوت: هەفتەیەک پێش دەست ماچکردنەکە و هەندێکی تر دەیانگوت: ساڵی دەست ماچکردنەکە. ڕووداوێکی گەورە بوو لە ناو خەڵک دا. میریش ماڵی ئاوا بێت، ترومنەتێکی دەکرد بە سەر خەڵک دا، هەر چی بە دڵی نەبوایە، دەیشکاند.

ماڵی میر هودار

لە میرنشینەکە هەر یەک لەو برایانەی میری گەورە، دوو برای هەبوو. برا بچووکەکەی چی باج و دا سەڵتەنەتێکی تایبەتیی پێ بەخشرابوو. چ سلیکەداری دەروازەکانیش خەراجی شار بوو، لە ژێر دەستی وی دا بوو. ئەم برایەی بوون، بە بڕیاری ئەو، لە بەردەم دەرەوازەکان دادەنیشتن. لە ناو خەڵک بەوە ناسرابوو، کە یارمەتیی هەژار و لێقەوماوان دەدات. هەر چەند لە هەموویان منداڵتر بوو، بەڵام لە هەموویان خۆشەویستتر بوو لە ناو خەڵک.

برای دووهەمی میر، کە ساڵێک لە خۆی بچووکتر بوو. کەسێکی ناحەز و خۆبەشتزان و بێچاوڕوو دەناسرا. چ ئەو کات و چ ئێستایش، یەکێکم نەدی دانی خێر بە چاکەی دا بنێت. دیار بوو ئەوەندە خۆبەشتزان بوو، ڕێزی گەورە و بچووکی نەدەگرت. خەڵکی و پیاوە بەڕێزەکان، دەستدەستە بۆ شکاتکردن لێی، دەچوونە لای میر. چاوی بۆ ژنان دەگێڕا و تەشقەڵەی بە بازرگانەکان و پیاوماقووڵانی شار دەکرد. میریش لە جوابی خەڵکدا هەمیشە دەیگوت:

"تفی سەر بەرەو ژوورە.

نازانم چی لێ بکەم! شەرمەزاری کردووم. نە بە قسە، نە بە کوتەک چاک نابێت. لە ناویشی ببەم، پێم دەڵێن، لە ترسی سەڵتەنەتەکەی لە ناوی برد. چۆن دڵنیام سبەی هەتاو لە پشت شاخەکانەوە دەردێت. ڕۆژێک دێت ئەم ناحەزە هەموو شتمان لێ تێک دەدات. کەس لێی ڕازی نییە و خۆشی لە خۆی ڕازی نییە. ئاخ، لەبەر جەرگی دایکم نەبایە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

شەرت بێت بە شەرتی خودا، بە دەستی خۆم دەمکوشت. وەلێ ئێستا ناتوانم جەرگی دایکم بسووتێنم."

داد و نالەی خەڵک و میری گەورە لە دەست برا ناوەنجییەکەی، بوو بوو بە حیکایەتی ناو خەڵک. کەسیش نەی دەوێرا، لە سوچێک دا خەنجەرێک بکا بە وەرگی دا و، میر و شارەکەیش ڕزگار بکات.

ژنان لە حەمامی گەورەی شار بیستبوویان، خاتوونی گەورە، باسی چاوحیزیی برا ناوەنجییەکەی کردوە. گوایە ڕۆژێک خاتوون لە ژوورەکەی خۆی خەریکی خۆگۆڕینە، گوێی لە چرپەیەک دەبێت لە پشت دەرگاکەوە. تاوێ خۆی بێدەنگ دەکا، تا بزانێت چرپەکە چییە، گوێ ڕادەدێرێت، هەست دەکات یەکێک لە پشت دەرگاکەیە، هیچ خۆی تێک نادات و یەواشێک لە کوونی کیلۆنی دەرگاکە دوور دەکەوێتەوە و بە قەراخ دیوارەکە دێت، کتوپڕ دەرگاکە دەکاتەوە، دەبینێت برا ناوەنجییەکە لە پشت دەرگاکەوەیە، سەیری دەکات. دەمی پڕ دەکات لە تف و یەک تفی گەورە دەکاتە نێو چاوانی. بۆ ئێوارەکەی میر بەم حاڵە دەزانێت و بانگی دەکات و دەیخاتە ناو حەوزە گەورەکەی حەوشەکەوە، باش بە کوتەک دەیکوتێت. بێچاوڕووییەکەی دەگاتە شوێنێک، هیچی پێ عەیب نەبێت. بۆ بەیانییەکەی، وەک نەبای دیبێت نە بۆران، دێتە سەر سفرەکە و لەگەڵیان دادەنیشێت، نان دەخوات.

میر خاتوون زۆر ڕقی لێی بوە. بە کەسێکی بەدکردار لێی ڕوانیوە، دایمە کچە نازدارەکەی خۆی لێی پاراستوە. نەی هێشتوە لە شازادە نزیک بێتەوە. زۆری لە بارەیەوە باس کردبوو، وەلێ چیرۆکی خۆپاراستنی شازادە و سەیرکردنی لە کوونی دەرگاکەوە، بۆ ژنی دوو بازرگانی شاری باس کردبوو. ئەوانیش دەماودەم گێڕابوویانەوە تا لای نەنە پوونە. نەنەیش بۆ منی گێڕایەوە.

کۆشکەکەی ماڵی میر، دیوارەکانی بە بەردە ڕەشە چوارگۆشەکان درووست کرابوون. بۆ درووستکردنی چەندین وەستای دەستڕەنگینی

شاری سنە، ئیشیان تێدا کردبوو. ژێرزەمینەکەی هۆڵێکی گەورەی پڕ لە دانەوێڵە... نهۆمی یەکی هەیوانێکی گەورە، بە دوو کۆڵەکە داری نەخشکێشراو خۆی ڕاگرتبوو. دیوەخانەکەیش کەوتبوە لای ڕاستەوە و لە پەنجەرەیەکی شینی گەورەوە، دەیڕوانیە سەر ڕێگاکەی نێوان خانەقا و کۆشکەکە. میری گەورە بۆ خۆی لەسەری سەرەوە دادەنیشیت و ئەشرافەکانی شاریش بەڕیز وەک کۆتری سەرما بردە لە ژێر پاسار دا، لە تەنیشت دیواری ژوورەکە دادەنیشتن. یەک جار بە منداڵی لەگەڵ باوکم ڕۆیشتم. باوکم نەی دەویست هاتوچۆی کۆشک بکەم، دەیگوت با خووت شەڕ نەبێت. دوای ئەو جارە، خۆیشی نەڕۆیشتەوە. لە پێش چاومە چووینە ژوورەوە، هەر یەک دوو پیاو دانیشتبوون و سینییەکی مسی پڕ لە چەرەسات، لە بەردەمیان بوو. سەماوەرێکی گەورەی ستیلی بریسکەدار جیزەجیزی لێوە دەهات، لای خوارەوە بوو. یەکێک چای تێ دەکرد و بە مەجلیسەکە دا دەیگێڕا. پیاوانی گەورەی شاریش بە دەم چا خواردن و چەرەسات خواردنەوە، باسی وەزعی ناو شارەیان دەکرد.

کاتێک کە میر قسەی دەکرد، هەموو دەم و زمانی دیوەخانییەکان دەبوو بە گوێ. کاتێکیش یەکێک لە ئەوان قسەی دەکرد، هەر یەکە و لای خۆیەوە خەریکی قسە و چپەچپ بوو لەگەڵ یەکێکی تر. کەس گوێی لە کەس نەدەگرت، جگە لە قسەی میر لە دیوەخانەکە دا، قسەی کەسێکە سەنگی نەبوو.

بەرامبەر دیوەخانەکە دوو هۆدەی گەورە بۆ میوانەکان ڕازێنرابووەوە. نهۆمی سەرەوە، کە بە ژێر زەمینەکەوە دەیکرد بە سێ نهۆم. ماڵی میر خۆی بوو. شەوان لە دیوەخان بێزار دەبوو، بە هێمنی هەڵدەستا و بە پلیکانە بە بەرد تاشراوەکان دەچوە سەرەوە. دایم عابایەکی زەردباویی، کە لاکانی نەخش کرابوون، دەخستە سەرشانی و خەنجەرێکی دەبانی دەکرد بە بەر پشتێنەکەی دا. سەری خەنجەرەکە بە تەزبیحێکی

قەزوانی دنک ورد دەپێچرا. جار جار تەزبیحەکەی لێ دەکردەوە و بۆ خۆی وەک پیاوەکانی تر، دانە دانە تەزبیحی لە دەستەکانی دەهێنا و دەبرد. حەوشەی ماڵەکە زۆر گەورە بوو. حەوزێکی گەورە و لایەکی چیمەن. چەندین داری ژاڵە و پرتەقاڵ و هەنگی دونیا لە حەوشەکەیان دا بوو. دیواری حەوشەکە هێندە بەرز بوو، تا لە دەروازە گەورەکەوە نەچووبایتایە ژوورەوە، نەت دەزانی چی لە حەوشەکەیان دا هەیە.

دوو سلیکەداری ڕووخۆش، لە بەردەم دەروازەی حەوشەکە دەوەستان و لە تەنیشت دەروازەکە، دوو هۆدەی بچووکی بە حەسیر ڕایەخ کراو بۆیان درووست کرابوو.

ماڵێکی هێمن بوون... تەنها کەسێکی ناو ماڵەکە، خەڵکی شاری نیگەران کردبوو، برا ناوەنجییەکەی میر بوو. لە کەسم نەبیستوە، ڕازی نەبێت لە میر خۆی. خزمانی خاتوون، لەبەر وەی خەڵکی دەڤەرەکە نەبوون و کەسیان لێرە نەبوو، نەبووبوون بە بار بە سەر میری گەورەوە.

خاتوونی گەورە، خۆی خەڵکی گوندێک بوو لە سەر سنووری میرنیشینەکە. کاتی خۆی بە گەنجی، میر چاوی پێی دەکەوێت و یەکەمین دیداریان دەبێتە هەوێنی یەکتر ناسین و خۆشەویستی. وا باس دەکەن میر چوە بۆ ڕاو، کتوپڕ لای دەوارنشینێک لا دەدات، تا ئیسراحەتێک بکات. کچێکی باریکەلەی سپی ڕەنگ، جامێ دۆی بۆ دێنێت. لە کچە دەپرسێت، پیاوتان لە ماڵ نییە؟

– نا باوکم چوە بۆ سەفەر و براکانم لای مەڕەکانن. دایکیشم بۆ مەردۆشین ئێستا لە پەچەیە.

ئەو کچە باریکەلەیە، خاتوونی گەورەیە. ئەم دیدارە وا لە میر دەکات بە بیانووی ڕاوکردنەوە، زوو زوو بچێتە دەوروبەری دەوارنشینەکان و تەواو ئاشنایەتی لەگەڵ ماڵی خاتوونی گەورە پەیدا بکات. دوای ئاشنایەتی و تێکەڵبوون لەگەڵیان، خۆی دەگەیەنێتە خاتوون و حیکایەتی دڵی خۆی بۆ باس دەکات. بناغەی خۆشەویستییەک

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دادەمەزرێنن و ئاخری داوای دەکات. لەگەڵ داواکردنی و گواستنەوەی، خاتوون ناوچەی خۆیان جێ دەهێڵن و دێن بۆ مەملەکەتەکەی میر و پاشان لەگەڵ درووستکردنی شارەکە دا، دەگوازنەوە بۆ ئێرە. خاتوونی گەورە لە خزمانی دوور دەکەوێتەوە وساڵی جارێکیش نایانبینێت.

تاقە کچەکەیان، زۆرتر لە خاتوونی گەورە دەچێت، بەڵام تۆزێک چاوەکانی ڕەشترن.

دایکی میری گەورە لەم دواییەوە لە خەفەتان مرد، نەخۆشی و پیرییەکەی وای بە سەر هێنابوو، یەک تۆزی مابوو. وا باس دەکەن، لەوەتەی هاتوونەتە ناو شار، دایکی میر بێ مێرد بووە. یانی پێش هاتنیان، باوکی میری گەورە مردوە. دایکیشی خەریکی تەقوا و پاڕانەوە بوو. سەرپۆشێکی سپیی بە سەر سەرە بچووکەکەی دا دەدا، وەک ژنە بە تەمەنەکانی سەردەمی خۆی، کراسی ڕەش و مەیلە و مۆری لە بەر دەکرد. لە دوورەوە دوو چاوی بچووک و لووتێکی باریک دیار بوو. دەستە باریک و پەنجە خواربوەکانی دایمی خوا، تەزبیحێکیان پێوە بوو بۆ تەسبیحات و پاڕانەوە. کراسە مۆرەکانی زۆربەیان لە یەک دەچوون. لە سەر کورسییەکی تەختە لە ناوەڕاستی حەوشەکە لە بن دار پرتەقاڵەکە دادەنیشت، تا خۆیان نەیان بردایەتە ژوورەوە هەڵنەدەستا. ڕۆژانی بارانبارین لە هەیوانەکە دادەنیشت. ژنێکی بێ قرە و بێ کێشە بوو. ماڵەکەت سەرەوخوار بکردایەتەوە، لای نەدەکردەوە. خەیاڵی لە شوێنێک بوو، پەیوەندیی بە ماڵەکەوە نەبوو. کێشەی نێوان کوڕە ناوەنجییەکە و خەڵکی و میر، نیگەرانی کردبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

مەلای گەورە

نەنــە پوونــە بە تەواوی چیرۆکەکەی بیر مابوو. من خۆم بە باشــی دیمەنەکانم نەدەهاتنەوە بەرچاو، بەڵام کە نەنەم دەیگێڕایەوە، کەمێک لە دیمەنەکان کەوتنەوە بەر چاوم. ئەو کات لە باوەشــی دایکم بووم، مەبەســتم ڕۆژی دەســت ماچکردنەکەیە. وەک نەنە باســی کرد، دوای دەســت ماچکردنەکــەی ناو خانەقاکە هەفتەیەکی پــێ نەچوو، کتوپڕ مەلای گەورە ون بوو. نە کەس زانی بۆ کوێ چوە، نە کەســیش زانی چی بە ســەر هاتوە. هەر کەســە و بە جۆرێک باسی دەکرد. مجێوری خانەقاکە لای یەک دوو کەس گێڕابوەوە، بەیانییەکی زوو پێش بانگدان، مەلای بینوە توێشەبەرێکی پێ بوە و لە دەرگای خانەقاوە چوەتە دەر و نەی زانیوە بۆ کوێ دەچێت. ماوەیەکی پاشــتر کاروانێک هاتبوو لە کاروانسەراکەی خواری شار، باسی ڕێبوارێکیان کردبوو، ناونیشانەکانی ڕێبوارەکە هی مەلای گەورەی شار بوون. گوایە بەرەو وڵاتی تورکەکان ڕۆیشــتوە. ڕاستیی شەرمەزارییەکەی قبووڵ نەکرد، کە میری گەورەی پێــی کرد، بۆیە ســەری خــۆی هەڵگــرت و چیتر نەگەڕایــەوە. دوای ڕۆیشــتنەکە، چی دەستنووســی هەبوو، لە تاقێکی گەورەی خانەقاکە دانران و بۆ کەس نەبوو دەســتکارییان بــکات. فەقێیەکان دەیانگوت: دەستنووســەکانی مەلای گەورە، لێکدانەوەی خەونەکان و تەفســیری قورئان و شیعریشیان تێدایە. لە ناو خانەقا وا باسیان دەکرد، مێژووی شارەکەیشــی بە ئەشرافەکانەوە نووســیوەتەوە. خۆ کەس بە تەواوی نەی خوێندبوونەوە، تا بزانن چی و چی نووســیوە، بەڵام چەند بەیتێ

شیعری، كە زۆرتر لاساییكردنەوەی شاعیرە گەورەكانی سەردەمەكە بوون، دەماودەم لە سوختە و فەقێیەكانەوە دەگوترانەوە. شیعرەكانی مەتح و سەنای كۆمەڵێك ئەولیا بوون. تام و چێژەكەیان نەگەییشتە تام و چێژی شیعرەكانی شاعیری سەردەمی خۆی، كەچی زۆربەی شاعیرە گەورەكانیش لای مەلای گەورە خوێندبوویان و لەویش جوانتر دەیان نووسی!

لەوە تێ نەگەییشتم بۆچی دەبێت شاعیرەكان جوانتر بنووسن و ئەمیش مامۆستایان بوە، نەتوانێت وەك ئەوان بنووسێت. پاش چەند ساڵێك كە فەقێیەتیم تەواو كرد، ئەو كات زانیم خۆ نابێت هەموومان ئەوەندە زانستی كەلام و تێگەییشتن لە ڕۆح فێر بین، كە لە وانەكان دا فێر دەبین. خۆپێگەیاندن لە دەرەوەی وانەكانە. گۆشەگیریی شاعیرەكان بیركردنەوەیانی فراوان كردوە و وای كردوە، لە مامۆستاكەی خۆیان جوانتر بنووسن.

جێهێشتنەكەی خانەقاكەی بێكەس كرد. خۆیشی هیچێكی وای نەگوتبوو لە بەردەم خەڵكی دا، یان لای دۆست و ناسراوەكانی تا هۆی جێهێشتنەكەی بزانن، چی دەگوترا و دەبیسترا، قسەی خەڵكی بوو، خەڵكەكە گوومانیان بۆ دەست ماچكردنەكە دەبرد و شتێكی تریان شك نەدەبرد، بیبەستن بە ڕۆیشتنەكەیەوە. دوای ئەو یەكێك لەو مەلایانە بوە شوێنگرەوەی، كە زۆرتر لە میرەوە نزیك بوو، تا لە خوداوە. قسە و هەڵسوكەوتەكانی و خوتبەكانی ڕۆژانی هەینیی، باسی كەرامەتی میری دەكرد. وای لێ هاتبوو خانەقا وردەوردە چۆڵ دەبوو، كەس نەدەچوە پشتییەوە نوێژ بكات. خۆم بەم گوێیانەی خۆم دەیان جار بیستوومە، لە بڵندگۆكەوە هاواریان دەكرد، وەرن بۆ نوێژ، تا ڕیزەكان پڕ ببنەوە و بتوانین جەماعەت بكەین. هێندە كەم بوون، جەماعەتیان پێ نەدەكرا. مەلاكە مرد و ئیتر شوێنی مەلا شەش پەنجە گەرم بوو. ڕاستەوخۆ بوە شوێنگرەوەی.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

سەردەمەکە وای لێ هاتبوو، خەڵک وردەوردە لە میر دوور دەکەوتنەوە. میر، میرەکەی جاران نەبوو تا دەهات دەسەڵاتەکانی لاواز دەبوون. تاقمەکەی دەوروبەری خەریکی خۆشگوزەرانی و تەخشان و پەخشانکردنی باج و خەراجی میرنشینەکە بوون، بە هۆی ترسی براکەیشییەوە، میرنشینەکەی پڕ کردبوو لە عەجەم. قولەی کۆشکەکەی میر پڕ بوو لەو سیلکەداری عەجەمانەی کڵاوی سووری درێژیان لە سەر دەکرد. هەر ماڵە و یەک دوو عەجەمیشی تێ خستبوو، تا خزمەتیان بکەن و وانیش میرنشینەکە لە هەڕەشەی لەشکرەکان بپارێزن.

کاتی هاتنی عەجەمەکان، میر و براکانی ناکۆک بوون. یەکێک لە براکانی میر کە لە ناو خەڵک خۆشەویست نەبوو، ڕووی کردە وڵاتی تورکان. دەنگوباس بڵاو بووەوە، چوە سوپای تورکان بهێنێتە سەر دەسەڵاتەکەی براکی و تارومارى بکات. لە ترسی دەنگۆی لەشکرکێشییەکان میری گەورە، پەنای بردە بەر عەجەمەکان و هێنانی بۆ میرنشینەکەی خۆی. لەو کاتەوەی بێگانەکان هاتنە ناو شار، خۆشی لە شارەکە باری کرد. شەڕەکان و کێشەکانی دیوانی میر بە جۆرێک بوون، خەڵک هەموو شتێکی دەزانی، تەنانەت وای لێ هاتبوو لەو دیو حەوشەی دیوانی میرەوە چ شتێک بکرایە، بۆ سبەی لە بازاڕ خەڵک باسی دەکرد. خراپ شیرازەکە پچڕابوو. ئەو عەجەمانەی کۆشک و تەلاری میریان دەپاراستن، چییان بدیبایە، لە ناو خەڵک باسیان دەکرد. بۆ بەخێوکردنی سوپاکەیان، باج و خەراجیان زیاد کردبوو، باجەکان لە سەر جوتیارەکان گەییشتبوە ئاستێک، خەڵکیان هەڕوون کردبوو. جوتیارەکان لە شوێنی خۆیانەوە هاواریان لێ هەسابوو و دووعایان دەکرد، میرنشینەکە سەروخوار ببێتەوە. با ئەوەیش بوەستێت دوو سێ ڕۆژ جارێک جوتیارێک، خاوەن موڵکێکیان لە ناوەڕاستی شار دەبەستەوە و بە گوناهی لادەر لە میر، فەلاقەیەکی باشیان دەکرد، تا ببێت بە پەند بۆ باقیی جوتیارانی تر. میر لە کۆشەکەکەی خۆیەوە بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

سەرێکی چەماوە و کز و بێ دەسەڵاتەوە سەیری ئەو سووکایەتییانەی دەکرد، کە عەجەمەکان و دەستە و تاقمەکەی بە خەڵکە فەقیرەکەی دەکرد. بۆیشی گرینگ نەبوو میرنشینەکەی لە چ دۆخێک دایە، تەنها بۆ گرینگ بوو لەشکرە وێرانکەرەکەی تورکان لەگەڵ بانخانی برای نەگەڕێتەوە کۆتایی بە میرنشینەکە بهێنێت و شارەکە بسووتێت!

کۆمەڵێک پیاوی بانگ کرد بوو، داوای لێ کردبوون، سەبریان هەبێت. ئاگای لە باجەکان و فشاری جوتیارەکانە، باج و فشارەکان باشترن تا لە دەستدانی میرنشینەکە. پیاوەکان قسەکانی میریان بردبوو بۆ جوتیارەکان، لە وەڵام دا تەماتەباران کرابوون.

چی گوتاری مزگەوت و خانەقاکان بوو، کرابوون بە پێداهەڵدان بە شان و باڵی میرنشینەکە و عەجەمەکان، چونکە مەملەکەتەکە دەپارێزن لە ئاژاوە. نەنە پوونە، هەمیشە باسی دەکرد، دوای سووکایەتییەکە بەو پیاوە گەورەیەی خانەقا، ئیتر ئەم شارە ڕۆژبەڕۆژ خوا غەزەبی لێ دەگرت. باوکم دەیزانی قسەکەی نەنەم، وا نییە. زۆر جار کە لە دووکان دادەنیشتم لەگەڵ دراوسێ دووکانەکانی باسی ڕۆژی دەست ماچکردنەکەیان دەکرد و دەیانبەستەوە بە سەردەمەکەوە. گوایە، گوناهەکە لە هەڵەی میر نەبوە. چاوچنۆکیی براکانی مەملەکەتەکەیان کردبوو بە شوێنی شەڕ. دەسەڵاتەکە پیر بوە... تاقمەکەی ناو کۆشک، سوود لە ئاژاوەی براکان دەبینن و لە جێی خۆیانەوە دەیانەوێت میر بن. گەر میر بیتوانیبایە کۆشکەکەی خۆی ئارام بکاتەوە، دەیتوانی شارەکە و مەملەکەتەکەیش ئارام بکاتەوە. هەر میرێک مەملەکەتەکەی نائارام بوو، ناو کۆشکەکەیشی نا ئارامە.

سەردەمێک برای دووهەمی میر بە خۆی و لەشکرێکی زمان خواری تورکمانەوە دەوری شاری دا... شار بە تەواوی تێک چوو... شەڕێکی گەورە لە دەروازەی شار ڕووی دا... شەڕەکە بوە هۆی تێکشاندنی عەجەمەکان و هاتنە ناوەوەی تورکمانەکان. میری گەورە هەڵهات

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

ڕووی کردە شاخەکان. لەوێیشەوە ڕۆیشت بۆ ناو عەجەمەکان. بە هاتنی لەشکری سوپای تورکەکان، نیوەی شار تالآن کرا و میری نوێ چوە ناو کۆشکی میری گەورەوە. دەستە و دائیرەی میرە کۆنەکە، یان هەڵهاتن یان لە ناوەڕاستی شار سەریان لە لاشەیان کرایەوە. لە ناو بازاڕەکە دا دووکانێک نەما، تالآن نەکرێت. دوای ماوەیەک لە نیشتنەوەی شەڕ، دەسەڵاتێکی تازە خۆی سەپاند و باج و خەراجی دانا و شاری ڕێکخستەوە. سەردەمەکەی پێشوو چی کرابوو، سەردەمی برای ناوەنجی بە پێچەوانەوە دەکرا. لەگەڵ هاتنی عەجەمەکان، میری گەورە بە تەواوی دەسەڵاتەکەی لە دەست دا. بۆ کەس ڕوونی نەکردەوە بۆ وا دەکات. وەلێ لە کۆتایی دا، تێگەییشتم ترسی لە چی هەبوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

برابچووکی میر

لەگەڵ تێکشکانی عەجەمەکان و داگیرکردنی شارەکە لە لایەن سوپای تورکەوە. برا بچووکەکەی میر، لە ترسی برا ناوەنجییەکەی خۆی دەشارێتەوە. لە ناو شار جاڕ دەدرا، هەر کەسێک شوێنی دەلال بزانێت، توورەکەیەک لیرە وەردەگرێت. لە خۆشیی خەڵاتەکە چەندین کەس لە شوێنی خۆیانەوە ماخۆلانیان بوو، چۆن جێپێکانی بدۆزرێتەوە. پیاوماقووڵانی شار بە گوێی خۆیان، لە زمانی میری نوێوە بیستبوویان: "لە پێناو ڕزگارکردنی کێڵگەکە دا، دەبێت هەموو جانەوەرەکان بکوژێت. هیچ میرێک میرێکی سەرکەوتوو نابێت، تولە مار بەخێو بکات" مەبەستی بوو بڵێت: میری پێشوو، هەر چەندە برای بووین، وەلێ توولەمار بووین بۆی، من نامەوێت ئەزموونەکەی دووبارە بکەمەوە و توولەمار بەخێو بکەم. حەشەراتەکان لە ناو دەبەم، تا کێڵگەکەم پاک ببێتەوە و بێخەم چیم پێ خۆش بوو بیچێنم. چ سەردەمێک بوو، برا برای دەکوشت، خوشک ئابڕووی خوشکی دەبرد. خۆپەرستی و چاوچنۆکی گەیشتبوە شوێنێک، مرۆڤەکان پشتیان لە خۆیان کردبوو بە شوێن ئارەزوەکانی خۆیان دا دەگەڕان. هەڵکوتانە سەر یەکتری، یەکەم بناغەی تێکچوونی خێزانەکان بوو لەم مەملەکەتە. ئاوەکە، گەورەکان ڕشتیان و بچووکەکان پێیان تێخست و ئاژاوە کەوتە ناو شار و لە شاریشەوە بۆ ناو خێزانەکان.

ئاخر دەلالی ڕوومەت ئاڵی باڵابەرزی ناسک، کە هەموو ژیانی چاکە بوو لەگەڵ هەژاران، گوناهی چی بوو توورەکە زەڕ بدرێت بۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

سەرەکەی؟! گوناهەکەی تەنها ئەوە بوو لە نێوان دوو برا دا، هیچ کامی هەڵنەبژارد و بە نیگەرانییەوە سەیری کردن. لە بەر ناوەندگیریی ژیانی لێ تاڵ کرا و بوە باڵندەی ناو قەفەزەکان.

هەندێک جار مرۆڤ وای لێ دێت، تەنانەت لە نێوان خۆی و خۆی دا ناتوانێت، هیچیان هەڵبژێرێت، کاتێک براکان دەبێتە شەڕیان، دەبێ لێگەڕێی شەڕەکە لە نێوان خۆیان دا بێت. دەلالی ناسکۆڵە ویستی وا بکات و خۆی نەبێتە تەرەفگیریی لایەکیان. چاوچنۆکیی خەڵک و میرنشینەک ژیانی تاڵ کردبوو. تا ئەو کاتەی من لە شار بووم، تەنها من و سۆنەی جوولەکە دەمزانی لە کوێیە. تەنها ئێمە. خوانەکردە یەکێکی تر بیزانیبایە، سەری لێ دەکردەوە و دەیبرد بۆ کۆشک و لەو سەرەوە بە توورەکەیەک زەڕەوە دەگەڕایەوە.

ماوەیەکی زۆر دوای خۆشاردنەوەکەی کتوپڕ لە شەوێکی ئەنگوستەچاو دا بینم. شەوێکە بیرم ناچێتەوە. لە ماڵی سۆنەی جوولەکە نەبوایە، دەمێک بوو دۆزرابوەوە. یەکێک لە باشییەکانی جوولەکەکان، پاراستنی نهێنیی خۆیانە، چونکە دەربەدەر و ماڵوێران کراون، نهێنییەک لە ناخیان دایە، نهێنییەکەیان بە کەس ناڵێن. نازانم ڕاستم یان نا، مانەوەی جوولەکەکان لە سەر زەوی، پەیوەندیی بە بڕوا و پاراستنی نهێنییەکانی خۆیانەوەیە. کە سۆنەی جوولەکەم ناسی، کتێبی زۆرم لە بارەیانەوە خوێندەوە. چۆن ڕاو نراون و چۆن لە ناو براون. دوای ئایینەکەی خۆیان، لە ڕۆژهەڵات دا چەند ئایینی کە هاتوون، یەکەم ئیشی ئایینە تازەکان، لەناوبردنی جوەکان بوە. بڕواکەیان بە ئایین و هەڵگرتنی نهێنییەکانیان، سیحرێک بوو، هێشتبوونییەوە.

چەندین شار و گوندیان بڕی بوو تا شوێنێک بۆ خۆیان بدۆزنەوە. خۆشاردنەوە و بەرگریکردن لە ژیان فێری کردبوون، چۆن خۆیان بشارنەوە، ئاوایش نهێنییەک لە ناخیان بشارنەوە. کاتی بینینەکە، لە ناو کتێبخانەی هۆدەکەی سەرەوە، بە شوێن بەشێک لە قسەکانی دێوانە

دا دەگەرا□م، لە پشـت کتێبخانەکەوە پەردەیەکم بینی، پەردەکەم لا دایەوە. ژوورێکی بچکۆلە فانۆسێک تێی دا دەسووتا و دەلالی میرزادە لە بەردەمی دانیشتبوو خەریکی خوێندنەوەی کتێبێکی کۆن بوو. کاتێ بینیم چاوم چەقییە سەر دەموچاوە لاوازەکەی، تاوێک بە حەپەساوی سـەیری کردم. دوای تاوێک زەردەخەنەیەکی پڕ ترسی بۆ کردم. وەک بڵێیت دەیەوێت پێم بڵێ تازە کۆتاییم هات. خۆم تێک نەدا و بە سەر ڕاوەشاندنەوە سڵاوێکم لێ کرد، لەو کاتە دا هەستم بە دەستێکی قورس کرد لە سـەر شـانم دانرا، لام کردەوە سۆنەی جوولەکە بوو. زانی کار لە کار ترازاوە، ویستی شتێک بڵێت، یان ویستی لێم بپاڕێتەوە. پێش ئەوەی هیچ بڵێت بە زەردەخەنەوە پێم گوت:

من چاوم زۆر شت دەبینێت، ئەمما زمانم بەم بینینە نازانێت.

کـە قسـەکەم تەواو کـرد، پێدەچوو دڵی خۆش بێـت و بڕوای پێ کردبـم. پـڕی دامێ و خسـتمییە باوەشـی. زۆر دڵنیا بـوو لەوەی بە کەس ناڵێم. قسەکانی دێوانەم لەو وەردەگرت، نووسینەوەی قسەکانی دێوانە و نهێنییەکانی، ترسـەکەیان جیاوازی نەبوو لەگەڵ شاردنەوەی میرزادەیـەک. دوای یەکتربینینەکـە، یەکێـک لـە هاوخەمەکانی من و هاوخەمەکانی دەلالی میرزادە ژوورە بچووکەی پشـت کتێبخانەکە بوو. پێکەوە دادەنیشتین و باسی دونیا و بنیامان دەکرد. ئەوەی لە دەلال فێـر دەبووم، کەمتر نەبوو لـەوەی لە دێوانە فێر بووم. هەموو جارێک دەستنووسـەکانم پیشان دەدا، شەوان خۆم دەمنووسینەوە و بووبوون بە بەشێک لە ژیانم. وشەیەک، قسەیەک، کە بە دەست دەنووسرێتەوە، سـیحری زیاترە لە قسـەیەک لە زار دێتـە دەرەوە. بۆنی مەرەکەب و پـەڕە زەردەکان، بۆنێکـن لە خەیاڵی مرۆڤ ناچنە دەرەوە. تەنیایی و دڵتەنگی، دوو شـنەبان ڕوو لە مرۆڤ دەکەن. تەنها بۆنێک تەنیایی و دڵتەنگی کاڵ دەکاتەوە، بۆنی مەرەکەب و پەڕە زەردەکانە، نەک بۆنی مرۆڤ. ماندوو بوومایە، یاخود سەرقاڵ بوومایە بە کاری فەقێیەتییەوە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بۆ وەی دەستنووسەکانم فەرامۆش نەکەم، بەشێکیانم دەبردن بۆ لای دەلالی میرزادە و بۆی دەنووسیمەوە. خووی نووسینەوەی شتەکان، یەکێک بوو لەو خوانەی، شەڕێکی لە ناخی من دا هەڵگیرساندبوو. شەڕێک تەنها بەو ئاوە ئاگرەکە دادەمرکایەوە، ناوی وشە بوو. وشە دیوی زۆرە، دیوێکی ئاگرە و کڵپە لە ناخت هەڵدەستێنیت و دیوەکەی کەی، ئاوە و ئاگرەکەی ناخت خامۆش دەکات.

نە من و نە هیچ کەسی شار و نە میری نوێیش بیریان بۆ ئەوە نەدەچوو، میرزادە لەم شارە مابێت و لە ماڵی پیاوێکی خانەدان و نزیک لە میری نوێ درێژە بە ژیان دەدات.

دەلال بۆی گێڕامەوە:

کاتێک کاکم عەجەمەکانی هێنا بۆ پاڵپشتیکردنی خۆی، وەک خواردنەوەی ژەهرێک بوو لای. نەی دەویست چارەنووسی میرنشینەکەی بەم جۆرە بێت. دەیشی زانی وانەکات میرنشینەکەی بە تەواوی تەمەنی کورت بووتەوە و بە سەر یەک دادەڕمێت. هەوڵی زۆری دا، تا بانخانی برامان ڕازی بکات، کەچی دابووی لە کەللەی و بە هیچ ڕازی نەدەبوو. نەیشی دەویست لەبەر دایکم و لۆمەی خەڵکی دەستی بچێتە خوێنی براکەی و سبەی ببێتە حیکایەتی خەڵک و وا باسی بکەن لەبەر ئەوە برایەکی خۆی کوشتوە، تا کورسییەکەی خۆی بپارێزێت. مەراقێک ڕووی تێ کردبوو لەم ئاخیرییەوە بەتەواوی گۆڕیبووی. وای لێ هاتبوو، تەنانەت بە قسەی کەسی نەدەکرد و خۆی دابوە دەست سەردەستەی عەجەمان. خۆیشت دەزانی لەشکرە شەقوشڕەکەیان، تەنها بۆ کەیف و سەفا و تێکدانی میرنشینەکە هاتبوون و کاتێکیش میرنشینەکە ڕووبەڕووی شەڕ بوەوە، جێیان هێشتوو و ڕوویان کردەوە مەملەکەتی خۆیان.

بانخان دەیەویست خۆی چی بووێت وا بکات. ئازاری زۆری خەڵکی دەدا. ئازاری میری گەورەیشی دەدا. ئازاری هەموومانی دا. هەموو

شتێکی وێران کرد لەبەر خاتری خۆی. ئێستا چی بکەوێتە بەر دەستی تارۆماری دەکات. دڵێکی هەیە وەک بەرد. ئەو لاسووتاوەی بە سەر ڕووخسارییەوە ڕەش دەکاتەوە، لە دڵی دەچێت. کاتی خۆی میری گەورە داخی کرد، داخکردنەکەی بوە داخێک و تا میرنشینەکەی داخ نەکرد وازی نەهێنا. هەقی خۆی بوو داخ بکرێت. پەلاماری ئەو ژنانی دەدا لە ناو کۆشکی میر خەریکی خزمەتکردنی میوان بوو. زۆر جار باسیان کردبوو، میری گەورە باوەڕی نەکردبوو تا خۆی کتوپڕ ئێوارەیەک لە نانەکە بینیبووی لە دواوە باوەش دەکات بە نانکەرەکە دا، ئیتر چاوی چووبوە پشت سەری. بەو مەقاشەی نانەکەیان لە تەنوورەکە پێ دەردەهێنا ڕووخساری داخ کرد. ئەویش ئەوەی هەڵگرت بۆ ئەم دواییە و حەقی خۆی لە هەموو لایەک کردەوە.

شێتییەک لە ناخی دا بوو. شێتییەک نەت دەزانی چییە. هەستی بۆ دەوروبەری نەبوو. چی بویستایە دەبوایە بۆی بکرایە. باکی بەوە نەبوو ئەو شتەی دەیەوێت لە کێی دەوێت. من نەم دەویست لای هیچ لایان نەگرم، دەمزانی ڕێگا ڕاستەکە میری گەورەیە، بەڵام وەک برایەک ناکرێت هەموو جارێک ڕێگای ڕاست هەڵبژێریت، بەڵام تۆ سەیرکە ئەوەندە بێ ڕەحمە، کیسە زەڕ دەکاتە خەڵاتی ئەم سەرە باریک و لاوازەی من.

یەک دوو جار میری گەورە پڕ بە دڵ پێی خۆش بوو بیکوژێت. کاتێکیش دەمبینی لە ناو ئەو کۆشکە دا هەست بە تەنیایی دەکات و دەستیش لە هەڵسوکەوتەکانی هەڵناگرێت، بەزەییم پێدا دەهاتەوە. چەندین جار لە بەر چاوی خزمەتکاران و نانەکان دا دەدرایە بەر شەللاق و شکۆی دەشکا. شکۆشکاندنەی هاری کردبوو. وای لێ هاتبوو، گرینگ نەبوو لە لای چی دەبێت و چی نابێت. نە دووعا ما، نە شەللاق ما، نە ئامۆژگاری ما، هیچ نەما لەگەڵی نەکرێت وازی نەهێنا. کاتێکیش کۆشکی جێ هێشت و هەڕەشەی کرد، من بۆ خۆم

هەڕەشەکانم بە گاڵتە وەرگرت. کەچی میری گەورە پێی گوتم:

"پیاوە بێ باکەکان، هەموو شتێکیان لە دەست دێت، جگە لە کاری مەردانە.

لە کەسێک مەترسە مەرد بێت. کەسی مەرد دوژمنیشت بێت، کاری نامەردانە ناکات، وەلێ کەسێک نامەرد بوو، برایشت بێت وەک ئەم برایەی ئێمە لێی بترسە، چونکە کاری نامەردانەت بەرامبەر دەکات"

قسەکانیم بە هەند وەرنەگرت، وام دەزانی ڕقی لێیەتی بۆیە وا دەڵێت. لەم دواییەوە تێگەییشتم قسەکانی ڕاست بوون. کە ئەو چوو. دوای ئەو یەکسەر لە ڕێگەی نامەیەکەوە، کە یەکێک لە بازرگانەکانی شارەکە گەیاندی، داوەتی عەجەمەکانی کرد و خۆی و میرنشینەکەی تەسلیم کردن. ئەو شەوەی نامەکەی نارد، تا بەیانی نەخەوت و لە قەراخ حەوزی حەوشەکە دانیشتبوو، تووتنی دەپێچایەوە و جگەرە لە سەر جگەرە دەیکێشا. وات هەست دەکرد نامەی مردنی ناردوە. هێندە لە دڵی گران بوو، شێوەی قسەکردنیشی گۆڕابوو. تا دەهات تووڕەبوونەکانی زیاتر دەبوون. ژیانی ناو کۆشک تەواو ئاڵۆز بووبوو. لە لایەک هەستی بە شکست دەکرد و لە لایەک هەستی دەکرد، هەڵەی زۆر گەورەی کردوە. کە زەردەخەنەیەک دەکەوتە سەر لێوانی، بە دەنگێکی پڕ لە خەمەوە دەیگوت:

"دەلال

چیمان لە خۆمان کرد؟

نەدەبوو ڕێگای بدەم بڕوا. نەدەبوو بهێڵم هەناسە بدات. کەسانێک هەن، تا زووتر بیانێری بۆ گۆڕستان، ژیان ئارامترە. نەدەبوو نامە بۆ عەجەمان بنێرم، دەبوایە چاوەڕێ بکەم، وا بمێنینەوە تا بێتەوە چی پێ خۆشە بیکات. کێ دەڵێت دێتەوە؟ نازانم. کەسیش ئەوە نازانێت. من هەڵەم کرد... من هەڵەی زۆرم کرد... نەدەبوو وا بکەم"

بەم گلەییانە ئاگرەکەی ناخی خۆی دا دەمرکاندەوە و وەک

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

تۆیەکارێـک لە بەردەم قەشـەیەک دا بێت، ئازار و بیمارییەکەی ناخی بە خۆسەرکۆنەکردنەوە هەڵدەڕشت. خەمی بوو میرنشینەکە بە دەست عەجەمانەوە هیلاک دەبێت. هێزێکی وایشمان نەبوو، دوای هاتنەکەیان دەریان بکەینەوە، تازە هاتن و ناڕۆنەوە. لە بەر خۆوە دەیگوت:

چـۆن دەزانـم ئـەو خودایە گیانی منی بەدەسـتە، ئاوایـش دەزانم ڕووبەڕووی شەڕ بووینەوە جێمان دەهێڵن و بێ کەس لێرە دەمێنینەوە.

قسـەکانی ڕاست دەرچوون. چی گوت، هاتە دی، مەڵێ برای خۆیەتی ستاییشـی دەکات، قسـەکانی وەک بـەردی تاشـراو بـوون. زەریـف بیری دەکردەوە. نازانم بۆچی ئەو هەموو شـتانەی دەزانی، پێشـووتر نەخشەیەکی نەبوو، تا ڕێگری لەم کارە بکات؟ نازانم بۆ وای کرد؟ بۆ بڕیاری تەسـلیمکردنی شـارێکی بە بێگانەکان بە لاوە ئاسانتر بوو، لە لەناوبردنی کەسێکی نزیکی خۆی.

من لەگەڵ کوشتنی براکانم نەبووم. وەلێ لەگەڵ ئەوە بووم، کۆتایی بەم شەڕە بێت، تەنانەت بە مەرگی خۆیشم بێت. ژیانمان یەک پارچە دۆزەخ بوو. دۆزەخێک باس ناکرێت. لەوانەیشە دووعایەکمان لێ کرابێت کە خۆمان سەری خۆمان بخۆین، بۆیە نەبووین بە هیچ. کۆشکەکەمان لـە دەرەوە جـوان بوو، لە ناوە یـەک پارچە ئاگـر. ڕۆژانە یەکێکمان دەسووتا و ئەوانی ترمان سەیرمان دەکرد.

کە ڕووداوەکانی پێشووی بۆ دەگێڕامەوە، بە چاوەکانی دا فرمێسکی پاک دەهاتە خوارەوە. ئەو کوڕەی جاران جێی شانازیی بوو یەکێک لە تەنیشتیەوە بوەستێت، ئێستا لە ترسی مەرگی خۆی، خۆی لە هەموو شتێک دەشاردەوە. هێندە تامەزۆری دانیشتن بوو لە بەر هەتاو، باس ناکرێت. دەیزانی قسەکان و فرمێسکەکانی دڵی منیشی تەنگ کردوە، دەسـتی دەخستە سـەر شـانم و وەک هەموو خەڵکی تر ناوی خۆمی نەدەهێنا و پێی دەگوتم:

دۆستی من، کوڕی پینەچییەکە

دەستەکانت پڕ بن لە بزمار خۆشترە لەوەی دەستەکانت بۆنی گوڵاو بدەن و دوور بیت لە ڕووناکییەوە. دەمێکە دەمەوێت بێمە سەر سەکۆی هەیوانەکە و تێر بە کامی دڵ خۆم بدەمە بەر هەتاو ناتوانم. تۆ چەند خۆشبەختیت، دیل نیت. نەفرەت لەو دەسەڵاتەی، مرۆڤ دیل دەکات. ئێمە دیلی خۆشبەختییەک بووین، نە خۆشبەختی بوو بۆ خۆمان نە خۆشبەختی بوو بۆ کەس. لە سەرەتاوە دیار بوو خانوەکە زوو دەڕووخێت، خانوێک بناغەکەی ڕزیبێت، تەمەنی درێژ نابێت. ئێمە ماڵەکەی خۆمان پێ چاک نەدەکرا و دەمانویست مەملەکەتێک چاک بکەین. مەملەکەت بە کەسێک چاک دەبێت، چاکە لە خۆیەوە دەست پێ بکات. گلەییەکانم نائومێدیی میرێکی بچکۆلە نیین. ڕاستییەکە دەبوایە کەسێک هەبێت بۆی بگێڕمەوە. پێش وەی تۆ پەردەکە لا بدەیتەوە و چاوت بەم دیلە بکەوێت لەم ژوورە دا، کەسێک نەبوو خەمەکانی خۆمی بۆ باس بکەم.

گەر بە باشی بیستبێتت، کاتی هەڵگیرسانی شەڕەکە، دەمەو ئێوارە بوو سوپای تورکی هاتنە ناو شار. کۆشکە گەورەکەی میر، لە گۆڕستانێک دەچوو، ڕێک وەک گۆڕستان. بۆ ئاخر جار ڕووخساری میر خاتوونم بینی، زەرد هەڵگرابوو دەستی شازادەی گرتبوو. بە بینینیان، بە تەواوی دڵم کەوتە خوارەوە. ڕووخسارە زەرد و شێواوەکەیان، بانگی مردنی دەکرد. نازانم بۆچی لەو ڕارەوە دا، لە و حەشاماتە دا، ڕووخساری وان سەرنجیان ڕاکێشام. نازانم بۆچی میرنشینەکەم لەو ڕووخسارە دا بینی. دونیاکەم زوو تێک چوو، زۆر زوو. کە تێک چوو، هەر کەسە و لە خەمی خۆی بوو. گەورەمان کەس نەی دەزانی لە شەڕەکان کوژراوە یان گیراوە، یان لەگەڵ عەجەمان ڕۆیشتوە. لە ناو کۆشک دا تەنها باس باسی ئەوە بوو یەکیەک و دوودوو کونێک بدۆزنەوە و خۆتی پێدا بکات. هەموو ئەوانەی لەوێ بووین دڵنیا بووبین میری نوێ بە داخێکەوە گەڕاوەتەوە، پێش بژارکردنی زەوییەکە، حەوشی ماڵەکەی خۆی بژار

دەکات. مرۆڤ کە بە برینەوە گەڕایەوە، دەست بۆ هەر شتێک ببات، بریندار دەکات. گیانەوەرێک لەم سەرزەمینە نییە، هێندەی مرۆڤی بریندار مەترسیدار بێت. پێش بینینی، پێش هاتنە ناو شارەکە، پێش هەڵگیرسانی شەڕەکە، چاوە سوور و پڕ لە خوێنەکانی لە پێش چاوم بوون. لە پێش چاوم بوو، کە چۆن دێتە ناو حەوشەکە و دەنەڕێنێت و تینووی خوێنی سەری هەموومانە. ئەو ساڵانەی لەو حەوشەیە شکۆی شکاوە، شکۆی هەموو ئەوانە دەشکێنێت، ڕۆژێک چاویان لە شکانی شکۆی بوە. بیرم لە زۆر شت دەکردەوە. یەک دوو جار چرپاندم بە گوێی میر خاتوون دا، لەگەڵ شازادە لەگەڵ من بێن، نەهاتن. دیار بوو شوێنی تریان بۆ خۆیان دانابوو، یان لەوانەیە شێواوییەکەیان سەری لێ تێک دابن و بیریان لە خۆیان نەکردبێتەوە و لەگەڵ ڕووخانی میرنشینەکەیش دا ناخ و هۆشیان بە سەر یەک دا ڕووخابێت. براکەم شەڕ ڕووی کردە هەر شوێنێک، پێش ڕووخاندنی شوێنەکە، ناخی ژنەکان دەڕووخێنێت. ناخی ژنەکان بەستراوە بە ئارامییەوە. کە ئارامی نەما، ناخی ژنیش خاڵی دەبێتەوە.

کە لە دەرگا هاتمە دەرەوە، تاقە کەسێک بیرم لێ کردەوە، نهێنییەکانی خۆی بپارێزێت و تا مردن دەست لە بڕواکانی خۆی هەڵنەگرێت، سۆنەی جوولەکە بوو. تۆ نازانیت شتەکان چۆنە تا ڕووبەڕوویان نەبیتەوە. بازرگانانی ئەم مەملەکەتە دەناسم... لەتەکیان دانیشتووم و مامەڵەم لەگەڵ کردەوە. لەو چەند ساڵەی مامەڵەم لەگەڵ کردن، بەس ئەم پیاوە بڕواکانی خۆی نەخستە ناو بازرگانییەوە، ئەوانی تر، مەبەستم هەموویانە، مامەڵەیان بە هەموو شتێکی خۆیان دەکرد، لە پێناو دەستکەوتی قروشێک دا. بازرگانێک بڕواکانی خۆی نەخستە مامەڵەوە، بازرگانی ڕاستەقینەیە. ئەم پیاوەی من لە ماڵەکەیم و بوەتە پەناگەی من. تاقە بازرگانی شارەکەیە، بێ ترس ڕووی تێ بکەیت. چیرۆکی زۆر لە ناخی دایە دەری نەبڕیوە، من تەنها چیرۆکێکی

بچووکم. ڕۆژێک دێت، تێدەگەییت مرۆڤ نهێنی لە ناو خۆی دا نەهێڵێت و چی لە ناخی دایە بیهێڵێت، زەوی دەبێت بە ئاگر. خۆشە بەردەوام کەسێک هەبێت، بە پەناگە و سێبەری خۆتی بزانیت. دەی لەم شارە کەسێک هەیە پەناگەی ئێمەیە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

نەنە پوونە

زۆر جار سەرپۆشێکی سپی دەخستە سەر سەری و لە ژێر سەرپۆشەکە دا، تاڵە سپییەکانی بەم لا و ئەو لای تەوێڵی دا شۆڕ دەبوونەوە بۆ خوارەوە. کەوایەکی درێژی ڕەش لە بەر دا و، تەزبیحێکی ڕەشی درێژ لە مل دا بوو. تەزبیحەکەی کاتی خۆی، شارۆی بازرگان بۆی هێنابوو. لە یەکێک لە گەشتەکانی بۆ حیجاز، لەو سەرەوە لای دووکاندارێکی سەر ڕێگای حیجاز تەزبیحێکی بۆ کڕیبوو، بە ناوی پیرۆزییەوە بەخشی بووی بە نەنەم. نەنەیشم ماچی دەکرد و دەیخستە سەر چاوە بچووک و تەوێڵە کورتەکەی و دووعای دەکرد.

بەردەوام بە دەم لێو جووڵاندن و دانەدانەکردنی تەزبیحەکانییەوە، سەڵاواتی دەدا، سەڵاواتەکانی، هێندە میهرەبانانە بوون، دڵی مرۆڤی وا لێ دەکرد، بە خۆی بڵێت: بەم سەڵاواتانە نەرم نەرم دەرگاکانی بەهەشت دەکرێنەوە. لە سەر حەسیرە بە قامیش چنراوەکە دانیشتبوو. سەرنجم دەدا. هەتا زیاتر لێی ورد دەبوومەوە، ئارامتر دەبووم. هەڵسام لە مەرکانەی تەنیشت کۆڵەکەی هەیوانەکە، جامێک ئاوم بۆ برد و فەرمووم لێ کرد:

- دەستت خۆش بێت، کەسەکەم.

- عافێتت بێت نەنە گیان.

بە گوتنی گیانەکە، سەیرێکی کردم و زەردەخەنەیەکی خستە سەر لێوە باریکەکانی. کاتێک زەرەخەنەی دەکرد، چرچیی پشت لێوەکانی پڕ دەبوونەوە و شوێنی خەتێکی سپییان لێ دیار بوو. ئەم جارە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دەمویست نهێنیی تری لێ بزانم. نهێنییەک نە پەیوەندیی بەم شارەوە هەبێت، نە بە باپیرمەوە. دەمەویست لە بارەی خۆیەوە قسەم بۆ بکات. پێش کردنەوەوەی باسەکانی باپیرم و شارەکە، ڕای بکێشمە ناو ژیانی خۆیەوە.

- نەنە: تۆ بە بیرت بێت یەکەم جارماڵتان لە کوێ بوو؟

چووزانم، لە کوێرەدێیەکی سەر سنوور.

- ئەی نەت خوێند؟

ڕۆڵە لە سەردەمی ئێمە خوێندن زۆر زۆر کەم بوو، هەیش بوایە دەبا شارە و شار بڕۆیت. ئیشی کچان نەبوو بخوێنن... ئیشی کوڕان بوو. لە ناو کوڕانیش دا زیاتر کوڕی خوا پێداوەکان دەیانخوێند. کێ حەنجەی بە خوێند بوو ببێت بە مەلا بە کاسەی ماڵان خۆی بەخێو بکات. خەڵک جوتیاریی دەکرد، باخەوانیی دەکرد، لە خەمی قوتێک نان بوو، هەی هوو.

- ئەی براکانت، باوکت چی؟

دانیشە ڕۆڵە، با یەک دوو حیکایەتت بۆ باس بکەم. ئێمە نە هەژار بووین، نە دەوڵەمەند... یانی بە بەشی خۆمان ڕازی بووین... من کچێکی باریکەلەی سپی ڕەنگ... ماڵی ئێمە و حەوزی ژنان زۆر دوور نەبوو. تا ئەو کاتەی باپیرتم ناسی، ئەوەندە دوور نەکەوتوومەتەوە لە ماڵی خۆمان، باسی بکەم. حەوزی ژنان دوا شوێنی من بوو. نەک لەبەر ئەوەی نەیان دەهێشت، لەبەر ئەوەی گوندە کاولبوەکە، هەر ئەوەندە بوو، لەم سەرەوە بانگی کەسێکت بکردایە لەو سەرەوە گوێی لێ بوو. جارجارە باوکم، بە ڕەحمەت بێت، دەچوو بۆ شار، شەکر و چا و کەلوپەلی پێویستی دەهێنا. لەو تووتن و گەنم و پاقلە و نۆکەی، لە ڕێگەی زاریعەکانییەوە دەیکردن، بەشی پێداویستیی خۆمانی دەکڕی.

ئێوارەیەک باوکم لە سەر تاشەبەردەکەی بەر ماڵ دانیشتبوو. لە دوورەوە سێبەری ڕێبوارێک دەرکەوت. باوکم خۆی ئاسا، هاواری لێ

مال بـه میوانەوە جوانە.

کـرد: هـۆ کاکی ڕێبوار، ڕوو لـە ئێمە بکە، ماڵ بـە میوانەوە جوانە.

ڕێبواریش هات... کەنجێکی قیتی جوانکیلە... تێشوێک بە کۆڵییەوە... لە تەنیشت باوکم پاڵی دایەوە و منیش جامێک دۆم بۆ برد. کە لێوی نا بە لێوی جامەکەوە، لە ژێر چاوەوە سەیرێکی کردم. چاوە تیژەکانی چەقینە دڵم. ڕێبوارەکە باپیرت بوو کوڕم. ئەلیساس بوو ئەلیساس.

خودا بمسووتێنێت درۆ بکەم، دڵم خێراتر لێی دەدات. یەکەم جارم بوو پیاوێک ببینم، یەکسەر بچێتە دڵمەوە. تا ماستاوەکەی خواردەوە، خەریک بوو دڵم دەر بێت... هێزم تێدا نەما. کەمێکی تر بوەستامایە، باوکم هەستی دەکرد شتێکمە. کاتێک خواردییەوە و سمێڵە ڕەشەکانی چەقیبوونە ناو ماسـتاوەکە، دەتگوت تاڵی سـمێڵەکانی بە ناو گیانی من دا دەچەقن. کە لێی تێر بوو، دەسـتێکی بە سـمێڵەکانی دا هێنا و هەر بە چاوە قورسـەکانی سـەیرێکی کردم و دەستخۆشـییەکی لێ کردم. ئەو دەستخۆشـییە جوانترین دیـاری بوو بۆ من. لە ماڵی ئێمە بـە هـۆی دڵفراوانیی باوکمـەوە، دایمی خوا میوان حـازر بوو. هەموو میوانێکیش شـتێکی دەدەیتێ دەستخۆشـییەکت لـێ دەکات، کەچی هیچ دەستخۆشییەک وەک دەستخۆشییەکەی ئەلیسا، دڵی منی خۆش نەکرد. حەزم دەکرد زوو زوو شـتێک ببەم، زوو زوو سـەرێک بدەم تا قسەیەک، چاوتێبڕینێک لە بەینمان دا ڕوو بدات. من چۆن بووبووم بۆ ئەو، ئەویش وا بوو بۆ من. قسەی زۆری ناوێت کوڕم، چیرۆکی ژیانی من لەگەڵ باپیرت دەست پێ دەکات، پێشووتر ماڵەوە، ئیشکردن، چوون بۆ سەر گەنمەجاڕەکان، سەر کانی. دانیشتن بە دیار قووتیلەیەکەوە تا خەوت لێ دەکەوێت. ژیانەکەی من وا بوو. باپیرت هات گۆڕی. بردمی بۆ شاران، بردمی بۆ باخ و گەڕان. دەستی خستە ناو ژیانم و یارمەتی دام جێگای خـۆش ببینم. تەنها یەک ئاواتم نەهاتە دی، حەزم دەکرد پێش مردنی بمبات بۆ حیجاز. کەچی دەیگوت بۆ کوێ دەچیت پوونە؟ بۆ ناچیت دڵی هەژارێک خۆش بکەیت... بە خودا دڵی هەژارێک خۆش

بکەیت، باشترە لە چوونت بۆ حیجاز.

دەی ئیتر وا بوو.

- باشە نەنە گیان. شتێکە نییە باسی بکەی؟

- نە بە چاوی کوڕی خۆم. نازارەکەم لێ بسەنێت، گەر درۆ بکەم. ئەوە هەموویەتی. سەر خڕ گیان، نەنەت وا ژیاوە، نەنەت بە بێ ئەلیاس، تامی ژیانی نەکردوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ڕۆیشتنەکەی بانخان

کە ئاژاوەکان زۆر بوون، شتێک نەما دوو براکەم پێکەوە کۆ بکاتەوە. هەر یەکەیان بۆ لایەکی ڕادەکێشا، هەر چەند هەوڵمان دەدا لە شوێنێک بوەستن، سوودی نەبوو. دۆستم کوڕی پینەچی، دەردی ناو کۆشکەکان لە هەموو دەردێک سەختترە. ماڵەکانی ئەو بەر لەم پەنجەرەوە سەیریان دەکەم و بەخیلی بە ژیانە سادە و جوانەکەیان دەبەم. ئەو دڵتەنگییەی لە ناو کۆشکە گەورەکانە، لە هیچ ماڵێکی تر دا نییە. مرۆڤ کاتێک چوە ناو کۆشکێک و خۆی بینییەوە، خەڵکی تر لە دەوروبەری دان، جوانییەکانیش لە پێش چاوی نامێنن. جوانی لە چاوی کەسێک لە ناو کۆشکەکان دا دەژی، ئەو جوانییە نییە لە بەر چاوی کەسەکانی دەرەوەی کۆشکەکانە. تۆ ئەمە نازانیت، تۆ کوڕی پینەچییەکی و ئەو شتانەت نەبینیوە و دڵنیایشم دەرکیان پێ ناکەیت. دڵخۆش کەسێکە، نایەوێت کۆشکێک بکاتە قەفەزی ژیانی. کاتێک ئارەزووەکان زۆر بوون، خۆشەویستییە ڕاستەقینەکە بار دەکەن. کۆشکەکەی ئێمە هەموو شتی لێ بوو، جگە لەو خۆشەویستییەی مرۆڤ بۆ براکانی، بۆ خوشکەکانی، بۆ کەسەکانی هەیەتی.

کە چوویتە ناو کۆشکی دەسەڵاتەوە، دەبێت لە بەر دەرگاکە ڕۆحە پاکەکەت فڕێ بدەیت. بتەوێت ڕۆحت بە پاکی بمێنێتەوە، نابێت بکەویتە شوێن ئارەزووەکانت. لە ناو کۆشک دا، ڕووبەڕووی کەسانێک و ڕووداوگەلێک دەبیت، ڕۆحت کاڵ دەکەنەوە. ئاژاوەی ناو خێزانی ئێمە، بوە برینێک بە سەر گیانی هەموومانەوە. دۆخەکە تا دەهات خراپ و

خراپتر دەبوو. لە هەمووی ناخۆشتر، دەبوایە کاتی نانخواردنێک لە سەر سفرەیەک پێکەوە دابنیشین و دەمامک بکەین، تا لای دەوروبەرەکانمان وا پیشانی بدەین، هیچ ڕووی نەداوە. بەیانییەک لە دەوری سفرەکە کۆ بووبووینەوە، تەنها کەسێک لە نێوانمان دا نەبوو، بانخانی برامان بوو. نە کەس دەیوێرا بپرسێت لە کوێیە، نە کەس وا خۆی پیشان دەدا، لە ناومان دایە. لە نیوەی خوانی بەیانی دا، وەک زەنگی کلێسایەک لە پەنای گوێت دا بێت، دەنگی دایکم بەرز بووەوە، هەر کە ناوی بانی هێنا، هەموومان ڕاچڵەکین. کە دایکم پرسیاری کرد:

_ کوا بانخان؟

میری گەورە هەناسەیەکی هەڵکێشا و سەیرێکی دایکمی کرد. لە وەڵامەکەی دەترسام و چاوەڕێی شەڕێکم دەکرد. ئەمما دەمزانی میری گەورە لە ڕووی دایکم دا قسەی نابەجێ ناکات و نایەوێت دڵی دایکم گەرد بگرێت. میر بانگیناندەکەی کرد و هەواڵی پرسی تا دڵنیاییەک بداتە دایکم. ناندەکەیش بە ستاییشێکەوە خۆی چەماندەوە و گوتی:

- هەر ئێستا بانگی دەکەم.

ڕۆیشت و پاش کەمێک گەڕایەوە. لە بەردەم میر دا خۆی چەماندەوە و لە ژێر لێوەوە چرپاندی بە گوێی دا لە ژوورەکەی خۆی نەبوە و نامەیەکی بەجێ هێشتوە!

خۆی ئاسا، نامەکەی کردەوە. پاش کەمێک ناوچاوانی گرژ بوو. بێ هیچ خۆ شڵەژانێک، گوتی:

- ڕۆیشتوە!

نامەکەی دایە دەستی من، سەیرم کرد نووسرابوو:

سڵاو لە کەس ناکەم جگە لە دایکم.

من بە ئێوە نامۆم. هەموو ئەو شتانەی کردم، بۆ ئەوە بوو، هەست بە نامۆیی خۆم نەکەم. ڕۆژبەڕۆژ مەیلم بەرەو ئەوە دەچوو، کە من کەسێک نیم لە ئێوە. مرۆڤ کە شکۆی شکا، ژیانێک نامێنێت بۆی

بژیت. ژیان شکۆیە، لەگەڵ شکاندنی دا دەمرین. من لە ئێوە نیم، بە چاوی ئێوە، لەم دونیایە دا، خراپترینی خراپەکان هەبێت، لە سەرووی هەموو خراپەکانەوەم.

نازانم چاکە و خراپە چییە. بەس دەزانم، بۆ ئەوەی لەوان نەچیت، پێویستە کارێک بکەیت خۆت باوەڕت پێەتی نەک بە باوەڕی کەسانی تر کارێک بکەیت، پێچەوانەی بڕواکانی خۆت بێت. بە بڕواوە دەیڵێم، کارانێکم کردوە خۆم باوەڕم پێی بوو نەک ئێوە.

دەڕۆم، باش بزانن دێمەوە، بە جۆرێک دێمەوە شتەکان گۆڕابن. ئەو ڕۆژانە کۆتاییبیان هات، ئێوە پێکەوە شکۆی منتان دەشکاند، ڕۆژانێک دێن من بە تەنیا، شکۆی ئێوە دەشکێنم. سەیری لا ڕەش و سووتاوەکەی سەر ڕووخسارم بکەن، جوان سەیری بکەن، ئەگەر ئەم میرنشینەم وەک ئەو لا سووتاوەی خۆم نەسووتاند، با دونیا هەر بۆ ئێوە بێت. چ دەردێک لە دڵی من دایە، قەترەقەترە دەیخەمە دڵی هەمووتان. کەس بڕیار نادات، دەبێت ژیان بە دەست ئەو بێت. هەر کەسە و بۆ خۆی ژیانێک هەڵدەبژێرێت. ئەو کاتانەی هەستم بە تەنیایی لە ناو ئێوە دا دەکرد، ئەوەیشم لە پێش چاو بوو، ڕۆژێک دێت ئێوە هەست بە تەنیایی دەکەن لە ناو ئەم دونیایە دا.

ئایندەی شتەکان لەم سەردەمە دا، وەک خۆتان دەڵێن بۆ چاکەکاران نییە، بۆ خراپەکارانە. با وا دابنێین خراپەکاران سەرقافڵەکەیان منم. دێمەوە و شارێک و میرنشینێک درووست دەکەم، میر نشینێک لەوەی ئێوە نەچێت. ئەمە ژیانە و شەڕە، تەنها ئازاکان شەڕ دەبەنەوە. تۆ هەی میر هودار، لەگەڵ تۆمە، خۆت ئامادەکە لەم نزیکانە تۆفانێک ڕووت تێ دەکات، چیت درووست کردوە دەبێتە هی من. مێژوو بە کرێکارەکان نانووسرێتەوە، بە شەڕکەرەکان دەنووسرێتەوە. خۆت زۆر بە ژیر دەزانیت، ژیری بەرامبەر خەنجەرێکی تیژ، گەمژەییە. خەنجەری تیژ، بە خەنجەری تیژتر وەڵام دەدرێتەوە. دەست لە عەقڵت هەڵگرە و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

خەنجەرەکەت تیژ بکە، تا بێمەوە.

باقی وەسەلام.

ئـای خودایـە، چ نامەیەکـی هەڕەشـە ئامێز و سـەخت بـوو. کە دەتخوێنـدەوە، وات دەزانـی نانەکەی بەیانی تـەواو ناکەین و بە خۆی و لەشـکرێکی بێگانـەوە دەدات بـە سـەرمان دا. دڵـم کەمێک تەنگ بـوو. لەگـەڵ دڵتەنگییەکەی خۆم دا، دەرکم بە هەناسـەتەنگی میری گـەورە کـرد. چاوی دەگێـڕا و کەمێک بە قورسـی هەناسـەی دەدا. بیـری لە ڕووداوێک دەکردەوە. لەوانەیشـە بیـری لە هیچ نەکردبێتەوە و پەشـیمانییەکانی خۆی هاتبنە خەیاڵییەوە... تازە قەوما... بانخان ڕۆیشـت و ڕۆیشتنەکەیشـی بۆ ئەوەیە بگەڕێتەوە کۆشکە بە سەرمان دا بڕووخێنێـت، پێکـەوە تەپووشـک بوسـتێنێت. کەسـێک لە نێوان خێزانەکەمـان دا ڕۆژبەڕۆژ خەمبارتر و بێدەنگتر و لاوازتر دەبوو دایکم بوو. دایکم تا دەهات دەپووکایەوە. تەماشای دەستەکان و ڕووخساریت دەکرد، یەک دوو چڵ ئێسقانی مابوو... تەواو گرمۆڵە بوو... مەراقێک لێی دا... نانەکەی پێ نەخورا و بە لەرزەلەرز هەڵسـاو جێ هێشـتین. جێهێشـتنی دایکم لە سەر سـفرە، ئەوپەڕی تووڕەبوون و ناڕازیبوونی بوو. قەت ڕووی نەداوە، دایکم لە سەر سفرە هەڵبسێت، تا هەمووومان لە نانخواردن نەبینەوە. دوای هەڵسـانەکەی دایکم، لە سەر نوێنەکەی لە هۆدەکەی پاڵ کەوت، تا ڕۆژی مردن نەی توانی هەستێتەوە. لەگەڵ ڕۆیشتنی بانخان دا، دایکیش ڕۆیشت.

لە تۆ دەپرسم دۆست...

تـۆ لە ماڵێکدا بژیت، ئەمـە حاڵی بێت، با هەموو دونیاش هیی تۆ بێت، بە کەڵکی چی دێت؟

- تا ئێسـتا بیرم لە ماڵێکی لەو جۆرە نەکردبووەوە. من لەم دیوی دیوارەکان و ناو حەوشـەکەی کۆشـکم دیبوو، یەک جاریش چووبوومە

دیوەخانەکەی میر. فرییووم بە جوانیی کۆشکەکە خواردبوو، بێ ئاگا لەوەی لە ناو جوانییەکان دا، ئازارێک هەیە... بۆ من خۆشترین و ئارامترین شوێنێک بوو، دیبینیتم. وای لە ناو ئەو کۆشکە جوانە دا، چ عەزابێک هەیە. چووزانی، خۆ کێ دەزانێت لە ناو شتە جوانەکان دا، برین نییە. هەر وا لە دوورەوە خەمم پێ دەخوارد و ئاواتەخواز بووم یەکێک بم لەوانەی ناو کۆشکەکە بم. کاتێک گوێم لە چیرۆکەکانی دەلالی میرزادە گرت، لە خەونەکەم پەشیوان بوومەوە. تا دەهات زیاتر بڕوام بە خۆم دەهێنا، خۆشیی ژیان و چێژی ژیان مەرج نییە لە ناو شوێنە خۆشەکان بن. تیمساح چێژ لە زەلکاو دەبینێت. بۆقەکان لە زەلکاوەکان دا مەیلی گۆرانی دەکەن. دەکرێت لە شوێنێک بژیت، زەلکاو بێت و دڵخۆش بیت. دەیشکرێت لە باخێکی جوان و کۆشکێکی گەورە دا بیت و غەمگینترین و نائارامترین کەس بیت. ڕووداوەکانی ناو کۆشکەکەی میری گەورە، کە ئێستا گوێم لێیان دەبێت، بەسن بۆم تا تێ بگەم، لەو دیوە دیوارە بەرزەکانەوە چ خەنجەرێک بە ناو دڵەکان دا کراوە.

هیچم نەوت، لە هەوای پەشیمانبوونەوە دا بووم. تەماشایەکی دەلالی میرزادەم کرد و سەرێکم بۆ لەقاند. یانی ڕازیم بە قسەکانت و تۆ ژیانت زۆر لە من تاڵترە. ڕاستە کوڕی پینەچیم و نەسەبم دەچێتەوە سەر پینەیەکی دڕاوی پێڵاوێک، بەڵام لە تۆ خۆشبەختترم، کە وەک میرزادەیەکی نازدار لە ناو کۆشێک بوویت.

٢

ئارەزوو، براکان دەکاتە دوژمن و
دوژمنەکان دەکاتە برا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

سەردەمی میری نوێ

سەردەمی میری تازە، سەردەمی گەورە بوونی من بوو. لەو سەردەمە دا بە خەوشەکانییەوە، خانەقای تازە درووست راو تاقمێک زانای نوێ رووبان لە شارەکە کرد. لەگەڵ هاتنی میری نوێ، بڕیاری دا، کۆمەڵێک زانـا و کۆمەڵێک جوولەکـەی تر بهێنێتە مەملەکەتەکـەوە، بە قەولی خۆی، تا زانسـت و بازاڕ گەشە بکەن. جوولەکەکان ڕوویان بکردایەتە هەر شـوێنێک، ئیدی ئەو شـوێنەیان دەکردە جێی بازرگانی. دیار بوو میر لە قوسـتەنتینیە سـوودی لەو شـارە دیبوو، بۆیە بانگی کرد بۆ ئێرە. زۆری نەبرد تێگەییشـتین قسـەکانی و هێنانی ئەم کەسانە، بۆ مەبەستی خۆی بوە و بەم ڕووکەشییەی دەیەویست کارە چەپەڵەکانی بشارێتەوە.

سـۆنەی جوولەکە بە بۆنەی هاتنـی تاقمێک جوولەکەوە، هێندەی تـر پلەوپایـەی کۆمەڵایەتیـی بەرز بـوەوە. زاناکانیش کە لە شـاری سـەمەرقەندەوە هاتبوون، چەندین زانسـتی جیاجیـان لەگەڵ خۆیان دا هێنـا. لەوەتـەی مـن بیـرم دەکەوێتـەوە، پاش ماوەیەک شـەڕ و قەڵاچۆکردنی دەسـتەودایەرەکەی میری کۆن، سـەردەمی میری نوێ، باج و خەراج لە سەر خەڵک کەمی نەکردبوو، بەڵام خەڵک کەمێک حەوا بوەوە و شاریش لە جاران گەورەتر بوو.

ئێوارەیـەک لەگـەڵ فەقێیەکـی هاوڕێـم، پێکەوە سـەیری حەوزی ماسییەکانمان دەکـرد. هاوڕێکەم، ئازاری کەسـێکی دابـوو، ئازارێک ئێشـەکەی دەگەییشـتە من، بـەڵام هیـچ کات بڕوام بـەوە نەدەکرد،

تاریکییـەک لە ناخی هاوڕێکانمـان دا هەبێت لە خەنجەر خراپتر بێت. سـەروەختێک دەرک بەو دڕندەییەی تەنیشـتمان دەکەین، ڕووداوێک ڕووی دابێت، کە ڕووداوێک ڕووی دا، ئەوسا حاڵی دەبین، لە ناو هەموو مرۆڤێـک دا منداڵێک و دڕندەیـەک هەیە، درووود بۆ ئەوانەیان دڕندەکە وەخەبەر ناهێنن. من دوای ئەو ئازارە خولیایەک دای لە سەرم، خولیای گەڕان بە شـوێن مرۆڤ دا، یانی بزانم مرۆڤ چییە لەم سـەرزەمینە؟ هەستم دەکرد، لە حوجرەکان دا، خولیاکەم نادۆزمەوە. بۆ تاریکییەک دەگـەڕام لە مرۆڤ دا بوونی هەیـە و لە خەیاڵم دا کەڵکەڵەی دەکرد. بە هۆی خوێندنیشـەوە زۆر شـوێنم دەدی، لەم خانەقاوە بۆ خانەقای تر، شوێنی زۆر گەڕام، هیچیان تروسکاییەک نەبوون، تا من لە مرۆڤ نزیک بکەنەوە. ئەمما لە شارەکەی خۆم دا، دێوانەیەک هەیە! دێوانەیەک کەمترین کاتی لەگەڵ مرۆڤەکان و زۆرترین کاتی لە شوێنە چۆڵەکانە. دەبوایە بکەومە شـوێن دێوانەکە، تا سەرەداوێک لە بارەی ژیرەکانەوە بزانم. دێوانەیەک، بە نێو کووچە و کۆڵانەکانی شار دا دەگەڕا. خەڵکی گاڵتەیـان پێ دەکرد، بەردیان تێ دەگـرت. هەر جارێک گاڵتەیان پێ بکردایـە، دیوانـە غەمگین دەبـوو! هەر جارێک بەردیـان تێ بگرتایە، دێوانە بێدەنگ دەبوو! ئازاردان بەشێکی بەردەوامی ژیانی دێوانە بوو، بۆیە کاتێ ئازاردانی بە نێو کووچەیەک دا دەڕۆیشت، مرۆڤی لێ نەبێت و بە دەنگێکی بەرز، بە ئاوازێک جیاواز لە ئاوازی دەنگی مرۆڤ، لەگەڵ کۆڵانە چۆڵ و دەرگا داخراوەکان دا دەدوا:

"من

بەردهاوێژەران ئازارم پێ ناگەیەنن،

ئازار لە دەرەوە نییە، لە ناوەوەیە!

برینەکەی من لە ناخم دایە، کێ دەتوانێت ئەو برینە بکولێنێتەوە؟

ئێوە کەستان ناتوانن. بەردەکانتان هەڵبگرن، بە دڵی خۆتان بیوەشێنن، بـەس زمانتان دابخـەن. زمانتان ئـازاری زۆرە. برینێک، زمانی مرۆڤ

دروستی دەکات، سەختتر و قووڵترە، لە برینێک خەنجەرێک دروستی دەکات. برینی ناوەوە، ئازاردەرترە لە برینی سەر ڕووی جەستە. هەر کەسێک ناوەوەی بریندار بوو، باکی بە برینەکانی دەرەوە نییە. خاوەن ژیرییە ڕاستەقینەکان، بێدەنگییەکت تێ بگرێت، ئازاری زۆرترە لە تاشەبەردێکی دەستی گەمژەیەک. کەسانێک زۆرترین بەرد دەهاوێژن، ژیرەکان نین، گەمژەگانن... مرۆڤی ژیر ناچەمێتەوە بەردێک هەڵبگرێت، تا ئازاری کەسێکی پێ بدات... مرۆڤی ژیر بۆ بەرد ناچەمێتەوە، بۆ ژیریی دەچەمێتەوە"

گوێ بگرن دیوارەکان، قسە بۆ مرۆڤەکان ناکەم، گوێی مرۆڤەکان نووستوە. گوێ بگرن بەردەکان، لە مرۆڤ نەرمتر.

"من

گاڵتەپێکەران ئازارم نادەن! ئەوانە ئازارم دەدەن، خۆیان بە ژیر دەزانن و من بە دێوانە، بەڵام ژیری ڕاستەقینە کەسێکە، خۆی لێ ببێتە دێوانە و خەڵکی بە ژیر بزانێت".

کووچە و کۆڵانە چۆڵەکان، شوێنانێک بوون، قسە ڕاستەقینەکانی دێوانەی تێدا دەگوترا. شار بە گەورەیی خۆیەوە، ڕێی دێوانەیەکی ڕاستەقینەی تێدا نەدەبوەوە. بە قەولی خوەکانی مرۆڤ، لەم دونیایە دا ژیرەکان زۆرترن، لە دێوانەکان! وەلێ بە دوور لە خوە بەردەوامەکان، دێوانەکان بێ زیانترن، لە ژیرەکان. مرۆڤە بە غروور و خۆ بە ژیر زانەکانن، سەرزەمینیان کرد بە شوێنێکی بێزراو، نەک دێوانەکان. کاتێک دیمەنەکانم دەدی، ڕای دەچڵەکاندم، کێ ناڵێت: دێوانەبوون گەڕانەوەیە بۆ ناو خۆمان؟ کێ ناڵێت: دەستهەڵگرتنە، لە ئارەزوە بێتامەکان و پشتکردنە لە ڕووکەشگەرایی ئەم دونیایە و نزیکبوونەوەیە، لە پاکی؟ کێ ناڵێت؟ با لە خۆمان بپرسین، بۆ ئازاری کەسەکان دەدەین؟ بۆ خراپین؟ بۆ ئارام نین؟ مرۆڤ چییە؟ من وەک سوختەیەک، تێشوەکەم پڕە لەم پرسیارانە. لای کێ وەڵامیان بدۆزمەوە؟ دێوانە زیاتر کێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

ڕاستییەکانم پێ دەڵێت.

چ شتێک چەقی بوونە؟ پرسیارە قورسەکە لێرەوە دەست پێ دەکات. دێوانەی خەڵوەتنشین، لە کووچە تاریکەکان دا لە پەنجەرە و دەرگا داخراوەکانی دەدا و ئەم پرسیارەی دەکرد!

کار گەییشتە ئەوەی دێوانە شوێنێکی نەمابوو، تێی دا ئارام بگرێت. ئارامترین شوێن لەم سەرزەمینە دا کاتێکە، مرۆڤەکان خەوتوون. مرۆڤەکان لەگەڵ لە خەو هەڵسانیان، پێش خۆبینینیان، ئارامی تێک دەدەن، بۆیە دێوانەی خەڵوەتنشین، هەتا مرۆڤەکان نەخەوتنایە، ئارامی نەدەگرت.

دێوانەی خەڵوەتنیشن، منداڵان دەوریان دەدا و وەک گەورەکانیان، ئازاریان دەدا. لە بریی پەلاماردانیان، بە ئاوازە تایبەتییەکەی خۆی ئەم گۆرانییەی بۆ دەگوتن:

"منداڵانی ئاییندە منداڵانێکن، بە پێی خۆیان دەچن بۆ خوێندن، نەک گەورەکانیان بیانبەن.

منداڵانێک شوێن گەورەکان دەکەون، کاری گەورەیان پێ ناکرێت. تەنیا دەبنە سێبەری گەورەکان و خۆیان سێبەریان نامێنێت. منداڵانێک بە تەنیا ڕێگای خۆیان دەگرنە بەر، دەبنە ڕووناکییەک بۆ خۆیان و دونیاکەیان".

دێوانە هیچ قسەیەکی نەبوو بۆ گەورەکان، قسە گەورەکانی خۆی، بۆ منداڵان و دار و دیوار و کووچە چۆڵەکان دەکرد. دەیگوت:

"قسەیەک پێویستە بگوترێت، قسەیەکە بۆ منداڵان.

گەورەکان لە دەست چوون، گەورەکان کە منداڵن، لە باوەشی دایکێک دا پەروەردە دەکرێن، وەختێک لە بەردەم ئاوێنە سەیری خۆیان دەکەن، کەمێک گەورە بوون، یەکەم شتێ بێوەفایی لەگەڵ دەکەن، بێوەفایی لەگەڵ ژنێک دەکەن، سبەی دەبێتە دایک. من دەستم لەوانە شووشتوە، پێم خۆشە بۆ منداڵان بدوێم، تا منداڵیی خۆیان لە بیر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

نەکەن و بە وێنەی گەورەکان، دونیاکەیان بچووک نەکەنەوە!
بچووکترین دونیا، دونیای منداڵان نییە، دونیای گەورەکانە، چونکە تەنها ڕەواڵەتی خۆیان دەبینن و بەو ڕەواڵەتخوازییەیشەوە سەیری شتە گەورەکانی جیهان دەکەن"

نەمدیوە ڕۆژێک بە دەنگی بەرز لەگەڵ گەورەیەک بدوێت، نەیشم دیوە ڕۆژێک بە نزمی قسە بۆ منداڵێک بکات! ئامۆژگاریکەری سەردەم نەبوو، دێوانەی سەردەم بوو. بۆ ئەوەی خۆت بیت، پێویست ناکات ڕوو بکەیتە ئەشکەوت و کێوەکان، تەنها ئەوەندە بەسە، پشت بکەیتە دونیا و ڕوو بکەیتەوە ناو خۆت. قوفڵی قسەکانی، بەو ڕستەیە کۆتایی پێ دەهێنا.

دێوانە بەو جۆرە بوو، خۆی گوتەنی لە ناو خەڵکەکە دا خۆی نەبوو، کاتێک خۆی بوو، بە کووچە تاریک و چۆڵەکان دا گووزەری دەکرد. شار لە بەر چاوی جەهەنەم بوو، یان باشتر بڵێم: شوێنی ونبوونی مرۆڤ بوو. بازاڕی شارەکان لە هێلانەی مێرووولە دەچن، لە سەرەوە تەماشایان بکەیت، نازانیت کام لەو مرۆڤانە لە هەموویان مەزنتر و جوانترە، ڕێک وەک شاری مێروولەکان. ئەمما لە سەر تووڵەڕێیەکی چۆڵ ڕێت بکەوێتە سەر ڕێی ڕێبواری ناو بازاڕەکان، دەتوانی جوانتر بیبینیت لە حەشاماتی ناو شارەکان. یانی مرۆڤ بە تەنیا بڕوات، باشتر دیارە لەوەی کە لەگەڵ هەموان بڕوات. دێوانە هەوڵی دەدا لەو شوێنانەوە بڕوات، کەمتر مرۆڤی لێ بێت و زۆرتر خۆی.

بە تەواوی پەرێشان بووبوو لە خۆی، کاتی هاتبوو، ڕوو بکاتە شوێنێکی دی، شوێنێک زیاتر بۆ خۆی بیگەڕێنێتەوە نەک بیداتە دەست دەرەوە. نەی دەویست ڕێگا کۆنەکە بگرێتە بەر و ڕوو بکاتە ئەشکەوت و کێوەکان، نەیشی دەویست لە ناو شارەکان دا بە تەواوی ون بێت. بۆیە دوور لە کێوەکان و دوور لە شارەکان، کووخێکی لەو نێوانەدا دۆزییەوە و بە تەواوی کووچە و کۆڵانەکانی شاری جێ هێشت.

کووخەکەی شاری لێوە دیار بوو، کێوەکانیشی لێوە دیار بوو. لە بەر چاوەمە، کاتی جێهێشتنی، لای نەکردەوە بۆ شارەکە، تا گەییشتە ناو کووخەکەی. خەمێکی زۆری لێوە دەتکا ... خەمێک لە خەمی خەڵکێکی زۆر دەچوو بە سەر شانی کەسێکەوە.

بە بڕوای خۆم، چوون بۆ کووخەکە، نائومێدبوون نەبوو لە مرۆڤ، بەڵکو سەیرکردنی مرۆڤ بوو وەک خۆی. دێوانەی خەڵوەتنیشین، گوتاربێژ نەبوو تا بێت لە ناو شار و گوندەکان بگەڕێت، گوتاریان بۆ بدات. جیا لە هەڵلاکەران زۆرترین ماناکانی بۆ ژیان و مرۆڤ لە بێدەنگی دا دەدی. پێویستیی بەوە نەبوو گوێگرەکان بدۆزێتەوە، تا شتەکانی خۆی بگەیەنێت پێیان. پێویستی بەوە بوو قسە بۆ خۆی بکات و گوێ لە خۆی بگرێت.

لە کووخەکە دا، لە تەنیاییەکانی دا هاواری دەکرد: دەنگێک لە ناخم دایە دەڵێت:

"چاککردنی دونیا ئاسانترە، لە چاککردنی مرۆڤێک.

ئەگەر تۆ نەگەڕێیتەوە بۆ ناو خۆت، ناتوانیت ئەوانی تر ببینیت. نابێت مرۆڤ وەک پەیکەر سەیر بکەیت. دەبێت مرۆڤ وەک ئاوێنەیەک سەیر بکەیت، خۆتی تێدا ببینیت. بزانە لە کوێی ئاوێنەکە خەوشێک هەیە، خەوشەکە چاک بکەرەوە، کە خەوشەکەت چاک کردەوە، واتای ئەوەیە خەوشێکت لە خۆت دا چاک کردوەتەوە. جێهیشتنی شارەکان و مرۆڤەکان، جێهیشتنی ئاوێنەیەک و گەڕانەوەیە بۆ ناو ئاوێنەکەیە. کەسێک نەتوانێت بگەڕێتەوە بۆ ناو خۆی، نایشتوانێت دەرەوە ببینێت."

یەکەم ڕۆژی دووری لە مرۆڤ، زۆر ئاسوودە و ئارام بوو. وەک بزنەکێوییەک ژێر خۆی پاک کردەوە و بە ڕووخسارە غەمگینەکەیەوە تاوێک لە ئاوابوونی ڕوانی.. هەتا تاریک داهات، لە جێی خۆی نەجوولا. لە دوورەوە دانیشتبووم، لێم دەڕوانی، تا نەچوە ناو کووخەکە جێم نەهێشت. شەو بە خەیاڵییەوە خەوم لێ کەوت. بیرم کردەوە سبەی

دەبێت کارێک بکەم زوو بیبینمەوە. بۆ من تاقانەترین کەسە لەم شارە دا، حەز بکەم نزیک بم لێیەوە و بچمە ناو ژیانییەوە. زەنگی قسەکانی، لە زەنگی قسـەی خەڵکەکە ناکات. زەنگێک بوو مێشکی دەجووڵاندم. کەیفم بەو زەنگە دەهات و بڕیارم دا، بکەومە شوێنی. تەنانەت خۆیشم دێوانە بووبووم، دێوانەبوونم لەگەڵی پێ خۆشە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

ڕۆژی مردنەکەی دایە گەورە

دۆست، وەک باسم کرد بۆت، دوای ڕۆیشتنی بانی برام، دایکیم ڕۆیشت، ڕۆیشتنێک بە تەواوی لایەکی ماڵەکەی چۆڵ کرد. کە لە سەر جێگەکەی پاڵ کەوت، نە جارێکی تر گەڕایەوە ناومان و نە جارێکی تر، وەک دایک خۆی دەرخستەوە. نازانم ڕۆحی دایکم بۆچی بەسترابوو بە ڕۆحی بانی کوڕییەوە؟ خۆ ئێمەیش کوڕی بووین. ئەو ڕۆیشتنەی بان، وەک ڕۆیشتنی هۆش و ڕۆحی دایکم بوو. پاڵکەوتن و بێدەنگییەکەی تۆراندبووی لەم دونیا و لە ئێمە. ڕۆژانە سەرم لێ دەدا، خۆم نەدەگرت زیاتر بە دیارییەوە دانیشم، چاوێکی کراوەی تەڕی پاک... ڕووخسارێکی لاواز... ڕۆژ بە ڕۆژ ئێسقانەکانی دەردەکەوتن... هەناسەیەکی گەرم لە نێوان لێوەکانی دەهاتە دەرەوە... دەستەکانیشی زۆر بە توندی نوقاندبوو. زۆری لە خۆی دەکرد تا کەوچکێک شۆربای دەخوارد. دڵشکانەکەی هێندە سەخت بوو، هەستت بە شکانەکەی دەکرد. نا هەرگیز ئەو ڕۆژانەم بیر ناچن، ئەو ڕووخسارە سپی و لاوازەم بیر ناچێت. خۆزگەم بەوانەی، پێش دایکیان دەمردن. بڕوام پێ دەکەیت یان نا، بە درێژاییی تەمەنم هەستم بە بێ کەسی نەکردوە، کوڕێک بووم، بێ باوک گەورە بووم. لەو ڕۆژەوەی بیستوومە دایکم مردوە، نە سێبەرێک، نە پەنایەک، هیچم نەماوە دڵم بۆی لێ بدات. بێ دایکی، بێ کەسییە. بەڵێ، بێ کەسییە. منداڵەکان ڕۆحیان بە دایکیانەوە بەستراوە، ڕۆحی دایک فڕی بۆ ئاسمان، منداڵەکان بێکەس دەبن. کوڕی باش، پاش دایکم بێکەس کەوتم، خۆم لێ ون بوە. بڕوا

لەگەڵ دایکم بچوومایە. منداڵ نیم، بەڵام منداڵییەکەم پێم دەڵێ، منداڵ تەنها لە ناو دایکی دا خۆی دەدۆزێتەوە.

ئەها با بۆت باس بکەم... ئیشی من ئەوە بوو، بەیانییان زوو، پێش ئەوەی بچمە سەر سفرەی خوانەکەمان، بچم سەیرێکی ڕووخساری دایکم بکەم، دەستێک بێنم بە ڕووخسارە سپییەکەی دا. ئاخ، نازانم بۆچی هیچ کات قسەیەک، تەنها قسەیەکی بۆ نەکردم، خۆ من کوڕە بچکۆلەکەی بووم، من نازدارەکەی بووم. بۆچی وا لێمان تۆرا؟ بۆ قسەیەکی نەکرد و زمانی شکا؟ بۆ کە پاڵ کەوت هەڵنەسایەوە؟ بۆ بەس بە چاوەکانی سەیری دەکرد و هەستی بە هیچ شتێکمان نەکرد؟ کە دەچوومە سەر کارەکەم، ئەم پرسیارانەم لە خۆم دەکرد. کەوتنی دایکم، تیرێک بوو بۆ سەر دڵی هەموومان، بە تایبەت بۆ دڵە بچووکەکەی من... چەند کاروان دەهاتن بۆ شار، یەکەم پرسیارم لە سەر قافڵەی کاروانەکان ئەوە بوو: حەکیمێکتان لەگەڵ نییە؟

حەکیمی میرنشین و مەملەکەتەکانی تر نەما نەی هێنم، تا تیماری دەردەکانی بکات. کەسیان سەری لێ دەر نەکرد، قسەی دووبارانەیان دەکرد. پێکڕا دەیانگوت: تازە ڕۆیشت، ناگەڕێتەوە. هۆشی لە دەست داوە، لە دونیایەکی تر دایە، وردە وردە وای لێ دێت کەستان ناناسێت. هیچی لە بیر نەماوە. تەنانەت خۆیشی بیر چوە. زەبرێک بەر هۆش و خەیاڵی کەوتوە، هێندە قورس بوە لای، بەرگەی نەگرتوە. حەکیمەکان بەم جۆرە باسی دەردێکیان بۆ دەکردین.

لەم دواییەوە وەک پەڕۆی لێ هاتبوو. شلشل دەکەوت بەم دیو و بەو دیو دا. بە هیچ شتێکیش دەستە نوقاوەکانی نەدەکرانەوە... نە بە شۆردن لە حەمامی گەرم، نە بە چەورکردن و نە بە ڕەچەتەی حەکیمان. خاتوونی میر، خوا هەڵناگرێت زۆر بۆی باش بوو. ڕۆژێک گلەیی لەو حاڵەی نەکرد، دەموچاوی نەدا بە یەک دا. من بیرم بێت، دایکم کارێکی نەکردوە، هەست بکەم ناکۆکییەک لە نێوان ئەو خاتوونی

میر دا هەیە. چرای ماڵەکەی دایکم، خۆی گوتەنی من و شازادە بوو.
کەچی دوای نەخۆشییەکەی، نە بە جووڵەیەک، نە بە ئاماژەیەک دەری نەبڕی، کە ئێمە وەک جاران شیرینەکەی دڵی ئەوین.

دۆست، نازانم بۆچی باسی ئازارەکانی خۆمت بۆ دەکەم! بۆچی خۆم کردوە بە حیکایەتخوێنی ناو کۆشکەکەی خۆمان. ئاگرێک لە ناخم دایە، دەبێت ئەم ئاگرە باس بکەم، تا نەم کوژێت. هاودەمێکم پێویستە گوێم لێ بگرێت، بە کامی دڵی خۆم، چ ئاخ و داخێک لە ناخم دایە، بیهێنمە دەرەوە. ڕووخسارە لاواز و کاڵەکەی تۆ، کاتێک سەیرم دەکەیت، لە دەستێک دەچێت، دەچێتە ناو ناخم و غەمگینییەکانم پێ دەردەهێنێت. وەلێ برینەکانی من دەبێت باس بکرێن و دەبێت بۆ کەسێکیان بگێڕمەوە. با سەرت نەئێشێنم، خۆم نارەحەتم وا دەزانم تۆیش وەک منیت.

- نا، نا، دەمەوێت میرزادە گیان، خۆشم دێت بە گوێگرتن لێت و دەمەوێت گوێت لێ بگرم. دەمەوێت بزانم جیهانی ناو کۆشکەکان چۆنە. من کوڕی ناو کەلوپەلە کۆنەکانم. ئەو ماڵەی تێی دا دەژیم، بە نرخترین شتێک تێی دا، خۆشەویستییە. من کوڕی ناو خێزانێکی خۆشەویستم. کە گوێ لە تۆ دەگرم، ئەو کات دەزانم، جیهانەکەی من و تۆ چەند جیاوازە، ئێوە زۆر شتان هەبوو، با وا بڵێم، هەموو شتان هەبوو، خۆشەویستیتان نەبوو... ئێمەیش هیچمان نەبوو، خۆشەویستیمان هەبوو، کە وایە ئێمە باشترین لە ئێوە. خۆشەویستی گەورەترە لە ژیان. چێژ لەو قسانەت دەبینم. دیوێکی ترم بۆ ڕوون بوەوە، دیوێک هەستم پێی دەگوتم، دیوێکی زۆر خۆش و پڕ چێژە. ئاخ، چۆن خۆم فریو داوە. نە خانەقاکان، نە بازاڕە بۆنخۆشەکان، نە زەردەخەنە و پێکەنینی نەنکم، نە سۆزی دایک و باوکم، وایان لێ نەکردبووم، جوانییەکان ببینم، جوانییەک کەسی تر دەستی ناکەوێت، تۆ تاقە کەس بوویت، گەڕانتمەوە بۆ شوێنی خۆم، توو گیانی پیاوچاکان قسە

بکە. قسەم بۆ بکە.
چووزانم، ئەوەندە قسە لە دڵمە، بیانکەم ئەو هەستەم لا درووست دەبێت، بەرامبەرەکەم ماندوو دەکات.
- خوێندەوارییەکەت چۆنە؟
من میرزادەم... مامۆستای تایبەتم هەبوە.. لە زمانی عەجەمان و عەرەبان و تورکانیش دەزانم... عیلمی کەلامم خوێندوە... سی جزمی قورئانم خەتم کردوە... خەتخۆشیم خوێندوە... چیم ویستوومە بە دەستم هێناوە، بەڵام بە چی دەچێت؟
- بۆچی بە چی دەچێت؟
پێکەنینێکی کرد. ئەی بە چی دەچێت، ئێستا سەرەتای ژیانی منە، ئاژاوەی خێزانێک منی خستە ژوورێکی تاریکی واوە، هەتا دەمرم دەبێت بیر لەوە بکەمەوە، ڕووناکی ببینم!
- جا بۆ، برۆ بۆ شارانی تر.
چۆن؟
- تۆ دەتوانیت لەگەڵ یەکێک لە قافڵەکانی بچیت بۆ شارێکی تر و بۆ خۆت لە شوێنێک ژیانێکی تازە درووست بکەیت؟ چۆن بیرت لەمە نەکردوەتەوە.
ئاخ، دۆست من زیندانم پێ باشترە لە غەریبی. بەرگەی ساتێک غەریبی ناگرم. لێم گەڕێ با ئەم هۆدە و ئەم چرایە ببن بە گۆڕم... زۆرم هەیە بە سەر سۆنەی جوولەکەوە... بەشێکی سەروەت و سامانەکەی، بە هاوکاریی من پەیدای کردوە. پیاوێکی باشە، پێشتر هاوکار و پشتوپەنای جوولەکەکانی ئەم شارە، من و کاکم میری گەورە بووین، بەشی ئەوە میراسم لای هەیە، تا مردن بیخۆم و دەموچاوی نەدات بە یەک دا.
- زۆر باشە، ئەی دایکت چی؟
دەیسان دەستت خستەوە سەر برینە کۆنەکەم.

وەک خـۆی مایـەوە، پڕ بوو لە ئازار، لەگەڵیشـی دا ئێمە ئازارمان دەچەشت. تا ڕۆژی دەستپێکردنی شەڕەکە و شکانی عەجەمان، کاکم لە شوێنی خۆی نەجوولا. ڕۆژی شکانەکە، لە حەوشەکە کۆ بووبووینەوە، هەر یەکە و بیری لە شوێنێک دەکردەوە، کتوپڕ دایکمم بیر کەوتەوە. هاوارم کرد، ئەی دایکم؟

کـەس وەڵامی نەدامەوە، چوومە هۆدەکەیەوە، وەک تەختەیەک پاڵ کەوتبوو... ماچێکم کرد... دەسـتەکانیم ماچ کرد.. چرپاندم بە گوێی دا، دایە هەموو شـتێک تەواو بوو، هەموو شـتێک کۆتایی هات، بەس تۆ نامریت، ئێمەیش دەمرین. ئەوەی تۆی خستە ناو جێگاوە، ئێمەیش دەخاتە ناو جێگاوە. دایکە تۆ تاقە قسەیەکیشت نەکرد، شتێکت نەوت، بەس یەک شتم پێ بڵێ، بە چاو... بە لێو... بە دەست، بە هەر چی بێت قەینا، بەڵام شتێک بڵێ.

هیـچ، وەک لەگـەڵ بەر دا بدوێم وا بـوو. گوومانم لەوە نەبوو، هەر بکوژێک بێتە ئەم هۆدەیە، نەک نایکوژێت، بەڵکو لێی دەسڵەمێتەوە و دەستی لێ نادات. دواهەمین جارم بوو ببیبینم... قسەکانی خۆمم کرد، نازانم گوێ لێ بوو، یان نا، نازانم هەسـتی کرد، یان نا. کۆشـکم جێ هێشـت... کۆشکەکە وەک ڕووخسارە تێکشکاوەکەی دایکم هاتە پێش چاوم. پاش ماوەیەک بیستم، کاتێک بانخان هاتوەتە کۆشکەوە، یەکێک لە سـوپاهی پێی گوتوە، نەخۆشـێک لەو هۆدەیـەدا کەوتوە. ئەویش دەچێتە ژوورەوە، بە هیوای میر هودار بێت، دەبینێت دایکمە.

کەمێک لێی نزیک دەبێتەوە، دایکم چاوی بە نێو چاوانی دەکەوێت، چـاوی دادەخات. هەر چەند بانخان، دەسـتی مـاچ دەکات و دەیەوێت چـاوی بکاتـەوە، زەلێ داد و هاواری سـوودی نابێـت و چاوەکانی بۆ هەتاهەتایە دادەخات.

تەنها بۆ ئەوە چاوی کراوەتەوە، تا جارێکی تر یەک لە دوای یەک کوڕەکانـی ببینێـت و ئیتر لێکیـان بنێت. دایکـەکان وان... دایکەکان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

نایانەوێت وەک خوشـکەکان و براکان بن، منداڵەکانیان پارچەیەکن لە گیانیـان. کامیان خراپ و کامیان باش بن، وەک پارچەیەک لە خۆیان سـەیریان دەکەن. ڕۆیشـتنی بانی برام، دایکمی خست، هاتنەوەیشی دونیای لێ تاریک کرد. من لەمە تێ ناگەم، بۆچی بە ڕۆیشتنی پشتی لە دونیا کرد و بە هاتنەوە و بینینیشـی ڕووی لە مردن کرد. بە خوا هیچ لەمە تێ ناگەم... مەرگی دایکم، مەرگی میرنشینەکەی هوداریش بوو. ونبوونی من و شـازادە و خاتوونی میر بوو. مەرگی کۆشـکەکە و خێزانەکە بوو. هاتنەوەی بان، بەڵایەک بوو کە پێکەوە لە یەک سک دا گەورە بووبین. تۆ سەیری دونیا بکە، پێکەوە لە سکی دایکێک، لە سەر سـفرەیەک، لە ژێر سـێبەری ماڵێک گەورە بووین، کەچی ئارەزوەکان بۆ دەسـەڵات چ بەڵایەکیان بە سـەرمان دا هێنا. ئێستا من چۆن بچم بە میری نوێ بڵێم، گوێم لێ بگرە، لە کاتێک دا توورەکە زەڕ دەکاتە خەڵاتی سـەری من. سـەری من چ خەڵاتێکە بۆی؟ بۆ دەبێت وا بێت؟ نە ڕۆژێک ئازارم داوە، نە پێیشم خۆش بوە ئازار بدرێت. ئەوان شەڕی شتێکیان دەکرد و منیش لە شـوێنێکی تر خەریکی شـتەکانی خۆم بووم، کەچی کە ئاگرەکە هەڵگیرسـا، تەڕ و وشـک پێکەوە سووتان. ئەمە کەی ڕاسـتە. کاول بێت میرنشینەکە. کەوتنی میرنشینەکەم پێ ناخۆش نەبوو، شەڕەکەیشـم پێ ناخۆش نەبوو، ئەمما مەرگی دایکم، مەرگی شازادەیەکی پەپوولە، مەرگی خاتوونی میر ئاخ، چ ئازارێکیان خستە سـەر سـینەی من. نازانم بۆچی ناچم خۆم بدەم لە سـێدارە، بۆچی بە تەنیا بمێنمەوە و ئازارەکان بەر من بکەون.

جارێکیان حەکیمێکی خوراسانی، باسی مرۆڤی بۆ دەکردم، شتانێکی گوت، وەک فاڵگرەوە سەیرم کرد، قسەکانی تۆزێک نەوعێک بوون. لەم دواییە بۆم ڕوون بوەوە، کە قسەکانی فاڵ نەبوون، ڕاستی بوون. من هۆشم تەواو نەبوە، بۆیە وەک فاڵ وەرمگرتن. حەکیمەکە پێی گوتم: "کەسـانێک دێنـە دونیایەوە بەشـیان هـەر ئازارە، کەسـانێکیش

دێنە دونیایەوە بەشیان هەر خۆشییە. کەسانێک دونیا دەسووتێنن، کەسانێک ئاوەدانی دەکەنەوە، ئەمانە هیچ جیاوازییان نییە، ئەگەر نەزانن بۆچی ئەم کارانە دەکەن و بۆچی وا هاتوون. ونبوەکان ڕێگاکان تێک دەدەن... ڕێگاکان لە شوێنی خۆیانن... مرۆڤە ون دەبێت و نایاندۆزێتەوە. هەوڵ بدە ونبووێک نەبیت و کەسیش بە شوێن خۆت دا وێڵ نەکەیت... نە ئاگرکەرەوە بە، نە ئاگرکوژێنەوە... لەو نێوانەدا ڕێگای سێهەم هەیە."

قسەکانی زۆر ئاڵۆز بوون، زۆر لەوە ئاڵۆزترن، وا بە خۆڕا وەریان گریت. وەلێ قسانێکن ئەزموونم کردوون، بە ڕاستی لە ژیانی خۆم دا ئەزموونم کردوون. بەشی من کەسی ئازار چەشتوەکەیە، ئەی بەشی تۆ چییە دۆست؟ پێش جواب دانم، نیگەران نەبیت پێت بڵێم، کوڕی پینەچییەکە، بریا منیش وەک تۆ کوڕی پینەچییەک بوومایە، تا تامی خۆشەویستیم بکردایە.

– نەبابە، بۆ تووڕە بم. من بە شوێن بەش دا ناگەڕێم، بە شوێن شتێکی تر دا دەگەڕێم.

–یانی چی؟ شتی وەک چی؟

– لێت ناشارمەوە، دەمێکە گوومانم لە زۆر شت هەیە. خەریکە دەبمە کەسێکی گووماناوی، لە خانەقاکان، لە ناو ئایینەکان، ئەوەی وەری دەگریت یەقین و بێ لۆژیکە. لەوانەیە بۆ ڕۆح باش بێت، بەس بۆ عەقڵ هیچ باش نییە. عەقڵم ڕام دەکێشێت بۆ گوومان و لۆژیک و ڕۆحیشم ڕام دەکێشێت بۆ تەسلیمبوون. لەم نێوانە دا سەرگەردان ماومەتەوە، نیازمە ڕێگایەک بدۆزمەوە لە هەر دووکی تێ بگەم، بزانم کامیان لە منەوە نزیکە، هێشتا خۆم بە سەرگەردان دەزانم، چونکە ڕێگاکەم نەدۆزیوەتەوە.

کەمێک لێم ورد بوەوە سەرسوڕمانێک لە ڕووخساری دەرکەوت، گەنجێکی ژیر بوو، دەیزانی باس لە چی دەکەم. پاش بێدەنگییەک ئینجا

دەستی خستە سەر شانم، ئەم جارە زیاتر وەک کەسێک دەرکەوت، کە خەمی منی هەیە، کەسی ناو حیکایەتەکان نەبوو، کەسێکی تر بوو.
پێی گوتم:
دەتوانی خۆت ماندوو بکەیت، حەقیقەت بێ ماندووبوون نادۆزرێتەوە. یەکەم جار دەبێت ڕۆحت داڕزێنی، تەنیای بکەیت، تا ڕووناکییەک لە ناخت دا هەڵدێت. پاشان بکەوەرە شوێن لۆژیک، دەیدۆزیتەوە. ئەم وانانە لە مامۆستا و حەکیمەکانەوە فێر بووم. خۆم گەڕیدەی هیچیان نەبووم، تەنها بیستوومە و بە تۆی دەڵێم. ئازار نەی هێشت بە شوێن خەیاڵەکانم بکەوم، خەیاڵی گەنجێتیم بوون. ئازار منی دزی، منی برد بۆ مەملەکەتەکەی خۆی. یەکەم جار باوکم ڕۆیشت، ئینجا شەڕێک لە ماڵەکەمان هەڵگیرسا، نێوانمانی کردە نێوانی دوو شار. پاشان دایکم و پاشان هەموومانی سووتاند. کەسێک لە ناو ئاگر دا هاتبێتە دەرەوە، فریای چی دەکەوێت جگە لە ئازار... هەرگیز نەیەیت بە ڕێگای من دا، ئەمە داواکاریی نییە ڕاستییە. لە ناو کۆشکەکان دا جگە لە ئارەزوو، ئازار هیچی تر نادۆزیتەوە. دوور بکەوە لە ئارەزووەکان، نزیک دەبیتەوە لە ڕۆح و لۆژیک. لەوانەیە من ئیتر دوای دایکم، مردوویەک بم. بەڵێ مردوویەک و هیچی تر نا.

- ئەم قسەیەم پێ ناخۆشە، زۆریشم پێ ناخۆشە. تۆ گوتت خەتم خۆشە وایە؟

- بەڵێ، زۆر خۆشە.

- دەتوانی ببیتە مامۆستام و نووسینم هەیە، پێکەوە بیان نووسینەوە و لە گۆشەیەک دایان نێین، تا کتێبێک لە گۆشەی خانەقایەک دانێین. دەمەوێت کارێک بکەم، ئەو ڕۆژەی تۆم لەم ماڵە دۆزییەوە، بۆ نووسینەوەی قسەیەک هاتبووم. لەوانەیە نە تۆ بزانی بۆچی و نە سۆنەی جوولەکەیش پێی گوتبێت.

- نا، نازانم، بۆ کتێب هاتبوویت؟

- نا، سبەی دێمەوە، کە هاتمەوە لەگەڵ خۆم تیانووس و مەرەکەب دەهێنم، لەگەڵ دوو دەستنووسی نووسراو، پێکەوە دەیانگوازینەوە سەر تیانووس و دەیان نووسینەوە، بەشێکی کەمیم نووسیوە، تۆیش بەشەکانی تر بنووسە و پاشان جەڵدی بکە. بەش بەش کۆیان دەکەینەوە و کارێکی جوانی لێ دەردەچێت و جێگای خۆشحاڵی دەبێت، ئەو ڕێگایەی هەڵم بژاردوە ڕێگای گوومانەکانمە، ڕێگای ڕۆحم نییە، ڕێگای عەقڵمە. لەم ڕێگایەوە شتێک تێ دەگەم. لەوانەیە ڕۆحی تۆیش ئاسوودە بکات.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

■ ڕۆژی یەکەم

بۆ بەیانییەکەی کە ڕۆیشتم، ئێوارە چۆن جێم هێشتبوو، بێ جووڵە و هەمان شێوە لە جێی خۆی بوو! وام بیر دەکردەوە دەرکی بە من نەکردوە! کەمێک خواردنیشم پێ بوو ویستم وەک ڕێبوارێک خۆم پیشان بدەم و سڵاوێکی لێ بکەم نزیک بوومەوە لێی بێ ئەوەی تەماشام بکات، بە دەنگێکی غەمگین گوتی:

"شوێن هیچ کەسێک مەکەوە، مرۆڤ دەبێت خۆی بێت، نەک سێبەری یەکێکی تر."

وەک چەپۆکێک بکێشن بە سەرم دا، لە شوێنی خۆم ڕای گرتم. دەیشم زانی برسێتی و دەستەڕەش و زبرەکانی گیر کردبوو لە بەردەکە. بێ جووڵە، تەماشام دەکرد، لایەکی کردەوە و بانگی کردم:

"هەی مرۆڤی گەنج

نزیک بەرەوە لێم، با بتناسم"

بە یەک دوو هەنگاو ڕۆیشتمە بەردەمی و بە ئەدەبەوە نانەکەم دانا، زۆر بە ئەسپایی هەڵسا چوو کەمێک دەست و دەموچاوی شووشت و هاتەوە دەستی کرد بە نانخواردن. لە نیوەی نانەکە دا پرسی:

- چەقی بوون کوێیە؟

- هێشتا هەموو ئەستێرەکان نەدۆزراونەتەوە، تا چەقی بوون بدۆزرێتەوە.

- ئەی ئەگەر ئەستێرەکان هەموو دۆزرانەوە، ئەو کاتە چەقی بوونیش دەدۆزرێتەوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

ئەو کات بدۆزرێتەوە.
- بێ گوومان دەبێت ئەو کات بدۆزرێتەوە.
- بوون چ پەیوەندییەکی بە ئەستێرەکانەوە هەیە؟
- بۆ مەگەر ئەستێرەکان بە سەرزەمینی ئێمەیشەوە بوون نین؟
- دەکرێت ئەستێرەکان لە بیر بکەین و لە سەر ئەم تاقە ئەستێرەیەیش بوون بدۆزینەوە.
- باشە گەر لە ئەستێرەیەکی تر، وەک ئەم ئەستێرەیە مرۆڤی لێ بێت، ئەو کات چی دەبێت؟
- تۆ باسی وێرانکردنی ئایینەکان دەکەیت، من باسی بوون دەکەم.
لە ئەستێرەیەکی تر مرۆڤ هەبێت، هەموو ئایینەکان بەتاڵ دەبنەوە،
بەڵام کێشەی من بوون خۆیەتی نەک ئەستێرەکان و ئایینەکان.
-باشە لە کوێ دا بۆ بوون بگەڕێین؟
- لە خۆمان دا.
- یانی چی؟
- هەر کاتێک خۆتت دۆزییەوە، دەتوانی بوون بدۆزێتەوە.
- یانی مرۆڤ چەقی بوونە؟
- بەڵێ مرۆڤ چەقی بوونە! مرۆڤە مانا بە شتەکان دەدات، مرۆڤە ناو لە شتەکان دەنێت، لە هەر شوێنێک مرۆڤێک هەبێت، بوونێک هەیە! لە هەر شوێنێک مرۆڤێک نەبێت، بوونێکی بێ بوون هەیە.
- من باش لەم شتانە تێ ناگەم، دەمەوێت باشتر بۆم ڕوون بکەیتەوە، تا تێ بگەم.
- نە مامۆستا و نە ڕێ پیشاندەر و نە ئامۆژگاریکەرم، کەسێکم پرسیار دەکەم و بە شوێن وەڵام دا دەگەڕێم، بۆیە لە شارەکان و لە مرۆڤەکان دوور کەوتمەوە، تا بە شوێن بوون دا بگەڕێم. ئەوان خەریکی ڕیابازی و خۆشلەوەڕین، منیش خەریکی بوونێکم لە ئەوان دا جێماوە. پرسیاری من تەنها لە گەردوون نییە، لە بوونە. گەردوون خۆی بوونە، بەڵام ئەوەی بوونەکە دەدا بە گەردوون، مرۆڤە. یانی با

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دوور نــەڕۆم، ئــەو خواردنەی تۆ بۆ منت هێناوە، گەر من نەی خۆم و تامی نەکەم، ماناکەی لە چی دایە؟

- واتە، هەموو ئەو شــتانەی لە گەردوون دا هەیە، بە خواردنەکەی بەردەمیشتەوە، مرۆڤ مانایان پێ دەدات؟

- ئەمە بنەوانی پرسیارەکەیە. بەڵێ، مرۆڤ مانا بە شتەکان دەدات. دەشــێت هەموو شــتەکان لە بوون دا هەبن، وەلێ جگە لە مرۆڤ، کێ مانایان پێ دەدات. خواردنەکە من تامی نەکەم و من ناوی لێ نەنێم، بوونێکە لە ناو بوونێکی بێ مانا دا.

باشــە خواردنەکــە بدە بــە گیانەوەرێک، وەک مــرۆڤ دەیخوات و تامیشــی دەکات، کەواتە مرۆڤ نییە مانا بە بوون دەدات، شــتەکان پێکەوە مانا بە بوون دەدەن.

- بیــر بکەوە، بەیانییەک لە خەو هەڵســیت، هۆش و زمانی مرۆڤ نەمابێت، چی لە بوون دا دەگۆڕێت؟

-نازانم!

- هــۆش و زمانــی مــرۆڤ، مانای بــە بــوون داوە، مرۆڤیش وەک بەشــێکی زۆری گیانــەوەران هۆشــی نەبایــە و وەک زۆرینەیان زمانی نەبایە، شــتەکان دەبوون، بەڵام بەو بوونــە نا، کە مرۆڤ واتایان پێ دەدا.

هەرگیــز بە شــوێن ئــەم پرســیارانە دا نەڕۆیشــتووم، چونکە ڕام دەکێشــێت بۆ شــتی تر، ڕام دەکێشــێت بۆ ئەوەی، کە زمان بوونە، یــان هــۆش بوونە، واتە بە بێ زمان و هۆش واتا نادرێتە بوون، بەڵام دەزانــم دەبێــت ڕۆژێک بێت چەقی بوون بدۆزرێتەوە... ئەو چەقە لای تۆ مرۆڤە، لەوانەیە لای کەسێکی تر هۆش بێت و لای یەکێکی تر زمان یان ڕۆح، یان خودا بێت.

- خــودا چەقــی بوون نییە، خــودا ئاراســتەکەری بوونە. هەڵبەت خودایەک نا لە ناو ئایینەکان دا باس دەکرێت، من ئەهلی بڕوا بە خودای

ناو کتێبانی ئایینی نیم. من ئەهلی تاقمێکم بڕوا بەو خودایە دەکەم، لە هۆش دا، لە ڕۆح دا هەیە. خودا وەک عەشقە، لە هۆشیاری دا پەیی پێ دەبەیت، نەک لە گێلی دا. مرۆڤ بە بێ ئایینەکانیش دەتوانێت خودا بناسێت، بەڵام لە ڕێگای ئایینەکانەوە خودای ڕاستەقینەی پێ ناناسرێت. ئایینەکان خودا وەک دڕندە و میهرەبان دەناسن، بەڵام خودا نە دڕندەیە، نە میهرەبان، خودا هۆشە... ژیرییە، بۆیە خودا چەقی بوون نییە، دروستکەری بوونە.

- کەواتە تۆ هیچ کێشەیەکت لەگەڵ خودا دا نییە؟

- نا، من کێشەیەکم لەگەڵ خودا نییە، بۆیە گوێ لە قەشە بچووکەکان و هاخامە بچووکەکان و مەلا بچووکەکان ناگرم. گوێگرتن لەوانە لە خودات دوور دەخەنەوە. نامەوێت لەو بارەوە بدوێم، دەمەوێت دیسان بچمەوە سەر بنەڕەتی قسەکانم، چەقی بوون کێیە؟

-دەی کە خۆ گوتت مرۆڤە!

- بەڵام بەو ئاسانییە کۆتایی بەو پرسیارە نایەت.

لەم کاتە دا، نانەکەی پێچایەوە، ئەم جارە جیاواز لە جارانی تر، بە زەردەخەنەوە گوتی:

ئیتر تۆ لێم دوور بکەوە ئەی گەنج، با کەمێک بۆ خۆم بگەڕێم، تۆ بە ڕێگاکەی خۆت دا بڕۆ و منیش بە ڕێگاکەی خۆم دا، شوێنکەوتەی خۆت بە، نەک من. سوپاس بۆ سرووشت، کە دەهێڵێت هەمیشە لەگەڵی بیت. درود بۆ مرۆڤێک، لە سرووشت تێ دەگات و ناتۆرێت لێی.

بە بێ خۆتێکدان هەستام، لە کاتی ڕۆیشتن دا چاوێکم بە کووخەکەی دا گێڕا، پڕ بوو لەو مقەبا کۆنانەی لە شارەکانەوە کۆی کردبوونەوە. هەندێکیانی بۆ ژێر خۆی بە کار دەهێنان، هەندێکی تریانی دانا بوون بە سەر یەکەوە، لەو کاتە دا چاوم چوە سەر یەکێکیان، شتانێکی لە سەر نووسرابوو. نووسینەکەیشی بەو خەڵووزە ڕەشانە نووسیبوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

له ئاگردانی کووخەکەیەوە جێ مابوون. ئۆقرەم نەما بۆ خوێندنەوەی نووسینەکە. دەبوایە ئیشێک بکەم، تا بە زوویی بیبینمەوە و چاوم بەو نووسینانەی سەر مقەباکان بکەوێت. من ناڵێم دێوانە تاقە ژیر بوو، بەڵام دەڵێم: دێوانەی سەردەمەکەی خۆی بوو. دۆزینەوەی کەسێکی وا لە سەرەدەمێکی ڕەواڵەتی دا، وەک دۆزینەوەی گەوهەرێک بوو، لە ناو قوڕاوی کۆڵانێک دا. بە دەم هاژەهاژی سەرم و ڕووبارەکەی تەنیشت کووخەکەوە، بەرەو شار گەڕامەوە. هەستم بە جۆرێک لە پەرێشانی و جۆرێک لە خۆشبەختی دەکرد. ئەمڕۆ بۆ من وانەیەک بوو، ئەمما بۆ دێوانە تەنها قسەکردنێکی ئاسایی بوو، بەردەوام لەو دۆخەدا ژیاوە، بۆیە ئەو قسانەی کە وا نەبوون بۆ من، لە لای گرینگ نەبوون. بۆیشی گرینگ نەبوو، من چۆن تێ دەگەم و چۆن فێر دەبم، فەقەت دەیویست مرۆڤێک تاقی بکاتەوە... مرۆڤێک دوور لە شارەکە دەچێت بۆ لای. دەکرێت خەیاڵەکانم، کە لە بارەی دێوانەوە دەیانڵێم، هیچی ڕاست نەبن و بۆ خۆی، نە پێویستی بە من بێت و نە بۆیشی گرینگ بێت بمبینێتەوە، لەوانەیشە وەک مرۆڤەکانی ئەم سەردەمە، پێویستی بە هاودەمێک هەبێت. بینینەکەی لە نزیکەوە، تەواو دونیاکەی منی پەرێشان کرد، دەبوایە نەخشەیەکم یان، بیانوێکم هەبێت بۆ بینینەوەی. تا نزیکی شار بوومەوە، بیانوێک بە خەیاڵم دا نەهات، تا بگەڕێمەوە لای و لێم نیگەران نەبێت. ژیانی منیش بەو جۆرە بوو، تەنها دەمەو عەسران دەمتوانی بگەڕێمەوە لای دێوانە، چونکە بەیانییان تا درەنگ، لە حوجرە پێداچوونەوەم هەبوو، پاش نیوەڕوانیش دەرس و پاشان دەچوومە دووکانەکەی باوکم و ئیشم دەکرد. لەو دەمەو عەسرانە دا باوکم دەهاتەوە و ئیدی بۆ خۆم تا مەغریبانێکی درەنگ دەمتوانی، بۆ کوێ دەچم بچم.

من سوختە بووم، هێشتا نەگەیشتبوومە قۆناغی ئامادە. لە خانەقاکەی خوارەوە، مودەڕیسەکەمان ناوی مەلا شەش پەنجە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بوو، ئێوە کەستان مەلا شەش پەنجەتان نەدیوە، سەرێکی درێژ، قورقووڕاگەی لە تاشەبەردێک دەچوو لە نێوان ملی دا سەروخواری دەکرد. بیستوچوار سەعات نەعلی لە پێ دا بوو، قاچەکانی گەورە بوون، پەنجە گەورەکەی قاچی هەر لەو خڕە بەردانە دەچوو، لە ناو چەمەکان کۆ دەکرانەوە. پەنجەکانی تریشی وەک دارە خواروخێچەکان بە سەر یەک دا پاڵ کەوتبوون. فەقیرە شەش پەنجەیشی نەبوو، تەنها وەک بڵێیت: گۆشتێکی زیادە، یان تلۆقێک لە خوار پەنجە بچووکەکەیەوە بوو، ئیتر ناویان نابوو، مەلا شەش پەنجە. دەنگێکی گڕی ناسازی پێوە بوو، خۆشبەخت ئەو کەسەی هەرگیز گوێی لەو دەنگە نەبوە، کە بانگی دەدا. بەیانییان زوو دەچووینە حوجرەکەیەوە، هاوینان خوێندن زۆر ناخۆش بوو، هاوینان دەرەوە خۆشتر بوو لە ناو خانەقا، ئەمما زستانان گرمەگرمی سۆپا گەرمەگە و کزەباکەی دەرەوە، دەرسەکانی تەواو خۆش کردبوو. بۆ خۆمان دادەنیشتین (میم زەنە سیم. لۆژیک و قەواعید و...) چیوچیمان دەخوێند. چی لەو بابەتانەی دەمانخوێندن، خۆیان لە چوارچێوەی زمانی عەرەبی دا دەبینییەوە، لە پاڵیشی دا وانەیەکی خۆیشمان هەبوو، وانەی کەڵە شاعیرانی ناوخۆمان پێ دەگوت، تا ئێستایش، کە چیرۆکێک، قسەیەک باس دەکەم دەبێت بچمەوە سەر وانەی کەڵە شاعیران.

باوکم پینەچی بوو، پێڵاو، پێستە، کورتانی پینە دەکرد، جاربەجاریش مشتەرییەکانی دەردەدڵی خۆیان لای باس دەکرد و دەیانگوت:

لایەک لە دڵمان دڕاوە، باوکیشم دەیکرد بە پێکەنین و دەیگوت: بۆچی ئەو دڵەیشت پینە نەکەم؟ خۆ دڵ و کراس یەکن! ڕووی نەداوە ڕۆژێک کەسێک بێت بۆ لامان، کوڕی بازرگانێک، یان ژنی کوتاڵفرۆشێک، یان کچی عەتارفرۆشێک بێت! چی دەهات جوتیار و حەماڵ و چی و چی بوون. بۆ نەگبەتی، دووکانەکەی باوکم و

دووکانەکەی شارۆی کوتاڵفرۆش و سۆنەی جوولەکە یەک دیواریان لە مابەین دا بوو. هەر کەسێک لە دوورەوە سەیری بکردنایە، سەری سووڕ دەما لە شێوەی قەیسەرییەکە. کەسانێک هەن، هەرگیز دووکانەکەی ئەم دیو نابینن و کەسانێکیش هەن، هەرگیز ڕێیان ناکەوێتە دووکانەکەی ئەو دیو! هەر کەسە و بۆ دووکانی خۆی و بە ڕێگای خۆی دا دەڕوات.

شارۆی کوتاڵفرۆش خانوێکی دوو نهۆمیی گەورەی هەبوو، خانوەکەی کەوتبوە سەر شەقامە سەرەکییەکەی ناوەڕاستی شار، پەنجەرە شین و گەورەکەی نهۆمی سەرەوە، دەیڕوانیە فولکە گەورەکەی ناوەڕاستی شار. لە ناوەڕاستی شار دا یەک فولکەی گەورە تێدا بوو، فولکەکە شێوەی بازنەیی بوو، چوار شارێگاکەی شاری پێکەوە دەبەستەوە، دووکانەکانیش بە کەنار شارێگاکانەوە، وەک ڕیشۆڵەی سەر تێلەکان نیشتبوونەوە. ناوەڕاستی فولکەکە بە گوڵی ڕەنگاوڕەنگ و تۆزێک چیمەنی بێ ڕەنگ ڕازابوەوە، ناڵێم هەموو شارێک وەک شارەکەی ئێمە هێندەی مەنجەڵێک دەبێت، بەس بە خوا شارەکەی ئێمە هەر مەنجەڵێک خاک بوو، هەموومان یەکترمان دەناسی و شاعیرانیش لە زمانە شیرینەکەی خۆیانەوە کردبوویان بە بەهەشت لە بەر چاوی ڕێبواران! کەسم نەبینیوە من نەناسیت و کەسیشم نەبینوە لەو شارە دانیشێت، من نەی ناسم. گوایە شاری زۆر گەورە هەیە، بازاڕەکەی هێندەی شارەکەی ئێمە دەبێت، بەس مەلا شەش پەنجە کە گوێی لەم قسانە دەبوو، سەد ئەستەغفیروڵلا لە دەمییەوە دەکەوتە خوارەوە و نەفرەتی لە شارۆی کوتاڵفرۆش دەکرد، ئەم قسە نابەجێیانە لەگەڵ خۆی دەهێنێتەوە. ئامۆژگاریی دەکردین زۆر بڕوا بەو درۆ گەورانە نەکەین، ئەوە دژی کاری خوایە و شار لەمەی خۆمان گەورەتر نییە! جارێکیشیان لێم پرسی، مامۆستا بۆچی هەموو پینەچییەکان ناویان حەمەیە؟ مەبەستم باوکم بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

یەک زللەی کێشا بە بناگوێیم دا و نەفرەتێکی لێ کردم، وام زانی شتێکی خراپم کردوە! پاشان بە دەنگە گرەکەی پێی گوتم: ئیتر ناشوکری مەکە... خودا هەرگیز کەسی دەوڵەمەند و بازرگانی خۆش ناوێن. دایم هەژارەکان دەکاتە نوێنەری خۆی لەم سەر زەمینە. باوکت پیاوێکی خراپ بوایە، خوا دەیکرد بە بازرگان! خودا بیەوێت کەسێک سزا بدات، سەروەت و سامان بە سەر دا دەرژێنێت. باوکت ئازیزی خوایە، بۆیە هەژارە، هەژارەکان نموونەی ئازیزەکانی خودان. خوا خۆی دەزانێت چی دەکات. شوکر بە، کە کوڕی شارۆ و سۆنەی جوولەکە نەبوویت!

مەلا بە جۆرێک تێی دەگەیاندین، هەژاری ئیمانە. شارۆی کوتاڵفرۆش نوێژی دەکرد، وەلێ بە بێ ئیمانی دەزانی. موشتەرییەکانی بە ئەسپ و عەرەبانەوە دەهاتن بۆ لای و ماڵەکەیشیان زۆر گەورە و جوان بوو. کچێکی سەر زلی مل کورتی هەیە، چاوی دەرپۆقییەوە و کوڕی عەتارەکە و کوڕی مسفرۆشەکە و کوڕی کەبابچییەکەی لای خانەقا، بەیانی تا ئێوارە لە بەردەم پەنجەرە شینە گەورەکە دا دێن و دەچن، تا چاوێکیان پێی بکەوێت. جوانیش نەبوو تاوای بۆ بکەن، بەڵام دڵیان چووبوە سەروەت و سامان و کوتاڵەکەی باوکی! کچە بچووکەکەیشی یەکێکی سەر پان بوو... ژنەکەی مەشهور بوو بە خۆڕازاندنەوە و بە جلی جوان... مەچەکێکی سپیی پڕ لە بازن و غەبغەبەیەکی شل لە ژێر ملی شۆڕ بوو بووەوە... یەک سمتی خڕی پانی پێوە بوو، کە دەڕۆیشت وەک تەشتە هەویرێکی شل سمتی دەهات و دەچوو... ورگێکی زل شۆڕ بووبووەوە، هێندە گۆشتی پێوە بوو، کونەلووتی بە چ حاڵێک هەناسەی لێوە دەهاتە دەرەوە... هەر چی ژنانی شار بوون بەخیلییان پێ دەبرد! دەیانگوت: شارۆ جوجکە، ئەوەنە لوولە کەبابی بۆ بردوەتەوە، ماشەڵڵا هەموو گیانی گۆشتە... خۆ ڕاستیشیان دەکرد، شارۆ یەک تۆز بووا! سەرێکی بچووک وەک گوێز و دوو دەست

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

کورت و ورگێکی خڕ، لە ورگی منداڵ دەچوو، بە سەر قاچە کورتەکانی دا شۆڕ بووبووەوە. خوا نەم گرێت ژنانی شار باسیان دەکرد گوایە، شەوان لە سەر سمتی ژنەکەی دەخەوێت و بەتانییەک دەدا بە خۆی دا و تا بەیانی جووڵەی لێوە نایەت. مەبەستیان بوو باسی بچووکی شارۆ و زلیی ژنەکەی بکەن. کچە سەر زلەکەیشی، زۆر لە دایکی دەچوو، هیچی نەهاتبووەوە سەر باوکی. کوڕە لچقرچا و قژبژەکان لە بەردەم ماڵیان ئەم سەر و ئەو سەریان دەکرد، خۆیان بێ کارە بوون و باوکانیان پارەیان بۆیان پەیدا دەکرد، خۆیان بە پارە و سەروەت و سامانی باوکیانەوە با دەدا و فڕکان فڕکانیان بوو، کامیان کچەی سەر زل لە خۆی ڕازی بکات و بکەوێت بە سەر خەزێنەی باوکی دا.

ئەرێ بۆ هاتمە سەر باسی خەڵک؟ بۆچی خەمێک نەخۆم بۆ سبەینێ و شتێک بکەم تا دێوانە ببینمەوە؟ ئەم خەیاڵ و باسانەی ناو شار بۆ داویەتییە سەرم؟ دێوانە ڕاستی دەکرد، شار ونت دەکات و لە خۆتت دوور دەخاتەوە، گەر ئەمە خۆونکردن و دوورکەوتنەوە نەبێت لە خۆم، لە بریی باسی خەڵک، بیرم لە کارێک بۆ بەیانی بکردایەتەوە، باشتر نەدەبوو؟ ملی ڕێگام گرت بۆ ماڵەوە، یەک دوو حەسیری کۆن و بەتانییەکی کۆن، کە لە ئەسپسوارێکی مشتەریی دووکانەکەی باوکم جێ مابوو، کۆم کردنەوە و بە باشی بە گوریسێکی بەن، پێچامنەوە و لە بەر دەرگای هەیوانە گەورەکە دام نان.

دایکم کە بینینی لێی پرسیم، ئەمانەت بۆ چییە کوڕم؟

- دایکە گیان ئەوە بۆ هەژارێکە، بێ شوێن و بێ جێوڕێیە؟

- قوربانت بم ڕۆڵە گیان، ئەوەی برسیبێت، خەمی برسییەکان دەخوات!

من بۆ ئەوەم نەبوو ئەو بیری لێ دەکردەوە. بۆ ئەوەم بوو بیانوێکم هەبێت، تا دێوانە نەڵێت بۆچی هاتوویتەوە بۆ لام. ئەو شەوە پاش شێوی ئێوارە، چوومە تاقەکەی سەرەوە، هەندێک وانەی حوجرەم

هەبوو پێیان دا چوومەوە و سەیری ئەستێرەکانم کرد و بیرم لە دێوانە دەکردەوە، تا خەو زۆری بۆ هێنام. بەیانی لە خەو ڕاچڵەکیم، یەکەم شتێک بە بیرم دا هات، دێوانە بوو. حەزم دەکرد ئەمڕۆ وانەکانی حوجرە زوو تەواو ببن و زوو بگەمەوە دووکان و ئیشەکانی باوکم بکەم و یەکسەر خۆم بگەیەنمە لای، کەچی هیچی بە دڵی من نەبوو. وانەکان وەک جاران تا درەنگانێکی نیوەڕۆیان خایاند و پاشان لە دووکانیش تا دەمەو عەسر باوکم نەهات. دەمەو عەسر کە باوکم هات، زۆر بە خێرایی چووم کۆڵەکەم لە کۆڵ نا و، دوو سێ نانی وشک و هەندێک پەنیریش لە ناو مەنجەڵی لای حەوزەکەی ناو حەوشەکە بوو، ئەوانیشم تێ کرد و ڕێگای کووخەکەم گرتەوە بەر.

بیرم نایەت چەندم پێ چوو تا گەییشتمە ئەوێ، وەلێ زۆر نەبوو. کە نزیک بوومەوە، کووخەکە دووکەڵێکی خاوی لێوە بەرز دەبووەوە و دێوانەیش لە سەر تاشەبەردەکە دانیشتبوو، سەیری خوارەی دەکرد. نە وەستام و نە ترسم هەبوو، یەکسەر لێی نزیک بوومەوە و سەلامێکم کرد... هیچ وەڵامی نەدامەوە... خۆم کرد بە کووخەکەی دا و حەسیرەکەم جوان داخست و بەتانییەکەیشم لوول کرد، وەک بالیفێک دام نا و پارچە نان و پەنیرەکەم دەرهێنان و جوان کردمەوە و لە سەر مەقەبایەک دام نان و چوومە بەردەمی و فەرمووم لێ کرد نانەکەی بخوات. بە چاوە قووڵ و تاریکەکانی تاوێک لێی ڕوانیم، ئینجا بە بێدەنگی هەڵسا و چیم پێ گوتبوو وای کرد... قژە درێژ و چەور و بریسکەدارەکانی بردبوە دواوە و یەواشێک شۆڕ بووبوونەوە بە سەر شانە کۆماوەکانی دا... سمێڵە سپییەکانی بە دەست لە ناوەڕاستەوە کردبوونی بە دوو کەرتەوە و بە تەواوی لێوە ئەستوورەکانی کەوتبوونە دەرەوە... ریشە درێژەکەیشی بە ئەندازەیەک لێی دەهات، لە مۆسیقارانی سەردەمانی کۆن دەچوو... برۆکانی وەک کەپرێکی چڕ بە سەر چاوییەوە خۆیان دابوو بەم لا و بەو لا دا... زۆر بە جوانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

سەرنجم دەدا و ئەویش دەیزانی سەرنجی دەدەم، کتوپڕ گوتی:

"بۆ ئەوەی مرۆڤ بناسی،

سەیری مەکە، قسەی لەگەڵ بکە.

ڕووخساری مرۆڤەکان شتێکە و بیرکردنەوەیشیان شتێکی تر. هیچ مرۆڤێک لە بنەڕەتەوە بە خراپی نەهاتوە، ئایین و حیکایەت و فیکرەکانن، مرۆڤ خراپ دەکەن، نەک مرۆڤ خۆی خراپەکار بێت. باشترین مرۆڤ مرۆڤێکە، ڕێگا نادات فیکرەکان مرۆڤبوونی لێ بسەنەوە و وەک خۆی دەمێنێتەوە. بیرت نەچێت کوڕی بچکۆل، بکوژان و سۆفییە گەورەکان، بە ڕووخسار ناناسرێنەوە، بە کارەکانیان دەناسرێنەوە. مرۆڤەکانی سەر زەمین پێکەوە ریز بکە، نازانی کامیان خراپەکارن و کامیان چاکەکار، چونکە ڕووخسارەکان ڕاستیی مرۆڤەکانت پێ ناڵێن، مرۆڤ وەک میوە وایە، تا لێی نزیک نەبیتەوە، نازانیت کامیان باش گەییوە و کامیان گەنیوە"

بێ خۆ پەرێشانکردن، دەستی کردەوە بە نان خواردن. هەستم کرد پێی خۆش دەبێت، پەیکێک بم لە نێوان ئەو و شار دا. یەک دوو جار ویستم پرسیار بکەم، جەسارەتم نەکرد پرسیاری لێ بکەم. بە تەواوی چاوم چووبوە سەر ڕووخسارە سەیرەکەی. دەمێک وەک دێوانەیەک لە پێش چاوم دەردەکەوت، دەمێکیش وەک پیاوێک خەمی دونیا بە سەر شانییەوە بێت. لەو کاتە دا سەیرم دەکرد، کتوپڕ نیگام بۆ لای ڕاستی گۆڕا، بینیم لای دەستە ڕاستییەوە یەک دوو مقەبای گەورە هەڵپەسێرابوون، بە خەتێکی تۆزێک ورد و خواربووەوە، شتیان لە سەر نووسرابوو. ویستم لەو کەمە ڕووناکییەی دەهاتە ناو کووخەکەوە، لە خەتەکان تێ بگەم. چاوم لە سەر ڕووخساری لادا و بە تەواوی چاوم چوە سەر خەتە ڕەشەکانی سەر مقەباکان. نازانم هەر شتێکم دەکرد، چونکە بە نیگا و هەستەوە دەمکرد، ڕاستەوخۆ پێی دەزانیم. نیگاکانی بە شێوەیەک قووڵ بوون نەم دەتوانی بە نیگاکانی دا بۆم ڕوون بێتەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دەیەوێت چی بکات و چیم پێ بڵێت، کەچی ئەو بۆ من زۆر بە ئاسانی دەیزانی بە شوێن چی دا دەگەڕێم. بێ گوتنی قسەیەک دەستی برد بۆ مقەباکە و دانەیەکیانی دایە دەستم. بە زەردەخەنەیەکی پانەوە کە بە سەر ڕووخسارمەوە ڕاکشابوو، لێم وەرگرت. وەلێ نە زەردەخەنەی کرد و نە ئاماژەیەکی دا. وەک بڵێیت: پێی گوتبم، لە باتی ئەو شتانەی بۆت هێنام، ئەم شتە وەربگرە.

لە ناو کووخەکە بە باشی خەتەکەم بۆ نەدەخوێنرایەوە. بە بێ پرس، جورئەتم دایە بەر خۆم و هاتمە دەرەوە، ڕووناکییەکەی دەرەوە دای لە مقەبا گەورەکەی دەستم، بینیم چەندین دێری درێژ نووسراوە.

لە سەری سەرەوەی نووسینەکە نووسرابوو:

"شەوی یەکەم

ویستت بە باشی بیر بکەیتەوە، شەوەکان باشترین کاتن بۆ بیرکردنەوە، شەوەکان بۆ خەوتن نەکراون، بۆ بیرکردنەوە کراون. ئەوانەی دونیایان گۆڕی، خەوتوانی شەوان نەبوون، بێدارانی شەوان بوون. دوای خەوتنی مرۆڤەکان، دونیا ئارامتر و زەوی کراوەترە. نازانم زانست چۆن بیر لەمە دەکاتەوە، ئەمما هۆشم وای بۆ دەچێت، دوای خەوتنی مرۆڤەکان، قورسایی لە سەر بوونم کەمتر دەبێتەوە و باشتر دەتوانم بیر لەم گەردوونە بکەمەوە. بەخەبەربوونی مرۆڤەکان، زەوی و بوونیش قورس دەکات.

وانەیەکم نییە بۆ کەسی تایبەت، ئەوەی هەمە بەس بۆ خۆمە. بڕوام بەوە نییە بۆ ئەوە لە دایک بووبم، شتێک بەم دونیایە بکەم، پێچەوانەی کەسە مەزنەکان دەجووڵێمەوە. ڕەنگە ئەرکی من گۆڕینی دونیا نەبێت، گۆڕینی خۆم بێت. بڕوام بەوەیە، لە دایک بووم، تا خۆم بدۆزمەوە، بزانم خۆم چیم. ئەم خۆدۆزینەوەیە، لەگەڵ سرووشت دا، بۆم ئاسانتر دەکات. شوێنێک کەمتر مرۆڤی پێ گەیشتبێ کەمتر ئازاری پێگەیشتوە و کەمتر جوانییەکانی خۆی لە دەست داوە.

ئامۆژگاریی کەس ناکەم لە مرۆڤەکان دوور بکەویتەوە، چوون دەزانم مرۆڤەکان، بۆیە لە دایک دەبن تا پێکەوە بن، وەلێ گەر لە شوێنێک دا هەستت بە ونبوونی خۆت کرد، تاقە دەرگایەک خۆتی تێدا بدۆزیتەوە، نزیکبوونەوەیە لە سرووشــت. هیــچ بوونەوەرێک بێ هۆ نایەتە بوون. هیچ بوونەوەرێک بێ مانا نییە، ئەگەر بە شــوێن مانا ڕاســتەقینەکەی دا بگەڕێیت. سرووشــت ڕۆحی ڕاســتەقینەی سەردەمەکەی خۆیەتی. تووڕەبوونــی سرووشــت کاتێک دەبێــت، لە مــرۆڤ نائومێد بووبێت. یاســاکانی سرووشت مەترسیدار نین، یاســاکانی مرۆڤ مەترسیدارن. گیانەوەرێکی بێ مێشک، مرۆڤێک پارچە پارچە بکات و سکی خۆی پێ تێر بکات، کەس نیگەران نابێت لەو گیانەوەرە، چونکە تێ دەگەیین لە بێ مێشکی دا ئەو کارەی کردوە. لە بریی ئەوەی مرۆڤ ئەو گیانەوەرە لــە ناو ببــات، دەبوایە بیری لــە تێربوونی بکردایەتــەوە. گیانەوەران لــە تێربــوون دا نابنە دڕندە، وەلێ کێشــەکە ئەمەیــە، مرۆڤەکان لە گیانەوەران خراپترن. لە بریی سوودبینین لە جوانییەکانی سرووشت، ســوودیان لەو دیوە دڕندەیەی سرووشــت بینیوە. ئەم شەو بیرم لەوە دەکردەوە، تا کەسێکی سرووشتی بیت، دەبێت چی بکەیت؟

دەبێــت ببیتە گیانەوەرێکی دڕندە، یــان ببیتە گیانەوەرێکی جوان لــە نــاو جەنگەڵــی ژیان دا. بــە داخەوە هەمیشــە مــرۆڤ دوو ڕێگا هەڵدەبژێرێــت، یان خراپ یان باش... یان جوان، یان ناشــیرین. خۆ ڕێگای ناوەڕاست هەیە. ڕێگای ناوەڕاست بە بڕوای من، ڕێگای ژیرییە.

لــەم سرووشــتە دا با ڕێــگای ناوەڕاســت بدۆزینەوە. بەشــێک لە جوانییەکە وەربگرین و بە شێک لە ژیرییەکە و بە شێک ئازایەتییەکە، تــا مرۆڤێکــی ژیری جوانی ئازای لێ دروســت بکەین. تۆ ئەمەت پێ چۆنە بچکۆل؟"

کە دوا وشەم بینی، ڕێک حەپەسام، ویستم هاوار بکەم لە خۆشی دا، دانــم بــە خۆم داگــرت، نەکا هاوارەکەم ببێتە هــۆی ئەوەی هیچم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بۆ نەنووسێت... بیرم لە چی کردبووەوە وا دەرچووو... من بوومەتە خوێندکاری دێوانە! نا لەوانەیە بۆیە نووسیبێتی بچکۆل، مەبەستی بێت قسە بۆ یەکێک بکات. نازانم لە هەموو حاڵەتێک دا کۆلێک خۆشیم هات بەو وشەیە. کە وایە من ئەو کەسەم بۆم دەنووسێت، دە وایە پێویستی بە کەسێکە قسەکانی خۆی بۆ بکات، کەسەکە خەیاڵی بێت، یان ڕاستی گرینگ نییە، گرنگ نووسینە بۆ کەسێک. من ئەو کەسەم دێوانە خۆییم بۆ دەنووسێت. تێگەییشتم، خزمەت لە من و وانە لەو. لە وانەیە تۆزێک سەرتان سووڕ بمێنێت، لەم تەمەنە دا لە چاو خەڵکی گەورە، شتی زۆر وا دەزانم. هیچ سەرتان سوور نەمێنێت، یەک هەفتە لە دووکانەکەی باوکم دانیشە گوێ بگرە، چی شتی ئەم دونیایە دەبیستی و فێری دەبیت. هەژاران بە باشی دەبینن و بە باشی دەیلێنەوە. بەدبەختییەکەیان هەژارییەکەیانە، هەژار نەبوونایە، کاری گەورەیان دەکرد. مەلا شەش پەنجەیش خوا لێی ڕازی بێت، فێری شتی وامان دەکات، کەسی تر لە دەرەوەی حوجرەکە نایزانێت. حیکایەتی کۆنی بیابان نییە لە بەرمان نەکردبێت، هەر حیکایەتە و پەرجوویەکی تێدایە بۆ ژیانم، بۆیە لە ناو بازاڕی پیشەگەرەکان دا، بە کوڕە سەر باریکە زۆرزانەکە ناوم دەبەن. مەبەستمە بزانن لە خۆمەوە قسە ناکەم، پاروەکە باش باش دەچووم، وردی دەکەم، ئینجا قووتی دەدەم. لە هەژارەکانەوە زۆر فێر بووم، کە بۆ کەسێکی هاوتەمەنی من زۆرە. ئەوەندەیش منداڵ نیم وەک باسی دەکەن، هەر هەفتەی پێشوو بوو کتوپڕ، سەیری ئاوێنەکەم کرد، گەندەموەکانی ژێر چەناگەم دەرکەوتبوون و دەنگیشم گڕ بوو، لەو کەڵەشێرانە دەچم تازە فێری خوێندن دەبن. شەرمیش لە خۆ دەکەم، لە بەردەم باوکم دا قسە بکەم. یەک دوو جار بە زەردەخەنەوە سەیری کردووم زانیوومە پێکەنینی بەو دەنگە گڕە ناخۆشەی من دێت، کەچی سەرباری ئەوە، هەتا نیشانەی سپییتی نەکەوێتە سەرت، کەسانێک هەن تۆ وەک منداڵ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

سەیر دەکەن، بۆیە دێوانە نووسیبووی بچکۆل، من لە چاوی ئەو دا، بچکۆلم. دیسان چاوم چووە سەر دێرێک کە لە ناو دێرێک دا وشەیەک بە دەست کوژابووەوە، جێ کوژانەوەکە بە سەر مقەباکەوە لە پەڵە هەورێکی ڕەشی شێواو دەچوو، لە جێی وشەکە مرۆڤ نووسرابوو. کە دێڕەکەم پێکەوە خوێندەوە ئاوای لێ هاتبوو:

"چۆن دەبین بە مرۆڤ؟ ئەی چۆن سرووشتییانە سەیری شتەکان بکەین؟ سرووشتییانە یانیی چی؟ یانی لێ بگەڕێ هەموو شتێک وەک خۆی بێت، لێ بگەڕێ و دەست لە شتەکان مەدە، بەو جۆرە سەیری شتەکان بکە، کە هەن. چۆن سرووشت، کێوێکی لە ناو دەشتاییەک دروست کردوە و دەستی لێ نادات و کێوەکە وەک کێو دەبینێت و دەشتاییەکان وەک دەشتایی، دەبوایە مرۆڤیش وای بکردایە. لە ڕاستی دا ئەو ڕۆژەی مرۆڤ بیری لە خۆی کردەوە، بیری لە وێرانەیش کردەوە. بۆ ئەوەی شتێک بۆ خۆت بە دەست بهێنیت، بێ گوومان دەبێت شتێک وێران بکەیت"

لێرە دا وەستام. زۆر باش تێ نەدەگەییشتم، نەدەکرا وا سەر با بدەم و حاڵی نەبم. خۆم ڕاتەکاند و چوومە بەردەمی، دێوانە سەری خستبوە سەر بەتانییە لوولکراوەکە و پاڵ کەوتبوو. لە چوونە ژوورەوەم نە جوولا، وەک بڵێی نە منی دیبێت و نە بۆیشی گرینگ بێت چوومەتە ژوورەوە. منیش زۆر بە ترس و لەرزەوە گوتم:

مامۆستا: بە سرووشتیبوون یانیی چی؟

- کتوپڕ ڕاچڵەکی! هەڵسایەوە و بە دەنگێکی زۆر تووڕەوە گوتی: من مامۆستای کەس نیم، چیتر دووبارە نەکەیتەوە، من تا دەمرم وەک خوێندکارێک دەژیم، ئیشی خوێندکار پرسیارکردنە، ئەوانەی مامۆستا بوون، لە سەدە کۆنەکان دا مردن. دوای ئەوان مامۆستایەکی ڕاستەقینە بوونی نییە. مامۆستای ڕاستەقینە وەڵامی پرسیارە گەورەکانی دونیا دەداتەوە. من دێوانەم، دێوانە جوانترین ناوە بۆ مرۆڤی ئەم سەردەمە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

به ویستی مرۆڤێک ناوەکەم بۆ خۆم هەڵبژاردوە و خۆیشم خەڵکم فێر کرد، پێم بڵێین دێوانە.

داوای لێبووردنم کرد و ویستم سەرم دابخەم و بچمە دەرەوە، بە دەستەکانی ئاماژەیەکی کرد بۆ دانیشتنم، لە سەر حەسیرەکە وەک کەسێکی عاقڵ دانیشم و ئەویش بە هێمنییەوە قسەی کرد:

"سرووشتیبوون، واتای جەنگەڵبوون نییە، لای من بە واتای وەک درەختێک، وەک کەروێشکێک، وەک چۆلەکەیەک، لەو جۆرانە بە، ئەگەر ناتوانی زەوی جوان بکەیت، ناشیرینیشی مەکە. پێدەچێت سرووشتیبوون، لای کەسانێک، جەنگەڵیبوون بێت، لای من رێک پێچەوانەکەیەتی"

ئاخر مودەریسی حوجرەکەمان دەیگوت: هەر شتە و ئەرکی خۆی هەیە.

–هەر شتە و ئەرکی خۆی هەیە، مەرج نییە ئەو ئەرکەی بۆی دانراوە وەک خۆی بیکات، مەرجیش نییە ئەو ئەرکەی بۆ دانراوە وەک خۆی بمێنیتەوە.

– چۆن؟

– ئیشی ئاو تەنها بۆ کێڵگە و باخەکان و جوانی نییە، زۆر جار ئیشی ئاو وێرانکەرانەیە و زۆر جاریش ئیشی ئاو پاککردنەوەیە و زۆر جاریش پیسکردن. مرۆڤیش وایە، پەیوەندییەک لە نێوان مرۆڤ و ئاو دا هەیە. مرۆڤ هەیە، لە کانیاوێک دەچێت، پاک و جوان و سوودبەخشە، مرۆڤ هەیە لە لافاوێکی لیڵ دەچێت، رووی کردە هەر جێگایەک وێرانی دەکات. مرۆڤ هەیە لە ئاوێکی گەرمکراو دەچێت، ئیشی بەس پاککردنەوەی دڵەکان و ئەو جێگایانەیە دەرژێت بە سەریان دا، زۆر گەرمیش بێت، دەیانسووتێنێت. مرۆڤ هەیە، بە وێنەی رووبار کاری بەس رۆیشتنە، لەم سەری دونیاوە بۆ ئەو سەری دونیا، کەواتە ئەرکەکان جیا بوون؟

- ڕاستە، جیا بوون، بەڵام یەک نەوعن.
-پێکەنینی بە قسەکەم هات! بە دەم پێکەنینەوە وەڵامی دامەوە: دەزانم هێشتا چوونە ناو بابەتەکات وەک خۆی قورسە بۆت، ماهیەتی شتەکان یەکە، ئەرکەکەیشیان لەوانەیە جیا بێت و لەوانەیشە لە یەک بچن. گەر بڕیار بێت، پێکەوە پرسیاری سادە بکەین لە سەر بوون، لەوانەیە ماهیەتەکەی بدۆزینەوە و لەوانەیشە بنەوانەکەی ڕوون بکەینەوە. جۆگەیەک ئاو لە بنەوانەوە، بە باشی هەڵی نەکەیت، ئاوەکە ناگاتە باخەکە، هەموو شتەکانی ئەم دونیایەیش وان، ئەوانەیان جوان و تۆکمە ماونەتەوە، ئەوانەن لە بنەوانەوە بە جوانی بونیات نراون، ئەوانەیشی لە نیوە دا، یان کتوپڕ تێک دەچن، ئەوانەن بنەوانەکەیان لاواز بوە. مرۆڤیش وایە، دەبێت لە بنەوانەوە پەروەردەی بگۆڕێت. یانی لە خێزانەوە. گەر چی زۆربەی مرۆڤە لادەرەکان، زادگەی خێزانێکی خانەدانیش بن، بەڵام لە بنەڕەت دا گەر هەموو بنەوانەکان باش بن، لادەرەکان کەم دەبن.
- یانی تۆ دەتەوێت ئیتر مرۆڤی خراپ نەمێنێت؟
-ئیشی من نییە، خراپە بسڕمەوە، ئیشی منە بچمە بنەوانی خراپەوە، بزانم بۆ هەیە. هەتا مرۆڤ هەبێت، خراپە هەیە. کاتێک دەڵێم سرووشتی بین، مەبەستمە شتێک نەبین، کە نین، شتێک بین، کە هەین.
- مودەڕیسی حوجرەکەمان هەمیشە باسی دەکات، خراپەکان و باشەیەکان پێشووەخت بۆمان نووسراون.
- ئەوانەی ئەو قسانە دەکەن، گوێیان بۆ بگرە، بەڵام بڕوایان پێ مەکە. هۆشی تۆیە دەتوانێت، بڕیار بدات کە بیر لە چاکە دەکەیتەوە، یان بیر لە خراپە دەکەیتەوە. نە خراپە، نە باشە بۆ مرۆڤ نانووسرێت، هەتا خۆی نەی کات. کەسێک بڕوای بە هۆش بێت، بڕوای بەوەیش هەیە، کردنی چاکە و خراپەیەک، پەیوەندیی بە هۆشی کەسەکەوە

هەیە، نەک پەیوەندیی بەوە بێت، پێشـووتر ئەمری پێ کرابێت بیکا. تـۆ دەتوانیـت چیتـر نەیەیت بـۆ لای من، دەیشـتوانیت هەر کاتێک ویسـتت بێی، کە وایە بۆ تۆ نەنووسـراوە بێیت، یان نەیەیت. ئەمەی پێت دەڵێم، بە مامۆستای حوجرەکەت مەڵێ، بۆ خۆت هەڵیان بگرە، لەوانەیـە ڕۆژێک بێت، باش بن بۆ تۆ و لەوانەیشـە سـوودیان نەبێت بۆت.

کەواتە، دەتوانم هەر کاتێک بمەوێت بێم؟

_ بەڵێ.

نە وەستام و نە چاوەڕێم کرد، بە دڵێکی خۆشەوە کووخەکەم جێ هێشـت و مقەباکەم خسـتە بن دەستم و دەسـتم کرد بە گەڕانەوە بۆ شـار. لە نیوەی ڕێگا دا بیرم کەوتـەوە، چ کارێکی منداڵانەم کردوە. دەبوایە بوەسـتم تا شـتێکی تری لێی بپرسـم، یان خوا حافیزییەک بکەم، ڕاست دەکەن منداڵبوون بە سەروسیما نییە، بە هەڵسوکەوتە. هی وا هەیە هەتا دەمرێت، گەورە نابێت و منداڵە. لە ڕێگا بە جۆرێک مقەباکەم گرتبوو، خەمم بوو، خەڵووزە ڕەشـەکە بنووسێت پێمەوە و نووسینەکان بکوژێنەوە. لەو کاتە دا بیرم لە دوو شت کردەوە. یەکەم دەبێت لە خانەقا تیانووسـە سپییەکان و پەڕی نووسینەکانی ئەوێم، بهێنمەوە ماڵەوە و شـەوان خەریکی نووسینەوەی، ئەو مقەبایانە بم، لای دێوانەوە دەمهێنان. ئینجا دوای ئەوە، مەلا شـەش پەنجە چیمان پێ دەڵێت، بیکەم بە پرسیار لە دێوانە و بزانم ئەو چی دەڵێت.

بەو تووڵەڕێیەی لە کۆڵانەکانی پشـتەوە دەیهێنامەوە بۆ دەرگای حەوشـەکەمان، هاتمە ماڵ. بێ ئەم سـەر و ئەو سـەر یەکسـەر بە پلیکانەکان دا سـەرکەوتم بۆ هۆدەکەی سەرەوە، مقەباکەم لە تاقەکە دانا. لە ئێستاوە دەبێت ئەم تاقە تاقی دێوانە بێت. هاتمە خوارەوە و دایکم خەریکی لێنانی کوولەکەی ئاوی بوو. ئەو کوولەکە قن خڕ و مل باریکانەن، لە دەشـتەوە دەهاتن بۆ شـار و لە بریی پینەکردنی پێڵاو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

و جلوبەرگ، باوکم جاربەجار میوە و سەوزە و خواردنی لە جوتیارە ڕێبوارەکانی شار وەر دەگرت. کوولەکە ئاوییەکان یەکێک بوون لەو خواردنانەی هاوینان بۆمان دەهاتن و زۆربەی کات دەمانخواردن، دایکم، تەماتەی خۆمانەی ورد ورد دەکرد و کەرەوزی ورد دەکرد و کوولەکەکانی بە شێوەی بازنەیی بچووک بچووک ورد دەکرد و لێی دەنا، بۆنێکی زۆر خۆشی هەبوو. چوومە لایەوە و بۆنێکی مەنجەڵە مسەکەم کرد قووڵپی دەدا، تەواو حەیرانی بووم. گوتم دایە:

ئەو مقەبایانەی دەیانهێنم لە تاقەکەی سەرەوە دایان دەنێم، ئەوانە دەرسی حوجرەیان لە سەر نووسراوە، بە باوکیشم بڵێ، دەستیان لێ نەدا. دەمزانی دایکم و باوکم خوێندەوارییان نییە، بۆیە بێ خەم بووم لەوەی بزانن چییە. دایکم بێ ئەم لا و ئەو لایەک، گوتی بە چاوان. بۆ شەوەکەی، ئەو تیانووسە سپییانەی لە حوجرەوە هێنابوونمەوە بۆ ماڵ، لە ناو سندووقەکە دەرم هێنان و قووتیلەکەم داگیرساند و لە سەر پەنجەرەکە دام نا، دەستم کرد بە نووسینەوەی مقەباکەی دێوانە. لە پەنجەرەکەوە سەیری دەرەوەت دەکرد، وێنەیەکی جوانی پیشان دەدا، هەندێک لە ئەستێرەکان شانیان دادابوو بە سەر پاساری ماڵەکەی شارۆنی کوتاڵفرۆش. هەندێکی تریشیان بەرز بەرز بوون و مانگیش لە ناوەڕاستیان دا وەک مامۆستایەک وەستابوو. لە شەوان دا، تەنها ڕووناکییە شار لە گوند جیا دەکاتەوە. ئەگەر ڕووناکی نەما، شار گوندە و گوند شارە. ئەو کەمە ڕووناکییەی دیار بوو، هی سەر شارێگاکان و چەند ماڵێک بوون، کە بە پەنجەی دەست دەژمێرران. ماڵی سۆنەی جوولەکە و شارۆی کوتاڵفرۆش و یەک دوانێکی تر بوون. باقی ماڵەکانی دی، پەنجەرەکانیان ئەوەندە بچووک بوو، تا نەچووبایەیتە بەر دەم ماڵەکانیان، نەت دەزانی ڕووناکی هەیە، یان نییە.

هەتا مەلابانگدان من خەریکی نووسینەوە بووم. خولیایەک دابووی

لە سەرم، دەبوایە دەستی لێ هەڵنەگرم تا بە کۆتایی دەگەیەنم.
جارێکیان لە جوتیارێکم بیست، لە سەردەمە کۆنەکان دا، کوڕێکی کەچەڵی بۆر لەو بیابانەوە هاتوە، بەم ناوەدا تێپەڕیوە، چی بینیوە نووسیویەتیەوە، چی دەست کەوتوە بە باری کەرەکەی خۆی بردوویەتی، لەم ئاخرییەوە کتێبێکی کۆنی دەستنووس براوە بۆ مزگەوتی گوندی جوتیارەکە، تومەز کتێبەکە هی کوڕە کەچەڵە بۆرەکەیە. حیکایەتی کوڕە کەچەڵەکە لە ناو مێشکم دا گرمەی دەهات، چۆن وا بکەم دووبارەی بکەمەوە. هەر چەندە نووسینەکانی من هی خۆم نین و هی دێوانەن، بەڵام خۆ وەک مەلا شەش پەنجە لە دەرسی لۆژیک دا بۆی باس کردین، خوێندکارەکانی نەبوونایە، سووکرات هیچی نەبوو. ئەوان بوون قسەکانیان نووسییەوە. لەوانەیشە من قسەکانی دێوانە دەنووسمەوە، وەکو خوێندکارەکانی سووکرات بیت کە لە حوجرە مەلا شەش پەنجە بۆی باس کردین. ئێی بابە، چەند خەیاڵخۆشم، خۆم لێ بوە بە کەسێکی سەیر، زووکە بینووسەوە و بخەوە، لەوانەیە کەس نەی بینێت و کەسیش نەی خوێنێتەوە.
باشە بۆ نووسیبووی "شەوی یەکەم" مەبەستی چی بوو؟ ئا، دۆزیمەوە، مەبەستی ئەوەیە، یەکەم شەوە لە شار دوورە و ئیتر دەیەوێت، شەوەکانی بژمێرێت. لە ئاخری مقەباکە دا، کە ئەو کات بیرم چوو، لێی بپرسم، باسی مەسەلەیەکی سەیری کردوە، ئاخر هەش بە سەر، تۆ لە خۆشیی ڕێگاپێدانت بۆ لای، یەکسەر هەڵسایت و ڕۆیشتیت، توند لەپی دەستی خۆمم کێشا بە نێو چاوانم دا. ئاخرەکەی بەوە کۆتاییی پێ هێنابوو:
"دونیا دوو ڕەنگ نییە، دونیا هەزاران ڕەنگە. چاوێک دوو ڕەنگ دەبینێت، چاوێکە دونیای نەبینیوە. من چاوانێکم خۆش دەوێن، دونیا وەک خۆی ببین و وەک خۆی خۆشیان بوێت. چەند بەدبەختن کەسانێک لە دەرەوەی سرووشتن و باس لە دونیا دەکەن. کەمێک

لە جەنجاڵیی شارەکان و کارە دەستکردەکانی مرۆڤ دوور بکەوە، شتانێک دەبینیت، تەواوی بینینت دەگۆڕن، بۆیە بانگهێشتی ئێوە دەکەم بۆ سرووشت، بۆ ئەوەی دونیاکەتان وەک خۆی پێ بناسێنم و وەک خۆی ببینن. سرووشت ئەوە نییە چاو دەیبینێت، سرووشت ئەوەیە کە چاوت داخست، بە ڕۆح دەرکی بکەیت. ئیشی سرووشت تەنها بۆ تێربوونی تەماشا نییە، بۆ تێربوونی ڕۆح و هۆشە. نازانم ڕۆح چییە، دەزانم جووڵەیەک هەیە، جووڵەیەکنە هۆشە، نە ئارەزوو، نە هەست. جووڵەیەکە لەو نێوانە دا. ناوی ڕۆحە. ڕۆح بە تێکەڵبوون لەگەڵ مرۆڤەکان نایدۆزیتەوە، بە تێکەڵبوون لەگەڵ سرووشت و خودا، دەیدۆزیتەوە. زۆر بێزار دەبووم لەو کەسانەی، باسی ئەوەیان دەکرد، با ڕۆحی یەکمان خۆش بوێت! ئاخر کاری خۆشەویستی، دەستکاریکردنی هەستەکان و هۆشی مرۆڤە، دەسکاریکردنی ڕۆح نییە. خۆشەویستی هۆشیارییە. وەک عەشق بەرزترین ئاستی هۆشیارییە، وەلێ ڕۆح بابەتێکی ترە، بابەتێکە ئاسوودەیییەکەی پەیوەندیی بە دەرەوەی بوونی مرۆڤەوە هەیە. ئاسوودەیییەکەی لە سرووشت دا بە دی دەکەم. کە تێکەڵی سرووشت دەبین، چاو تێر دەبێت، هۆش ئارام دەبێت، لەو کاتانە دا ڕۆح دەردەکەوێت. دوای تێربوونی گشت هەستەکان، ڕۆح دەردەکەوێت. وەک ئەو کاتانەی نزیک دەکەوینەوە لە خودا، هەست بە جۆرێک لە فڕین دەکەین، تێکەڵبوون لەگەڵ سرووشت ئەو فڕینەمان دەداتێ، کە ڕۆح دەیەوێت"

سەیرە ئەم دێوانەیە باسی مەسەلەیەک دەکات، لە شارەکان دا نابینرێن. مەلا شەش پەنجە تەنها کاتێ باسی ڕۆحمان بۆ دەکات، کە خودای بیر دەکەوێتەوە. ڕۆح بەس لە خوداد دەبینێت و بردنەوەی ڕۆحی مرۆڤیش بۆ لای خۆی، بۆ سزا و پاداشت دەبینێت. کەچی دێوانە لە شوێنێک دا بۆ ڕۆح دەگەڕێت، سەرزەمینە و ڕۆحی تێدا نابینرێت. دەبێت لە ناو ئەو گژوگیا و هاڕەی ئاو و گفەی بایە دا،

ڕۆح چی بکات؟ سەرم لەمە دەرناچێت، ئاخری لە بەینی ئەم دوانە دا شێت بم. جا من هەقم چییە، هەر چی بێت، دێوانە گوتەنی، گوێ دەگرم و بڕوا ناکەم. تا بزانم ئەم دوانە بۆ کام شوێنم دەبەن. یەکیان لە سەر زەمین دا بۆ مرۆڤ دەگەڕێت و ئەوی تریان لە ئاسمانەکان دا بۆ خۆشی دەگەڕێت. منیش لەو بەینە دا وەک پەیکێک دێم و دەچم، ئیشم گواستنەوەیە.

شەو تەواو درەنگی کردبوو، هەستم بە هیلاکی دەکرد، دەبوایە زوو بخەوم و سبەی زوو لە خەو هەستم. ماندوو بووم، بەس هەستم بە خۆشی دەکرد. دەمزانی خەریکی کارێکی خراپ نیم، لەوانەیە ئاخرییەکەی باش بکەوێتەوە. نووسینەوەکەم تەواو کردبوو، لە ژێر لێفە جاجمییەکە ڕاکشام و قووتیلەکەم بە سووتانەوە لە پەنجەرەکە جێ هێشت و نەم کوژاندەوە، خەو بە جۆرێک نیشتبوە سەر چاوم، نەک قووتیلەکە، مانگیش بهاتایەتە بەر دەم پەنجەرەکە، نەی دەتوانی خەوەکەم لێ بسەنێت. سەرم خستە سەر بالیفە خڕەکە، کە بە پەڕی مریشک درووست کرابوو و لە ماڵە باپیرانمەوە دایکم هێنابووی، کاتێکم زانی دەنگی باوکم کەوتە بەر گوێم و بە دەست دەیجووڵاندنەوە تا هەستم درەنگی کردوە.

لەسەر فەرشە کۆنە ئێرانییەکەی بەر هەیوان، هەر سێکمان، من و دایکم و باوکم دانیشتین، سەماوەرێکی مسی کۆنمان هەبوو، خەریکی گۆرانیگوتن بوو! سینیە مسەکە، لە سەر لێوارەکانی گوڵی چوار پەڕ نەخشێنرابوو، لە ناوەڕاستی هەر سیانمان دانرابوو، سێ پیاڵە چای و دوو نانی گەورەی گەرمی لە سەر دانرابوو، لەگەڵ قاپێک مسی جوان کە بریسکەی دەهات، پڕ کرابوو لە ماست. سوورەچنارەکەی بەر هەیوانەکە پۆلێ چۆلەکەی پێوە بوو، کردبوویان بە ڕۆژی خۆیان. سەرپۆشە سپییەکەی دایکم بە سەر تەنافەکەوە بە دەست باوە دەهاتوو دەچوو. باوکم لە کاتی قسەکردن دا، پەنجە خڕ و زبر و

برینداره‌کانی به شێوه‌یه‌ک ده‌جوولاندەوه، چاو له‌گه‌ڵیان ده‌هات و ده‌چوو. دیار بوو دایکم زۆر ده‌مێکه له خه‌و هه‌ستاوه، حه‌وشه‌که تا خواری خواره‌وه ئاوڕشێن کرابوو، یه‌ک بۆنی خۆشی خاک ده‌هات به سه‌رت دا... هه‌ندێک جار هه‌ناسه‌ی ته‌نگ ده‌کردیت... دانیشتنی به‌یانییان له ماڵی ئێمه، خۆشترین ساته‌کانمان بوو. نه‌نه پوونه زوو نانی خواردبوو، له ماڵ چووبوه ده‌ر بۆ سه‌ردانی گۆڕی باپیرم، چونکه باوکم دووکانی هه‌بوو، ده‌بوایه زۆر زوو له خه‌و هه‌ستین. هه‌میشه جوتیاره هه‌ژاره‌کان که ده‌هاتن بۆ شار، ده‌مه‌و به‌یانێکی زۆر زوو، خۆیان ده‌کرد به شار دا و بازاڕیان گه‌رم ده‌کرد. تا باوکم نانێک په‌یدا بکات، به زوویی ده‌چوه سه‌ر دووکانه‌که‌ی و جوتیاره‌کانی لێی کۆ ده‌بوونه‌وه، بۆ خۆیان به پوخته و پینه‌کراوی ده‌گه‌ڕانه‌وه گوند و باوکیشم نانێکی ده‌ست ده‌که‌وت. ئه‌م کاره ساده و تاقه‌تپروکێنه‌ی باوکم، که هه‌موو سه‌ری په‌نجه‌کانی شین کردبوه‌وه، هێنده چه‌کووش و بزماری لێ دابوون، وای کردبوو ده‌بوایه زۆر زوو له خه‌و هه‌ستین، که‌چی که خه‌و به‌ری ده‌دام، هه‌ست به جۆرێک له خۆشی ده‌کرد، له‌و به‌ر هه‌یوان له سه‌ر فه‌رشێکی کۆن و هه‌یوانێکی سواقدراو دانیشتووین و هه‌وایه‌کی پاک ده‌هات. تا ئه‌و کاته‌ی له ده‌رگا ته‌خته کۆن و دوو لاکه‌وه ده‌هاتمه ده‌ر، هه‌ر خۆش بوو، به‌ڵام که له حه‌وشه وه‌ده‌ر ده‌که‌وتم، ده‌مزانی ئیتر دیسان ده‌بێت، بچمه‌وه بۆ لای مه‌لا شه‌ش په‌نجه و حیکایه‌ته کۆنه‌کانم بۆ بکات و زلله و شووڵ بخۆم له سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و فه‌تحه‌یه‌م قووت داوه و ئه‌و که‌سره‌یه‌م بیر چوه و ئه‌و (ع) م به (ح) خوێندوه‌ته‌وه. له لایه‌کی که‌وه دڵم به‌وه خۆش بوو، وه‌ک به‌شێک له خوا پێداوه‌کانی شار، منیش له حوجره ده‌خوێنم و له حوجره‌که دا له ته‌نیشت یه‌ک داده‌نیشین، مه‌لا شه‌ش په‌نجه زۆر به که‌می شووڵ ده‌کێشێت به کوڕی خوا پێداوه‌کان دا. دڵیشم به‌وه خۆش بوو، ئێستا خه‌ریکی شتێکی ترم، خه‌ریکم له‌گه‌ڵ دێوانه‌ی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

خەڵوەتنشین، وەک خەڵک وا ناوی دەهێنن، ژیری فێر دەبم کە ژیرییەکەی وی لە حوجرەکان دا فێر نابم. بە تەواوی ژیانم بووبوو بە سێ ڕێگا، چوون بۆ حوجرە، چوون بۆ دووکان، چوون بۆ لای دێوانە. لە هەمووی دڵگیرتر، چوون بوو بۆ لای دێوانە، دەبوایە ڕۆژانە لە سوسگە گەورەکەی خوار تاقە بچووکەکەی ناندەکەی دایکمەوە، دوو نان دەربهێنم و لە ناو مەنجەڵەکانی قەراخ حەوزەکەیش بگەڕێم، چی تێدا بێت بیبەم بۆ دێوانە. بە مەرجێک ئەمە دایکم چاوی لێ نەبێت، بزانێت من خەریکی چیم. لەوە دەترسام ڕۆژێک بمبینێت و ئەوەی شاردبوومەوە، پێ بزانرێم و شتەکانم ببەن بۆ لای مەلا شەش پەنجە و هەمووی بدڕێنێت و بە خراپە ناوم بهێنێت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

■ ڕۆژی دووهەم

وەک ڕۆژانی تر چووم بۆ خانەقا، مامۆستا لە تەنیشت حەوزەکە دانیشتبوو، خەریکی شۆردنی قاچەکانی بوو، دیار بوو دەستنوێژ دەگرێت بۆ وانەوتنەوە. سڵاوی خودام کرد، بەخێرهاتنی کردم و خێرا منیش لەگەڵ ئەو دا دەسنوێژێکم گرت و چوومە حوجرەکەوە. سوختەکان بە ڕیز دانیشتبوون، یەکی قورئانێکی کراوە، وەک قاپی چێشت لە بەردەمیان دانرابێت، سەریان خستبوە سەر قورئانەکە و خەریکی گوتنەوەی ئەو ئایەتانە بوون، ڕۆژی پێشوو بۆمان دانرابوون لە بەریان بکەین. عادەتیش وا بوو، دەبوایە یەکی کڵاوێک بکەینە سەرمان و هەر کەس کڵاوەکەی بیر چووبوایە، دەبا ئەو ڕۆژە تا ئێوارە چی حەوشە و دەری خانەقاکە هەیە هەمووی پاک بکاتەوە و بیست شووڵیش بخوات. لە ترسی سزاکەی کەس نەی دەوێرا کڵاوەکەی لە بیر بکات. ناخۆشترین ڕۆژەکانی حوجرە ڕۆژانێک بوون، بە زۆر یەکی سوورەتێکی گەورەمان پێ دەخوێنرایەوە، سوورەتەکە هیچی لێ تێ نەدەگەیشتین و هەڵەیەکیشمان بکردایە دەبوایە بە دەم دا بکەوین، مەلا شەش پەنجە هەشت شووڵ بدا لە ڕان و سمتمان. شەوی وا هەبوو لە ئازاری سمتم نەم دەوێرا بە پشت دا بخەوم و نەیشم دەوێرا بە ماڵەوە بڵێم، وانەکانم نەزانیوە، بۆیە وام لێ هاتوە، چونکە باوکم ئیجازەی بە مامۆستا دابوو، گۆشتەکەی بۆ تۆ و ئێسقانەکانی بنێرەوە بۆ ماڵ. یانی بە دڵی خۆت تێی هەڵ بدە و خەمت نەبێت، بە لێدان نەبێت فێر نابێت، بۆیە ئێستایش کە مێزەرێکی سپی دەبینم، ئەو شووڵانەم بیر دێنەوە، کاتی خۆی خواردوومن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ڕۆژێکی خۆش بوو، هەتاوێکی هێمن لە پەنجەرەکانەوە خۆی کردبوو بە حوجرەکە دا، کۆمەڵێک گەردی نەرم ئاڵابوون لە تیشکی هەتاوەکە. لەو شوێنەی کەمێک تاریکی هەیە، وێنەیەک نییە وەک هاتنە ناوەوەی تیشکێکی ڕووناک جوان بێت. کە لە تیشکەکەوە سەیری هەر بابەتێکی ناو حوجرەکەت دەکرد، تۆزێک نورانی دەردەکەوت. وەک عادەتی هەمیشەیی ئەو وانانەمان دەخوێند، هی سەدە کۆنەکان بوون و ئەمڕۆ جارێکی تر دووبارە دەکرانەوە و تەفسیرێکی تازە نەهاتبوە سەریان. هێندە ترس و خۆشی خرابوە دڵمانەوە، سەرم لێ تێک چووبوو، کامیان باشە. دەمێک وەک کەسێک دەخراینە دونیایەکەوە پڕ بوو لە هەنگوین و باخ و شیر و ژن، دەمێکیش ئاگرێکی بە کڵپە دەخرایە ژانمانەوە بە هیچ ئاوێک نەدەکوژایەوە. ئەم دوودڵییەم تەواو پەرێشانی کردبووم. ڕێگای تریش نەبوو تا بە ناوی دا بڕۆیت، بۆ ئەوەی دوور بیت لەم دوو ڕێگایە. تاقە ئومێدێک لەم ژیانە دووبارە و هەزار بارەیەی من، ناسینی ژیرێک بوو، کە خەڵکی شار پێیان دەگوت، دێوانەی خەڵوەتنشین.

پاش وانەکان، وەک جاران ڕۆیشتمەوە بۆ دووکانەکەی باوکم، سەیر دەکەم، باوکم دوو کەبابی گەرمی کڕیوە و دای ناوە، دیار بوو ئەو ڕۆژە زەڕێکی باشتری لە ڕۆژانی پێشوو دەست کەوتبوو، بۆیە خۆی کەبابی خواردبوو، بۆ منیشی کڕیبوو. لێتان ناشارمەوە دڵگیرترین ڕۆژەکانم ئەو ڕۆژانە بوون، کەبابم دەخوارد. بۆی دانیشتم بە دڵی خۆم سینییە ستیلەکەیشم لێستەوە، کە چەوریی کەبابەکەی پێوە بوو. پاشان قەباڵەیەکی تری پێ دام و ناردمییەوە بۆ ماڵ، تا بیدەم بە دایە. ئەمەم بە فرسەت زانی و گەییشتمەوە ماڵ، کەبابەکانم بۆ دایە دانا و یەکسەر کەوتمە ڕێ بۆ لای دێوانە.

لە قەراخ شار کۆمەڵێک کەسم بینی، خەریکی ڕاوەسەگ بوون. یەک دوو سەگی گەورەی گوێ براویان بە دەستەوە بوو، دەیاندا

بە یەک دا، تا یەکتر بخۆن. خۆم تێ نەگەیاندن و دام بە پاڵیان دا. نزیکی کووخەکە بوومەوە، وەک جاران، دێوانە لە هەمان شوێنی خۆی دانیشتبوو. ئەم جارە کە هەستی بە من کرد، لای کردەوە و بە دەنگێکی گڕەوە بەخێرهاتنی کردم، ئەوەی بۆم هێنابوو خستمە بەر دەمی و چوومە ناو کووخەکەوە. یەکێک لە مقەبا گەورەکانم هێنایە دەرەوە و چاوێکم پێدا خشاند. نە من قسە و نە دێوانە قسە! تاوێک دانیشتم و هەستام گەڕامەوە بەرەو شار، ئیتر نە گوتی بۆ کوێ و نە من خواحافیزیم کرد. لەوە دەچوو، بە بێدەنگییەکە لە یەکتر تێگەیشتبین! یا تیشوێکم هێناوە و لەگەڵ خۆم مقەبایەکم بردوە! لەو کەسە کۆنانە دەچووم، ئیشیان بەس نووسینەوەی ئەندێشەی خەڵکانێکە، خۆیان تاقەتی نووسینەوەیان نییە. هەندێک جاریش لەوە دەچووم، بە شوێن کەسێک گەڕاوم و دۆزیومەتەوە و پێویست ناکات لە سەری بڕۆم. نێوان شار و کووخەکە، ئەو نێوانە بوو دوو دونیای بە یەکەوە دەبەستەوە. لە دونیای ئیمانەوە بۆ دونیای ژیری. ئەرێ من ئەو کەسە بووم لەم نێوانە دا، بۆ خۆم دەگەڕام، هۆگربوونم بۆ ژیریی زیاتر بوو لە هۆگربوونم بۆ ئیمان. ئیمانەکە پڕ بوو لە ترس و ئەفسانە و خۆشی، ئەمما ژیرییەکە پڕ بوو لە لێکدانەوەی ترس و خۆشی و ئەو ئەفسانانە، کە ئیمان نەی دەهێشت لێکیان بدەیتەوە. وەک مقەبای یەکەم لە گۆشەیەکی سەرەوە نووسرابوو:

"من زەویم خۆش دەوێت...

زەوی هی ئەوانەیە، خۆشیان دەوێت. مرۆڤ ڕێبوارێکە و بە سەر زەوی دا تێدەپەڕێت، باشترینیان ئەوانەن، بە خۆشەویستییەوە زەوی جێ دەهێڵن.

بچکۆل...

بیرم لەوە نەکردبووەوە، بۆت بنووسم و نووسینەکانم بۆ کەس بن. کاتێک تۆ هاتیت، گوتم با بۆ تۆ بن. تۆ لەوانە بە زەویت خۆش بوێت،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

لەوانە مەبە، زەوی دەکەن بە دۆزەخ و بۆ دونیایەکی تر دەژین. مرۆڤێک زەوی بە خۆشەویستییەوە جێ نەهێڵێت، لە دونیاکانی تر دا، ژیان نادۆزێتەوە. گەر بڕیار بێت بۆ ئەوەی بێین، بڕۆین، هەر نەدەهاتین. ئێمە هاتووین، بمێنینەوە، پاشان بە خۆشەویستییەوە ماڵئاوایی بکەین. چەندین ساڵ وەک گەڕیدەیەک بە کووچە و کۆڵانەکانی شار دا گەڕام، تا خۆشەویستی بە مرۆڤەکان بدەم، تا خۆشەویستی بە زەوی و دونیا بدەم، کەسێک نەبوو بە شوێن ویستەکەم بکەوێت... کەسێک نەبوو گوێم لێ بگرێت... شەڕ مرۆڤ لە مرۆڤبوون دەخات... پاش شەڕەکان دەستم لە دڕندەکان هەڵگرت و وێڵی خۆشەویستی بووم بۆ سەر زەوییەکەمان، جگە لە خۆشەویستی، شک نابەم ویستێکی تر هەبێت زەوی جوان بکات.

بێزار بووم لەوانەی زمانیان پڕ بوو لە خۆشەویستی و دڵیان پڕ لە ڕق. خۆشەویستیی ڕاستەقینە لای بێدەنگەکانە، نەک قسەکەرەکان. هەر کەسێک زەویی لا ناشیرین کردی، لێی دوور بکەوە، ئەوە دۆزەخییەکانن. هەر کەسێک ئەو ڕێگایەی پێ نیشان دایت، بۆ مردن دەژیت، ئەوە جگە لە مردوێکی قسەکەر هیچی تر نییە. گوتاربێژە زۆربلێیەکان، مێشککوژەکان کەڵکی گوێگرتنیان نەماوە، خۆیان بێ سوودن، دەیانەوێت دەمیان پان بکەنەوە و زەوییش بێ سوود بکەن.

من چیم لەم سەر زەمینە بینوە، بۆ تۆی جێ دەهێڵم. خودا سەرزەمینی خۆش دەوێت، بۆیە ژیان بەردەوامە. هەر کەسێک هات و دووری خستیتەوە لە خۆشەویستی، تەنانەت خۆشویستنی دوژمنەکانیشت بێت، تۆیش لێی دوور بکەوە. خوانەکەی من، خوانی خۆشەویستییە. کێ دەیەوێت تامی خۆشەویستی بکات، با بێت لە دەرگای ماڵەکەی من بدات و لە سەر خوانەکەم دابنیشێت. ئەوانەیش دژی خۆشەویستی و مرۆڤەکانن، ئەوانە غەریبە سەرگەردانەکانی ئەم دونیایەن. کەس نەبوو لەم شارە دا دەستی بگرم و پێی بڵێم:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

وەرە مـن گەوهەرێکم تێدایە، بوونەوەرێـک هەبێت ئەو گەوهەرەی دەسـت بکەوێت، تا دەمرێت بە ئاسـوودەیی دەژی. گەوهەرەکەی من ئەمڕۆ بە دەست تۆ دەگات. نازانم خۆشبەخت دەبیت یان نا، ئەمما نیو سەدە ئەزموونی ژیانت بۆ دەنووسمەوە، بە برین و خۆشییەکانییەوە. دەچمە ناو ئەو کەلێنە تاریکانەی مرۆڤەوە، کەلێنێک مرۆڤی تر دەستی نەگەییشـتوەتە ناویان. بڕوام پێ دەکەیت یان نا، یاخود گرینگن لات یان نا، بۆم گرینگ نییە. دەبوایە لەم سەر زەمینە خۆشەویستەم دا، کەسێک هەبێت، خۆمی پێ بدەم، تۆ ئەو کەسەیت."

کاتـێ خوێندمەوە، بێ ئـەوەی بیر لەوە بکەمەوە درەنگە یان زوو، ڕێک ڕووم وەرگێڕا و گەڕامەوە بۆ کووخەکە. نزیک کەوتمەوە لێی، لە بەردەمی دا وەک منداڵێک چۆکم دادا. دەمەویست تێی بگەیەنم حاڵی من، هەم باشە و هەم خراپ. بە ڕستە سەرەتاییەکانی خۆم لەم دوو ڕێگایـەی کە خەریکە لە نێوانیان دا، ون دەبم، پارمەتیم بدات. خۆی تێک نەدا، زۆر بە ئەسـپایی، دەسـتە زبر و گەورەکانی هێنا بە سەرم دا. کاتێک قورسـایی دەستەکانیم بە سەر سەرمەوە هەست پێ کرد، وەک باوکێک هاتە بەر چاوم، بەڵێ، وەک باوکێک.

منداڵ نەبووم، کەچی هەستێکی منداڵانە لە ناخم دا زیندوو بوەوە. گوێم لە دەنگی بوو بە سەر سەرمەوە.

"خەمت نەبێت، خەونەکانم لە بوخچەیەک دان، بۆ تۆیان جێ دەهێڵم. ئیشی من لەم سەر زەمینە هەر ئەوە بوو، کاتێک ڕۆیشتم، پاش خۆم کۆمەڵێـک جوانـی جێ بهێڵـم. ئەم دڵەی من هێندە خۆشەویسـتیی تێدایە، بەشی مرۆڤەکانی سەر زەمین دەکات."

گەرمایییەک بە گیانم دا هات. یەکەم جارم بوو قسـەی لەو جۆرە ببیستم! قسانێک بوون، بە گوێکانی من نامۆ. باوکم پیاوێکی زەریف و زەحمەتکێش، نەرم، هێمن و غەمگین، وەلێ نەی دەتوانی بە زمان خۆشەویستی بگەیەنێت. هەمیشە بە جووڵەیەک، یان بێدەنگییەک، یا

کڕینی کەبابێک، خۆشەویستیی خۆی دەگەیاندە دڵم. پاش ئەم قسانە زانیم، باشترین ڕێگا بۆ گەیاندنی خۆشەویستیی زمانە، نەک هیچی تر. دڵ گوێ لە دڵ ناگرێت، گوێ لە زمان دەگرێت! باشە ئەی ئەگەر زمان ڕێگایەکی پوختە بۆ گەیاندنی ناخ و هۆش. کەسێک، زمانێکی پوخت شک نەبات، تا ناخی خۆی بەوەی بەرامبەری بگەیەنێت دەبێت چی بکات؟ کە ئەم پرسیارە هات بە مێشکم دا، سەرم بەرز کردەوە و پرسیم:

- زمان چییە؟

ئەندێشەیە!

-ئەندێشە چییە؟

-جامێک ئاو بهێنە پێش چاوی خۆت... پڕی بکەیت، لێی دەڕژێت... مێشک وایە. دەبێ پڕی بکەیت، لەو کاتەدا کە پڕ بوو، ئیشی زمان ئەوەیە وشەی لێ دەربهێنێت و بیگەیەنێتە بەرامبەر.

ئەها... یانی وەک من!

- تۆی چی؟

ئەوە نییە من شتەکانی تۆ دەگەیەنمە شوێنێک. زەردەخەنەیەکی کرد! ڕازیبوون بە ڕووخسارییەوە دیار بوو. گەیشتبووینە جێگایەک من هەستی خوێندکاریم هەبێت و ئەویش مامۆستا. بەس کۆمەڵێک هەڵسوکەوتی دەکرد، هەموو شتەکان لە پێش چاوم ئاوەژوو دەبوونەوە. بێدەنگییە زۆرەکەی... نیگا قووڵەکانی... پێکەنینە کەمەکەی، دونیایەک خورپەیان بە دڵم دا دەهێنا. تەواو درەنگی کردبوو. خەریک بوو تاریک دادەهات. بە ئاماژەیەک تێی گەیاندم دەبێت بڕۆم. بە دەست نا، بە سەری پێی گوتم، هەستم بڕۆم، بێ وەڵامدانەوە، منیش هەستامەوە بە خێرایی لەبەر تاریکبوون، بەرەو شار کەوتمە ڕێ. بەو گەڕانەوەیەم، ئەو شتانەم بۆ ڕوون بوەوە، کە بووبوونە هۆی خرۆشانم لەم چەند ڕۆژە دا. هەر چییەک بێت با ببێت، من دەست

لەم کارە هەڵناگرم، تا دەگەمە جێ. پێویستە تاقانە بوونم لەو خەیاڵە دەربهێنم، چونکە منداڵم دەکاتەوە. نەخێر، با تاقانەیماڵەوە بم، پێویست نییە خۆپارێز بووم. گەورەم، بەڵێ، گەورە بووم. گەورە بوونەکەم بە چاوی خۆم دەبینم.

نابێت چیتر ڕێگا بدەم وەک منداڵێک سەیر بکرێم. منداڵبوون تا شوێنێک عەیب نییە، دوای ئەوە منداڵبوون عەیبەیە. لەوەتەی ئەم بابەتێکی نوێ نەهاتوەتە ناو ژیانم، ژیانم دووبارەکردنەوەیەکی ساغ بوە. تاقە کەسێک نوێ بێت بە ژیانم و بە هۆشم، دێوانەی خەڵوەتنشینە. بڕوا ناکەم لەم سەردەمە دا لەم جۆرە مرۆڤانە مابن. لە چرا دەچێت، پێش ئەوەی ڕووناکییەکەی ناخی بکوژێتەوە، با لێی نزیک بم تا ڕێگاکەی من ڕووناک بکاتەوە. لەم قسانە بووم، گەییشتمە ناو کۆڵانەکانی شار. تەواو تاریک بوو. لە دوورەوە لە بەر دەرگای ماڵی خۆمان ڕووناکییەک دەجووڵایەوە. خورپەیەکی تر بە سەر دڵم دا هات. خودایە باوکم نەبێت! چی بڵێم باشە؟ بڵێم لە کوێ بووم؟ ئەی مقەباکەم لێ بسەنێت چی؟ باوکم قەت لێی نەداوم، ئەمما ترسێک لە گیانم دایە بەرامبەر باوکم، لەو ترسە دەچێت لە گیانی هەموو منداڵێک دا هەیە بەرامبەر باوکی.

کە نزیک کەوتمەوە، گوێم لە دەنگی دایکم بوو لە دوورەوە بانگی کردم. هەنگاوەکانم خێراتر کرد و گەییشتمە لای. باوەشێکی پێ دا کردم و ئۆخەیەکی کرد، لەگەڵ ئۆخەیەکەی دا یەک هەناسەی قووڵی هەڵکێشا. نە پرسیاری کرد لە کوێ بووم و نە هیچی پێ گوتم لە گوڵ کاڵتر بێت. چووینە ژوورەوە و بینیم باوکم لە بەردەم هەیوانەکە، لە سەر بەرماڵەکە سوجدەی بردوە. شەوێکی زۆر کپ بوو، یەکەمین شەوی من بوو، دەرەنگان بگەڕێمەوە ماڵ. تەنها گوێم لە دەنگی سیسرگان بوو، لە دوورەوە دەیانخوێند. دایکم لە بەر دەم چراکە دا دەستێکی هێنا بە ڕووخسارم دا. "نەترسایت؟"

نا. داوە، جوابیم باوەڕبەخۆبوونەوە بە زۆر
زۆر بە باوەڕبەخۆبوونەوە جوابیم داوە، نا.
جارێکی تر ماچێکی ڕووخساری کردم و دڵنیا بوو لەوەی لە ماڵەوەم، دەستی برد بۆ نانەشانەکە و خۆی بە ئامادەکردنی نانی ئێوارەوە خەریک کرد. مقەباکەم بردە سەرەوە و لە تاقەکە دام نا، قووتیلەکەیشم پڕ کرد لە ڕۆن بۆ ڕووناکیی شەو، تیانووس و پەڕی نووسینەکەم دەرهێنا و لە تەنیشتیت جێگاکەم دام نان. گوێم لێ بوو، باوکم بانگی کردم.

چوومە خوارەوە، تەماتەیەکی سوورەوکراو و هەندێک توور و پیاز لە ناو سینییە ستیلە بریسکەدارەکە دا لەگەڵ جامێک ئاو دانرابوون. دیار بوو باوکم بۆ ئەوە بانگی کردبووم نان بخۆم، هیچی نەپرسی. بە جۆرێک شانازیی پێوە دەکردم، کە بە بێ ترس لەو تاریکییە دا بەو کۆڵانانە دا هاتوومەتەوە ماڵ و گوێم بە هیچ نەداوە، شانازییەکەی بە ڕووخسارییەوە دیار بوو! پاش خواردنی نان و چا و هێنانی سەبەتەیەک ترێی لەقلەق، خەیلێ لە هەیوانەکە دانیشتم و پاشان چوومەوە هۆدەکەی سەرەوە و دەستم کرد بە نووسینەوەی، نووسینی سەر مقەباکەی دیوانە. لە بەشی خوارەوەی نووسینەکە دا، هاتبوو:

"زەوی لە کاتی خۆشەویستی دا لەگەڵ دڵی مرۆڤ دا لێ دەدا. زەوی لە کاتی ڕق دا، لە مرۆڤ دەتۆرێت. تاقە ئومێدێک زەوی بۆ هەمیشە بە جوانی دەهێڵێتەوە، بوونی مرۆڤ و خۆشەویستییەکەیەتی.

گوندێك بە میرێك بوو بە شار

میری گەورە پێشووتر میر نەبوە، یەکێک بوە لە پیاوە ژیرەکانی گوندەکانی سەر سنوور. کۆمەڵێک زەوی و سەر مەڕی هەبوە، لەگەڵ یەک دوو ئەسپ و تانجی. کتوپڕ ئێوارەیەک بۆ ڕاوکردن دوور دەکەوێتەوە لە مەملەکەتی خۆیان و ئەم ناوچەیە دەبینێت، کە نزیک دەبێتەوە چەند ماڵ و خانوێک و کانیاوێکی تێدایە. بۆ حەوانە و ئاودانی ئەسپەکانی لە کانییەکە نزیک دەبێتەوە. کاتێک لە کانییەکە نزیک دەبێتەوە، دوو کچی نازداری گۆزە لە شان دەبینێت. بە زەردەخەنەوە سەیرێکی ئەسپسوارەکە دەکەن، میر کە زەردەخەنەی دوو کچە شۆخەکە دەبینێت، لە سەر ئەسپەکە دادەبەزێت و سەیرێکی دەوروبەرەکە دەکات. بە مەیتەرەوانەکەی خۆی دەڵێت:

- ئێرە دەکەم بە شار و مەنزڵگەی خۆمان.

کابرای مەیتەرەوانیش سەری سووڕ دەمێنێت... وا دەزانێت میر کەوتوەتە داوی خۆشەویستیی یەکێک لەو کچانەوە، کەچی میر بیری لە شتێکی تر کردوەتەوە، دوای چەندین ساڵ لە درووستکردنی شار، لە سەر هەمان کانی، بە مەیتەرەوانەکەی خۆی دەڵێت:

هەر شوێنێک ژنەکانی نازدار و ڕوو بە خەندە و کراوە بوون، ئەو شوێنە دەبێتە شارێکی مەزن. ئەوەی شارەکان درووست دەکات، کرێکار و باڵەخانەکان نین، زەردەخەنەی ژنانە. شار ژنانەیە، پیاوەکان بەڕێوەی دەبەن، بەڵام لەبەر دڵی ژنەکان دەبێت بە شار. بیرتە پێم گوتی: ئێرە دەکەم بە شار. سەیر بکە، چ شارێکمان درووست کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

کاتێک دەگەڕێتەوە بۆ مەملەکەتی خۆیان، قەوم و کەسەکانی خۆی ئاگادار دەکاتەوە بۆ کۆچکردن بۆ ئەم شوێنە. بە خەیاڵ و بە زیرەکی و دەستەکانی خۆی، شار بونیات دەنێت، تا وای لێ کردبوو لە گشت لایەکەوە خەڵک ڕووی تێ دەکرد. کاتێکیش نازناوی میری بە خۆی دا، ئەشرافەکانی شار کۆ دەکاتەوە و دوای نانخواردنێکی شاهانە، حیکایەتی میرێتیی خۆی بۆیان باس دەکات و ئەوانیش بێ هیچ هەڵلایەک، ڕێک وەک میری خۆیان قبووڵی دەکەن. لەگەڵ دروستکردنی کۆشکەکەی خۆی، هەموو ئەو شوێنانەی، کە پێویستن بین بە کۆڵان و بە بازاڕ و بە خانەقا، نەخشەی ئەوانیشی داناوە، لە سەرەتاوە کە هاتوە بۆ مەملەکەتەکە، بە نیازی دروستکردنی شار هاتوە. وەک دەگێڕنەوە بەردەوام شانازیی بەوە کردوە، تاقانەترین میری ئەم ناوچەیە بوە، خۆی بە خەیاڵ و بە ڕەنجی خۆی شاری درووست کردوە و لە سەر میراسێک نەنیشتوەتەوە و خۆی بکات بە میر. میرانی ناوچەکە، ڕێزیان گرتوە و هەندێکیشان حەسوودییان پێ بردوە. زۆربەی میرەکانی دەوروبەر میرگەلێک بوون، بە میراس لە باوک و باپیریانەوە دەسەڵات و میرایەتییان بۆ مابووەوە، تەنها میر هودار خۆی خۆی کردبوو بە میر. ناونیشانەکەیشی لە عەجەم و تورکە کڵاوسوورەکانەوە وەرنەگرتبوو، لە مەجلیسی پیاوماقووڵان و ئەشرافی ناوچەکەوە پێی بەخشرابوو. زۆری نەبرد میرنشینەکەی بوە شوێنی ئاژاوە و دەیتوانی خەونەکانی بهێنێتە دی، بەڵام چی پێ کرا بۆ میرنشینەکەی کردی. نەنە پوونە، حیکایەتگەلی دەگێڕایەوە کە لە زمانی خەڵکەوە بیستبوونی. حیکایەتەکانیش ئەوەندە دەماودەمیان پێ کرابوو، نیوەیان ڕاست نەبوون.

من بۆ خۆم یەک دوو جار لەگەڵ دیوانە باسی میرم کرد، تەواو شێوا. بە جۆرێک بە ناوی میر دەشێوا، وات هەست دەکرد ئێستا پەلامارت دەدات و پارچەپارچەت دەکات. ئەم دەزانی نهێنیی دیوانە و میر چییە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بەو جۆرە تێک دەچوو، چاوەکانی سوور هەڵ دەگەڕا. نەیشم دەویست لە باوکم، یان لە مەلا شەش پەنجە و فەقێیەکان بپرسم، دێوانە بۆچی بە میر تێک دەچێت؟ دەترسام بزانن هاتوچۆی دەکەم و شتێکم تووش ببێت. کرابوو بە باو، چ پیاوێک یا منداڵێک لە شار گاڵتە بە دێوانە بکات، لای میری نوێمان، دیاری وەردەگرێت. ئەو دووکاندارانەی کە لە خوا دەترسان و جاربەجار تیکەنانێکیان پێ دەدا، بە شێوەیەک پێیان دەدا دوور بێت لە چاوی خەڵکەوە. لە نهێنیی شاردنەوەی نان دان بە دێوانەیەک تێ نەگەییشتم.

ئەو حیکایەتانەیش بیستبووم لە سەر دێوانە، باسیان لەوە دەکرد، غەریبەیەکە و کتوپڕ ڕێی کەوتوەتە شار و لە یەکەم ڕۆژەوە، کە هاتوە بە دێوانەیی هاتوەتە ناو شار.

لەو کاتەوە میری گەورە شاری بەجێ هێشتبوو، خەریک بوو وردە وردە لە یادەوەریی خەڵک دا نەدەما. مرۆڤی شاری وایە، کە بەجێت هێشت، جگە لە کەمێک یادەوەریی بچووک، هیچت لای نامێنێتەوە. ئەو میرە گەورەیەی بناغەی ئەم شارەی داناوە، لە بیری خەڵک چوەتەوە، ئیتر دێوانەیەکی بەدبەخت، چۆن لە بیر خەڵک ناچێتەوە. لە کتێبەکان و لە پیاوە پیرەکان لە سەر میرەکانم بیستوە، هەر کەسێکی تر بیبیستێت، ئیتر تا مردن بڕوای بە یادەوەریی مرۆڤ نابێت.

وەختێک عەجەمەکان تێک دەشکێن و سوپای تورک دێتە ناو شارەوە، خزمەتکارەکانی ناو کۆشکەکە، دەستیان کردوە بە پەلاماردانی توحفە گرانبەهاکان و بۆ خۆیان دەبەن. کچە نازدارەکەی میر و خاتوونی میر، لەگەڵ یەکێک لە چێشتلێنەرەکان لە گەوڕێکی سەرووی شار، خۆیان دەشاردبوەوە. دوای چەند ڕۆژێک چێشتلێنەرەکە خۆی دەگەیەنێتە میری تازە و خەبەری خاتوون و کچەکەی میر دەباتە شوێنی مەبەست. میری نوێ لە باتیی ئەوەی بیان پارێزێت، تاقمێک پیاوی خۆی دەنێرێت، بە زۆر دەیانهێنن و تا هەفتەیەک، خۆی شەویان پێ گەرم دەکاتەوە و

پاسەوانەکانی، شەوان لەگەڵیان ڕابوێرن.

دوای ئەوە دەیانداتە دەست چیرۆکی ڕابواردنی شەوانی کچی میری گەورە و خاتوونی میر بە شار دا بڵاو دەبێتەوە و کۆمەڵێک زانای ئایینی، کە لە سەمەرقەندەوە هاتبوون، دەچنە لای میری نوێ و، پێی دەڵێن: ئەو کارەی دەیکات دوورە لە ئاکاری میرانەوە. میری لەخۆباییش، پاش گاڵتەکردنی زۆر پێیان، داوایان لێ دەکات با ماوەیەکی تر خۆش بژین، پاشان فتوای کوشتنیان بدەن. ئەوانیش لە حەشمەت گیانی خۆیان، میر چی دەڵێت وا دەکەن و فتوای بەردبارانکردنی دوو نازدارەکەی میری گەورە دەدەن و دوای فتواکە، خەڵک کۆ دەکەنەوە، تا گیانکێشان بەردبارانیان دەکەن و لە قەراخ شار لە یەک گۆڕ دا هەر دووکیان دەنێژن.

میری گەورە لەگەڵ لەشکرە شکستخواردوەکەی ڕوو دەکاتە وڵاتی غەریبایەتی. ئەو ڕۆژەی کە شکست دەخۆن، میر فریا ناکەوێت ژن و کچەکەی ڕزگار بکات. لە وەختی شەڕەکە دا، فریای خۆشاردنەوە دەکەون و ناچن لەگەڵ دەلالی میرزادە و ئەوەندەیان پێ دەکرێت ئەو چێشتلێنەرەی لەگەڵیان بوە، وەگەلی بکەون و لە گەوڕێک بیان شارێتەوە. کاتێکیش چێشتلێنەرەکە هەواڵیان بە میری نوێ دەگەیەنێت، کە دەکاتە مامیان. خاتوون و کچەکەی دەهێنێتە لای خۆ و چێشتلێنەرەکەیش لە مەنجەڵێک ئاو دا دەکوڵێنێت. وا باس دەکەن، گوایە کوڵاندویەتی، تا جارێکی تر لە کۆشکی هیچ میرێک نزیک نەبێتەوە و دوایی خیانەت لە کۆشک بکات.

مەبەستی میر تەنها ئەوە بوو، چی دەستە و دائیرە و تاقمی میری گەورە هەیە، لە ناوی ببات. ئیتر بە هەر بیانوویێک بێت، گرینگ ئەوەیە نەمێنن. تەنانەت کۆشکەکەی لە بن دا هەڵکەند و لە سەر تەپۆڵکەکەی ئەو بەری کۆشک، کە جاران باخچە بوو، یەک کۆشکی گەورە و چوار قولەی گەورەی لە دەوری دروست کرد. چوار قولەکە کەوتبوونە سوچی دیوارە بەرزەکانەوە. شەو و ڕۆژ دوو سێ سیلکەدار لە سەر قولەکان

بوون، یەک دوانێکیش لەبەر دەروازە گەورەکە وەستابوون. تەنها بۆ دەستە و تاقمەکەی هەبوو، بچنە ناو کۆشکەکەوە، یا خزمەتکاری میری یاخود میوانان، یان کەسانێک لە لایەن میرەوە نەفرەتیان لێ کرابوو بۆ تەمێکردن بانگ دەکران. جیاوازیی سەردەمی میری نوێ لەگەڵ میری گەورە، ئاسمان و ڕێسمان بوو.

میری گەورە کۆشکەکەی کەوتبوە بەرامبەر خانەقا گەورەکەوە. ڕێگای نەدەدا سیکلەدارەکان بچنە ناو بازاڕ و خەڵک ئازار بدەن. لە ناو کۆشکەکە خۆیشی جگە لە خزمەتکاران و میوانان، منداڵانی ئەو ناوە و هەندێک جاریش سوختەکان لە حەوشەکەی کۆشک یارییان دەکرد و میر لە ژێر کەپرەکە، کە سەکۆیەکی بەرزی هەبوو، لە سەر کورسییەکی تەختە دادەنیشت، چێژی لەو دیمەنی یاریکردنی منداڵان دەبینی. پەنجەرە گەورەی هۆدەکەی سەرەوە، دایم کراوە بوە و پەردەیەکی سپی بە سەر پەنجەرەکەوە لا درابووەوە، کچە شۆخەکەی میر لەوێوە دەیڕوانییە بازاڕە درێژەکەی ناو شار و کوڕانی شاریش بۆ بینینی کچەکە، لەو ناوە گووزەرێکیان دەکرد، هەر چەندە نەیان دەوێرا بە کامی دڵ تەماشای بکەن.

شێوەی بازاڕەکە وا کەوتبوو، لە ڕۆژهەڵاتی شارەوە تا ڕۆژئاوای شار دەستی پێ دەکرد. لەو سەرەوە بوەستیتایە تا خواری خوارەوەت لێ دیار دەبوو. لە ناوەڕاستی شار دا، چوارڕێیانێکی تێدا بوو، چوار ڕێگەکەی بە یەکەوە دەبەستەوە. ڕێگایەک لە باشوورەوە دەهات و دەچوو بۆ باشوور، بازاڕەکەیش لە ڕۆژهەڵاتەوە بۆ ڕۆژئاوا. شار دابەش بووبوو بە سەر چوار بەشی سەرەکی دا. خانەقا گەورەکە دەکەوتە بەرامبەر ماڵی میر، لە بەشی ڕۆژئاوای شارەوە و کەمێکیش نزیک بوو لە ناوەڕاستی شار، بە دەستی ڕۆژئاوا دا. کاروانسەراکانیش لە خوارووی شار بوون. عەمباری بازرگانەکان و میرنیشینەکەیش دەکەوتنە بەشی ڕۆژهەڵاتەوە. لەو دوو ڕێگایەی دەهاتنە ناو شار، باجسەنێرەکان

وەستابوون و باجیان لەو کاروانانە دەسەند، دەهاتنە ناو شار. ساڵانەیش باجەکە لە خەزێنەی میرنشینەکە کۆ دەکرایەوە و بەشێکی بۆ کۆشکی میر و بەشێکی بۆ سیلکەدارەکان بوو، چونکە میرنشینیان دەپاراستن و بەشێکیشی بۆ خزمەتگوزاری ناو شار و بەشێکی تریشی بۆ ئەو میوانانە بوو، دەهاتنە ناو شار و شوێنیان نەبوو، لە دیوەخانی میر دەمانەوە و خزمەت دەکران. دیوەخانەکەی میر جیابوو لە کۆشکەکە و لە تەنیشت خانەقاکە، لەگەڵ فەقێیەکان و سوختە بێگانەکان نانیان دەخوارد و خزمەتەکەیشیان کەوتبوە سەر بەشی خۆیان کە لە باج و خەراج کۆ کرابوونەوە. کاتێک میری نوێ هات، ئەمانەی تێک دا. لە سەر ڕێگاکانی شار دەروازەی نوێی درووست کرد و لە هەر چوار دەوری شار، لە باتی دیواری بەرز، چاڵی هەڵکەند، تا ئەوانەی دێنە ناو شارەوە لە ڕێگای دەروازەکانەوە بێن. دەسەڵاتی نەبوو، دیواری بەرز درووست بکات، بۆ چارەسەرکردنی چاڵی هەڵکەند. ڕێگای باکوور و باشووریشی فراوان کرد و بازاڕێک تری پێچەوانەی بازاڕەکەی پێشوو درووست کرد، هەر چەندە زۆر کەم خەڵک ڕووی تێ دەکرد، بازاڕی قەیسەرییەکە چونکە کۆن بوو، مشتەرییەکان ڕوویان لەوێ دەکرد. ئێستا شارەکە وا کەوتوە کە لە دوو شارێگا بە ناو یەک دا دێن و تێدەپەڕن و هەر دوو شارێگاکە بازاڕن. عەمبارەکانی گواستەوە بۆ تەنیشت کۆشکەکەی خۆی لە سەر گردەکە. چی کاروانسەرایش هەبوو، لە بەشی باشووری شار، زەوییەکی بۆ تەرخانکردن و لەوێ هەموویانی کۆ کردەوە. خانەقا کۆنەکەی فەرامۆش کرد و لە بەشی خۆرهەڵاتی شار، بە دەستوپەنجەی وەستا شارەزاکانی دەرەوە، خانەقایەکی تری درووست کرد و نامەی نارد بۆ میرەکانی تر، کۆمەڵێک زانای گوێڕایەڵی بۆ بنێرن، چونکە زاناکانی پێشوو، کە لە سەمەرقەندەوە هاتوون، هیچ سوودێک بە میرنشینەکەی ناگەیەنن. ئەوەندەی سیلکەداریشی زۆر بوو، لە زۆربەی شوێنەکانی شار دابەشی کردبوون تا چاودێریی هەموو

شوێنێکیان بکەن. سیلکەدار و زۆری و بۆرییەکەی، شاری کردبوو بە سەربازگە. سیلکەدار و ئەحبابەکانی دەوروبەری خۆی، بەو باج و خەراجە دەژیان لە خەڵک و لە کاروانەکان وەر دەگرت. پیاوماقووڵانی شار لە دەسەڵاتەکانی ناڕازی بوون، بەڵام هیچیان پێ نەدەکرا و تا بۆیان بکرایە، خۆیان لە مەجلیسەکانی دەدزییەوە. ئیتر مەجلیسی دیوان پڕ بووبوو لەو کەسە بێگانانەی لە دەرەوەی شار دەهاتن و خەڵات و دیارییان بە میر دەبەخشی تا لە کاتی کاروانەکانیان دا، چاو پۆشیان لێ بکات. شارەکە لە ڕووی نەخشەوە کەوتبوە شوێنێکەوە، چوار شاری گەورەی پێکەوە دەبەستەوە. ئەمەیش بووبوە نانێکی گەرم و چەور بۆ میری نوێ. چی لە بارەی میری پێشووەوە نوسرابوو، کۆی کردنەوەی و خستنیە توونی حەمامە سپییەکەی شار. ڕۆژی سووتاندنەکە، بە ناو شار دا جاڕ درا، هەر کەسێک دەیەوێت بە مێژووی کۆن خۆی بشوا، با بفەرموێت بە خێرایی بچێت لە حەمامە سپییەکە خۆی پاک بکاتەوە. ئەو مێژوە کۆنە حەمامێکی پێ گەرم کرا و ئەوانەی خۆیان بە چڵکن دەزانی، بە گەرمای ئاگری مێژوە کۆنەکە، لەو ڕۆژەدا خۆیان پاک کردەوە. لە دڵی خەڵکی شار دا، ئەم کارە زۆر گران وەستا، بۆیە ئەوانەی چوون بۆ حەمامەکە هیچیان خەڵکی شارەکە نەبوون، خۆشۆرەکان کۆمەڵێک لەو کاروانچییانە بوون هاتبوونە شارەوە. خەڵکەکە دەیزانی ئەوەی دەسووتێنرێت، مێژووی شارەکەیە. کەسێکیش ئەم مێژوە دەسووتێنێت، کە خۆی بەشێک بوە لەم مێژوە. باوکم جارێکیان باسی ڕۆژی سووتانەکەی بۆ کردم و ئاخی هەڵکێشا بۆ سووتانی کتێبە کۆنەکان، کە بە خەتخۆشەکانی کۆشک و خانەقا نووسرابوون، باسی ئەوەیشی کرد، سۆنەی جوولەکە ئەو ڕۆژە لە دووکانەکەی خۆی گریاوە و بەدەم گریانەوە گوتوویەتی:

ئەم میلەتە مێژوەکەی خۆڵە، هەر ڕەشەبایەک بێت هەمووی تێک

دەدات. دەبێت ئەم مێژوە ببێت بە بەرد، بۆ ئەوەی هیچ شتێک تێکی نەدات، هەتا مێژووی ئەم میلەتە نەبێتە بەرد، چاوەڕێی ئەوە بکە هەر کەسێک بێت لەگەڵ خۆی ئەوەی پێشوو بسڕێتەوە. ئەو قسەیەی سۆنەی جوولەکەم بیر ناچێتەوە. هەمیشە خەمی ئەوەم بوو، ڕۆژێک کەسێک بێت، چی ئەو تیانووسانەی دێوانە هەیە، لێم بسەنێت و بیانخاتە ناو توونی حەمامێک و بیانسووتێنێت. نەیشم دەتوانی لە سەر بەردەکان هەڵی بکۆڵم. نەیشم دەتوانی هەر وا دەست لە دێوانە هەڵبگرم. مەلا شەش پەنجە ڕۆژانە ئەو ئایەت و حەدیس و حیکایەتانەی پێ دەنووسییەوە، کە هی ئەو بیابانە بوون و بۆیشم گرینگ نەبوو چییان بە سەر دێت، بەڵام بۆم گرینگ بوو، ئەوەی دێوانەم پێم دەڵێت لای خۆم هەڵی بگرم و دەستاودەست بیگەیەنمە نەوەکانی پاش خۆم.

کەسیش گرینگی بەوە نەدەدا دێوانە چی دەڵێت و چی لە دوای خۆی جێ دەهێڵێت. مێژوو لای خەڵکی سەردەمەکەی من، تەنها مێژووی کۆشک و میرەکانە. دێوانەیەکی بەدبەختی خەڵوەتنیشین چییە لە گۆشەیەکەوە قسەیەک بکات و ببێت بە مێژوو. شنەیەک سووکناییم دەدا، شنەکە نووسینەوەی مێژووی دێوانەیەک بوو کە کەس گرینگ پێ نەدەدا. کاتێکیش قسەکەی سۆنەی جوولەکەم بیر دەکەوتەوە، کە باوکم بۆی گێڕامەوە، تەزوێک دەهات بە گیانم دا. قسەی ژیرانە لە ژیرەکانەوە دێت. درۆیە قسە یان لە شێت یان لە منداڵ... نا قسە بەس لە ژیر، کەسی تر نا.

سۆنەی جوولەکە

هەر یەکە و بە جۆرێک باسی پیاوە گاورەکەی دەکرد. خەڵکێک لە مزگەوتەکانەوە دەهاتنە دەرە و لە سەر دینی ئەو نەبوون، دایم وەک گلاوێک و ئاشووبێکی شارەکە سەیریان دەکرد و چۆن مەلای گەورە، منداڵانی فێر کردبوو، بەرد لەم و لە گاورەکانی تریش بگرن. ماوەماوە خوتبەی مزگەوتیان تەرخان دەکرد بۆ نەفرەتکردن لە خۆی و ئایینەکەی. باوکم دراوسێ دووکانی بوو، ڕۆژێک لە ڕۆژان بە زمانی باوکم دا نەهات خراپەیەکی، چ ئەم پیاوە و چ گاورەکانی تر بڵێت. هەمیشە ئامۆژگاریی دەکردم پێغەمبەری نازدارمان، دراوسێکانی جوولەکە بوون و بەردیان تێگرتوە، بەڵام هیچی نەگوتوە و لەبریی نەفرەت، یارمەتی داون. ئەو قسەیە لە سەر گوێم دەزرنگێتەوە، کاتێک دەیگوت:

ڕۆڵە ئەرکی دراوسێیەتی گرانە.

بە چاوی دراوسێوە سەیری دەکرد، خۆی گوتەنی، حەقی بە سەر قسەی ئەم و ئەوە نەبوو. هەر کەسە و ڕێگای خۆی هەیە بۆ لای خودا، ڕێگای من مزگەوتەکانە و ڕێگای ئەویش ئایینەکەی خۆیەتی. هەر چەند میری گەورە لەگەڵ ئەوە بوو، جوولەکەکانیش شوێنێکیان هەبێت، تا خوداپەرستیی خۆیانی تێدا بکەن، یەک جار ئەو قسەیەی لە دەم هاتبوە دەر، ئیتر لێیان کردبوو بە هەڵڵا و، ئەویش لە ناچاری دا، قسەکەی قووت دابوەوە. یەکێک دەیگوت: میری گەورە بە دیارییەکانی چاوی کوێر بوە و یەکێکی تر دەیگوت: خۆیشی بە ئەسڵ گاور بوە. گوێی بەم قسانە نەدەدا، سۆنەی جوولەکەی خۆش دەویست و بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ڕاستگۆیییەکەی ئاسوودە بوو.
بە فیتی ئایینـدارەکان، نەفرەتیان لێ دەکـرد و تانەیان لێ دەدا. لەبریی وەڵامدانەوەیان، دەم بە پێکەنین سـەیری دەکردن! سیمایەکی ئایینـی دەنوانـد... کڵاوە خڕ و بچووکەکەی سـەر تەوقەسـەری، کە ئەستێرەی داودی لە سەر نەخشێنرابوو، دایم بە سەر سەرییەوە بوو... دوو پرچە لوولکراوەکەی تەنیشـت کڵاوەکەی، هەمیشـە پاک و خاوێن و بریسـکەدار بـوون... ئەو کەمە ڕیشەیشـی هەی بـوو، گوڵاوی پێدا دەڕژانـد و بە زەیتـی زەیتوون چەوری دەکرد. کە لە دوورەوە دەهات، ڕاسـتەوخۆ دەتزانـی لـە خەڵکی شـار جیایە، چ بە جلوبـەرگ چ بە شـێوە. بڕوا ناکەم ڕۆژێک لە ژیانی گووزەرابێت تووشی تانەیەک، یان جنێوێک نەبووبێت. هاتوچۆی لە ماڵەوە بۆ ناو قەیسـەری و بۆ سـەر دووکانەکەی، وەک ڕۆیشتن بوو بە ناو دڕکوداڵ دا. لەم سەرەوە دڕکێک دەچوو بە گیانی دا، لەو سـەرەوە یەکێک، هەموویشـیان دەیانزانی نە زەرەری بـۆ کـەس هەیە، نە خراپەی لەگەڵ کەس کردوە. گوناهەکەی تەنهـا ئەوە بـوو، ئایینەکەی جیا بوو! باوکم چیرۆکی زۆری لە سـەر دەگێڕایەوە... سەرسام بوو بە ژیرییەکەی. دەیگوت:
ئەم پیـاوە تەماحکار نییە، ئیشـەکەی پاکە... دەیشـزانێت ئیش بکات. سـەردەمێک کە برنج گران بوو، بە هەرزان دەیفرۆشـت، سەرم لەمە سووڕما بوو، چۆن قازانج دەکات، تا ڕۆژێک لێم پرسی، ئەرێ برای جوولەکە، دووکاندارەکان هاواریان لێ هەڵساوە بە دەست تۆوە، دەڵێن بازاڕەکەی تێک داوە و بە هەرزان برنج دەفرۆشێت و تۆپینی خۆی پێ باشترە لە زەرەری موسوڵمانێک. زەردەخەنەیەکی کرد و زۆر بەهێمنی وەڵامـی دامەوە: هەرگیـز زەرەری نەکردوە، هیـچ دووکاندارێک زەرەر ناکات، ئەگـەر بزانێت چۆن مامەڵە دەکات، ئـەوان برنجەکە بە گران دەفرۆشن، هەفتەی فەردەیەک نافرۆشن، من هەرزان دەیفرۆشم هەفتەی بیسـت فەردە دەفرۆشم. ڕاستی من بە نرخی خۆی دەیفرۆشمەوە

ئەوەی فەردەکانم بە بەتاڵی بۆ بمێنێتەوە، لە هەر فەردەیەکی بەتاڵ دا، دوو قروش قازانج دەکەم، یانی هەفتەی چل قروش قازانج دەکەم. خۆی لە هەشت فەردە برنج دا بیست قروش قازانج دەکەیت، یانی تا دووکاندارەکان، هەشت قروش قازانج دەکەن، من بەس بە گونیە بەتاڵەکان چوار پێنج هێندەی ئەوان قازانج دەخەمە گیرفانم. ئیتر بۆ تۆپینی خۆم و زەرەری ئەوان. ئەوان ڕاستییەکە ناڵێن، ڕاستییەکەیش ئەمەیە، دراوسێی موسوڵمانم.

دوای ڕوونکردنەوەکەی، وەک ئاوێک بکەی بە گیانم دا، لە جێی خۆم وشک داهاتم. شتی زۆرم لێ بینییەوە، حەزی لە دەستبڕین و فێڵکردن نەبوو، زمانت ببڕیبایە، درۆیەکی نەدەکرد. ئەوەندە بڕوای بە ئایینەکەی خۆی بوو، لە پێناوی دا سەرت لێ بکردایەتەوە، حاشای لێ نەدەکرد. خوانەخواستە بیزانیبایە گاورێک لەم شارە، یان لەم دەوروبەرە هەژارە، مانیعی نەبوو، دووکانەکەی و سەروەت و سامانەکەی بۆ بفرۆشێت. خەڵکی شاهیدی دڵکراوەیییەکەین، چایەکت بۆ بکڕیبایە، دەچای بۆ دەکڕییتەوە. نازانم خەڵک بۆ لە دوورەوە قسەیان پێ دەگوت و بە پیسیان دەزانی. ئەوانەی بە پیسیان دەزانی، کاتێک موحتاج بوونایە، دەهاتنە لای و ئەویش دەستی بە ڕوویانەوە نەدەنا. کاتێکیش دەڕۆیشتن، وەک عادەتە هەمیشەیییەکەی خۆی، بە گاڵتەوە، دەیگوت:

دەزانم ئەوانە چیم پێ دەڵێن، دەیشزانم چاک نابن... دەیشزانم دڵیان نەرم نابێت و وا دەزانن کوڵکێکیان لە بەرازێک کردوەتەوە، وەلێ ئایینەکەی من وا فێری کردووم، کە وا بم. بڕوادارێکم، نامەوێت پێچەوانەی ئایینەکەم بجووڵێمەوە. گاڵتەم پێ نەکەیت، یان بە پیاوێکی فێڵبازم نەزانی، برای موسوڵمان.

ڕوون بوو لام، هەر شتێک دەیکات، خزمەتکردنە بە ئایینەکەی خۆی. بە داخەوە کوێر بووم کوێر، ئەم کوێرییەم وای لێ کردم نەم توانی کتێبەکەیان بخوێنمەوە، تا حاڵی بم ئایینەکەی ئەوان چی دەڵێت

و خوا چی بە سەر ئەوان دا فەرز کردوە، کەچی مەلا شەش پەنجە زۆر خراپ باسی دەکرد، خراپتر لەوەی مەلای گەورە. ئەو ڕقەی لە ناخی مەلا شەش پەنجە بوو، بەرامبەر بەم گاورە، ڕقێکی زۆر لەوە گەورەتر بوو بە لەناوبردنی کۆتایی بێت. دایم کە دەهاتە سەر باسی ئیمان و بێ ئیمانی، پەنجەی بۆ ئەو لایە ڕادەکێشا دووکانەکەی سۆنەی جوولەکەی تێدا بوو. خۆی سوور دەکردەوە و دەمارەکانی سەر دەستی و لا ملی دەر دەپەڕین و هاواری دەکرد:

ئەو گاورانە، ئەو بێ ئیمانانە... ئەوانە ئیمانیان نییە، گەر ئیمانیان هەبوایە، خودا پێی گوتوون ئیتر ئایینەکە و پێغەمبەرەکەی ئێوە کۆتایی هاتوە و، ڕوو بکەنە پێغەمبەرێکی تر، کەچی ئەم گاورە مەیخۆرە، بە ئاشکرا لە ناو شارێکی پاکی وەک ئەم شارە دا، کە زۆرینەی موسوڵمانی پاکن، دێت و دەچێت و کەسیش نییە، ڕێگریی لێ بکات. هەر میرێک دێتە سەر دەسەڵات، لە باتیی ئەوەی لە زاناکان نزیک بێتەوە، لەم گاورە نزیک دەبێتەوە. ئاخر زەڕ و سفرەی خۆش و خەزێنە چییە، میرەکان ئەوەندە حەزیان لێیەتی. ئەو گاورە کوڵکنە چی هەیە، جگە لە سفرە و خەزێنە. لەبەر ئەم شتانەیشە میرەکان دەستەوئەژنۆ بۆی دەوەستن. خۆ نازانن گڵاوە و گوناهە لێیشی نزیک ببیتەوە. چی بە دەمی دا بهاتایە دەرهەق بەم بابا جوولەکەیە، نەی دەوەستاند و دەیگوت. نەدەگەڕایەوە بۆ ئایەت و حەدیسەکان، نە پشتی بە فتوایەک دەبەست، تۆپەڵە ڕقەکەی ناخی و غەزەبەکەی ناخی، لە زمانی دەهاتە دەرەوە و کردبووی بە دێو و درنج. ئامۆژگاریی ئێمەی دەکرد، بە هیچ جۆرێک لێی نزیک نەبین و پەنجەی دۆشاومژەی بۆ من ڕا دەکێشا، هێی تۆ کوڕی پینەچییەکە، دراوسێتانە و لێی نزیک نەبیت. بە باوکیشت بڵێ، خۆی پێیەوە گڵاو نەکات. هێندە ئەم قسانەی کرد، ئیتر ڕۆژێک خۆم نەگرت و هاتمە جواب.

-مامۆستا پرسیارێک؟

- فەرموو.
- دراوسێ ئەجری هەیە، یان نا؟
بەڵێ هەیەتی.
- ئەو دراوسێیە هەر چی بێت، ئەجری هەیە، یان نا؟
بـێ ئەوەی بزانێت مەبەسـتم چییە، دیسـانەوە تەئکیدی کردەوە، ئەجری هەیە.
- دە کەواتە سۆنەی جوولەکە، لەبەر ئەوەی دراوسێی منە، ئەجری بە سەرمەوە هەیە.
قسـەکەم تەواو نەبوو بوو، چاوی چوە پشتسەری، نەیشی دەتوانی لە قسەکانی خۆی پەژیوان ببێتەوە. لەوەیش دڵنیا بوو، گەر زۆرم لێ بکات، نموونەکەی پێغەمبەر دەهێنم، بۆیە دوای تاوێک تەماشاکردنم و وردبوونەوە لێم، بە شـێوەیەکی ڕقاوی، بێدەنگ بوو، وەلێ وانەی پێ نەوتین و چوە دەرەوە و لە حەوشەیش چاوم لێ بوو، عابا شینەکەی شڵپەی دەهات و تا هۆدەکەی خۆی نەوەستا.
کە ڕۆیشـت، فەقێیەکان سەیریان کردم و وەک خەتایەکم کردبێت، کـە خەتاکە خـراپ نەبێت. بێدەنگییەک هۆڵـی خوێندنەوەکەی داگیر کـرد. دوای ئـەو ڕۆژە ئیتر لە وانەکان دا باسـی نەدەکرد، فەقێیەکان بۆیان گێڕامەوە، دوای وانەکان، پرسـیارێک شـتێکیان دەبێت لە سەر ئیمانـدار و بـێ ئیمان، لەو کاتانە دا باسـی گاورەکە دەکات، بەس بە جۆرێک باسی دەکات، ڕاستەوخۆ هەست ناکەیت مەبەستی ئەو بێت و مەبەستەکەیشی ئەوە.
سـەرم لەوە سـوورِما بوو، ئەم ڕقە چییە بەرامبەر ئەم پیاوە، لەم شارە دا کۆ بوەتەوە، ئەی کە پێویسـتیان پێی دەبێت، بۆ ڕووی تێ دەکـەن؟ بۆچـی باوکم وا دەڵێت و مەلا شـەش پەنجەیش وا دەڵێت؟ ئەی دەلالی میرزادە، بۆ خۆشی دەویست؟ ئیتر کەڵکەڵەی ئەم شتانە تا دەهات سەری قاڵ دەکردم و تەنها ئاسوودەیی ئەم کەڵکەڵەیە لای

پەنجە زێڕینەکانی دێوانە بوو. لەم شارە دا دێوانە دەتوانێت وەڵامی ئەم مێشکە پڕ جەنجاڵەی من بداتەوە، ناتوانم بەرگەی ئەم هەموو شتانە بگرم. هەر یەکە و شتێک دەڵێت، کەسێک نادۆزیتەوە لەم شارە دا، دوو کەس بە باشی باسی بکەن و دەستێک بێنیت بە سەر دڵت دا، ئۆخەیەک بکەیت. سەیرە دوو کەس بە کەسێک ڕازی نین، ئەم خەڵکە بۆچی وان؟

دەلال ڕاستی دەکرد، مرۆڤەکان ڕێگای تایبەت بە خۆیان هەیە. ناکرێ مرۆڤ بە چاوی خۆیەوە سەیری ئەوی تر بکات... ئەم گەنجە زوو دەچێتە دڵەوە... زوو لە خەمەکانی ناخ تێ دەگات، خۆزگە بموێرایە ڕۆژێک بیبەم بۆ لای دێوانە. لەوانەیە بینینی ئەم گەنجە و دێوانە، ئەو ئاڵۆزییەم بۆ ڕوون بکاتەوە، لە ناو بازاڕەکان و لە ناو خەڵک و لە خانەقاکان دا خزاوەتە ناو مێشکمەوە، بۆچی زۆربەیان گاورێکیان پێ خراپ بوو؟ کەچی دەلال دەیگوت:

-نابێت ئێمە لەبەر ئەوە ڕقمان لێی بێت، لە ئایینی ئێمە نییە.

تازە گەنج بووم، کرابووم بە بەرپرسی دەروازەکان و باجەکانی شار، ئەو کاتە سۆنەی جوولەکەم ناسی. وەک بازرگانەکانی تر نەبوو. نە خۆی لە باج دەدزییەوە، نە فێڵێکی دەکرد، تا خۆی لەو یاسایانە بدزێتەوە، لە میرنشینەکە کاریان پێ دەکرا. نەم دیوە، بۆ ئیشێک بێتە کۆشکەکەمانەوە. وەختێ دەهاتە کۆشکەکەوە میری گەورە داوای بکردایە، یانی بە ئیشی خۆی نەدەهات. غرووریکی زۆری تێدایە، بەڵام بە شێوازە نەرمەکەی خۆی، غرووەرەکەی نابینی، تا زۆر تێکەڵ بیت لەگەڵی، ئەو پیاوەتییانەی لەم گاورەم دیوە، لە هیچ بازرگانێکی ئەم شارەم نەدیوە. چوونە ژێر باڵی ئەم پیاوە، چوونە ژێر باڵی ئامانە... ئەی نابینی لەم هەموو ناسراو و دۆست و کەسانە، ڕووم لەم ماڵە کردوە، لەبەر ئەوەیە ترسم نییە، کاتێک قسەیەک دەکات، یان بەڵێنێک دەدات سەریشی تێدا بچێت، قسە و بەڵێنی خۆی ناشکێنێت...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ئەوە نییە ڕوو بکەیتە مزگەت و هەڵسی دانیشیەوە و لە بازاڕیش قۆڵی خەڵک ببڕیت. خوداپەرستی ڕاستگۆیییە لەگەڵ خۆت و خەڵک. خوا شاهیدە، ڕاستی دەڵێم، من وەک میرزادەیەک ئەوەندەی خوداپەرستی لەم گاورە فێر بووم، ئەوەندە لەو مامۆستایانە فێر نەبووم دەهاتنە کۆشکەوە، وانەی ئایینیان پێ دەگوتم، خەڵک چی دەڵێن، با بیڵێن.

دەوەرە لەم نێوانە دا سەرت دەرچێت. ئەری ئێوە هێشتا لەوە تێ گەییشتوون، سۆنەی جوولەکە پیاوی باشە یان خراپ؟ بۆ خەڵکی تریش هەر وایە، تا دەمریت تێ ناگەیت ئەو کەسەی دەتەوێت بیناسیت، لای خەڵک پیاوی باشە، یان خراپ. جا باشترین ڕێگا پەیوەندیی بە خۆتەوە هەیە، لە کەسەکە نزیک ببیتەوە و بیناسیت. با لەوە گەڕێم خەڵک چی لە سەر دەڵێن... من خۆم یەکەم جار کە بینم، لە دووکانەکەی باوکم لە سەر کورسییە تەختەکە دانیشتبووم، بە گازەکە خەریکی دەرهێنانی کۆمەڵێک بزمار بووم لە پێڵاوێک. پەڕۆیەکی ڕەشی چەورکراوم خستبوە باوەشم و پێڵاوەکەیشم لە نێوان هەر دوو ڕانم گرتبوو تا بزمارەکان دەربهێنم. ئەو ڕۆژە ڕۆژێکی گەرم بوو، عارەقێکی زۆرم کردبوو. کاتێکم زانی سێبەرێک هاتە نێوان من هەتاوەکە... سەرەتا وام زانی ڕێبوارێکە و تێدەپەڕێت، بۆ ساتێک سێبەرەکە لا نەچوو، کە سەرم هەڵبڕی، بینم پیاوێکی ڕیش ڕەشی عابا لە شان لە بەر دەمم وەستاوە و زەردەخەنەم بۆ دەکات.

سەیر دەکەم، دەستێکی هێنا بە سەرم دا... سەرنجی پەنجە تووتەیم دا، ئەڵقەیەکی ئاڵتوونیی گەورەی تێدا بوو. وەک سۆزێک دەستێکی هێنا بە سەر سەرم دا و سڵاوێکی کرد، یەکەم بینینی من و سۆنەی جوولەکەی دراوسێمان بوو. ئەو قسانەیشم بیر ماوە بۆی کردم، بیرمە پێی گوتم:

– ماندوویت، نانی ماندویەتی خۆشترین نانە. ئەوانەی چێژ لە نان نابینن، ئەوانەن لە بەدەسبت هێنانی نان ماندوو نابن. کوڕە باشەکە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ژیانەکەت پڕ چێژ بێت.

خۆت ماندوو بکە و نانی پاک پەیدا بکە، با ژیانەکەت پڕ چێژ بێت.

کەمێک بە قسەکانی پەست بووم، لە دڵی خۆم دا گوتم، تۆ وەرە سەیری ئەمە بکە، خۆی پۆشتە و پەرداخە و وانەی نانی پاک بە من دەڵێت، خۆ نازانێت نانەکەی من و باوکم لە ناو بزمارە ڕەقەکان دایە، بزمارێک کە دای دەکوتین یان دەری دەهێنین، هێندەی مردن و ژیانەوەیەک قورسە، ئاخر سەرت بخەیتە ناو بۆنی بۆگەنی پێڵاوی ئەم و ئەوەوە، نانێک لە ناو ئەو بۆنە ناخۆشە پەیدا بکرێت، کەی نانە. هەتا گەورە نەبووم و بە تەواوی دەرکم بە شتەکان نەکرد، قسەکانی هێندە بزمارێک ئازاری دەبوو بۆم. کە گەورە بووم و باشتر ناسیم و چەندین جار لەگەڵی دانیشتم و بوومە یەکێک لە ئاشناکانی، وردە وردە لە هەموو ئەو قسانە تێگەییشتم، یەکەم ڕۆژ پێی گوتم و ڕۆژانی دواتر بە وردتر و ژیرانەتر بۆی ڕوون کردمەوە. خۆی بۆی گێڕاومەتەوە، خۆی بە هەورامی زمان دەزانی. کاتی خۆی جوولەکەکان لە سەردەمی هێرشی عەرەبەکان ڕاو دەنرێن، باوباپیرانی ڕوودەکەنە ناوچەی هەورامان. بە هۆی سەختیی شوێنەکەوە، لە لاپاڵی شاخێک لە ترسی عەرەبەکان خۆیان دەشارنەوە و لەوێ مەنزڵێکی ئارام بۆ خۆیان دەدۆزنەوە.

جارێکیان لێم پرسی:

- باشە لە بریی ئەم هەموو ڕاکردنە، واز لە ئایینەکەی خۆتان بهێنن باشتر نییە؟

- نا باشتر نییە، تۆ لە نێوان خودا و دونیا دا، کامیان هەڵدەبژێریت؟

- خودا.

- کەوای لۆمەی من مەکە، خودا هەڵبژێرم، ئایینەکەی و ئیمانەکەی ئێمە یەکەمین ڕێگایە بۆ لای خودا، بۆیە پێمان خۆشە ڕێگای خودا هەڵبژێرین، نەک لەبەر ترسی مردن، پشت لەو بکەین و دەست لە ئیمانەکەمان هەڵبگرین. باو باپیرانمان وا فێریان کردووین، کە بەو جۆرە بین. هەتا سەردەمێکی درەنگ لەو شاخانە بووین. لە سەردەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

باوکم دا، ڕۆژێک لەگەڵ کاروانێک لەم ناوچەیەوە تێدەپەڕێت، دەبینێت ئێرە خەریکە ئاوەدان ببێتەوە... ڕوو لەم ناوچەیە دەکات و پاشان ئێمەیش دەهێنێتە ئێرە. من خۆم بیرم دێت، میری گەورە هات بۆ ئەم ناوچەیە و دەستی کرد بە دروستکردنی شارەکە. یەکێک لە پاڵپشتەکانی میری گەورە ئێمە بووین، بۆیە ئەویش تا ئەو ڕۆژەی میرنشینەکەی وێران بوو، پشتی لە ئێمە نەکرد. هەر چەند مەلاکان و هەندێک وشکە سۆفی هاواریان لێ دەکرد لەم شارە دوورمان بخاتەوە، میر پێچەوانەکەی دەکرد. وەفای میر بۆ ئێمە وەفابوو، ئێمەیش تا دەمرین بە وەفا دەبین بۆی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

■ ڕۆژی سێهەم

دوای نوێژی عەسر، لە بریی سەردانی دووکان بکەم، ڕۆیشتم بۆ مالّی سۆنەی جوولەکە... پاش سلاو، حەزم لێ بوو لە بارەی دێوانەوە قسەی لەگەڵ بکەم. سەری سووڕنەما، کە چوومە مالّیان. بە ڕوویەکی خۆشەوە فەرمووی لێ کردم و یەکێک لە کوڕەکانی جامێک دۆی بۆ هێنام. دوای خواردنەوەی جامە دۆکە، ڕووی تێ کردم و خۆی ئاسا، گوتی:

- فەرموو کوڕم خێر بوو؟

- خێر دەبێت. شتی زۆرم لە سەر تۆ بیستوە، ڕاستگۆییەکەیشت نموونەیەکە. دەمەوێت بزانم ئەو دێوانەیە کێیە؟

بۆ چەند ساتێک لێم ورد بوەوە. لە باتیی وەڵامی پرسیارەکەم، لێی پرسیمەوە، بۆ قسەکانی دەگەڕێیت؟

لە خۆشیی قسەکانی، پرسیارەکەی خۆم فەرامۆش کرد:

- بەڵێ بۆ قسەکانی دەگەڕێم.

- دە کەواتە وەرە لەگەڵم، کاتی خۆی چەند قسەیەکی لای من گوتوە، لە ڕێگەی خزمەتکارەکانمەوە نووسیومنەتەوە و سەیرێکیان بکە، بزانە بە دڵتن.

دەستی گرتم و بەرەو نهۆمی دووهەمی ماڵەکەی بردمی. لە سەر کورسییەک فەرمووی دانیشتنی لێ کردم و لە ناو سندووقێک دا پارچە تیانووسێکی هێنا و دایە دەستم. کە دایە دەستم، بە نەرمی پێی گوتم:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

- ئەوە بەشی تۆیە جارێ.

منیش لە برسییەک دەچووم و پارچە نانێکی بۆ هێناوم، سەیری تیانووسەکەم کرد، بە خەتێکی شکستەی جوان، تێی دا نووسرابوو:

"مرۆڤ ترسینۆکە،

مرۆڤ نە بە تەنیا دەتوانێت بژی، نە بە بێ خودا دەتوانێت بژی، نە بە هیچیشیان ڕازی دەبێت. ئەوەی گلەیی لە خودا و لە ژیان و لە خۆی دەکات، مرۆڤ خۆیەتی. نە ژیان گلەییەکی هەیە، نە خودا، تەنها مرۆڤە و بەس. گیانەوەران بەوە ڕازین، وەک خۆیان بژین. درەخت و ئاو و ئەستێرانیش ڕازین. تەنها مرۆڤ ڕازی نییە. ناڕازیبوونی مرۆڤ لە خەونە نەفرەتییەکانییەوە دەست پێ دەکات. ترسەکەیشی بە جۆرێکە، شتی گەورەی پێ ناکرێت. کاتێک کە دەبینێت لاوازە، نەفرەت لە خۆی و لە ژیان و ئاسمان دەکات. جارێک ناگەڕێتەوە بۆ خۆی ترسەکەی بکوژێت و لەوێوە دەست پێ بکات. لە بریی کوشتنی ترسەکەی ناخی، پەلاماری دەرەوەی خۆی دەدات. من ئێوە بۆ سەر خوانێکی بێ ترس بانگ دەکەم. هەتا ترسەکەی ناختان نەکوژن، ناتوانن لە سەر ئەم خوانەی من دانیشن. گوێ بەوە مەدەن چارەنووستان چییە، گوێ بەوە مەدەن، چۆن بەر نەفرەتی خەڵک دەکەون. تەنها ڕێگاکەی خۆتان بە بێ ترس ببڕن. ئەگەر سەرکەوتن، لە دەورتان کۆ دەبنەوە و ستاییشتان دەکەن، ئەگەر شکستیشتان هێنا، بەر نەفرەتیان دەکەون. ئێوە لە شکست دەترسن، بۆیە ناتوانن کاری گەورە بکەن. ئەو کاتەی وەک ئێوە لە شکست دەترسام، جووڵەم خاو و، دونیام کورت. ئەو کاتەی ملم نایە سەر ڕێگاکە و دەستم لە ڕابردووم هەڵگرت و پشتم کردە ئێوە، چیم ویست هاتە دی، ڕۆحێکم بە دەست هێنا، ئێوە ناتوانن بیبینن. وەرن لە چاوی منەوە سەیر بکەن، بزانن بەرگەی ئەم بینینە دەگرن. خۆزگە ناخوازم بە چاوی ئێوە، چونکە تەنها ئەو شتانە دەبینن، بۆتان دانراوە بیانبینن. ئەگەر ناتوانیت دەستت

کاری ترسینۆکان نییه، لەوە هەڵگبریت، ناتوانیت بە باشی ببینیت. نەبینراوەکان ببینن."

نە بە باشی تێگەییشتم، نە ویستم پرسیار بکەم. سەیرێکی سۆنەم کرد و پێم گوت:

- سۆنەی بەڕێز: شتی ترت لایە؟ دەتوانی یارمەتیم بدەیت.

- بۆ نا، بەڵێ شتی ترم لایە. پیاوێکی گەورەیە. چ ئێستا گەورەیە و چ ڕابردوویشی. بۆ من ئێستای گەورەترە لە ڕابردووی. قسەکانی دەبێت بە نەخش هەڵیانکۆڵی. لە ئەزموونەوە قسە دەکات. ماوەیەکە هەستم بەوە کردوە، بە شوێن قسەکانی دەگەڕێیت. کەسانی تریش هەن لەم شارە، قسەکانیان نووسیوەتەوە. دیوانە لە هەر شوێنێک قسە بکات، قسانێک دەکات کەسی تر نایزانێت و کەسی تر نایبینێت. زۆر پێم خۆشە گەنجێک بیەوێت مێژووی دێوانە بنووسێتەوە و نەهێڵێت پیاوێکی گەورە بکەوێتە ژێر خۆڵی دیوارە ڕووخاوەکانەوە.

دەتوانی هەندێک شتم بۆ باسکەی لەسەری؟

- دەتوانم. بەڵام جارێ پەلەت چییە، هێشتا دوو جار بینیوتە. لێی مەترسە. ئێستا پێویستی بە هاودەمێک هەیە، تەنیایی و گۆشەگیرییەکەی، کە هەڵی بژاردوە ویستی خۆی نییە، ناچارییە. بەشی ژیانی، تەنها بەردی ڕەق و نەفرەت بوو. کاتێک بە باشی ناسیت، لەوانەیە ڕێگای ترت پیشان بدات. پیاوێک بوو، مرۆڤی بە من ناساند. ڕاستە من کەسێکی بە تەمەن و دونیا دیدەم، وەلێ ئەوەی ئەو پێی ناساندم لە ڕابردوو و لە ئێستا دا، ئەو نەبوایە خۆم نەم دەتوانی ببینم. گەر پەلەم لێ نەکەیت، منیش شتانێکت بۆ باس دەکەم لە سەری.

- ئەی دەتوانم ئەم پارچە نووسینە ببەم؟

- بەڵی دەتوانیت، بە مەرجێک بیگەڕێنیتەوە. کۆی ئەو قسانەی بە خزمەتکارەکانم نووسیومەتەوە، نامەوێت بیان فەوتێنم. کتێبخانەکەی

من دەستووسی زۆری تێدایە. با قاڵ ببیت بە کارەکانتەوە، کتێبگەلێکی مێژوویی زۆرم هەیە، ئەوانەیشت پێ دەدەم بیانخوێنیتەوە. شنەیەک بە ناخم دا هات. کە گوێم لە کتێبی کۆنی مێژوویی بوو، دڵم خروپەیەکی کرد. بێزار بووبووم لە حیکایەتە کۆنەکانی ناو ئایینەکان. دەمزانی کامە خەلیفە چۆن هات و چۆن مرد و چەند کەسی کوشت. دەمزانی یەکی چەند ژنیان هێناوە و چەند کەنیزەکیان هەبوە، بەڵام قەت نەم دەزانی مێژووی میللەتانی تر چییە، جگە لەوەی کە نەفرەتلێکراو بوون و ئایین هات هەموویانی لەو نەفرەتە ڕزگار کرد. بەڵێ، ئەمە ڕێگایەکی باشترە. لە دڵی خۆم دا، گوتم:

ئەم جوولەکەیە هەر سەرمایەی سفرە و خەزێنەی نییە، سەرمایەی کتێبیشی هەیە. بازرگانێکم نەدیوە لەم شارە دا، دەیان دووکان و کاڵای نەبێت، کەچی کتێبخانەیان نەبوو. ئەمەیان جیایە، ئەمەیان شتێکی ترە. بەشێکی ژیرییەکەی هی گوێگرتنیەتی، بەشێکی هی کتێبەکانی و بەشێک هی ئەزموونی و بەشێکی هی دێوانەیە. کەسێک بەم میراسانەوە دەورە درابێت، چۆن ژیر نابێت، بۆیە دەکەوێتە قسە، ئەوانی تر دەبێت بێدەنگ بن و گوێی بۆ بگرن. خۆی گوتبووی:

هەر کەسێک دەیەوێت بمکوژێت، با ڕێگام بدات چەند ساتێک لەگەڵی بم. ئەگەر نەم هێنایە سەر ئایینەکەی خۆم، واتای ئەوەیە حەقی کوشتنم هەیە و ژیری لە من دا نەماوە. هۆشم لای دەستنووسەکە و کتێبەکان بوو، سۆنەیش باسی تواناکانی خۆی دەکرد. دەبێ لەمەو دوا، بۆ سێ شوێن بچم، تا ئەو کەڵکەڵەیەی ڕووی تێ کردووم کەمێک دابمرکێتەوە. تا زیاتر لە گەورەیی نزیک ببیتەوە، ژیان ئاڵۆزتر دەبێت و کارەکانیش زیاتر. لە خەمی ئەوە دا بووم، وام لێ بێت دووکانەکەی باوکم فەرامۆش بکەم و ئاواتەکەی دایە و بابە نەیەنە دی. ئەم کەللەیەی بە منەوەیە کەلەیەکی تەواو نییە، ناتوانێت ئەو شتانە بکات لێم دەخوازن. دەبێت ئەوانەی تر کێ بن، وەک من گیرۆدەی قسەکانی

دێوانە بن. تۆ بڵێی بازرگانەکان بن، لەوە ناچێت ئیشی وان بێت، چونکە لەم شتە جوانانەی دونیا، تەنها پارە کۆ دەکەنەوە. جگە لە پارە، چاویان هیچی تر نابینێ. چیرۆکی یەکەم بازرگان و ئاخر بازرگانیش وەک یەکە، کۆ دەکەنەوە و کۆ دەکەنەوە تا دەمردن، کە مردن، منداڵەکانیان بۆیان تەخشان و پەخشان دەکەن.

تیانووسەکەی ماڵی سۆنەی جوولەکە، وەک تیانووسەکانی خانەقا نەبوو. تیانووسی لەم جۆرە لە قوستەنتینەوە دەهاتن و تایبەت بوون، نرخەکەیان لە تیانووسەکانی تر زۆر گرانتر بوون و ئەم نرخەکەیشیان تایبەتیکردبوون بە بازرگان و میرەکانەوە. حساباتی تایبەتی بازرگانەکان و نامەی تایبەتیی میرەکان، لە ناو ئەم تیانووسانە دا، دەنووسران، ڕەنگیان کراوەتر و بۆنیان خۆشتر بوو، مەرەکەبیش لە سەریان بەو ئاسانییە بڵاو نەدەبووەوە. خاڵێکت دابنایە، تا تیانووسەکەت تەڕتەڕ نەکردایە، خاڵەکە وەک خۆی دەمایەوە و بڵاو نەدەبووەوە. پاش خوێندنەوەی هێواشێک لوولم کرد و خستمە ناو کیسەکەی خۆم. هەستامەوە و ئیجازەم خواست، کە دەبێت بڕۆم. لە ماڵ چوومە دەر. هاتمە بەر دەرگاکە، ملم بەرەو کووخەکەی دێوانە وەرگێڕا و یەکسەر بۆ لای کەوتمە ڕێ. تا گەیشتمە کووخەکە، بەدەم ڕێوە چەندین جار دەستنووسەکەم خوێندەوە، هەر جارە و بیرکردنەوەیەکی جیاوازی پێ دەدام. ئەوەی زۆر منی وەستاندبوو، بۆچی لای دێوانە مرۆڤ بوەتە چەقی هەموو شتەکان. ئەگەر خۆی گوتەنی، دیوەکانی مرۆڤ ڕووناک کرانەوە، کێشەیەک نامێنت. پێدەچێت گورزێکی کوشندە بەر سەری کەوتبێت، ئەو گورزەیش لە لایەن مرۆڤەکانەوە بووبێت، هەر بۆیە خاڵی بوونی کردوە بە مرۆڤ.

گەیشتمە کووخەکە، نە لە سەر تاشەبەردەکە دانیشتبوو، نە لە ژوورەوە بوو. کەمێک میوە و نان و پەنیرم بۆ هێنابوو، لە سەر بەردە پانەکەی بەر دەرگای کووخەکە دام نا. چاوێکم بە ناو کووخەکە دا

گێڕا، نووسینێکم لە سەر مقەباکان نەبینی. خورپەیەک بە دڵم دا هات، بۆچی وەک ڕۆژانی ڕابردوو هیچی نەنووسیوە. لە کووخەکە هاتمە دەر و لە سەر تاشەبەردە گەورەکە دانیشتم. دوای کەمێک، دەرکەوت. لە چەمەکەوە نەرم نەرم بەرەو سەرەوە دەهات. جوان خۆی شۆردبوو، ڕەونەقێک بە ڕووخسارییەوە دەدرەوشایەوە، لە ئەستێرەی بەیانییانی هاوین دەچوو. قژە خاو و سپییەکانی بە سەر شان و ملی دا بەر دابوونەوە و ڕیشە پڕ و پاکەکەی تا سەر تووکەکانی سەر سنگی هاتبوو. کە نزیک بوەوە، سڵاوێکی کرد و بە ویقارێکەوە هەناسەیەکی ماندووبوونی هەڵکێشا. لە سەر بەردە پانەکە دانیشت و توورەکەکەی کردەوە و کردییە سفرە و خواردنەوەکەی لە سەر دانا.

بە دەم خواردنەوە بانگی کردم:

-گەنجۆ

-بەڵێ

- شارەکان چی لە مرۆڤ دەکەن؟

دەیکەنە کەسێکی شارستانی.

- نا، ونی دەکەن، لە خۆیی دووری دەخەنەوە، دەیکەنە کەسێک خۆی نییە. کەسێک لە خۆی دەردەچێت و بە دوای ئارەزووەکان دەکەوێت، وەک تەنەکەی بەتاڵ بەتاڵی دەکەنەوە. مرۆڤێک شار ببیات، وەک تەنەکەی بەتاڵە، دەنگی زۆرە و هیچیشی تێدا نییە. بەس تەنیاییەکی ڕاستەقینە مرۆڤ لە ڕەواڵەتی شارەکان دەپارێزێت. پاڵەوانی شارەکان، مرۆڤە تەنیاکانن.

لەگەڵ وەڵامدانەوەی پرسیارەکەم، پارویێکی دەخستە دەمییەوە و دەستێکی بە ڕیشە سپی و پاکەکەی دا دەهێنا. لە دێوانە نەدەچوو، لە مامۆستایەکی ناو کلاسە کۆنەکانی شاری ئەسکەندەریە دەچوو. گوتی:

- با چیرۆکێکت بۆ بگێڕمەوە:

"سەردەمێک پێش ئێستا، پیاوێک دەچێتە لاپاڵێک، چاوێک بە لاپاڵەکە دا دەخشێنێت و ئارەزوو دەکات بیکاتە شارێکی ڕەنگین. چەندین ساڵ ڕەنج دەکێشێ و بیر دەکاتەوە و خەڵک بانگ دەکات، تا شارەکە درووست دەکا. کە لاپاڵەکە دەبێت بە شار، یەکەم کەس فریوی دەدات، ئەو کەسەیە شارەکەی درووست کرد. پیاوەکە لەگەڵ شارەکە دا نغرۆ بوو... خۆی لە بیر کرد... لەگەڵ ئەوەیش دا، خۆی لە دەست چوو، شارەکەیشی لە دەست چوو. کاتێک وەهۆش هاتەوە، شتێکی نەما بۆی بژی. خۆی بێ کەس و تەنیا و سەرگەردان بینییەوە. مرۆڤ تا بە تەواوی نەڕووخێت هەڵناسێتەوە. ماڵی کۆن عاقیبەتی ڕووخانە، کە ڕووخا جوانتر و باشتر درووست دەکرێتەوە. پیاوەی ڕووخاو کاتێک بۆ لای خۆی گەڕایەوە، پشتی لە شار و ڕەنجکێشان کرد، کاتە زێڕینەکانی دوای ڕووخانەکەی دەستی پێ کرد."

- تێگەییشتی لەم چیرۆکە گەنجۆ؟

- بەڵێ، بەڵێ، دەتەوێت هەر چیم خوێندوە و هەر چی ڕەنجم کێشاوە، وەلاوەی بنێم و بگەڕێمەوە بۆ ناو خۆم و دەست پێ بکەمەوە.

- نا، وەلاوەی مەنێ، بیانکە بە توولەڕێی خۆت... بیانکە بە فانۆسێک تا بەردەمت ڕووناک بکەنەوە و بتوانی باشتر بەرەو خەونەکانت بڕۆیت. کەسێک نەتوانێت پشت لە مێژووەکەی بکات و مێژوێکی نوێ درووست بکات، کەسێکی نەکردەیە و ناکرێت چاوەڕێی کاری مەزنی لێ بکەیت. کەمتر پشت بە خوێندن ببەستە و زۆرتر پشت بە ئەزموون ببەستە. وانە ڕاستەقینەکانی ژیان، لە ئەزموونەوەن.

نانەکەی تەواو کرد. توورەکەکەی پێچایەوە و جامێک ئاوی بە سەر تێرییەکەی دا کرد. دەستێکی خستە سەر بەڕەکە و بە ئەسپایی هەستا. هاتە سەر تاشەبەردەکە و لە تەنیشتم دانیشت.

"گوومانم له چاکبوونی مرۆڤه!

چوار بەشی سەرەکی له ناو مرۆڤ دا هەن: ئارەزووەکان، هەستی خۆشەویستی و هەستی ڕق، ژیری، ڕۆح. ئەم چوار بەشە، بۆ بالابوونی خۆیان شەڕیانە. ژیری نایەوێت هیچ جەوڵەیەک و قسەیەک، بێ لێکدانەوە بڕوات. ئارەزوو له ماسییەکی برسی دەچێت، دەمی کردەوەتەوە داوا دەکات تێر بکرێت. هەستی خۆشەویستی و هەستی ڕق، دوانەیەکی دژ بە یەکن و هەر یەکەیان دەیەوێت ئەوی تر له ناو ببات. ڕۆح جیایە. گاڵتەم بەوانە دێت، باسی خۆشەویستیی ڕۆح دەکەن و ڕۆح ناناسن. هەر کەسێک داوای لێ کردیت بە ڕۆح خۆشت بوێت، لێی بپرسە ڕۆح چییە، وەڵامەکەی بە نازانم دەداتەوە.

تا بەشەکانی ناو خۆت نەزانیت چی بە سەر چییەوەیە، ناتوانیت خۆت بناسیت و لەگەڵ دەرەوە ململانێ بکەیت. عاریفانی مەزن، بەشەکانی خۆیان دەناسی و له ناو خۆیان دا، خۆیان دەدەن بە دەستی ڕۆحەوە. کە ڕۆحیان ڕووناک بوەوە، چاوە داخراوەکەی ناوەوەیان کرایەوە، دیوە تاریکەکە دەبینن. چاوی ڕۆح، چاوی سێهەمی مرۆڤە، کاتێک دەکرێتەوە، ڕۆح بناسیت. ژیری ئەمەی ناوێت. ژیری گوومان له ڕۆحیش دەکات. خۆدانە دەست ڕۆح، خۆتەسلیمکردنە. خۆ دانە دەست ژیرییش، خۆدانە دەست گوومانە.

لەم کاتەدا پرسیم:

- بۆیە مرۆڤ چاک نابێت؟

- بوەستە، هێشتا گوێزەکەم پاک نەکردوە. با پاکی بکەم، پاشان دەتوانی بە باشی بیخۆیت. مرۆڤ بۆیە چاک نابێت، خۆی ناناسێت. له بەردەم چوار بەشەکەی ناوخۆی گیرۆدە بوە. ڕاستەهێڵی نییە، تا بە سەری دا بچێت. هەر یەکێک لەم دژانەیش، دیوێکی باش و دیوێکی خراپیان هەیە. تەنها ژیری دەتوانێت وا بکات، بزانی چۆن بەکاریان بهێنێت. هەڵبەتە ناتوانی بێ وێرانکردنی یەکێک لەمانە، ژیری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

بهێڵیتەوە. بیر بکەوە گەنحۆ، کە برسیت دەبێت، پێویستە خۆت تێر بکەیت، بە چی تێر دەبیت؟

- بە خواردن

- وایە. دەرهێنانی خۆراکێک گیایی بێت، یان گیاندار بێت، بۆ خۆی وێرانکردنی گیایـەک یان گیانەوەرێکە بۆ تێربوونی ئارەزوویێک، واتای دەسـکاریکردنی بـوون، یانی وێرانکردنێک. کـە وایە چۆن گوومان لە چاکبوون نەکەم."

- لەگەڵتم، بوونی مرۆڤ کێشەیە و نەبوونیشی کێشەیە. بەو وردییە بیـر لـە بوونی مرۆڤ و دەوروبەری بکەینـەوە، نائومێد دەبین. دایک و باوکم دەیانوویسـت کەسـێکی تر بم، وا نەبووم. مەلا شەش پەنجە دەیەویسـت کەسـێکی تر بم، ئەو نەبووم. دێوانە دەیەوێت کەسێکی تـر بـم، لەوانەیە ئەوەیش نەبم، کە ئەو دەیەوێت. من جارێ نەخۆم و نە هیچ کەسـێکم. هەر یەکە و بەلای شـتێک دا ڕام دەکێشـێت، دیار نییە لـەو نێوانـە دا دەبمە کێ. ئەم ڕاکێشـان و بینینانـە وایان لێ کردووم، هیچ کەس نەبم و خۆیشم نەبم. ئای خودایە، خەریکە مێشکم دەتەقێت. چیم دابوو لەم سـەر ئێشـەیە، فەقێیەکەی لای مەلا شەش پەنجە بوومایە بە بێ گوومان و گوشینی مێشکم، ئارامتر و دڵخۆشتر دەبووم. بۆچی نەم توانی وەک دۆستەکانم، بکەومە شوێن عادەتەکان و کەوتمە شـوێن گوومانەکان. لەم شـەڕەی نـاوەوەی خۆم دا بووم، دێوانە دەستێکی خستە سەر شانم و ڕاچڵەکیم.

- هەستە بڕۆ، درەنگە بۆ تۆ. هەتا زیاتر بیر بکەیتەوە، زیاتر خۆت دەناسـیت. دیار بوو هەسـتی کردبوو، لە چ گوومان و دوودڵییەک دا گینـگڵ دەدەم. دەڵێن مرۆڤ خـۆی ڕێگای خۆی دیاری دەکات، منی بەدبەخت ڕێگا قورس و پڕ ئازارەکانم هەڵبژارد. ڕێگای تر شارەزا نیم، جگە لە ڕێگا پڕ ئازارەکان. هەسـتام... بەرەو شـار کەوتمە ڕێ. بە دڵێکی پڕ و هۆشـێکی جەنجاڵەوە، لە کووخەکە دوور دەکەوتمەوە

لە شارەکە نزیک. کە گەییشتمەوە قەراخ شار، تاریکی داهاتبوو. وەک جاران نەبوو، دایکم لە بەر دەرگا چاوەڕێم بکات و دڵەکوتەی بێت بۆم. چ تاریک بوایە یان ڕووناک، دەیزانی کەمێک لە جاران زیتترم و دەگەڕێمەوە ماڵ.

لە دەروازەی حەوشەکە چوومە ژوورەوە، فانۆسی هەیوانەکە بە تەواوی هەیوانەکە و لایەکی حەوشەکەی ڕووناک کردبووەوە. چوومە سەر حەوزەکە، وەک بێهۆشێک هەر دوو قاچم خستە ناو ئاوەکەوە و مانگی ناو حەوزەکەم پارچە پارچە کرد و لە تێکیشی لە قاچەکانم ئاڵا بوو. ماندووبوونی ڕۆژەکە لەگەڵ شووشتنی قاچەکانم ڕژایە ناو حەوزی ئاوەکە. دوای کەمێک حەوانەوە، خۆم بۆ نووسینەوەی قسەکانی ئامادە کرد، چونکە چیتر دێوانە خەیاڵ و بیرەکانی خۆی لە سەر مقەبا بۆم نانووسێت. بە شێوەی زارەکی بۆم باس دەکات، منیش دەبێت پاشان بێمەوە و بە باشی مێشکم بگووشم، تا چۆڕ چۆڕ وشەکان بێنەوە خەیاڵم و بیانڕژێنمە سەر تیانووسێک.

سۆزانیخانەکەی خاتوون و شازادە

کاتێک مەلاکان ڕوویان لە میری دووهەم کرد، تا خاتوون و شازادە لە دەست سوپاهی دەربهێنێت و شەوانی خۆیانیان پێ بە سەر نەبەن. میر داوای کرد فتوایان لە سەر بدەن، مەلاکانیش فتوای کوشتنیان لە سەر دان. کەچی ئەم فتوای بەردبارانکردنەیان تا مردن، بۆ ماوەیەک دوا خرا. دواخستنەکەی لە سەر ویستی میر بوو. هێشتا بەوە دڵی ئاوی نەخواردبووەوە، بەو دەردەی بردن، دەیەویست گەنجانی شاریان پێ گەرم بکاتەوە. لە دەستەڕاستی کۆشکەکەیەوە، ڕیزێ خانووی چۆڵ هەبوون... هەر دووکی ناردە ناو خانوەکان و بەشی خۆیان کەلوپەلیشی بۆ کڕین. دەستە و تاقمەکەی ڕاسپارد، سەردانیان بکەن و فەیازە کوێر، کە مەشهور بوو بە کاری ناشیرین و دەسماڵباشی بۆ میر، داخوازییەکەی میری بیستبوو. بۆ شەوی یەکەم خۆی و دەستەیەک لە سیلکەدارەکانی، خۆیان کردبوو بە خانوەکە دا و ئەو شەوە تا بەیانی چییان پێ خۆش بوو کردبوویان.

بۆ بەیانییەکەی بە ناو شار دا دەگەڕا، باسی لەوە دەکرد، هەر گەنجێک حەزی لە خۆ خاڵیکردنەوە هەیە، با سەر لە سۆزانیخانەکەی خاتوون و شازادە بدات. ئەم چیرۆکە بە ناو شار دا بڵاو بووەوە و گەنجە لچ هەڵقورچاوەکانی شار، کە تاریک دادەهات یەک یەک و دوو دوو، ڕوویان لە خانوەکە دەکرد. وای لێ هات، خاتوون بە هیچ شێوەیەک لەو خانوە نەدەهاتە دەر و بوو بە سەردەستەی کۆمەڵێک سۆزانی. کاتێک کاروانەکان دەهاتنە ناو شار، لەگەڵ خۆیان پیاوی باش و خراپ و ژنی باش و خراپیان دەهێنا. ئەو ژنانەی لە گەنجییەوە بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دەست پیاوەکان فێری لەشفرۆشی بووبوون، سەریان لەو ماڵە دەدا و خاتوونیش بە کرێ دەیدانە کڕیارەکانی. تا کار گەییشتە ئەوەی پیاوانی ئایینی لە خوتبەکانی ڕۆژانی هەینی دا باسی بێ ئابڕوویی شاریان دەکرد و چاوەڕێی دونیائاخیرێک بوون. هەندێکیان هێندە توند بوون، بە جۆرێک چیرۆکەکانیان دەگێڕایەوە، کە شارەکە بەتەواوی پیس بوە و لە چرکە و خولەک دایە، شارەکە تووشی ئافاتێک ببێت و سەرەونخون ببێتەوە. کەسیان نەیان دەوێرا پەنجە بۆ میر ڕا بکێشن، درووستکرنی سۆزانیخانەکە ویستی میر بوە بۆ شکاندنی هەیبەتی میری پێشوو، کەچی لە بریی باسکردنی ڕاستییەکە، دەستیان بۆ خاتوون و کچەکەی ڕادەکێشا. ئەو خاتوونەی ڕۆژانێک شکۆی ژنانی ئەم شارە بوو، ئێستا لەگەڵ کچەکەی بوەتە سەردەستی فاحیشەکانی مەملەکەت. گەنجانی لچ هەڵقرچاوی برسی، یەکێک باسی خاڵەکەی بن ڕانی شازادەی دەکرد و یەکێک باسی پەڵە ڕەشەکەی پشتی خاتوونی دەکرد، کە جێی سووتانێک بوو. هەر یەکە و باسی بەشێک لە جەستەی ئەو دوو خانمەی دەکرد. تا گەییشتە ڕادەیەک ناوبانگی سۆزانیخانەکەی گەییشتە گوێی هەموو خەڵکی شار و دڵی میر ئاوی خواردەوە.

ئێوارەیەک میر خوانێک بۆ پیاوماقووڵانی شار ئامادە دەکات و پاش نانخواردن، ئاماژەیەک بە پیسی شارەکە دەکات. لە ناو قسەکانی دا باسی سۆزانیخانەیەک دەکات، کە خەریکە عاقیبەتی کوڕانی شار تێک بدا. پێویستە چارەیەک بۆ ئەو دوومەڵە بدۆزنەوە و بەر نەفرەتی بخەن. مەبەستەکەی ڕوون بوو، بە نیاز بوو دوای شکاندن و ئابڕووبردنیان، بە شێوەیەکی وەحشییانە خاتوون و شازادە بەردباران بکرێن و خەڵکی شار کۆ ببنەوە و هەر ئیماندارێک لە هەقی پاکبوونەوەی خۆی، بەردێکیان تێ بسرەوێنێت. کاتێک قسان دەکات، مەلاکان کۆڵێک کەیفخۆش دەبن و بۆ بەیانییەکەی لە مینبەرەکانی خۆیانەوە، بانگی خەڵکی شاریان کرد، بۆ چوارڕێیانەکەی ناوەڕاستی شار. پاش کەمێک حەشاماتێکی زۆر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

سۆزانیخانەکە.

خەڵک کۆ بوەوە و مەلاکان پێشیان کەوتن بۆ بەردەم سۆزانیخانەکە. کۆمەڵێک گەنجی دونیا نەدیدیان هـان دەدا، بچنە ناوەوە و چی ژنی تێدایە بە قژ ڕایان بکێشنە دەرەوە. پەلاماری سۆزانیخانەکە دەرا. چی پەنجـەرە و کەلوپەلـی تێدا بوو هەمووی سـووتێنرا و ژنەکان هێنرانە دەرەوە. مـن بە چاوی خۆم دیـم و لێرە دا بۆتانی باس دەکەم، چۆن ئاگر لە سـۆزانخانەکە بەربوو بوو، ئاوایش ئاگر لە ناخی من بەر بوو. ڕەنگە ئەو حەشاماتە دەیان کەسی تێدا بووبێت، زانیبێتی خانمانەکان گوناهێکیان نەبوو، بەڵام هەر شتێک بوو بە حەشامات و کەس بە کەس، چاوەڕێی گشـت شـتێکی لێ دەکرێت جگە لە عەقـڵ و بیرکردنەوەی ڕاست. مەلاکان دەیانزانی لەم حەشاماتە دا ژێری بوونی نییە، بۆیە چی بڵێن وا دەکرێت و بە قەولی خۆیان شارەکە پاک دەکەنەوە، بەردەوام لـە کاتـی گەلەکۆمە و حەشـاماتدا خۆیان دەردەخەن، تا ئاڕاسـتەی گێلێتییەکە بەو ئاقارە دا ببەن خۆیان دەیانەوێت.

قژی خاتوونی میر بە دەست گەنجێکی ڕیش درێژی یەخە چڵکنەوە بوو. لەو کاتە دا خاتوون جەسـتە سـپی و لاوازەکەی لە ناو کراسێکی ڕەشی ناسکی کورت دا دەردەکەوت. کە شنەبایەک هەڵی دەکرد، لایەک لە سمتە خڕ و بچووکەکەی، دەکەوتە دەرەوە. مەمکی چەپی لەتێکی شـین بووبوەوە و بە تەواوی هاتبوە دەرەوە. قژی ئاڵۆسـکابوو و زۆر لەوە پیرتر دەینواند بیرم لێ دەکردەوە. لە تەنیشت ئەوەیشەوە شازادە، بـە چاوە ڕەش و گەشـەکان و دەموچاوێکی خوێناوییەوە بە دەسـت دوو پیاوی کەتەوە بوو... کراسـێکی هەنـاری تەنکی لەبەردابوو، بەو لێدانەیشەوە کە بەری کەوتبوو، هیچ لە ناسکییەکەی نەشاردبوەوە... هـەر دوویـان ئەژنۆکانیـان خوێنی لێ دەڕۆیشـت و لە یـەک کات دا دەسـتی زبر دەسـتی بۆ دەبردن، یەکێک لێی دەدان و یەکێک دەستی پێدا دەهێنان و یەکێک تفی تێ دەکردن، بە ڕاکێشـیان هێنایانن، تا بەردەم مەلاکان. سەردەسـتی مەلاکان دوو سـێ تۆبەی کرد و پاشان

به تفێکی خەست، پێشوازی لە هەر دووکیان کرد. دوای نەفرەتەکەی هەنگاوێک چوە دواوە، باسی لە بێحورمەتیی دوو خاتوونەکە کرد و بە ئاشوویی گەورەی شاری دانە قەڵەم. لەو کاتەی سەردەستەی مەلاکان قسەی دەکرد، تف لە دەمی دەردەپەڕی و ئەوانی تریش کپ و بێدەنگ گوێیان لەم گوتارە ئاگراوی و ناڕاستەی دەگرت. هێکڕا پێکەوە هاواریان دەکرد، لە پێناو خوا، خراپەکان لەم ژیانە دەردەکەین.

سەرنجم لە خاتوون و شازادە دەدا، چاویان پڕ لە فرمێسک، بە جەستەیەکی نیوە ڕووتەوە، لە بەردەم ڕیزی مەلاکان دا چۆکیان پێ دڕابوو. کاتێک سەردەستەی مەلاکان، گوتی:

- ئەمانە لە ئەزەلەوە پیس بوون.

کە ئەم قسەیەی لە دەم هاتە دەر، خاتوون یەک هاواری بە سەر دا کرد و هەتا هێزی تێدا بوو، تفێکی کردە ناو چاوانی و پێی گوت:

- هەی بێ غیرەت، چەند جار لە دیوەخانەکەم نانت خواردوە. کێ پیسە، ئەم سۆزانیخانەیە پیسە، یان ئەو ناخەی تۆ؟ ئێمە سۆزانی بووین یان ئەشرافی ئەم شارە. بۆ ناوێری بچیتە کۆشکی میرە خوێڕییەکەت، ئەگەر غیرەتت هەیە تێدەگەی چی دەڵێم؟ ناوگەلی فاحیشەیەک لە دەمی زۆر کەسی وەک تۆ پاکترە. ژنەکان فاحیشە نین پیاوێکی خوێڕی فاحیشەیان نەکات. من خاتوونی شار بووم تۆ دەستەسرم بوویت. ئێستا هاتوویت وانەم دەدەیت، ترسینۆکی بێ هێز، دەبوایە ڕوو نەکەنە ئێرە و ڕوو بکەنە سۆزانیخانەکەی میرەکەتان. گەورەترین سۆزانیخانە کۆشکی میرەکانە، تێگەییشتی بێکەڵک؟!

ئەم قسانەی ئەوەندە لە دڵم خۆش بوون هەر مەپرسە. کە ئەم قسانەی کرد خەڵکێکی زۆر دایە قاقای پێکەنینن و کەسانێکی تریش، بێ دەنگ بوون. مەلایش لە قسەکانی وەستا و هەموویان هەڵوێستەیەکیان کرد. کەچی لە بریی دەستهەڵگرتن لێیان، هەر دووکیان بەستن بە ئەسپوعەرەبانەیەک و ڕایان کێشیان بۆ ناوەڕاستی شار. حەشاماتێک

لە دواوەیان بەردی تێ دەگرتن و هەندێکیش شوێنەکەیان جێهێشت و مەلاکانیش لەگەڵ حەشاماتەکە ڕۆیشتن بۆ ناوەڕاستی شار. هەتا گەیشتنە ناوەڕاستی شار گیانیان تێدا نەما. هێندە بەردیان لێ دابوون، شوێنێکیان نەمابوو برین و خوێنی پێوە نەبێت. لە ناوەڕاستی شار، ئەو مەلایەی تفەکەی خاتوون بە نێوچاوانییەوە بوو، چوە سەر سەکۆکە و هاواری کرد، شار پاک بوەوە.

حەشاماتەکەیش هەر یەکە و بە لای خۆی دا ڕۆیشت.

ڕۆژێکی گەلێک ناخۆش بوو، لە تاریکترین ڕۆژی شارەکە بوو لە لام. قیژە و ئازارەکانی ئەو ژنانەی بە بێ گوناه بەو دەردە بران، لە گوێی ئەم شارە دا دەر ناچن. برینی سەر جەستەی ئەو ژنانە، برینێک بوو کەوتە سەر دڵی شار. ئەوانەی بەردیان دەگرتە ژنەکان، ئەوانە بوون، شەوان دەچوونە باخەڵیان و خۆیان گەرم دەکردەوە. دوای مردنیشیان لە ناوەڕاستی شار هەڵیان واسیبوون و ڕۆژانە ڕێبوارەکان سەیری جەستە پڕ برین و ئاوساوەکانیان دەکرد. مەلاکانیش بەم کارەیان تەواو دڵخۆش بوون. خەڵکێکی بە ویژدان لە بریی نەفرەتکردن لە سۆزانییەکان، نەفرەتیان لەو مەلایانە دەکرد، دەربارەی میر بوون و ئەم کارەیان کرد. نە شارەکە پاش کوشتنی ژنەکان، پاک بوەوە و نە کۆتایی بە چیرۆکەکانی پشتەوەیش هات. بە خەیاڵی توندڕەوە ئایینییەکان، هەر شتێک بە نهێنی بکرێت، گوناهی کەمترە، هەر شتێکیش ئاشکرا بوو، گوناهەکەی گەورەترە. تەنها دەست بۆ ئەوانە دەبەن پێیان دەوێرن و وەک پاروێکی بچووک زوو بە دەستیانەوە دێن. سەری مارەکە میری نوێ بوو، نەک خاتوون و شازادە. بەڵاکەی سەر ماڵی میر، لەوە پڕ ئازارتر بوو، باس بکرێت. یەکەبەیەکەی ماڵەکەیان، بە دەردێکی قورس چوو. پاش بینینی دەلالی میرزادە، بە تەواوی بۆی گێڕامەوە چی بە چاوی خۆی بینوە. ڕۆژی حەشاماتەکە، هاتوەتە بەر پەرنجەرەکەی ماڵی سۆنەی جوولەکە و لەوێوە سە

جەستە لاوازەکانی کردوە، چۆن بەردباران دەکرێن و هاواریان لێ هەڵدەستێت... چۆن چاوی پڕ بوە لە فرمێسک و هیچ دەسەڵاتێکی نەبوە... چۆن ئەو مەلایانەی دیوە، ڕۆژانێک لە دیوەخانەکەی میری گەورە دەسماڵباشییان کردەوە و ئەمڕۆ بەردبارانی ژنەکەی و کچەکەی دەکەن. پێیان ناخۆش نەبوو، کرا بوون بە سۆزانیی ئەم شارە، بەڵام پێ ناخۆش بوو کە بەو ئازارەوە مردن و هەر وا بە هەڵواسراوی مانەوە. قورسە بە چاوی خۆت ببینی، لە شەو و ڕۆژێک دا ئەو شتانەی بە درێژاییی ژیانت درووستت کردوون، قڵپ ببنەوە و ژیانت ببێتە ئازار و سووکایەتیکردن. بینینی برینەکانی سەر گیانی خاتوون و شازادەوە، برین گەلێک بوون، نە لە خەیاڵی من دەچنەوە، نە لە خەیاڵی شارەکە. جێگی تێڕامان بوو، تەنها گاورەکان نەهاتبوون بۆ بەردبارانەکە... مەلاکان دوای ئەو گوناهە گەورەیەی کردیان، بۆ پەردەپۆشکردنی کارە نابەجێکەی خۆیان، هێشتا گاورەکانیان گوناهبار دەکرد، گوایە گوێ بەم شارە نادەن و پێیان خۆشە پڕ بێت لە سۆزانیخانە، بۆیە نەهاتوونەتە ناو خەڵکەکەوە نایانەوێت شارەکەمان پاک بێت. کەسێک نەبوو باس لەوە بکات، پاکی و پیسیی مرۆڤ بە دەست مرۆڤەکان نییە و بە دەست نادیارێکە. کەس بۆی نییە لەم سەرزەمینە دا بڕیار لە سەر کەسێکی تر بدا جگە لە خۆی. ئایینی گاورەکان، ڕێگا نادات بەم کارانە و نایشیانەوێت بەشداریی کاری لەم جۆرە بکەن. شار بە کوشتنی ژنێک، کە شەوان گەنجان دەچنە باخەڵی پاک نابێتەوە. شارێکی پاک لەم دونیایە دا نییە، وەلێ چی بکەیت لەگەڵ حەشاماتێک تەنها دەستەکانی و هێزەکەی کار دەکات، نەک مێشکی.

خوێنە ئاڵەکەی ژنان بە ناو کۆڵانەکان دا قەتارەی بەستبوو، تا ئەم دوایییە خوێنەکە وەک خۆی مابوەوە. چەند جار لەو کۆڵانانەوە چوومەتە بازاڕ، ئەوەندە جار گوێم لە قیژەی ژنەکان و پێکەنینی بەرد وەشێنەکان بوو. پەڵە خوێنەکانیان وەک شاهیدێک کاڵ نەبووبوەوە.

هەتا شارەکەیشم جێ هێشت وەک خۆی مابووەوە، دوای من نازانم چی بە سەر هات و چۆن پاکیان کردەوە. لەوانەیشە تا ئێستایش هەر مابێت.

مەرگ دەنگێکە لە کاتی خۆی دا دێت، وەلێ مەرگ بۆ مەرگ جیاوازی زۆرە، ئەو مەرگەی بە چاوی خۆم دیم، لەو مەرگانە ناچێت، دەیانبیینم، یان بۆم باس دەکەن. ئازارێک لە پێش مەرگەوە دێت، ئازارێکە بۆ کەسانێک بە سەر جەستەیانەوە دەردەکەوێت و لە ناو هاوارەکەیان دا ئازارەکە دەبینیت. بۆ کەسانێکی دیش لە ناوەوەیە و توانای هاواری نابێت. لەوانەیە ئازاری بێدەنگییەکە قورستر بێت، لە هی هاوارەکە، بەڵام ئازاری هاوارەکە دەنیشێتە سەر ڕۆحی گوێگرەکانی. بە نەفرەت بم، باشە بۆ چووم. خۆ دیار بوو شتێکی باش نابێت، بۆ ڕێگام بە خۆم دا ببمە شاهیدی ئەو مەرگە سەختە. بۆ ڕێگام بە خۆم دا مرۆڤ هێندە بە لاوازی و مرۆڤ هێندە بە دڕندەیی ببینم. دەبێت ئەوانە چ جۆرە کەسێک بن، بە پێ بکەنینەوە بەردیان دەکێشا بەو جەستە سپی و ناسکانە دا. ئەی ئەو مەلایانە چ جۆرە کەسێکن لە پێناو خودا دا مرۆڤ بەو شێوەیە ئازار دەدەن. خودا چ پێویستیی بەوەیە، مرۆڤی بۆ ئازار بدەیت، تا پاک ببێتەوە. وەک گوتراوە هەموومان دەچینەوە بەردەم قاپییەکەی. مادامێک دەچینەوە لای خۆی، ئیتر ئەو کوێخایانەی سەر زەوی بۆ خۆیان دەکەنە نمایندەی ئە و، لە سەری مرۆڤ ئازار دەدەن.

نەفرەت لەم سەر زەمینە. من بۆ ڕۆیشتم بۆ سەیرکردنی دۆزەخێک بە دەستی مرۆڤی نەفام درووست دەکرێت. دەستە شکاوەکانیان، قاچە لوولکراوەکانیان، برینەکانی سەر سمتیان کاتێک بە ناو کۆڵانەکان ڕایان کێشابوون. کراسە دڕاو و مەمکە شینبووکانیان... خوێنی ناو دەم و خوێنی لووتیان... پەنجەی نوقا و قڵیشی ناوەڕاستی لێویان... ئاخ، نەفرەت لە من، لە پێش چاوم ناڕۆن. شەوان خەویان پێوە دەبینم، دە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بە کۆلانەکان دا دێنەوە پێش چاوم. چوار ڕێیانەکە دەڵێیت گۆڕستانە لە بەر چاوم. مـن بۆ چووم تا مرۆڤ ببینم بەو شـێوەیە... نەفرەت لە مەلاکان. نەفرەت لە بەردوەشـێنەکان، نەفرەت لە حەشـاماتەکان، نەفرەت لە هەموو ئەو میرانەی دونیا پیس دەکەن و وەک سۆزانییەک سـەیر ناکرێن، نەفرەت لەو پیاوانەی ژنەکان دەکەنە سۆزانی و پاشان بە چاوێکی کەمەوە سـەیریان دەکەن. سۆزانیی ڕاستەقینە پیاوەکانن، نەک ژنەکان، پیاوەکان نەبن ژنەکان نابنە سـۆزانی، بەڵی پیاوەکانن، گوناهبارە گەورەکان.

باوکم حەمەی پینەچی

سەری پەنجەکانی پڕ بوون لە برین. نیوەی نینۆکەکانی دەستە چەپی شین هەڵگەڕا بوون، هێندە چەکووشیان بەر کەوتبوو، بە تەماشاکردنێکی پەنجەکانی دەتزانی ئەو نانەی دەیخۆین، لە ژێر زەبری چەکووش و نووکی بزمارەکان درووست بوە. سەرەڕوەختی قاوەڵتی، سەیری سینییە مسینەکە و نانەکەی ناویم دەکرد، ئەو ساتانەم دەهاتەوە بەر چاو، کتوپڕ باوکم چەکووشێکی دەکێشا بە دەستی دا و نێوچاوانی گرژ دەکرد و پەنجەکەی دەخستە ناو دەمی، تا ئازارەکەی کەم ببێتەوە. ژیانی باوکم چیرۆکێکی گەورە نەبوو، پیاوێک بوو لە نێوان ماڵێک و دووکانێک و خانەقایەک دا دەهات و دەچوو. سێگۆشەیەکت بکێشیبایە، ژیانی باوکم هێندەی سێگۆشەکە بوو. لەم شارە لە دایک بووبوو، لەم شارە گەنجی خۆی بەڕێ کردبوو و لەم شارە بەرەو پیری ڕۆیشت، نە شارانی تری بینی، نە ڕۆژێک لە ڕۆژان لەم شارە چووبوە دەرەوە، ئەو چیرۆکانەیش بۆ منی دەگێڕانەوە لە سەر نەسەبی خۆی، لە نەنە پوونە و باپیرە ئەلیساوە وەری گرتبوون. سەردەمێک گەنج بوە، لای باپیرم ئیشی کردوە، ڕۆژێک حەماڵێک دێتە لای و دوو جووت پێڵاوی کۆنی ژنانەی لا جێ دەهێڵێت و لێ دەخوازێت، کە تەواوی کردن بیانباتەوە ماڵ و ناونیشانی ماڵەکەی لا جێ دەهێڵێت. بۆ ئێوارە، پێڵاوەکان بە چاککراوی دەخاتە بندەستی و بەرەو ماڵی حەماڵەکە دەکەوێتە ڕێ. تەقە لە دەرگای ماڵەکە دەدا، دەبینێت کچێکی ئەسمەری قژ ڕەش،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

گراس سوور دەرگاکە دەکاتەوە... دوای سڵاو و بەخێرهاتن پێڵاوەکان دەداتە دەست کچەکە، لەو کاتەی پێڵاوەکان دەداتە دەستی، دەستە پڕ بزمارەکانی بەر دەستی کچە دەکەوێت و یەک تەزوو بە گیانی دا دێت. ئەو کچەی دەستی بەر دەستی باوکم کەوت، نسارانی دایکم بوو. پێڵاوە کۆنەکان، دڵی دایکم و باوکم لە یەک نزیک دەکاتەوە. چاوە قاوەیی و بچووکەکانی، دایە نساران، وەک بزمار دەچەقنە دڵی باوکم و ترپەکانی دڵی وەک چەکووش زوو زوو دانەیەک دەکێشن بە خەیاڵی باوکم دا.

وەک خۆی دەیگێڕایەوە، بۆ شەوەکەی تا بەیانی، خەوم لێ نەکەوت و نەیشم دەوێرا بە باپیرت بڵێم، چ حاڵمە. بیرم لەوە دەکردەوە، چۆن بیبینمەوە. جاربەجار زەردەخەنەیەکیشی دەکرد و خۆشەویستی و کارەکەی خۆی تێکەڵ دەکرد و دەیگوت:

- خۆشەویستی وەک پێڵاو وایە، سەرەتا زۆر تازە و جوانە و پاشان کۆن دەبێت... دوای کۆنبوون دەدڕێت و زۆر کەس فڕێی دەدەن. تەنها ئەوانە فڕێی نادەن، کە دڵێکی پاکیان هەیە بۆ یەکتر. من و دایکت خۆشەویستییەکەمان پینە کرد و نەمان هێشت لە خۆمانی دوور بخەینەوە. چەندین ساڵە پێکەوەین، یەک جار هەستم بە کاڵبوونەوە و کۆنبوونی خۆشەویستییەکەی نێوانمان نەکردوە. بەم ژیانە زەحمەتەوە، نسارانی دایکت، بۆ من نسار بوە. ئێواران وەک ڕێبوارێکی ماندوو دەگەڕامەوە ماڵ، لەگەڵ بینینی، ماندوێتیم دەڕۆیشت.

بۆ ڕۆژی دوایی، ئۆقرەی لێ دەبڕێت. هەوڵ دەدات بە هەر بیانوویێک بوە، جارێکی تر کچە ببینێت. چۆن باوکم بێ ئۆقرە بوە دایکیشم بە هەمان شێوە! کە چاوی بەو گەنجە پینەچییە کەوتوە، دڵی لە سینەی دا نەماوە. چاوەڕوان بوە بە زووترین کات بگەڕێتەوە و بچێتە بەردەمی بە کامی دڵ قسەی لەگەڵ بکات. چەندین ڕۆژ چاو لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دەرگا، هاکا هاتەوە. هەر جارێک تەقەی دەرگا هاتوە، بە پرتاوێک خۆی گەیاندوەتە دەرگاکە بەشکوم ئەو بێت. تا هەفتەیەک بەم شێوەیە گووزەراوە، دوای هەفتەیەک نائومێد بوە و وا تێگەییشتوە، کە خۆشەویستییەکە یەک لایەنەیە و کۆتایی هاتوە. وەلێ باوکم هەموو ڕۆژێک بەیانییان لەو کۆڵانەوە چوە بۆ دووکان و ئێوارەیش لەوێوە گەڕاوەتەوە، بە ئومێدی دەرکەوتنی کچە و نیگایەکی، یان سڵاوێک، یان هیچ نەبێت ناوی بزانێت و ناوی خۆی پێ بڵێت.

ئەم خەیاڵانە بۆ هەر دووکیان هیچ سوودی نەبوە، تا ڕۆژێک دێت بە مێشکی دا دەچیتە بەر دەرگای ماڵیان و لە دەرگا دەدات. دەرگاکە دەکرێتەوە، هەمان کچ بە کراسێکی وەنەوشەیی و جووتێک گوارەوە، کە گوارەکانی مانگێکی شکاوی دە ڕۆژە بوون، بە بیانووی پرسینی ماڵێک، کە نە ئەو ماڵە لەو گەڕەکە هەبوە، نە ئەو ناوەیش بوونی هەبوە، تەنها خەیاڵدانی باوکم بوە و کردوویەتی بە بیانوو، تا جارێکی تر کچە ببینێتەوە.

دوای کەمێک، لە ناوی دایکم دەپرسێت و ناوی خۆیشی پێ دەڵێت، پێی دەڵێت، بەیانییان لە چ کاتێک لێرەوە تێدەپەڕێت و ئێواران لە چ کاتێک دەگەڕێتەوە. لەم قسانە دا دەبن، دەنگی نەنکم دێت و لە ترسان دا باوکم دەڕوا. کە ناوەکەی دەزانێت، خۆشییەکی زۆر دەچێتە دڵییەوە. بۆ ڕۆژی دواتر، دەچێتە بازاڕ، دەرزییەک و هەندێک شیری تەڕ دەکرێت، لە کوورەیەکیش کەمێک خەڵووز کۆ دەکاتەوە، دەیشچێتە لای فەقێیەک پێی دەڵێت:

لە سەر مەچەکی ڕاستم: بنووسە نساران.

فەقێکەیش بۆی دەنووسێت و شەو درەنگێک، شیرەکە تێکەڵی خەڵووزەکە دەکات و پاشان دەیخاتە سەر خەتە نووسراوەکە و دەست دەکات بە کوتینی، تا تەواوی نەکات دەست هەڵناگرێت و چۆن لە دڵی دا ناوی دایکمی هەڵکۆڵیبوو، لە سەر مەچەکی ڕاستیشی، ناوەکەی

کوتیبوو. ئێستایش کە دەستنوێژ دەگرێت، یەکەم شتێک سەرنجی چاوەکانت دەبا بۆ خۆی، خاڵە شینەکەی سەر مەچەکیەتی. دوای ماوەیەک برینەکانی چاک دەبنەوە و ناوێکی کەمێک خواروخێچ لە سەر مەچەکی دەردەکەوێت. شەوێک لە هەیوانەکە دەخەوێت، بیری دەچێت مەچەکی داپۆشێت، بۆ بەیانییەکەی باپیرم دەڕوات لە خەو هەڵی بسێنێت، سەیر دەکات ناوی کەسێک بە سەر مەچەکیەوەتی... باپیرم قاقایەکی گەورە لێ دەدات و بە دەم پێکەنینەوە، بانگی نەنە پوونە دەکات:

- پوونە خان، پوونە خان، وەرە سەیری کوڕەکەت بکە، چۆن عاشق بوە. ئەها ژنی لێمان دەوێت، وەرە بە چاوی خۆت بیبینە.

کە نەنەم دێت و خاڵەکانی سەر مەچەکی دەبینێت، چەناگەی دەخاتە نێوان دوو پەنجەی و ئەیرۆیەکی بۆ دەکات:

- ئەوە بۆ وای کردوە. ئەی بۆ باسی نەکردوە و ئەو کچە کێیە؟

- چووزانم پوونە... خان چووزانم. هەر کەسێک بێت پێڵاوی ئەم شارەی بۆ دەدوورمەوە، تا بۆی بهێنم. من یەک تاقانەم هەیە، بە مرازی خۆی نەگات، ئیتر خەریکی چیم.

باوکم لەم کاتانە دا، خەبەری دەبێتەوە و پەلە پەل دەیەوێت مەچەکی داپۆشێت. باپیرم مەچەکی دەگرێت:

- مەیشارەوە، ئەو کەسەی لە دڵتایە هەرگیز مەیشارەوە. خۆشەویستی ناشادرێتەوە کوڕم، کەسێک خۆشەویستی شاردەوە، ڕقەکەی دێتە دەرەوە. لە مەیخانان فێر بووم، عاشقانی حەقیقی ئەوانەن، باسی ئاگرەکەی ناخیان دەکەن. مەی تاڵە بۆ دەم، بەڵام مەی گڕەکەی ناخت گەورەتر دەکات. هەر کەسێک دوو جار چوە مەیخانەیەک، بزانە دڵشکاوێکە. هەر کەسێکیش برینێک لە سەر دەستەکانی بوو، لەو جۆرە برینانەی تۆ، بزانە یەکەم جاریەتی لە بەردەم ئەو ئاگرە دایە. جا من ناڵێم وەرە بۆ مەیخانەکان، دەبێت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بـە مرازی خۆت بگەیت. بەشـی من لەم ژیانە لـە ناو پێڵاو و لە ناو مەسـتانە. حەز ناکەم هەمان بەشـی من، بەشـی تۆیش بێت. کوڕم لەگەڵ پێڵاوەکان ئیش بکەیت باشـترە، تا لەگەڵ مرۆڤەکان. ئیشـت بۆ دەکەم تا بە مرازی خۆت بگەیت. خەمت نەبێت باوکەکەم، خەمت نەبێت.

کاتێک بەو بەیانییە زوە گوێی لەو مژدە خۆشـە دەبێت، هەسـت بە ڕۆژێکی نوێ و جیاوازتر دەکات. باپیرم ناونیشانیماڵی نسارانی دایکمی لێ وەردەگرێت و ڕۆژی دوایی، پاش ئیشەکانی، خۆی دەکات بـە ماڵیان دا. لەگەڵ ماڵەوە قسـە دەکـەن و باوکی کچەیش ناڕازی نابێت، تەنها دەڵێت:

- با کوڕ و کچەکە خۆیان بڕیار بدەن.

ئێوارە باپیرم دەگەڕێتەوە ماڵ و بە سەر هاتەکە دەگێڕێتەوە. ئیتر نەنـە پوونە و باوکم دەکەونە خۆیان بۆ زەماوەند. هەفتەیەک نابات، زەماوەنـد دەکەن، بووکە دەهێننە ماڵەوە و هۆدەکەی من، کە پێش مـن هی باوکم بـوو، دەبێتە هۆدەی بـوک و زاوای نوێ. نەنە پوونە گشـت بەیانییەک لەگەڵ نوێژی بەیانـی دا، دووعا دەکات ئۆجاخیان کوێر نەبێت. پاش ساڵێک کە مرد، سکی دایکم بەرز دەبێتەوە و من دەچمە سـکییەوە. لە خۆشـیی نۆبەرەی یەکەم، نەنە پوونە بزنێک دەکا بە خێر و گۆشـتەکەی بە سـەر دراوسێکان دا دابەش دەکەن و خۆیشیان ئێوارە جگەرەکەی دەبرژێن و بەخۆشییەوە دەیخۆن. کاتێ من لە سـەکی دایکم بووم، دایکم بێزووی بە خەوەوە کردوە. حەزی کردوە هەموو ڕۆژێک دوانزە تا سـیانزە سـەعات بخەوێت و خەون بە زۆر شتەوە ببینێت.

لە نیوەی زستانێکی سەختی پڕ لە بەفر دا، لە درەنگانی شەوێکی سار دا من لە دایک بووم. ئەو شەوە لە خۆشی و لە ترسان تا بەیانی، کەس نەخەوتوە. باپیرم هێندە شاگەشـکە بوە، دوو بوتڵ شـەرابی

خواردوەتـەوە، بـە بێ ئەوەی مەسـت ببێت. ئەنکیشـم یەک تاوەی گـەورە، حەڵوای کردوە و داویەتی بەوانەی هاتوون هەواڵی منداڵەکە بپرسن. بۆ دوای چەند ڕۆژێک ویستویانە ناوم بنێن، کەچی کەسیان بـە ناوەکـەی باپیرم ڕازی نەبوون و باپیرم دڵی شـکاوە و لە داخان شەرابی خواردوە و گۆرانیی خۆیان لە بیر کردی گوتوە.

باپیـرم نەیویسـتوە باوکم بە شـوێن خۆی دا ڕابکێشـێت، وەلێ حـەزی کـردوە مـن ناوم ئایـر بێت. ناوێکـی کۆنی زەردەشـتییە و ڕەمزی ڕووناکیی دڵەکانە. باوکم لە ترسـی قسە و قسەلۆکی خەڵکی نەی هێشـتوە ناوەکەم، هەڵبژاردەی باپیرم بێت. باوکم مشـکییەکی دەکردە سەری، باپیرم سەری ڕووت بوو... باوکم بەردەوام کەوایەک و پشـتێنێکی گوڵاویی دەبەسـت، باپیرم لە بریی پشـتێن قایشێکی لـە خـۆی توند دەکرد. باوکم باڵایەکی بەرز و دەسـتی درێژ و قاچی درێـژ بـوو، باپیرم ورگێکـی بچکۆلە و باڵایەکی خـڕی هەبوو. باوکم سـمێڵێکی قەیتانیـی بۆ خۆی درووسـت دەکرد و لـەم لا و ئەو لای سـمێڵەکانییەوە، دوو لۆچ تا سـەر چەناگەی دەهاتـن و دەموچاوی درێژتر دەکردەوە. باپیرم گووپی خڕ و سـمڵێکەکانی دەچەقینە ناو دەمی، باوکم کە ڕیشی دەهات، ئەسمەرییەکەی تۆختر دەبووەوە بەڵام باپیرم سپیتر دەبووەوە. باپیرم بە ڕیشەوە نورانیتر دەردەکەوت، تا بە بێ ڕیش. باوکم ئامۆژگارییەکانی هیچی هی خۆی نەبوو، لە خەڵکی تری بیستبوون و وەک خۆی دەیگێڕانەوە. چۆن من قسەکانی دێوانە بە ئامانەتەوە دەگێڕمەوە و پیتێکی خۆمی ناخەمە سـەر، باوکیشـم وا بـوو، کەچی باپیرم نە بڕوای بە ئامۆژگاری هەبوو، نە ئامۆژگاریی کەسیشـی دەکرد. قسـەکانی هی خۆی بوون. کاتێک مەست دەبوو، بیـری لـە زۆر شـت دەکردەوە و زۆر شـتی دەگوت. بـە پێچەوانەی باپیرم، باوکم ڕێگای خانەقا و مزگەوتەکانی بەر نەدەدا. ڕووخسـاری باپیـرم بـاش لە بەر چاوە، بەڵام قسـەکانیم لە بیر نایەت. هەر چی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

گوتبێت لە زمانی ماڵی خۆمانەوە بیستومن. باوکم زۆر کەمدوو بوو، باپیرم قسەخۆش و گاڵەگاڵکەر بوو.

باوکم بەیانییان زووْ هەڵدەستا و شەوانیش زوو دەخەوت. کە سەری دەخستە سەر پێڵاوێک، سەری بەرز نەدەکردەوە تا چاکی دەکردەوە. هەمیشە دەیگوت:

-یان ئیش مەکە، یان کە کردت بە باشی بیکە. مرۆڤی ئیشکەر، بیانوو بۆ ئیشەکەی نادۆزێتەوە. مرۆڤی ئیش نەکەریش، ئیشیشی نەبێت بیانوو دەدۆزێتەوە بۆ بێئیشییەکەی.

باوک و کوڕێک بوون، هیچیان لە یەک نەدەچوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

هاتن و چوونی عەجەمەکان

ئەو بەیانییەی ماڵی میری گەورە، بۆ نانخواردن کۆبوونەوە و بانخان دیار نەما، ترسێک کەوتە دڵی میری گەورە... تا دەهات ترسەکە زیاتر دەبوو... وەک مۆتەکەیەک، یان تارماییەکە بە سەرییەوە بێت، تەنانەت بە ترپەی پێ، بە دەنگی قەلەڕەشەکان، بە قیژەی کتوپڕی منداڵان، بە تریکانەوەی کچان، ڕادەچڵەکی. شەو ڕۆژی لێ تار بوو و ترسەکە لە گیانی دەر نەدەچوو. بیری لەوە دەکردەوە، دەرەتانێک بدۆزێتەوە، کەمێک لەم حاڵەی بچێتە دەرەوە و بگەڕێتەوە سەر ژیانی ئاسایی خۆی. تارماییەکەی سەرسەری و ترسەکەی ناخی، تەنها لە ناوەوەی خۆی نەبوو، سەرتاپای میرنشینەکەی خستبوە دۆخەکەی خۆیەوە. ڕۆژێک سلیکەداری دەناردە دەروازەی ڕۆژهەڵات، ڕۆژێک دەیناردن بەرەو باشوور. ڕۆژێک ڕاوی لە خۆی قەدەغە کرد، ڕۆژێک میوانداریی قەدەغە کرد، لەتەک ناخی خۆی دا، ترسەکەی بە سەر مەملەکەتەکە دا دەبەخشییەوە. بەردەوام لە هاتوچوودا بوو، تا دەسەڵاتەکەی خۆی بپارێزێت. هیچیش ڕووی نەدابوو، ئەم شتگەلەی دەکرد. ناخی خەبەری دابوو، کە بانخان گەڕایەوە، بە تاقی تەنیا و دەستبەتاڵی ناگەڕێتەوە.

ڕۆژ بە ڕۆژ ڕووخساری میری گەورە بەرەو پیری دەچوو... گۆناکانی کەمێک نیشتبوون و لۆچی سەر تەوێڵی خەتی زیاتری تێ کەوتبوو. نە بۆی دەکرا لە ناو میرنشینەکەی لەشکرێکی پتەو درووست بکات، نە بۆی دەکرا دەوروبەری شارەکە بکات بە شوورای بەرز و خۆی لە هێرشەکان بپارێزێت. دەستێکی کەوتبوە ئەم لای و دەستێکی کەوتبوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ئەو لای. دوای نائومێدبوونی لە خەیاڵەکانی، سەر لە بەیانییەک، تەتەرێک دەخاتە ڕێ بۆ لای سەرکردەی عەجەمان و کۆمەڵێک دیاری لە کراسی کەتان و کلی ڕەشی حیجاز و تەشیی سەر مەرقەدەکەی حسێن و نامەیەکیش لەگەڵی دا بۆ ڕەوانە دەکات. لە نامەکە دا باسی مەملەکەتەکە و پێشهاتەکانی دەکات و خۆیشی بە تەواوی دەداتە دەست عەجەمان، بە مەرجێک ڕێگری لە سووتاندنی شارەکە بکەن. لە نامەکەی دا هاتبوو:

سڵاوی میری کوردان بۆ دراوسێ ئازیزەکە...

ئێمە لە بەردەم هات و نەهاتین. هەر وێرانەیەک تووشی ئێمە ببێت، پشکی بەر ئێوەیش دەکەوێت. ئەو قسەیەت نەبیستوە دەڵێت: دراوسێی ئاسنگەرەکان، دایم جێ سووتاوی بە جلەکانیانەوە دیارە. خەونم دیوە، شتێکی خراپ ڕوو دەدات. لەوانەیە لەشکرێکی بێگانە ڕوو لەم مەملەکەتە بکات. پێش ئەوەی ڕوومان تێ بکات، با ناومەڵەکەی خۆمان کۆ بکەینەوە. ناخوازم لە ئالی گەورەتان بپاڕێمەوە، بەڵام هەر چی ئێوە بیڵێن، میری خۆتان ملی لە موو باریکترە لە ڕێتان. چ لوتفێک دەکەن، با قبووڵی بکەم. ئەم قبووڵکردنەیشم جێی سەربەرزیمە. خەونم دیوە دووکەڵ لەم شارە بەرزدەبێتەوە. خەونم دیوە قیژەی ئازار دەگاتە کەشکەلانی فەلەک. خەونم دیوە، بۆنی کەلاکان، گیاندارانیش بێزار دەکات. پێش ئەوەی دووکەڵی ئەم سووتانە، بەر چاوتان تاریک بکات، دەستەکانت بێنە با بیانگووشم. دەست لە دەست و قوەت لە خوا. میری خۆتان چاوەڕێی کەرەمی گەورەکەیەتی.

باقی وەسەلام.

دوای یەک دوو مانگ، کەمتریش، تەتەرەکە دەگەڕێتەوە و لەو سەرەوە لەگەڵ خۆی دا، خەنجەرێک و گۆزەیەک شەرابی کۆن لە گەورەی عەجەمەکانەوە دەهێنێت بۆ میری گەورە. لە سەر پارچە تیانووسێکیش نووسراوە:

بخۆ تا مەست دەبێت. کە مەست و خۆش بوویت، خەنجەرەکە دەربهێنە، هەر تارماییەک هاتە بەر چاوت، خەنجەرێک بکە بە سینەی دا، هێشتا مەستی بەری نەداویت، ئێمە لاتین.

میر نامەکە دەخوێنێتەوە، لە خۆشی دا، ڕووی سوور هەڵدەگەڕێت و بە غرووروەوە زەردەخەنەیەکی بۆ دەکات.

پاش چەند هەفتەیەک، سەر لە بەیانییەک کە لە خەو هەڵسان، ناو شار پڕ بووبوو لە سیلکەداری عەجەم. کڵاوێکی درێژی ڕەش و جلێکی قاوەییان لە بەر بوو. هەندێکیان ئەسپسوار و ئەوانی تر، پیادەڕێ. ڕۆژی یەکەم بە ناو شار دا بڵاو بوونەوە و بە کەیفی خۆیان، کووچە بە کووچە و قوژبن بە قوژبن دەگەڕان. بۆ ڕۆژی دوماهی بە فەرمانی میری چوونەوە دەوروبەری شار. هەر کە سەیری سەروقیافە و کەیف و سەفایانت دەکرد، وا دەهاتنە بەر چاو بۆ باج و خەراج هاتبن، نەک بۆ شەڕ. چەندە میری خۆشیی خۆی دەردەبڕی بە هاتنی لەشکرەکە و بە شان و شەوکەتی فەرماندەکانیان هەڵدەدا و خەڵەتا بوو و چوبوە هەوای ئەوەی، ئیتر هیچ لەشکرێکی دونیا ناتوانێت سنووری میرنشینەکەی ببەزێنێت.

لە دەرەوەی شار دەواری خۆیان هەڵدا، بۆ پێداویستییەکانیان تاقم تاقم و دەستە دەستە دەهاتنە ناو شار، تا چییان پێویستە بیکڕن، یان بچن بۆ حەمامی سپی، دەستێک بەو سەروچاوە چڵکنەی خۆیان بهێنن. خەڵکانێک لە زمانیان تێ دەگەییشتن، گوێیان لە کۆمەڵێک قسە و لاقرتێیان بووبوو، قسەکانیان بە ناو شار دا بڵاو بوونەوە، دیسانەوە ترسێکی زۆر کەوتەوە ناو دڵی خەڵک.

یەکێک وای گوتبوو، خۆ نەدەزانرا کێیە باسی کردبوو گوایە، لە کاتی خۆشۆردنیان دا گوتوویانە، سەفەرێکی خۆشە، بۆ خۆمان دەخۆین و دەخەوین... باج و خەراجێکی زۆریش کۆ دەکەینەوە.. کە شەڕیش ڕووی دا، لەم مەملەکەتە کەس بە پێی ئێمە ناگات... کە لەو سەر

لەشکری هێرشبەر دەرکەوت، ئێمە لەم سەرەوە خۆمان دەکەینەوە بە مەملەکەتی خۆمان دا... خوێنە ئاڵەکەی ناو گیانمان حەیفە لە خاکی بێگانە دا بڕژێنین.

ئەم جۆرە قسانەیان بە زوویی لەمەوە دەگەییشتە ئەو. خەڵکەکە کۆڵێک نیگەران بوون، لە لایەک باجەکانیان قورس بووبوو، لە لایەک بەخێویان دەکردن و ڕێزیان دەگرتن، لەو لایشەوە ئەمان وا بڵێن. نیگەرانییەکە گەییشتە لای پیاوماقووڵ و ئەشرافەکانی شار، کۆمەڵێکیان هەڵسان ڕوویان لە کۆشکی میر کرد و چییان بیستبوو، لە دەمی خەڵکەوە، وەک خۆی بۆ میری گەورەیان گێڕابووەوە.

میری گەورەیش وەک نەبای دیبێت نە بۆران، زەردەخەنەیەکیان بۆدەکات و دڵنیایان دەکاتەوە، ئەوە قسەی هەندێک هەرچیوپەرچیی ترسینۆکە، بە ناوی ئەوانەوە بڵاوی دەکەنەوە. با هەر کەس بچێتەوە ماڵی خۆی و بێ خەم سەری خۆی بخاتە سەر مەچەکی ژنەکەی و لە سەروەت و سامانەکەی دڵنیا بێت. میر بە دڵنیاییەکەوە قسەی بۆ پیاوماقووڵان کردبوو، گوایە عەجەمەکان ئەوەندە خۆشیان دەوێت، سەروماڵی خۆیان دەکەن بە قوربانیی ساتێکی. لەشکرەکە وردە وردە پۆشتەوپەرداخ بوون، خەریکی خۆشگووزەرانی و چڵپاو بوون لەو ناوە، چییان بەر دەست بکەوتایە، بۆ خۆیان کۆیان دەکردەوە. جاربەجاریش لەو خەڵکانەیان دەدا، نەدەکەوتە ژێر باریان. کەلوپەلی دووکانەکانیان دەبرد و پارەیان نەدەدا. منەتیشیان بە سەر بازرگان و پارەدارەکان دەکرد، گوایە هاتوون خوێنی خۆیان کردوەتە کاسەوە، دەبێت ئەمانیش چاوێکیان لەوان بێت. جموجووڵەکانیان بازرگانەکان برۆن. ئەم جموجوولانەی لا باشتر بوو، تا بە تەواوی دەسەڵاتەکەی بچووبایە بۆ شکات، گوێی بۆ دەگرت و نەی دەبیست، چاوی دادەخست. نەیشی دەتوانی ئیجازەیان بدات بکەوێتە ژێر مەترسیی ئەو خەونەی بینویەتی، بۆیە هەر کەسێکیش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

و نەی دەبینی. تا گەییشتینە ئێوارەی شەڕەکە، گلەیی و بۆڵەبۆڵی بازرگان و دووکاندارەکان نەبڕایەوە.

ئێوارەی مقۆمقۆی هاتنی سوپای تورک، شاری بە یەکجاری شڵەژاند. هەر کەسە و لای خۆیەوە، دووکانی دەپێچایەوە و بە دراوسێ دووکانەکەی تری دەگوت:

- خێرا بکە، ئەمە ئەو خەوەیە میری گەورە بینیبووی.

پێش هەڵگیرسانی شەڕەکە، ئاسمان خەبەری شەڕەکەی هێنابوو. تا چاو بڕی دەکرد، ئاسمان سوور بوو. کە لە پەڵە هەورە سوورەکان ورد دەبوویتەوە، لە خوێنی مەیو دەچوو. بە یەک تەماشاکردنی ئاسمان، دڵت تەنگ دەبوو. هێشتا سوپا نزیک نەبووبوونەوە، ئاسمان بە خەڵکی شارەکەی گوت، بچنەوە ماڵ و دەرگاکانتان قایم بکەن. هەواڵێکی خراپم پێیە بۆتان و ئافاتێک بەڕێوەیە.

لەگەڵ تاریک داهات و ڕەنگە سوورەکەی ئاسمان، ڕەشی پۆشی. هاتوهاوار و ناڵەناڵ لە خوارووی شار دەستی پێ کرد. لە هەیوانی ماڵەکەی خۆمان، لەگەڵ دایکم و باوکم چاومان بڕیبوە چاوی یەکتر و کەسیشمان هیچی نەدەگوت، تەنها گوێمان شل کردبوو، بزانین چی ڕوو دەدات. دەنگەدەنگ و زرمەزرمەکەم لە بیرە، ڕەنگی زەردی دایکم و ڕەش هەڵگەڕانی باوکم لە بەردەم فانۆسەکە دا، بە جوانی لە پێش چاومە. هێندە بە ئەسپایی گوێمان شل کردبوو، گەر درۆنەکەم، دەنگی حیلەی ئەسپەکانیشمان دەبیست. شارەکە وەک کەڕوڵاڵێکی شەکەت خۆی دابوو بە ئەرزا، لە سەد لاوە خەنجەری پێدا دەکرا و دەنگی لێوە نەدەهات. هەتا هاوارەکان و گاڵەگاڵەکە نزیکتر دەبوەوە، ترپەکانی دڵم خێراتر دەبوون. لە بەر خۆمەوە وەک منداڵێک بیرم لەوە دەکردەوە، لەوانەیە بێن خانوەکەمان برووخێنن، ئێمە بکوژن. بۆنی سووتانی لاشەمان، ئەم ناوە وەک کەبابخانە لێ بکات. شەڕ وایە، کە هەڵی کرد پێش ئەوەی شوێنێک وێران بکات، دڵ وێران دەکات. هیچ شتێک لەم

دونیایە دا، وەک شەڕ، دڵ ناکات بە بەرد. شەڕ یەکەم جار ڕوو لە دڵ دەکات، پاشــان ڕوو لە شــار و مردن. ئەو شەوە، بۆ یەکەم جار گوێم لە ترپەی پێی شــەڕ بوو. بە ترپەی پێیەکانی دا زانیم، لە بەردەم چ مەترسییەکی سەخت داین. تا شەڕەکان ڕووت تێ نەکەن، نازانیت ئەو جێ دەســتە ڕەقەی مرۆڤ لە دوای شــەڕەکان بە جێ دەهێڵێت، چەند برینێکی قووڵ درووست دەکات و چەند ساڵی دەوێت، تا جێی برینەکە چاک بکەیتەوە.

تا دەمەو بەیان، هاتوهاوار بوو. لە دەمەو بەیان دا، چاوەڕێی بانگم دەکــرد، تەنها لە خانەقــا گەورەکەی خوارەوە دەنگی بانگ هات. کپی و تاریکییەکی قووڵی پێش ڕووناکیی بەیان، سەرتاپای شارەکە و دڵی منیشی گرتبووەوە. زوو زوو دەهاتمە تاقی پەنجەرەکەی خۆم و چاوێکم دەگێــڕا، تــا بزانم هیچــم لێوە دیارە. جگە لە کۆمەڵێک فانۆســی کز، شتێکم نەدی. کە ڕۆژ بووەوە و تاکوتەرا خەڵک دەرکەوتن، لە تاقەکەوە ئەسپســوارێکم بینی، یەک دوو کەسی لەگەڵ بوو... جلەکانیان سوور و کڵاوەکانیان درێژی باریک بوو. ئیتر زانیم، سوپای تورک هاتوونەتە ناو شــار و ســلیکەدارەکانی عەجەم، شــاریان جێ هێشتوە. یەکسەر لــە هۆدەکەی خــۆم هاتمە خوار و چوومە هەیوانەکــە، دایکم و باوکم دانیشتبوون، نانیان دەخوارد. خەبەری شکاندنی میری گەورەم پێدان. قسەکەم تەواو نەکردبوو، دایکم دایە پرمەی گریان و پارووەکە لە دەمی باوکم وشک بوو. هێندە لە دڵیان گران بوو، دەتگوت کۆسیان کەوتوە. ئەو هاشوهووشــەی میــری گەورە بە عەجەمانییــەوە دەکرد، بەرگەی شــەوێک بەرگریکردنیان نەگرت و هەڵهاتن. دواییش کە شــار تۆزێک قەرەباڵــغ بــوو، خەڵکی دەرکەوتن، باوکم ســەرێکی دووکانەکەی دا و گەڕایەوە. بە دڵێکی غەمگینەوە باسی ئەو شتانەی کرد، کە بە چاوی خــۆی دیبوونی، وەی باوکم، چەند خــۆش دەیگێڕانەوە، گێڕانەوەکەی هێنــدە وردبــوو، شــەوەکەی هێنایەوە بەر چاوم، بــازاڕ و دووکان و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

شەڕەکەی هێنایە بەر چاوم، هەر دەڵێی خۆم لە سەرتاپای شەڕەکە دا بووم. لەگەڵ گەڕانەوەی باوکم گوتی:

- کۆشکەکەی میری گەورە دووکەڵی لێ هەڵدەستێت و شار پڕ بوە لە سوپای تورک. هەندێک لە دووکانەکانیان بڕیوە، بە تایبەت ئەو دووکانانەی وشکە و قوماش و عەتریان تێدایە لەگەڵ خواردن. ئەوەی پێیان خۆشە دەیکەن و هەر گەنجێک تێدەپەڕێت، کۆمەڵێک تەشقەڵەی پێ دەکەن. لەشکرەکەی عەجەم و دەستە و تاقمەکەی میری گەورەیش کەسیان دیار نین. یەک مەیتی عەجەم جێ نەماوە و وا باسی دەکەن، کە سوپای تورک دەرکەوتوە، بە هاتوهاوار ڕایان کردوە و دەستیان بۆ خەنجەرەکانیان نەبردوە. ئەسپە ڕەخشەکەی میری گەورە، کە ڕەشێکی قەترانی بوو، بە دەست یەک دوو سلیکەدارەوە لە ناو بازاڕ یارییان پێ دەکرد. هەندێکیشان مەست کەوتبوون لە قەراخ شەقامەکان و جنێویان بەو ڕێبوارە کوردانە دەدا، کە لەو ناوە گووزەریان دەکرد. ئەوەی من بیستم، گوایە بانخان، بە خۆی و لەشکرێکەوە کەوتوەتە شوێن عەجەمان، گوتوویەتی وازیان لێ ناهێنم تا سەریان نەکەمەوە بە قەبری باوکیان دا. هەندێکی تریش باسی ئەوەیان دەکرد، گوایە میری گەورەیان لەگەڵ دایە بۆیە کەوتوەتە شوێنیان تا بەشکوم لە دەربەندێک دا، تەنگیان پێ هەڵچنێت و بیانگرێت.

کە باوکم ئەم قسانەی کرد، لە جێی خۆم وشک بووم. ئامۆژگاریی کردم، تا شار کەمێک هێور نەبێتەوە، بە هیچ جۆرێک نەچمە دەرەوە و خەڵک دەدزن. ئەو لەشکرەی هاتوەتە شارەوە، ئیمانی نییە و مەست و چاو پڕ لە خوێنن. هەر کەسێک لەم کاتانە دا بڕوات، وەک بڵقی ئاوە. ڕاستی دەکرد، مەترسیدارترین کاتی ژیان، سەرەتای شەڕەکانە. ئەو چەند ڕۆژەی شەڕکەرەکان وەک شێتن و گوێ بە هیچ نادەن، لە پێش چاویان نەبێت، کە تێر بوون، لە وێرانکاری دەگەڕێنەوە دۆخی خۆیان و ئەو دەستە زبرانە ناوەشێنن، لە سەرەتای شەڕەکان دا دەیوەشێنن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

یەک دوو ڕۆژە، یەک دوو ڕۆژی قورس و دۆزەخی.

سەرەتای شەڕەکان یەک دوو ڕۆژە، یەک دوو ڕۆژی قورس و دۆزەخی. وەی بە حاڵی ئەو کەسەی بێ ئاگا بکەوێتە ناو ئەو شێتییەوە لە دڵی شەڕکەرەکان دایە. داخی هیچ نام کوژێت، داخی میری گەورە نەبێت. چۆن پاڵی دابوەوە، وای دەزانی لەشکرە مشەخۆرە دۆستەکەی هاتوون بەرگریی لێ بکەن و کەس ناتوانێت چاوی لێ سوور بکاتەوە. ئەو دڵنیاییە چی بوو، دابووی بە خۆی لە پاڵ ئەو لەشکرە قەشمەرە دا و وا خۆی و میرنشینەکەیشی ویران کرد. خۆ تازە من هەر چی بڵێم سوودی نییە. وەلێ میر، میرێکی ڕاستەقینە بوایە، پشت بە مەڕێکی میرنشینەکەی خۆ دەبەست، نەک بە شێری بێگانەکان. دە با بخوا، بە شەو ڕۆژێک تاج و خەراجی هەمووی بە سەر یەک دا کەوت و خۆیشی مەگەر خوا بزانێت بۆ کوێ ڕۆیشتوە. ڕووداوەکانی شەوەکەم لە بەرچاو ون نابن، گێڕانەوەکانی خەڵکیش لە کاتی شەڕەکە و دوای شەڕەکە، بەردەوام لە مێشکم دا زرنگەیان دێت. شەوێکی ناخۆش و پڕ ترس، شەوێک خەڵک نەی دەزانی چارەنووسی چییە. عەجەمەکان تێیان تەقاند و ماڵی میریان کاول کرد، چی دەستەی میرییش بوون کەوتنە ناو ئاگرەکە و پێکرا سووتان. کێ زەرەری کرد، جگە لە میرنشینەکە. بۆ خۆتان وەک دوو برا دابنیشتنایە میراسە وێرانبوەکەی خۆتان بەش بکردایە، باشتر نەبوو لەم شەڕە. جا کێ گوێ لە قسەی منداڵێکی وەک من دەگرێت. تۆ سەیریان بکە، لە بەرخاتری ماڵی دونیا، تینووی خوێنی سەری یەکترین.

٣

تا دڵەکان پیس نەبن، شارەکان پیس نابن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

ڕۆژی چوارەم

بارانێکی خۆشـــە. ڕۆژانی باران، ماڵەوە خۆشترین شوێنە. بۆ خۆت بکەویت بە دەم دا و جاربەجار سەیرێکی پەنجەرەکە بکەیت، باران بە سەری پەنجەکانی ختوکەی بێدەنگیی هۆدەکەت دەدا. ئەم دەویســت بچمە دەرەوە. بینینی دێوانە نەبوایە، تا تاریکی دەکرد، دەخەوتم. خەو لە گەنجی دا، یەکێکە لە شتە زۆر زۆر خۆشەکان. پێت دەڵێن تەمەڵی یان نا، کەیفی خۆیانە. خەو خۆشە، ئەوەندە بخەویت، بە ئازاری پشتت خەبەرت بێتەوە، من دەڵێم سەد جار تۆ بڵێی، هەزار جار وام لێ هاتوە. جا بە چاوێکی خەواڵوو و خوێنێکی قورسەوە هەڵسیتەوە، باوێشکێکی بۆ بدەیت و پاشـــان لە تاقی پەنجەرەکە کەمێک دانیشـــی و سەیرێکی شار بکەیت. جوانترین دیمەنی شار دوای بارانبارینە، چی پیسی هەیە دەیشـــواتەوە و شـــار بە ڕووتی دێتە بەر چاوت. تا چێشـــتەنگاو چوار جار دایکم هاتە سەرەوە، بە خەبەری هێنام و دیسان خەوتمەوە. ئاخر جـار لێفـە جاجمییەکەی لە ســـەرم لا برد و بۆڵەبۆڵێکـــی کرد، ناچار هەڵسامەوە و هەر چی خودا دابووی خواردم و دەستێکم هێنا بە قژە خاو و لیقنەکانی سەرم دا.

لە ماڵ چوومە دەشـــت. تا گەییشتمە بەر دەرگای خانەقا، باوێشک لە ســـەر باوێشـــک دەم دا. درەنگیش بوو، بەشێک لە وانەکانمان تەواو بووبوون. گەییشتمە حوجرەکە و سڵاوێکم لە حازریان کرد. مەلا شەش پەنجە، ڕووی تێ کردم و بە مۆنییەوە:

-نیوەڕۆت باش؟ زوو نەبوو؟

- بە بێدەنگی، سەری خۆم دانەواند و سێبەری سەرم کتێبی (نەهج

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

بەلاغە)کەی داپۆشی بوو. کتوپڕ چاوم چوە سەر ئەو قسەیەی ئیمامی عەلی کە دەڵێت:

(کات شمشێرە، گەر نەی بڕی دەتبڕێت.)

جا چییە، خوای دەکرد دەیکردم بە دوو کەرتەوە، لە دڵی خۆم دا ئاوا جوابم دایەوە. مەلایش هەر چی بیستبوو لە بارەیەوە، دەی کرد بە حیکایەت و خۆیشی بڕێکی پێوە دەنا و تەفسیری بۆ قسەکانی دەکرد. هۆشم لای دێوانە بوو، لەو ڕۆژەوە ناسیومە و گیرۆدەی گوتەکانی بووم، تەنها قابلۆغەکەم لە حوجرەیە. خواخوام بوو زوو تەواو ببین و بکەومە ڕێ بۆ لای. ئەو شتانەی لە دێوانەیەکەوە فێر دەبیت، لە هیچ ئیمامێکی ئەم زەمانەوە فێر نابیت. ئیمامی چی، یەکی مێزەرێک بە سەریانەوەیە و دوو سێ کتێبیان بە تەفسیرەوە خوێندوە و ئەم کتێبانە دەجوونەوە، هەتا دەمرن. چی حیکایەتی بیابان هەیە، ترشوخوێی بە سەر دا دەکەن و هاتوهاوارێکیش دەخەنە پاڵی و دەرخواردی خەڵکە بەستەزمانەکەی دەدەن. ئەڕێ نەبڕایەوە، تەواو نەبوو. ماڵتان بە قوڕ نەگیرێ، خودا چ پێویستی بەم حیکایەتە بێکەڵکانەیە. خودا ژیریی دەوێت ژیری. هەر کەسێک ژیر بێت ئازیزی خودایە، هەر کەسێکیش بێ عەقڵ بێت، لای خودای زانا ڕێی نابێتەوە. ئەم درۆودەلەسەیەی بۆ چییە. لەم خەیاڵانە بووم، دەستێک بەر شانم کەوت، مەلا شەش پەنجە توند ڕای وەشاندم:

- چییە ئاگات لە خۆت نییە؟ دڵت لای کێیە؟
- خەجاڵەتم ماموٚستا، دڵم لای خۆمە؟
- دەزانم لای خۆتە، بۆچی گوێ لە گوتەکانم ناگریت؟ ڕۆژێک دێت پەشیمان دەبیتەوە؟

لە دڵی خۆم دا گوتم، ئەشهەد و ڕاست دەکەیت، هەر لە ئێستاوە پەشیمانم. لە باتی بێم گوێ لە تۆ بگرم، دوو دێوانەم بناسیبایە، ئێستا حاڵم بەم حاڵە نەدەگەییشت. لە دەرەوە چی فێر دەبم و دەیخەمە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

هۆشم، لێرە تۆ بەتاڵی دەکەیتەوە.
زەق زەق، سەیری ناوچاوانی دەکردم. ئەم هێنا بە سەر خۆم دا و سەرم خستەوە سەر کتێبەکە. کاتێک بە هۆش خۆم هاتمەوە، حوجرەکە چۆڵ چۆڵ بوو. بە جۆرێک چووبوومە خەیاڵەوە ئەم زانیبووم کەی تەواو بووین، هیچ گوێیشم لە خواحافیزی فەقێیەکان نەبووبوو، لەوان وایە ڕۆ چوومەتە ناو کتێبەکە.
بەواشێک هەڵسام بەرەوماڵی سۆنەی جوولەکە کەوتمە ڕێ. تا گەیشتمە لای ماڵیان، بە تەواوی خوسابووم. دەرگای حەوشەکە کرابوەوە، یەک دوو جار لێم دا و خانمی فەرموێکی کرد.
- کوڕم، خۆی لێرە نییە، بچۆ هۆدەکەی سەرەوە، لای دەستە چەپی مەکتەبەکە، سنفی سێ لە ژێر کتێبە بەرگ سوورەکە، ئامانەتەکەی بۆ داناویت.
دیار بوو پێشووتر پێی گوتبوو، من دێم. چی پێ گوتم وام کرد. دەستم برد لە ژێر کتێبەکە پارچە تیانووسێکم دەرهێنا. بە هەمان خەتی پێشوو نووسرابوو:
"ئەو تاڵاوەی مرف دەیکات بە دڵی مرۆڤ دا، بە سەد گریان و مەست بوون، شیرین نابێت. خۆزگە دەمزانی بۆچی، ئێمە هێندە ڕەقین؟! ئامۆژگاریی کەس ناکەم، بەس تکام وایە ئازاری یەک مەدەن. ئێوە هەر هەمووتان، بەڵێ هەر هەمووتان ئازاری منتان دا، من بە پێکەنین، وەڵامم دانەوە.
ناڵێم ئازارم مەدەن، وەلێ گەر ئازاریشم دەدەن، ئێسقانەکانم مەشکێنن. ئێسقانەکانی من دەبنە خاکی ئەم شارە. ئێسقانەکانی من وەک خۆم، دەبنە خاکی ئەم شارە.
ئاخ، چ بڵێم"
لە ژێر ئەم قسانە، بە خەتێکی وردتر باس لەوە کرابوو، خوێن لە مەچەکی ڕاستی دەچۆڕا، بە دەم هاوارەوە بە ناو قەیسەری شارەکە دا

ئەم قسانەی دەکرد!
وای خودایە، بۆچی ئازاریان داوە، بڕوام نەدەکرد بەو توندییە لێیان دابێت. کە خەتە وردەکەم خوێنـدەوە، کزییەک بە دڵم دا هات. ئەوە کێیە ئەوەندە بێ ڕەحمە، پەپوولەیەکی بێ باڵ، دەخاتە ناو چرایەکەوە تا بسووتێت. خوێنەکەم بینی بە مەچەکییەوە دەچۆڕا، هاوارەکانی لە ناو گوێم دا زرنگەیان دەهات، دیسانەوە چوومەوە سەر نووسینەکە:
"کێشـەی من لەگەڵ ئارەزووەکانتان نییە، لەگەڵ ئایین نییە، لەگەڵ مرۆڤە. مرۆڤ خۆی شـتەکان درووسـت دەکات و خۆیشـی لە ناویان دەبـات. گـەر بڕوام پێ ناکەن، لێیان نزیک ببنەوە تا بیان ناسـن. کە ناسـیتانن، ئـەو کات بڕوام پێ دەکـەن. حیکایەتێک نییە لەم سـەر زەمینە، لە حیکایەتێکی تر وەر نەگیرابێت. مێژوویێک نییە، نەبەسترابێت بـە مێژوویێکی ترەوە، خوایەک نییە، خودایەکـی تری نەبێت. دونیا و چیرۆکەکانی، وەک ئەستێرەکان و تەزبیحەکان، بە یەکەوە بەستراون.
یەکەم جار مرۆڤ خودای تاشـی، پاشان شکاندی! ئینجا کردی بە ئاگر و کوژاندییەوە، دوایی کردی بە هەتاو و شەوان بۆی گریا، ئاخیر جـار بۆ ئەوەی بڕوا بە خۆی بکات، شـاردییەوە، تا هەرگیز نەتوانێت هیچـی پێ بکات. مرۆڤ ئاوایە، هەمیشـە خـۆی دارەکە دەچێنێت و دوایی دەیبڕێتەوە! خوداکان درووسـت دەکات و دەیشیان ڕووخێنێت!
دە پێم بڵێن: یەک شـوێنم پێ بڵێن لەم کەونە، دەسـتی مرۆڤی پێ گەییشـتبێت و زامداری نەکردبێت. ئاخر مەڵێ، ئەم کابرایە شـێتە و قسە فڕێ دەدات، وەرن با هەزاران برینتان پیشان بدەم، جێ دەستی مرۆڤی بە سەرەوەیە. یەک برینم پیشان بدەن، جێ دەستی مرۆڤی لە سەر نەبێت؟ درۆ دەکەم؟ ئەگەر درۆ دەکەم خودا لەمە شێتترم بکات"
ئەمە ئازار بوو نووسـرابووەوە. ئازارێک لە گوتەکانی تری نەدەچوو. حەقی خۆیەتی بۆچی هاوار نەکات، لە شارێکی وەک ئەم شارە ناخۆشە دا، تەنها یەک دێوانەی لێ بێت، بەم جۆرە ئازاری بدەن. ویستم کتێبە

سووره‌که‌یش ده‌ریهێنم و له‌ ژێر تیانووسه‌که‌ دای بنێم و، بیانووسمه‌وه‌.
گوێم لـه‌ کۆکه‌یـه‌ک بوو له‌ پشـت کتێبخانه‌که‌. چوومه‌ سـوچی لای
ڕاستی، په‌رده‌که‌م لادایه‌وه‌، ده‌لالم بینی.
سـه‌رنجی ده‌سته‌کانی ده‌دام، له‌ کاتی گواستنه‌وه‌ی ده‌ستنووسه‌که
بۆ ده‌ستنووسێکی تر. دوای که‌مێک هاته‌ پێش و په‌نجه‌ی خسته‌ سه‌ر
پیتێک به‌ هه‌ڵه‌ نووسیبووم. منیش لایه‌کم بۆ کرده‌وه‌ و ڕاستم کرده‌وه‌.
دوای ته‌واوکردنی ده‌ستنووسه‌که‌، هه‌ڵسام ڕۆیشتم و پێم گوت:
- ئێستا په‌له‌مه‌، دێمه‌وه‌ پێکه‌وه‌ هه‌ندێک کار ده‌که‌ین، ئه‌گه‌ر پێت
خۆش بێت.
سه‌ری ڕازی بوونی له‌ قاند و له‌ هۆده‌که‌ چوومه‌ ده‌ر.
هه‌ر که‌ گه‌یشتمه‌ کۆڵان، ده‌ستم کرد به‌ گیرفانم دا چه‌ند قروشێکم
پێ بوو. ئه‌و قروشـانه‌ به‌شـی دوو که‌بابی ده‌کرد. خلۆر بوومه‌وه‌ بۆ
لای حه‌مامی سپی و له‌ که‌بابخانه‌که‌ی سه‌ر ڕێگاکه‌، دوو قه‌باڵه‌ که‌بابم
پێچایـه‌وه‌ و که‌وتمه‌ ڕێ. هێشـتا له‌ شـار ده‌رنه‌چووبووم، هه‌ورکێکی
تاریکـی هێنا. ئـه‌و ڕۆژه‌ هێنده‌ باران لێی دابووم، شـوێنێکم نه‌مابوو
پیس بێت. یه‌ک دوو هه‌نگاوێک له‌ شار دوورکه‌وتبوومه‌وه‌، تاوێک باران
ده‌ستی پێ کرد تا گه‌یشتمه‌ لای کووخه‌که‌ خۆشی نه‌کرده‌وه‌.
لـه‌ ناو کووخه‌که‌، ئاگرێکی خۆشـی کردبـوه‌وه‌ و قاچه‌کانی یه‌کالا
کردبـوه‌وه‌ و خـۆی دابـوه‌ بـه‌ر ئاگره‌که‌. کـه‌ خۆم کرد بـه‌ ژوور دا،
ڕاچڵه‌کی. یه‌کسـه‌ر هه‌ڵسـایه‌ سه‌ر پێی و فه‌رمووی کردم بۆ ته‌نیشت
ئاگره‌کـه‌. هێنده‌ هێمن و غه‌مگین بوو، لـه‌ پیاوی ناو تابلۆ کۆنه‌کانی
که‌نیسه‌کان ده‌چوو.
ده‌ستم برد له‌ ناو تێشـوه‌ به‌ پێسـت درووسـت کراوه‌که‌م، لووله
که‌بابه‌کانم ده‌رهێنا و دامه‌ ده‌ستی. له‌ پێش دا بۆنێکی کرد، له‌ کاتی
بۆنکردنی دا چاوه‌کانی داده‌خست. هێنده‌ به‌ حه‌سره‌ته‌وه‌ بۆنی ده‌کرد،
له‌ باوکێک ده‌چوو بۆنی منداڵه‌که‌ی بکات.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

هەمیشــە تا نانی نەخواردایە، تاقەتی قســەکردنی نەبوو. هیچیشم لەگــەڵ خــۆم نەبردایە، بڕوا ناکــەم داوای بکردابایــە. عادەتی وا بوو، گەر هەبێت دەخوات، گەر نەبێت، بە بێدەنگ دادەنیشـێت. وردە وردە عادەتەکانی فێر بوو بووم. گۆزەیەک ئاو لە سوچی لای چەپی کووخەکە دانرابوو، لەگەڵ جامێکی بە تەختە درووست کراو. هەڵسام جامێک ئاوم بۆ هێنا و کترییە ڕەشەکەیشــم خســتە ســەر ئاگرەکە و چنگێ چایی ڕەشــم تێ کرد. کاتێک خەریکی ئەم شــتانە بــووم، بە لاقرتێوە پێی گوتم:

- چییە خەریکی مەجلیس خۆشکردنیت.

منیــش بــە زەردەخەنەیــەک وەڵامی قســەیەکەیم دایەوە. ویســتم قســەیەک بکەم، دەستی کردەوە بە پرسیارکردن. هەموو جار پرسیار هاژنی دەکردم.

- چەند جۆر مردن هەن؟

- دەڵێن زۆر هەیە و یەکێکیان شای هەموویانە.

- کامەیان؟

- ئەوەی دەڕۆیت و ناگەڕێیتەوە!

- بە پێکەنینەوە، ئەوەیان مردن نییە، سەفەرە و گواستنەوەی کاتی مرۆڤە لە شــوێنێکەوە بۆ شــوێنێکی تر. شای مردن، مردنێکە، مرۆڤ دەیخاتە سەر دڵی مرۆڤ!

- یانی چۆن؟

- یانی، ئەو ڕۆژانەی دەنگێک لە ناختەوە پێت دەڵێت، ئەمڕۆ مردم، شتێکم بینی، یان کە فلانە شتیان پێ گوتم. ئەوە شای مردنە.

- ئەها تێ گەییشتم.

-جا با پێت بڵێم:

"لای مــن تەنهــا دوو جــۆر مــردن هەیــە. جۆرێکیــان، ونبوونــی هەمیشــەیییە، جۆرێکیشــیان شــکانە. مرۆڤە بەشــکۆکان لــە مردنی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

هەمیشەیی سڵ ناکەنەوە... لە شکاندنەکان سڵ دەکەنەوە. مەهێڵە کەسێک لێتەوە نزیک بێت، کە خەریکی شکاندنی ئەوانی ترە، چونکە ڕۆژێک دێت تۆیش دەشکێنێت. مردنێک، کە بە دەست خودا بێت، مردنێکی خۆشە و دەبێت هەموومان تامی بکەین. مردنێکیش لە خودا بسەنرێتەوە و بدرێتە دەست مرۆڤ، مردنێکی بە شکۆ نییە. مرۆڤ بەردەوام بۆیە ئەوانی تر دەشکێنێت، یان دەیانکوژێت، تا شکۆیان تێک بشکێنێت. جەنگاوەرانی ناو شەڕەکان، کەڕەستەی دەستی کەسە بێ شکۆکانن. دەچن بۆ شەڕ و دەکوژن و دەکوژرێن و شکۆی یەکتر وێران دەکەن، تا کەسێکی پشت خۆیان، شکۆدار بکەن. من هیچ لەم جۆرە مرۆڤانەم خۆش ناوێت. مرۆڤ کاتێک پێویستە شەڕ بکات و بکوژێت، بیانەوێت بێنە سەری و حەوشی ماڵەکەی، یان میرنشینەکەی تێپەڕێنن. شەڕکەرانی بەرگریکار باشترین شەڕکەرن، بمرن و بیشمرێنن، لێیان دێت. لە دەرەوەی ئەم بابە، ئیدی هیچ شتێک شایەنی شەڕکردن و مردن و مراندن نییە"

بچکۆل، دایم بە گوومانەوە سەیری گەردوون بکە. عەقڵ بۆ گوومان درووست کراوە، تا لە ڕێگای گوومانەوە، ڕاستە ڕێگاکە بدۆزێتەوە.

ئەمیش وەک خەڵکەکەی تر، هەر جارە و ناوێکی لێ دەنام، دەمێک دەیگوت بچکۆل و دەمێک دەیگوت گەنجۆ و دەمێک دەیگوت کوڕە، قەت ناوی خۆمی نەهێنا، سەیرە دەڵێی ناوەکەم بۆ خۆم نابێت، وا کەس بەو ناوە بانگم ناکات.

با بیرم نەچێت، مرۆڤ زۆر ئاڵۆزە... ئاڵۆزترین گیانەوەری سەر زەوی مرۆڤە... هەتا زیاتر لێی وردبیتەوە، زیاتر ئاڵۆزییەکەیت بۆ دەردەکەوێت. زۆر لەو کەسانە دەترسم منداڵییەکەی ناخیان جێ هێشتوە. کە منداڵی ناخت جێ هێشت، مردوویەکی لە ناو جەستەیەکی بێ ڕۆح دا. لەوەتەی خۆم دەناسم و گەڕاومەتەوە بۆ ناو خۆم، هەوڵ و تەقەلاکانم بۆ زیندووهێشتنەوەی منداڵییەکەی ناخمە. کەسێک بتوانێت

منداڵییەکـەی ناخی بە زیندوویی ڕا بگرێـت، نەدەمرێت و نەدەیەوێت کەس لە بەردەم ئەو دا بمرێت و بشکێت. ڕاستە شکانی مرۆڤ دەنگی نییە، وەلێ ناخ وێران دەکات.

مەهێڵە منداڵییەکەی ناخت کاڵ ببێتەوە، با بۆ هەمیشە بە جوانی بژی. گوڵێک کە بە چاوی منداڵێک سەیر بکرێت، جیاوازترە لەو گوڵەی بە چاوی گەورەیەک سەیر دەکرێت. لەم شارە دا، چەندین جۆر مرۆڤ هەن، جوانترینیان کەسانێکن منداڵییەکەی ناخیان نەی هێشتوە پیس بن. ئێسـتا تۆ هەنگاوبەهەنگاو بەرەو گەورەیی دەچیت و لە منداڵیت دوور دەکەویتـەوە. بەردەوام پێویسـتت بەوەیە، لایـەک بکەیتەوە بۆ دواوە، تا چاوێک لە منداڵیت بکەیت. بەردەوام پێویسـتە هاروهاجیی منداڵی ناخت سەرکوت نەکەیت و بهێڵیت وەک خۆی بمێنیتەوە. لەبەر دەسـتە بچووک و جوانەکانی منداڵەکان و قیژوهوڕیان نەبێت، دەمێک بوو ئەم دونیایە سـەرەوخوار بووبـوەوە. جا وەرە ئەو منداڵە جوان و ناسـکە، کە گەورە دەبێت، جاری وا هەیە دڕندەیەکی لێ دەردەچێت، کە شەرم لە خۆت بکەین.

دڕنـدەکان گوناهێکیان نییـە، تەنها گوناهیان ئەوەیـە نەیانزانیوە منداڵەکەی ناخیان پەروەردە بکەن و خۆیان داوەتە دەست گەورەیی. خۆدانـە دەسـت گەورەیی و فریوخواردن بـە گەورەیی، ماڵوێرانیی بە دواوەیە. ئامان، دەستم بە دامانت بچکۆل، ئەم فریوە نەخۆیت... قسە بۆ تۆ دەکەم و نامەوێت ڕۆژێک بێت، ئەو کەسـەی زۆربەی قسـەکانی خۆمم بۆ کرد، مرۆڤ نەبێت شتێکی خراپتر بێت لە مرۆڤ.

سـەرم گێـژی دەخوارد. نە فریـا دەکەوتم وەڵامێکـی بدەمەوە، نە بۆیشم دەکرا بە پەلەپەل ئەو قسە بەنرخانە لە سەر یەک بنووسمەوە. نیوەیم دەنووسی و نیوەکەی تریان لە مێشکم دا هەڵدەگرتن. هەستی بەوە کرد، ماندوو دیارم... کەمێک وەستا... قومێک ئاوی خواردەوە و پاشان بە هێمنییەوە پرسی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

- تۆ ڕاستەکەیت، پەلەپەلکردن قازانج بە کەس ناگەیەنێت. من پەلەم کرد وایە؟

- بەڵێ پەلە بوویت، منیش هێشتا ڕا نەهاتووم بتوانم بە خێرایی بنووسم.

- باشە بۆ دەینووسیتەوە؟ دەتەوێت چی بکەیت؟

- نایشارمەوە، لە نێوان تۆ و مەلا شەش پەنجە دا، گیرۆدە بووم. کاتێک دێم بۆ لای تۆ، دەمەوێت دەری بخەم ڕێگاکەی تۆ بە ڕاست دەزانم، نەک ڕێگاکەی ئەو.

- بوەستە بچکۆل. من دژی مەلا شەش پەنجە نیم. من تەنها ئەو شتانە دەڵێم، کە خۆم بینومن و بڕوام پێیانە... لەوانەیشە ڕاست نەبن... عەیبی گەورەی من، لەو کاتەوە دەستی پێ کرد، گورزێک بەر سەرم کەوت. دوای ئەو گورزە دەنگێک لە ناخم دا بە ئاگا هات... دەنگەکەی ناخم چیم پێ بڵێت دەیکەم... چیم پێ بڵێت، دەیڵێم. نازانم بەرەو کوێ دەڕۆم، وەلێ دەزانم هەر چی عازاوعەنامی گیانمە برینە. زۆر شتم بیر نەماوە، بەڵام بیرم ماوە، گەلەگورگێک پەلاماری منیان دا. دوای بێکەس بوونم و لەدەستدانی ئازیزانم، گەلەگورگەکەیش بەر بوونە گیانم. بۆیە دەستم لە ژیان هەڵگرت و کەوتمە شوێن دەنگەکەی ناخم.

- واتە تۆ کەسانێک ئازاریان داویت، بۆیە وات لێ هاتوە؟

- چیم لێ هاتوە؟

کە بەو جۆرە وەڵامی دامەوە، تەریق بوومەوە و کەمێک بە خۆم دا چوومەوە:

- هیچ، هیچت لێ نەهاتوە.

دایە قاقای پێکەنین، بە شێوەیەک پێدەکەنی، دەنگی تا چەمەکەی خوارەوە دەچوو... پێکەنینێکی شێتانە، بە ڕاستی شێتانە... یەکەم جارم بوو ببینم بەو شێوەیە پێدەکەنێت، چ پێکەنینێکیش، بەرز و

درێژ. هێندە پێکەنی، چاوەکانی پڕ بوون لە ئاو. بە قوڵی کراسەکەی چاوەکانی سڕی و گوتی:

- دەزانم چیم لێ هاتوە. پێم دەڵێن دیوانە، پێم دەڵێن شێتەی ناو کۆڵانەکان، خەڵوەتنشینی تەریککراو... چڵکن... هەزاران ناوی لەم شێوەیە. ئەو ناو و ناتۆرە و قسانە گرینگ نین، گرینگ دەنگەکەی ناخمە. گرینگیش نییە تۆی منداڵ چۆن سەیرم دەکەیت، بە قسەم دەکەیت یان نا، گرینگ ئەوەیە لەم شارە منداڵێک هەیە، تا شتێک فێر بێت خەرجییەکەی خۆی دەدات بە خواردن بۆ دێوانەکان. دێوانەیش لە بەرامبەر تێربوونی، هەندێک شتی منداڵانە فێری ئەو منداڵە دەکات، بەڵێ زۆر منداڵانە. هێشتا شتێکم فێر نەکردویت بۆ گەورەکان باش بێت. نایشمەوێت گەورەکان فێر بکەم... لە دەست چووین و تەنها منداڵەکان هەقی فێرکردنی شتی باشیان هەیە.

قسەکەم پێ بڕی... ویستم چاکی بکەمەوە... دڵم کەمێک دەگووشرا:

- نا، مەبەستم هیچ نەبوو. منیش ئەو قسەیەم کرد کە خەڵک دەیکات.

دەنگی گۆڕا...

- ڕاستە تۆیش وەک خەڵک دەم دەکەیتەوە... هاتنت بۆ لای من، بەس ئەو شتانەی فێر کردوویت لە دەمی من کەوتوونەتە خوارەوە. بریا وا نەبایە، ڕۆڵە بۆیە ڕازیم لەگەڵ تۆ دابنیشم، ئومێدم بەوەیە ڕۆژێک بێت، تۆ لەو خەڵکە نەچیت. گەر هەمان قسەی ئەوان بکەیتەوە، کەواتە ئیتر مەیە، کەواتە سوودی نییە، نابێت بەس ئەو شتانە بزانیت، من دەیڵێم. ئەی ژیانەکەی خۆت چیی تێدایە؟ چی فێر بوویت. بۆچی هەر چی خەڵکێک گوتی، خەڵکانێکی تریش بە شوێنی دا دەیڵێنەوە. هێشتا قسەکانم لە سەر مردن بە دەستی مرۆڤ سارد نەبوونەتەوە، هەمان شتت دووبارە کردەوە... شکاندن مردنە... پێم نەگوتیت... شکاندن ئەوەیە هەر شتێکت بیست بیڵێیتەوە.

بە خۆم دا چوومەوە. زانیم هەڵەیەکم کردوە، گەر فریای خۆم نەکەوم، لە دەستی دەدەم. تووڕەبوونەکەی لە ناخییەوە دەهاتە دەر. بە رووخسار تێک نەچووبوو، بە دەنگی تێکچوونەکەی ناخیم هەست پێ دەکرد. هەڵسامە سەر پێ و داوای لێبووردنم کرد و چەمامەوە دەستی ماچ بکەم، ڕێگەی نەدا. بە دەستە گەورەکانی ئاماژەی بۆ کردم، دابنیشمەوە. دانیشتمەوە و کەوتەوە قسە.

- نیگەران نیم... تۆیش نیگەران مەبە. بۆیە وا قسەم کرد، تا ئیدی وەک خەڵک نەبیت. دونیا پێویستیی بە کەسێکە، لەوانی تر نەچێت. پێویستی بە کەسێکە شارەکە پاک بکاتەوە. هەر کەسێک، وەک خەڵکی ئەم شارە نەبێت، لە ناویان دا ڕێی نابێتەوە. سەیر بکە بەیانی تا ئێوارە ڕاکەڕاکەیانە، تا کەمێک زەڕیان دەست بکەوێت و ئێوارە بیدەن بە شتێک سکی خۆیانی پێ تێر بکەن. ڕۆژ نییە دەیان عەرەبانە خواردن نەفرۆشرێت. لە هەر سووچی شەقامێک چێشتخانەیەکی گەورە کراوەتەوە، بۆ تێرکردنی ورگەکان و لە ناو هەر کۆڵانێکیش مزگەوتێک قوت کراوەتەوە، بۆ بێهۆشکردنیان. دەچن لە چێشتخانەکان ورگیان تێر دەکەن و لە مزگەوتەکانیش خۆیان بێهۆش دەکەن و دەچنەوە ناو ماڵەکانیان، دەمیان دەکەنەوە و قسە دەکەن. ئەمە کەی شارە؟ شار پێویستیی بە ژیرییە، پێویستی بە دێوانە نییە. حەقی خۆیانە منیان شاربەدەر کرد و لە دەستیان هەڵهاتم، من دێوانە بووم، بەڵام بۆچی بۆ ژیرێک ناگەڕێن تا لە ناویان دا بێت"

شارەکە هاتە بەر چاوم. میرێکی نانەجیب بە خۆی و کۆمەڵێک سلیکەداری سوپای تورکەوە چییان بوێت دەیکەن. خانەقاکە یەک دوو کۆلکە مەلای تێدایە سەری زمان و بنی زمانیان پیاهەڵدانە بە میر و میرنشینەکەی دا. ئەو یەک دوو زانایەی لە شارەکانی دیکەوە هاتوون، بۆ خۆیان لە گۆشەیەک دا دانیشتوون، خەریکی نووسینی شیعر و شانامەن... نە باکیان بە خەڵکە و نە شتێکیش بە خەڵک دەڵێن.

بازاڕەکە ترشاوە. چی پیسی و پۆخڵییە تێی دا ساغ دەکرێتەوە.
هەر کەسێک بۆ خۆی چۆنی پێ خۆش بوو، لێ دەخوڕێت. سەر دێنم و سەر دەبەم، جگە لە سۆنەی جوولەکە، کەس نابینم بۆ ئەم شارە باش بێت. باشە بۆچی ئەم شارە وایە؟ باشە بۆچی کەس وەک دێوانە بیر ناکاتەوە؟ خۆ هەموو قسەکانی ڕاستن. منیش بیرم لێ نەکردبوونەوە.
سەرم لە سەر تیانووسەکە بەرز کردەوە و پێم گوت:
- منداڵەکان هەڵە دەکەن و گەورەکان لێیان دەبوورن. بمبورە دێوانە گیان، کە شتێک دەڵێم، لە سادەیییەوەیە نەک لە ڕقەوە. دێوانە گیان، خۆت باش دەزانیت، بۆیە ئەو ڕێگا دوورە دەبڕم، تا شتێک فێر بم. من بەو ژیانە ڕازی نیم، بۆیە هاتوومەتە لای تۆ. بەو شارە ڕازی نیم، ئاسوودەترین کاتەکانم، ئەو کاتانەن تەنیام، یان لەگەڵ تۆم، چاوەڕێش نیم کەسێکی گەورەم لێ دەربچێت، بەڵام خۆشیم لەوە دێت، وەک ئەوانی تر نەبم. هەر ئەمەندە بەسە بۆ من، کە بتوانم کەمێک لە تۆ بچم. تۆ دێوانەی مرۆڤیت و منیش دێوانەی تۆم.
دەبێت بڕۆم. کاتەکان درەنگن و تا دەگەمەوە شار تاریک دەبێت. بوە بە عادەت لە ژیانم، بەردەوام درەنگانێک دەچمەوە ماڵ، دایکم و باوکمم ڕاهێنا، کە بەم جۆرە قبووڵم بکەن، گەرچی سەرەتا سەخت بوو، وەلێ ئێستا ئاسایی بوەتەوە. بەمەدا تێگەییشتم، شتێک زۆر سەختیش بێت بە پێی کات دەتوانیت بیکەیتە عادەت و شتێکی ئاسایی. دەی خوات لەگەڵ دێوانە گیان. توخوا دڵت لێم گەرد نەکات.
هیچی نەگوت... بەس پێکەنی، پێکەنینەکەی دڵنیایی بوو بۆم، کە دڵی لە جاران سافتر و پاکترە بەرامبەرم.
تا گەییشتمەوە شار، ئەستێرەی تەنیشت ئەستێرەکەی مانگ دەرکەوت. کەمێک دڵتەنگ بووم و کەمێکیش سەرمام بوو. هەر کە لە دەرگای حەوشەوە چوومە ژوور، یەکە و ڕاست چوومە لای ئاگردانەکەی دایکم و پشتم تێ کرد.

دایکم چاوی پێم کەوت خوسابووم، دەنگی بەرز کردەوە:

- ئـەک دایکت بمرێ خۆ ئەوە هەموو گیانت خوسـاوە. بە ناخێری نەبێت، لە کوێ بوویت بۆ خۆت داوەتە بەر باران.

دایکم بە دەم ئەم جۆرە قسـانەوە ڕۆیشـت لە ناو تویێشـەبەرەکە، کراسـێک و پەستەکێکی هێنا و بە خێرایی کراسەکەی لە بەرم داکەند و ئەوی تری کردە بەرم و پەستەکەکەی خستە سەر شانم. وردە وردە گـەرم داهاتم و خەوم دەهات. دوو قاشـوق چێشـتم خـوارد و چوومە هۆدەکەی خۆم، لەگەڵ خۆم بە ئەرز دا دا، خەو بردیمەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

گردبوونەوەی خەڵك

میرەکانی پێشوو، یان لە خانەقاکان، یان لە کۆشکەکەی خۆیان قسەیان بۆ خەڵک دەکرد، کەچی ئەم میرە بینی شارەکە لە ژێر دەستی خۆی دایە و سوپای تورکی پشتی بەر نادەن و باج و خەراجێکی زۆر بۆ خۆی و سوپا کۆ دەکاتەوە، لووتی کردبوە ئاسمان.

پیاوماقووڵان و ئەشرافانی شار، خۆیان لێ نەدەدا، مەگەر کارێک، یان لاقرتێیەکی هەبوایە، بانگی دەکردن و دەستە و تاقمەکەی، کۆمەڵێک دەسماڵباشی بوون، هەر یەکەیان خەڵکی مەملەکەتێک بوو. خۆیشی بۆی گرینگ نەبوو، زانا و ئەشرافەکان لە دەوری بن، ئەو چەند جارەی پیاوماقووڵانی بانگ کردبوو هێندە بە لاقرتێ و دوور لە ئەدەبەوە قسەی لەگەڵ کردبوون، هەستیان بە سووکایەتییەکی زۆر دەکرد و دەسەڵاتیشیان نەبوو، دەنگ لە ئاستی بەرز بکەنەوە.

ئەوێک باکی بەوە نەبێت سوپای بێگانە بهێنێتە ناو شار و براکانی خۆی شاربەدەر بکات و خزمانی خۆی تووشی لە سێدارەدان و سووکایەتی بکاتەوە، چ باکی بە سووکایەتیکردن بە خەڵک هەیە. دونیای بوەتە کورسییە شەقوشڕەکەی و کۆشکە بەرزەکەی سەر گردەکە و دەستە و تاقمەکەی خۆی. هەتیوە لچ ئەستور و دەستکورتەکەی لای دەستەڕاستی، کە خوا دەزانێت زۆڵی کوێیە، سەروبنی دەسەڵاتەکەی لە ژێر دەستە. خۆیشی بە لووتە زل و دەمە تۆزە خوارەکەی و سەرە کەچەڵ و دەستە کورتەیەوە، لە شووتیفرۆشی لای دەروازەکانی شار دەچێت، کوفر نەبێت، ناڵێیت منداڵی ئەو دایکە نازدارەیە، کە چاوە

بچووکەکانی دەتروکێنێت و بە دەمە خوارەکەیەوە دەکەوێت قسە، ڕق لە زمانی دەبارێت.

نیوەڕۆ بوو بە ناو شار دا جاڕ درا میر دوای بانگی عەسر لە چوارڕێیانەکە قسەی زێرین بۆ خەڵک دەکات. هەموو کەس دەبێت لەوێ ئامادە بێت و گوێ لە قسە بە نرخەکانی میر بگرێت. دوای نوێژی عەسر بە یەواشی لە خانەقاکەوە چووم بۆ چوارڕێیانەکە. لەو سەرەوە بە خۆی و ئەسپە سپییەکەوە دەرکەوت... قاچی هێندە کورت بوو، بە چ حاڵێک دەگەییشتنە پێبەندی ئەسپەکە... دەستە کورتەکانیشی یەکێکیان ڕەشوی ئەسپەکەی پێ گرتبوو، بەوی تریشی، سڵاوی لەو خەڵکە دەکرد، کە لە ترسان سەری خۆیان بۆ دادەنەواند. هەتیوە لچ ئاوساوەکەیش لە تەنیشتیەوە دەڕۆیشت و مۆڕەی لە خەڵک دەکرد. لە پشتییەوە یەک دوو دەسماڵباشی هانکەهانکیان بوو، تا بە پێی ئەسپەکە بگەن. کاتێک لە چوارڕێیانەکە دابەزی، یەکێیان دەستی خستە ژێر قاچی و ئەوی تریشان چەمییەوە، تا پێ بخاتە سەر پشتی. کە خەڵکەکە ئەمەیان بینی، نێوچاوانیان گرژ بوو... پێشووتر هیچ سەرکردەیەکی سوپا و هیچ میرێک، لە پێش چاوی خەڵک، کاری وای نەکردبوو.

ئاخر گزگلی لووت زل، تۆ شار و نیوێکت بە دەستەوەیە، ئەم خۆبادان و جرتوفرتەت لە چییە... خۆت بە چی دەزانی، خۆت هێندەی ئەسپێیەکی و میرنشینەکەیشت هێندەی برینێکە، ئەم خۆنواندن و هاتوچوونەت لە چییە. کەسێک نەت ناسێت، وا دەزانێت ئەم برینە بچووکەی ناوت ناوە میرنشین، خۆت بە دەستت هێناوە، چووزانن چوویت سوپای بێگانەت هێناوە و خۆت جگە لە نۆکەرێکی بچکۆلە، دەسەڵاتی مێشوولەیەکیشت نییە.

چواردەوری چوارڕێیانەکە بە سلیکەداری سوپای تورک گیرابوو... یەک دوو فەرماندەی خواری خوارەوەیان، لە سەر پێنج کورسییە

ڕیزکراوەکەی ناوەڕاستی چوارڕێیانەکە دانیشتبوون... دیار بوو فەرماندە گەورەکەیان بێزی نەهاتبوو بێت، جا بۆچی بێت و گوێ لە کێ بگرێت... گوێ لە نۆکەرێکی کەچەڵی کورتەبنە بگرێت، لەوەتەی هەیە ئاشووب بوە بۆ مەملەکەتەکە و لەبەر خاتری کورسییەکەی خۆی، ئەوەی لە دەستی هات کردی. دەستی خۆش بێت، فەرماندە گەورەکەیان نەهاتوە. قەسەم بەو قورئانەی لێم خوێندوە، لە ترسی باوکم نەبێت، کە دەزانم زۆر بێ شەرەفن، گەر من نەیەم عەزیەتی دەدەن، نەدەهاتم. باشتریش کە هاتم، بۆ ئەوەی باش بیناسم و بزانم ئەم گزگلەی کۆمەڵێک دەسماڵباشیی بۆ دەکەن، کێیە.

لە سەر کورسیی ناوەڕاست دانیشت، وەک منداڵ بە حاڵێک قاچی دەگەییشتە سەر زەوییەکە. بە چاوە بچووکەکانی و لووتە خڕەکەی سەر نێوچاوانی، سەیری ئەم لا و ئەو لای دەکرد و زەردەخەنەیەکی بێ تامی بۆ خەڵکەکە دەکرد. خۆشی لەوە دا بوو، کەس نقەی لێوە نەدەهات. کەسانێک بەس سەیریان دەکرد و کەسانێکی تریش یەک یەک و دوو دوو، لە بەینی خۆیان خەریکی چرپەچرپ بوون، لەوانەیە ئەوانیش وەک من، لە دڵی خۆیان دا نەفرەتی لێ بکەن. کە ناخۆشە، خۆت بە شتێکی گەورە بزانیت و لە ناو دڵی خەڵکیش دا نەفرەتت لێ بکرێت.

دوو لە فەرماندە بچووکەکانی سوپای لای دەستی ڕاستییەوە دانیشتن و بابای لچئاوساویش لای چەپی و یەکێکی تر، کە چاکێکی درێژ و لووتێکی خواری پێوە بوو، لای لچئاوساوەکە دانیشت. سێ چوار سلیکەدار لە پشتییەوە و لەو سەری گۆشەی چەپیشەوە دەسماڵباشییەک دەستی خستبوە باوەشی و بە شێوەی چەمانەوە، خۆی بێدەنگ کردبوو، سەیری دەکرد. پاش کەمێک تێرامان لە یەکتر، بابای سەر سووچەکە دەستی کرد بە قسەکردن.

خەڵکینە، لە سای سەرەی میری گەورەمان، مەملەکەتەکە ئاوەدان و

خۆشە. هەموان خۆش دەخۆن و خۆش دەنوون، ئەمەیش پەرجوویەکە خودا بۆمانی ناردوە و لە ژێر سێبەرەکەی دا ئاسوودەی کردووین.

ئەمڕۆ جەنابی میری گەورەمان، لوتفی کردوە، چەند قسەیەکی زێڕینی دەرەوشاوە بۆ خەڵکەکەی خۆی بکات و لە نزیکەوە ئاگای لە کێشەکانتان بێت، خوا دەست بە باڵییەوە بگرێت و هەمیشە میرنشینەکەی ئا وا گەشاوە بێت، حەز ناکەم زۆر بە شان و باڵی دا هەڵبدەم، با جەنابی گەورەمان خۆی لوتف بکات.

کە قسەکانی تەواو کرد، لە تەنیشت خۆمەوە گوێم لە دەنگێک بوو بە کزییەوە دەیگوت:

دەک ڕووت ڕەش بێت بۆ خۆت و قسە و میریشت، ئەم گزگلە بێگانەپەرستە، مەگەر میری تۆ بێت، دەمخواری وا. توێکڵی پێوە نەهێشتین، ئەوەندە باج و خەراجی لێ سەندین و لە سەر قووتی ئێمە دەژی. بە تەمایت بیکەیت بە گەورەمان. ڕووی زەمانە ڕەش بێت، هەر کەسێک ناپیاو بێت، دەبێتە میری ئەم میرنشینە. چۆن ئەو بە کزییەوە قسەی دەکرد، منیش بە کزییەوە پێم گوت:

- کابرا دەمی خۆت بگرە، کەسێک هێندە نا ئینسان بێت، براکەی خۆی دەربەدەر بکات و برازنی خۆی و برازاکەی بکات بە سۆزانی و دواییش بە کۆمەڵێک مەلای چەرچی، بەردبارانیان بکات، ڕەحم لە دڵی دا نییە و گوێ لە هیچ نادات، پێویست ناکات دەنگت بەرز بکەیتەوە، لە دڵی خۆت دا قسەکان بکە بەسە.

- نا، کاکە نا... تۆ نازانیت چی بە سەر ئێمە هێناوە... منی جوتیاری بەستەزمان، لەو دەشتە چوار وەرزە خەریکی کارم، تا نانێک بۆ منداڵەکانم پەیدا بکەم، ئەم گزگلەیش لەماڵەوە دانیشتوە قسەی زل دەکات و نیوەی قووتی منداڵەکانم دەخوات. ئاخر میرایەتی گەر وا بێت، شەرت بێت بە شەرتی خوا میرایەتیی زەویشم پێ دەکرێت.

- کابرا، تۆ فەقیری، منیش وەک تۆ فەقیرم. پێویست بەم قسانە

ناکات، توێکڵی بەس بە دەستی تۆوە نەهێشتوە، بەس قووتی تۆ ناخوات، هی هەمووما دەخوات. خۆبادانەکەی بەو سوپای بێگانەیەوە نەک بە خۆی. سەیری خەڵکەکە بکە، بە جۆرێک لێی دەڕوانن بە دەموچاویانەوە دیارە، نەفرەتی لێ دەکەن. میرێکی ژیر بوایە، خەڵکی لە خۆی کۆنە دەکردەوە، تا نەفرەتی لێ بکەن.

گوێی بە قسەکانی من نەدا، لە بەر خۆوە بۆڵەی دەهات، دەوروبەرەکەیشی کەس نە لای دەکردەوە نە قسەکانیان بۆ گرنگ بوون، لەوە دەچوو گوێی خۆیان گرتبێت، یاخود پێیان خۆش بوو. خەمم بوو لا بکەنەوە، یاخود یەکێکیان بە ئاماژەیەک، دەسماڵباشییەکانی تێبگەیەنێت و قوڕ ببێت بە سەری جوتیاری داماو دا، کەچی وا پێدەچوو قسەکانی لای گوێگرەکان هێندە بە تام و چێژ بن، لە دڵەوە پێیان خۆش بێت.

کەمێک خۆم کشاندە دواوە و بە لای ڕاست دا ڕۆیشتم تا لە سەکۆکە نزیک بوومەوە، دەمەویست بزانم میری گزگل چی دەڵێت، کەمێک چپەچپ لە ناو خەڵکەکە دا دەبیسترا، بابای قسەکەر دەستێکی بەرز کردەوە و ئاگاداری خەڵکەکەی کردەوە بێدەنگ بن، میر قسە دەکات.

بانخان لە سەر کورسییەکەی هەڵسایەوە و لە پێش دەمی سەکۆیەک بە تەختە درووست کرابوو، چوە سەر سەکۆکە و شوکور تۆزێک باڵای بەرز دیار بوو. خۆی بینی خەڵکەکە لە ژێر دەستی دایە، ئحمێکی بۆ کرد و پەنجە خڕ و بچووکەکانی توند گووشی بوو. وا پێدەچوو قسەی پێ نەبێت، تەنها بۆ خۆنواندن هاتبێت، یان بیەوێت ڕقێکی ناخی بە سەر ئەم خەڵکە دا بڕێژێت.

"خەڵکینە...

زۆر لە نزیکەوە ئاگاداری ئیشوکارەکانتانم... سوپاس بۆ ماندووبوونی هاوکارەکانم لە میرنشینەکەمان... سوپاس بۆ بەرێ[illegible]زەکانمان لە سوپای تورک، بە هاوکاریی ئەوان، توانیمان لە

سالانی پێشوو دا دەستێکی پیس، کە شارەکەی کردبوو بە سفرەی خوانەکانی خۆی، وەدەر بنێین و ڕزگارتان بکەین لە نالاندن بە دەست ئەو دەستە پیسەوە"

لە کاتی ئەم قسەیە دا، پیرەمێردێک لە تەنیشتم بوو گوتی:
دەک ڕووت ڕەش بێت... تۆ پیس بوویت، نەک ئەو. ئەو کەسانەی لەو ناوە گوێیان لە قسەی پیرەمێردەکە بوو، بە یەک جار سەیریان کرد. یەکێک زەردەخەنەی بۆ دەکرد و یەکێک ترس لە ڕووخساری دەباری. هەستم کرد دەچمە هەر شوێنێک، گوبەندێکی پێوەیە. ناچار پیرەمێردیشم جێ هێشت. ترسم لەوە بوو، تووشی بەلایەک ببم و دایک و باوکم، بە دەست دەسەلاتە ترسناکەکەی میرە گزگلەکەوە بەدبەخت بن.

درێژەی بە قسەکانی دا:
"جا عەرزتان بکەم...
بۆ ئەوە هەمووتانم کۆ کردوەتەوە، تا پێتان بلێم، گەورەمان سولتان لە قوستەنتینیەوە نامەیەکی موبارەکی بۆ ناردووم، قەراری داوە، چی میرێکی بە شکۆی سەر بە ئیمپراتۆریەتەکەی خۆی هەیە، خەلات بکات، خەلاتەکەیش پێدانی شارێکی ترە بۆ میرنشینەکەمان و فراوانکردنی دەسەلاتەکەمانە، داوا دەکات بۆ ئەم کارەی، هاولاتییانی میرنشینەکە پشتگیریی میرەکەی خۆیان بکەن و باج و خەراجەکانی سوپایان بیر نەچێت.
قەسەم بە خودا، هەر کەسێک سەرپێچی لە داواکەی گەورەمان سولتان بکات، لە بن دا دەستەکانی دەبرمەوە"
ئەک قوڕ بە سەری خەلک. هێشتا بەمە ڕازی نییە، بە تەمایە سولتانیش لە سەر عارەقی نێوچاوانی ئەم خەلکە بژی. باشە کورتەبنە، تۆیەک کە خۆت بوویت بە دەسمالباشیی سولتان، چیت داوە لەم خۆنواندنە. هەی میری نامیر. میرێتی، کەی نۆکەرایەتییە بۆ

ئەم و ئەو. دەستی خەڵک بۆ لە بن دا دەبڕێت، لە کاتێک دا نایانەوێت خزمەتی سوڵتانێک بکەن، لە سەر ماندووبوونی خەڵک ورگی خۆی زل دەکات. ئاخ، لە دەست میرەکانی کورد. یەکێکیان نەهات بۆ خەڵک بێت. ئەوەی هات بە لای بێگانەیەک دا ڕای کێشا. سۆنەی جوولەکە ڕاستی دەکرد، کورد نابێت بە هیچ، چونکە میللەتەکەی ماندوو دەبێت، میرەکانی ماندووبوونی میللەتەکە دەخەنە سەر خوانی بێگانەیەک. لەوەتەی فامم کردوەتەوە، چیم بیستوە و چیم خوێندوەتەوە باسی دووبەرەکیی کورد دەکات. باسی سەرلێشێواوی و ماڵبەکۆڵیی کورد دەکات، خەتاکەیش بێگانەکان نین، میرە ترسینۆک و چاپوکەکانیەتی.

"بەڕێزان...

من میری ئێوەم و ئێوەیش منتان خۆش دەوێت... من هی ئێوەم و ئێوەیش هی منن."

هەی هەی، خۆی لێ بوە بە قەیسەر! وەڵڵا بابە نە من هی تۆم و نە تۆیش هی منیت. ئەم قسە بێ تامە چییە. تۆیەک لەتە شارێک و چوار گوندی گەڕوگولت لە بەر دەستە، بۆ هەوات تێ چوە و وەک قەیسەری ڕۆما قسە دەکەیت. دە وەرە شەق مەبە بە دەست ئەم کورتەبنەوە، جا خوا بکات هەڕەشەیش لە ڕۆمانەکات باشە.

"میرایەتی کارێکی قورسە و پیاوی خۆی دەوێت. دوژمنمان زۆرە و لە ناو خۆیشمان دا دوژمن هەیە. لە دوژمنەکانی دەرەوە ناترسم. لەو توولە مارانە دەترسم، بەخێویان دەکەین و پاشان گەورە دەبن و بە خۆمانەوە دەدەن"

ئەشهەدو وایە. خۆت توولە مار بوویت و میری گەورە گەورەی کردیت و دات بە خۆیەوە. دوژمن، دوژمن، دوژمن... ڕاستیان دەکرد دایم دوژمنێک دادەتاشێت، تا قسەکان و ناخە وێرانەکەی خۆی پێی هەڵڕێژێت و هەڕەشە لە خەڵکی ناوخۆ بکات. عادەتی میری لاواز وایە، بەردەوام دوژمنێکی درۆینە درووست دەکات، تا قسەی پێ بڵێت و لە ڕێی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دوژمنە درۆینەکەوە، ژێر دەسەڵاتەکەی خۆی بترسێنێت. هەر میرێک لە قسەکانی دا بەردەوام باسی دوژمنی کرد، گوومان لە پاکیی بکە و خۆی نۆکەری دوژمنێکە. لە کتێبی خەلیفەکان دا زۆرم لەم بابەتە خوێندوەتەوە، کەچی ئەوەتا لە بەردەمی خۆمان تووشم بوو بە تووشی میری لاوازەوە. دەک خوا لە ناوت ببا بۆ خۆت و چ میرێکی.

"نامەوێت زۆر سەرتان بئێشێنم. وەلحاڵ ویستم پێتان بڵێم، ئاگام لە خشەی مارە. بۆ خۆتان بژین و بخۆن و بخەون. ژیان خۆی باجدانە، باجی خۆتان بدەن و منیش دەبمە سایە و سێبەرتان. هەتا منتان هەبێت کەس پەلامارتان نادات، کە منتان نەما، گورگیش بتانخوا کەسێک لایەکتان لێ ناکاتەوە. خوا دەست بە باڵی گەورەمان، سوڵتانەوە بگرێت و منیشتان بۆ بهێڵێت.

وەسەلام"

باشە کاکە، خۆ گوێتان لە هەڵیتوپەڵیتەکەی گرت. ڕاست دەکات هێندە دەسماڵباشی و چەرچیی زۆری لەگەڵ خۆی هێناوە، لە ماڵەوەیش نوزەیەک بکە، دەگاتەوە لای. هاتوە سواڵ بۆ گەورەکەی دەکات. بێ خەمین قوربان، بێ خەمین. تا تۆ نۆکەری بێگانە بیت و میرنشینەکە لە خزمەتیان دا بێت، چ حۆجەی ئەوە دەکات بێنە سەرمان، خۆیان لێرەن. ئەرێ تۆمان هەبێت، خۆمان نین و بێگانەپەرستین، خەممان نییە. هاتی چیت پێ بوو، هەڵت ڕشتە ناومان و فەرموو بڕۆرەوە ناو کولانەکەت.

کە قسەکانی تەواو بوو، ڕیزی پێشەوە هەڵسانەوە و دەستیان کرد بە چەپڵەلێدان. ئاخ، لە ڕیزی پێشەوە، من نازانم کەوا شینەکان بۆ لە مینبەری مزگەوتەکانەوە باسی لە خواترسان دەکەن، کەچی لە ڕیزی پێشەوە دادەنیشین، بۆ چەپڵەلێدان بۆ میرێکی گەڕوگول. بە تەواوی دڵم لە خانەقا هەڵکەنراوە، نەک لە خانەقا، لەوانەی خۆیان کردوە بە دەمڕاستی خودا و دایم لە خزمەتی دەسەڵاتدارەکان دا دەمیان پان

دەکەنەوە و شەقەی چەپڵەکانیان ڕۆژەڕێیەک دەڕوات... لە خوا بترسن کەوا شینەکان. دەک ڕەحمەت لەو گۆڕەت باپیرە. تۆ باشت ناسیون، بۆیە تخونیان نەکەوتوویت. پاش چەپڵەکان، بابای دەسماڵباشی داوای لە خەڵکەکە کرد بڵاوەی لێ بکەن و ڕێگا بە میری گەورە بدەن، بچێتەوە کۆشکەکەی خۆی. وردە وردە خەڵک بڵاوەی لێ کرد و و بانخانیش بە یەک دوو کەس سواری ئەسپەکەیان کرد. بە ملێکی کورتەوە لووتی بەرز کردبوەوە بۆ ئاسمان و لێی دا ڕۆیشت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دووکانەکەی شارۆی کوتاڵفرۆش

خۆی بە خەڵکی ڕەسەنی شارەکە دەزانی. کە دادەنیشیت، چیرۆکەکانی باس باسی کاروانی کوتاڵ و ڕێگاکانی شام و سەمەرقەند بوو، یان باسی درووستکردنی شارەکە. ماڵەکەیان زۆر خۆش و گەورە بوو. پەنجەرەکانی دەیانڕوانییە سەر شەقامە سەرەکییەکە. دووکانێکی گەورەی پڕ لە دەیان جۆر کوتاڵی لە ناوەڕاستی قەیسەری شارەکە دا هەبوو. یەک دوو شاگرد لە دووکانەکەی خزمەتی موشتەرییەکانیان دەکرد، حەمامە سپییەکەیش بە میراس لە باوکییەوە بۆی جێ مابوو.

پیاوێکی بێ مەنەت بوو، تا دڵ حەز بکات چرووک... هەر چی کۆ دەکردەوە ژنە قەڵەوەکەی و دوو کچەکەی دەیان دا بە ئاڵتوون و کەلوپەلی جوانکاری و ئەمیش نیوەڕۆیان دڵی نەدەهات لوولە کەبابێک بخوات، چڵپەچڵپ خەریکی نان و دۆ خواردن بوو. جاربەجار سۆنەی جوولەکە، تانەیەکی لێ دەدا، ها دۆست، هەر نان و دۆ بخۆ و کۆی بکەوە، تا بە لا دا دەکەویت. لەو لوولە کەبابانەی بە زۆر پێت دەکڕن بۆ ماڵەوە، خۆیشت تامێکی بکە گوناهیت!

چاوی دەچوە پشت سەری و سوور هەڵدەگەڕا و دەی کێشا بە ڕانە خڕەکانیان و دەیگوت: جا وەرە خۆت مەکوژە، جوولەکەیەک باسی سەخیی تەبیعەتت بۆ بکات. سۆنەیش کە ئەم قسەیەی دەبیست، قاقا پێدەکەنی و دەچووەوە سەر کارەکەی خۆی.

باوکم دەمێک بوو شارۆی کوتاڵفرۆشی دەناسی، دەیگوت: پیاوێکی زۆر باشە، تەنها عەیبی ڕەزیلییەکەیەتی، ڕەزیلییش دوژمنی خوایە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

زەرەری بۆ کەس نەبوو. لە سەردەمی میری گەورە دا، کەیفی بە دیوەخانی میر هاتوە و جاربەجار خۆی پێ دا کردەوە. چ باج و خەراجێکیشی لە سەر بووبێت، بە زیادەوە داویەتی و جێگەی گلەیی دەستەی میر نەبوە. دوای میری گەورە، نەی وێراوە زۆر خۆی لە قەرەی بانخان بدات، لە بازاڕ گلەیی لێ دەکرد:

– ئەمەیان لەوی تریان ناچێت... وەک قوماشی ئاوریشم و قوماشی ڕەنگکراوی بیابان وایە. قوماشی ئاوریشم کڕیاری تایبەتی خۆی هەیە و کەسانی بە شکۆ دەیکڕن، قوماشی ڕەنگکراوی بیابانیش، بۆ کەسە بێ دەرتان و بێ ماڵوحاڵەکان درووست کراوە. میری کۆن ئاوریشمەکە بوو. ئەمەیان لەوی تریان ناچێت، وەک ئاگرە، تا زیاتر لێیەوە نزیک بیت، زیاتر دەتسووتێنێت. پیاوێکی بێ هەستە، کاتی خۆی کراوە بە سەردەستەی زیندانەکە، لەو کاتەوە ڕەحم و بەزەیی لە دڵی دا نەماوە... هێندە ئازاری زیندانییانی داوە، وا دەزانێت شارەکە زیندانە و خەڵکەکەی زیندانین، بێ مێشکی وا، کەی بە کەڵکی میرایەتی دێت. بێگانەکان زۆڵن، پیاوی بودەڵەیان خۆش دەوێت... بۆ پیاوی گەورە ناگەڕێن، دەزانن پیاوی گەورە نابێتە نۆکەریان، بۆیە بودەڵەکان هەڵدەبژێرن.

گلەیی زۆری لە سەری هەبوو، وەلێ لای نزیکەکانی خۆی باسی دەکردن. خۆشی کەس نەی دەزانی چەند قروش و دەرهەمی هەیە... ژنە قەڵەوەکەی لە پرسەی ژنان زۆر خۆی هەڵکێشاوە، گوایە بە گۆزە لیرەی ئاڵتوونیان هەیە، کەچی خۆی حەشای دەکرد و نەفرەتی لێ دەکرد، کە ژنەکەی بەم خۆ هەڵکێشانە قوڕی کردەوە بە سەری دا و گەنجە لچ هەڵقرچاوەکان دەوری ماڵەکەیان داوە بە تەمای کچەکانین، نەک لەبەر جوانییەکەیان، لەبەر کووپە ئاڵتوونەکان. باوکی شارۆ، یەکێک بوە لە حاجییە بازرگانەکانی ناوچەکە. دوای مردنی، ڕیزێ دووکان و یەک دوو خانووی جێهێشتوە بۆ نەوەکانی... پێش درووستبوونی شارەکە، لە

بانەوە هاتوون بۆ ئەم ناوچەیە... لە سەر تەپۆڵکەکەی لای کارێزەکە، خانوێکیان درووست کردوە و لەگەڵ درووستبوونی شارەکەیش، یەکێک بوە لە یارمەتیدەرانی میری گەورە. ئێرەیان بە زادگەی خۆیان دەزانی و کارێزەکەیش، کە هی جوتیارێکی کۆنە گوندەکە بوە، بە گیرفانی باوکی کڕاوە و دوای کراوەتە خەڵاتی شارەکە، تا ئاوی شارەکە لەوێوە دابین بکرێت.

ئێواران لە دووکانەکەی دادەنیشت، دراوسێکانی دەوریان دەدا و سەریان دەخستە سەری، کە تووڕە دەبوو، هاواری دەکرد: لێم بگەڕێن، دەچم دیارییەکەی باوکم هەڵدەوەشێنمەوە و بۆریی کارێزەکە بۆ ماڵی خۆمان ڕادەکێشم، تا لە تینوان بخنکێن... هەمووتان نانێک بخۆن و لەتێکی بکەنە ساقە سەری بنەماڵەکەی ئێمە، ئەگینا دەبوایە، بە گۆزە ئاو بۆ ماڵەکانتان بێنن.

دراوسێکانی کەیفیان بەم قسانە دەهات و زیاتر هانیان دەدا شتی تر بڵێت.

بەردەوام کەوا و سەڵتەیەکی لە بەر دەکرد و جامانەیەکی ڕەش و کڵاوێکی ڕەش، کە گوڵی سپیی وردیان تێدا بوو، دەکردە سەری و جامانەکەی بە دەوری کڵاوەکە دەپێچا. سەعاتێکی بە زنجیر بەستراویش لە سەفەری حیجازەوە هێنابووی، لە گیرفانی بوو. کاتێک بە ناو قەیسەرییەکە دا تێدەپەڕی، بۆ سەرخستنەسەری، لەم بەر و لەو بەرەوە لێیان دەپرسی: ئاغا گیان کاتژمێر چەندە.. بێ زەحمەت کەی بانگ دەدا. وەختی چێشتانگاوە؟

هێندە پێیان دەگوتەوە، لە بەر خۆوە بۆڵەی دەهات. ڕووی بابتان ڕەش بێت، ئەم شارە قوڕە ئیشی بەس گاڵتەکردنە بە خۆی... نازانم بۆچی دەست لەم گاڵتەکردنە هەڵناگرن... دونیا وێران بێت، ئەم شارە لە زەوقی خۆی ناکەوێت.

ڕیشە تاڵ تاڵ ڕەش و سپییەکەی لێ دەهات... یەخە چڵکن و پیلاوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

گاڵتەجاڕانەی پێ دەدا.

دەمخوارەکانی، ئەوەندەی تر ڕووخساری کاروانێک کوتاڵی بۆ دەهات. پێش شەش حەوت مانگ جارێک، خانمە قەڵەوەکەی و دوو کچەکەی دەهاتنە ئەوەی بیفرۆشێت، بۆ خۆیان دەبرد، پاشان بۆی دووکان، چی جوان و گرانبەها بوایە، هەبوو بیانفرۆشێت. لەو وەختانەی خانمە قەڵەوەکەی دەهات، ڕەش هەڵدەگەڕا و دەسەڵاتی هیچی نەبوو، وا دیار بوو لەماڵەوە حاڵی باش نەبێت، بۆیە دراوسێکانی بە تانەدان لێی تەواو دەهرییان دەکرد: چییە ئاغا، دۆشەکەکەی ماڵەوە حەقی خەوتنەکەت لێ دەسێنێت... تۆ بەم کراسە چڵکنەوە بەیانی تا ئێوارە پەیدای دەکەیت و ئێوارە دەیکەیتە ناو تەنکییەکەی ماڵەوە... دیارە شەوان حاڵت شڕە بە دەستییەوە، بۆیە سواری ملت بوە.

وایان لێ دەکرد جنێو بدات، جنێوەکانی زۆر بە تام بوون. زمانی کەمێک فس بوو، کە جنێوێکی دەدا (ش) تێدا بێت، دەبوو بە (س) بۆ نموونە: لەباتیی بڵێت بێ شەرەفینە، دەیگوت بێ سەرەفینە. هێندە بە خۆشی دەیگوت، حەزت دەکرد یەک دوو جاری تر دووبارەی بکاتەوە. گیرفانەکانی دایمەن ئاوسا بوون. لە دووکانەکەی چایەکت دەخوارد، نیو کاتژمێر بە گیرفانەکانی دا دەگەڕا، تا قروشێکی دەردەهێنا بیداتە دەستی چایچییەکە. گشت جارێ کۆمەڵێک تیانووس کە حیساباتی لە سەر نووسرابوو، دەهێنایە دەرەوە، ئەم گیرفان دەگەڕا بۆ ئەو گیرفان. زۆڵەکانی ناو قەیسەرییەکەیش هاواریان دەکرد: دەی پێغەمبەر مارێک بدا بە دەستەوە. چییە هیچی تێدا نییە... ئەم هەموو گیرفانە قروشێکی تێدا نییە.

لای دەستە چەپی دووکانەکەی، کورسییەک و مێزێکی دانابوو... لە سەر مێزەکە تەختەیەک و کۆمەڵێک تەختەی بازنەیش بە شیشەکانەوە هەڵواسرابوون. بەم تەختە بازنەییانە، حیساباتەکانی خۆی دەکرد، قەرزوقۆڵەیشی لە ناو تیانووسە زەردباو و بۆن عارەقەکانی ناو باخ...

دەنووسی. بە حەیاتی نان و کەبابێکی بۆ شاگردەکانی نەدەکڕی، یان بە سەرە بۆ نان خواردن دەچوونەوە ماڵەوە، یان دەبوایە ڕازی بن بە نان و دۆکەی نیوەڕۆیان.
دەستی چەپی دووکانەکە، قوماشی ئاوریشم بوو. ناوەڕاستی دووکانەکەیش، قوماشی مەخمەڵی و کەتان بوو... بە دەستی ڕاستی دا، قوماشی ڕەنگراوی بیابان بوو... بە دەگمەن موشتەرییەکی پیاوی هەبوو، موشتەرییەکانی بەس ژنانی شار و دەوروبەری شار بوون.
دەبوایە شاگردەکان بەیانییان زوو، پێش دووکانەکانی تر دووکان بکەنەوە و ئێوارانیش، دوای دووکانەکانی تر دای بخەن. تا تاقە کەسێک لە قەیسەری بمایە، دووکانی دانەدەخست و چاوەڕێی موشتەرییەک بوو... دونیای لێ بوو بوە زەڕ.
گوناهیش بوو، زۆر بە خۆی دا دەچووەوە، کە کوڕی نییە. هەندێ کات زووخاوی دڵی خۆی هەڵدەڕشت، بە دەست ژنە قەڵەو و دوو کچە ناو چاو پانەکەیەوە. دەیگوت: دونیا بۆچی باشە، گەر دەنگی کوڕێک بانگت نەکات، باوکە. هەر چی ڕەنجم هەیە بە با دەچێت و دوو هەتیو سبەینێ دێن کچەکان دەبەن و ڕەنجەکەی منیش دەخۆن. ناو سکم ڕەش بوەتەوە بە دەست سەرشینەکەی ژنمەوە. بەیانی تا ئێوارە لە بەردەم ئاوێنە و خۆ ڕازاندنەوەیە، جوانیش بوایە قەیی نەدەکرد. نازانم بە گەنجی من کوێر بووم، یان باوکم فریوی دام، تووشی کردم بە تووشی سەر شینێکی وایەوە. پێیشم عەیبە لەم ئاخری تەمەنەوە تەلاقی بدەم و بچم یەکێکی نازدار بهێنم. تازە باری خۆم کردوە و با ڕای بکێشم. خۆ من بە نان و ماستێک قایل دەبم، هەر چی بڵێم و هەر چی بکەم، درەنگە بۆ من و لە دەستم چوو... خەڵکی ئەم شارەیش لێم ناگەڕێن، وا دەهەریم دەکەن، خەریکە بە دەستیانەوە شێت بم.
بانخانی خۆش نەدەویست. لێی دەترسا. باس بهاتایەتە سەر میرنشینەکە، سەری خۆی دەهێنایە بنگوێت و بە چرپەوە گلەییەکانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

دەردەبڕی، نەبادا کەسێک گوێی لێ بگرێت، باسی دەکرد کە:

ئامانی نییە. کە تێر بوو، چاوی سوور هەڵدەگەڕێت و چی بکەوێتە بەر دەست پارچە پارچەی دەکات. چەند جار داوای پارەی کردوە، بێ کەم و زیاد بە خێرایی توورەکەیەکم بۆ بردوە. بێ منەت ئیشارەتێکی بۆ کردووم، لەو خوارە توورەکە پارەکە فڕێ بدەم. ڕێزی ئەم ریشە سپییەی نەگرتووم و سەرانەی لێ سەندووم. خوا هەڵناگرێت، میری گەورە زۆر ڕێزی دەگرتم و سەریشی دەخستە سەرم، وەلێ قەت ڕۆژێ لە ڕۆژان، هەستم بە سووکایەتیکردن نەکردوە لە بەرامبەری، کەچی ئەمەیان ڕێزی کەس ناگرێت و دڵی بەوە خۆش دەبێت، سووکایەتی بە ریشسپییەکی وەک من بکات.

لای من، شارۆی کوتاڵفرۆش، یەکێک بوو لە پیاوە جوانەکانی شارەکە. لەوەتەی من دەیاناسم و لەوەتەی بۆمی باس دەکەن، دڵی کەسی نەئێشاندوە و سەرقاڵی کوتاڵفرۆشتنی خۆی بوە. لە دڵم گران دەبوو بەو جۆرە هەڵسوکەوتی لەگەڵ کراوە. کابرا گیرفانی خۆیەتی، چۆنی دەخوات و چۆنی هەڵدەگرێت، خەڵک هەقی بە سەرییەوە چییە و بۆ وازی لێ ناهێنن وەک خۆی بژی. یان میری گزگل تۆ چیت، تا سووکایەتی بە پیاوێکی ریشسپی بکەیت. بەو خرتەلانەیەی خۆیەوە، ڕێزی کەسانێکی دەگرت، بە شارۆی بازرگان ناوی بهێنن. ئەو ناوەی زۆر لە لا خۆش بوو. منیش شەیتانانە، بەردەوام بە شارۆی بازرگان بانگم دەکرد و بە ڕوویەکی خۆشەوە، جوابی دەدامەوە. حەیف بوو، نەدەبا گاڵتەی پێ بکەن... بەس چ بڵێم، ڕووی زەمانە ڕەش بێت. شتی وا دەبینیت بێز لە خۆت دەکەیتەوە. دێوانە بۆیە دێوانە بوە، لە ناو ئەمانە دا ژیاوە و ئەم شتانەی بینوە. زۆر لە سەری بڕۆم، منیش وام لێ دێت. ئێواران نەرم نەرم دەچووەوە ماڵ. کە بانگ دەدرا، چاکی کەواکەی هەڵدەکرد و بە هەنگاوی وردی خێرا، بەرەو خانەقاکە دەچوو. حەزی لێ بوو لە ڕیزی پێشەوەی نوێژکەران، نوێژ بکات. کاتێک نوێژ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

تـەواو دەبـوو، بە فرکان خۆی دەگەیانـدەوە دووکانەکەی. لەو هەموو قوماشـە نایابە، خراپترینیانـی دەکردە بەرگی خـۆی... خاکی و بێ ئارەزوو... قسەخۆش و هەڵچوو... ناخێکی پڕ لە ئازار و ڕووخسارێکی شـیرین... ڕەزیلییەکـەی بووبوە تانەیەک بە سـەرییەوە... خۆبادانی ژنـە قەڵـە و کچە دەموچاو پانەکانیشـی، باریان قورسـتر کردبوو... دەسماڵباشیی بۆ کەس نەدەکرد و زۆر بێوەی بوو. ئەمما خەڵکی شار سەریان خستە سەر کەسێک، دەیکەن بە کێو دا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

بیری کچە چاوڕەشەکە دەکەم

یەکێک لەو ئێوارانەی لای دیوانە گەڕامەوە، لای حەمامی سپییەوە کتوپڕ کچێکی باریکەلەی چاوڕەشم بینی. بە جۆرێک سەرنجی ڕاکێشام، تا ئێستایش وێنەکەی لە خەیاڵم دایە. باڵایەکی بەرز و قژێکی درێژ و دوو چاوی ڕەشی پێوە بوو. نیگایەکی هێمن و زەردەخەنەیەکی کاڵی بۆ کردم. بەو نیگا و زەردەخەنەیە چەقییە ناو دڵم. چەندین جار بەو ڕێگایە دا ڕۆیشتم و هاتمەوە، نەم بینییەوە. هەمیشە چاوەڕێی ئەوە بووم جارێکی تر ببینمەوە.

ژیان زۆر سەیرە، کەسانێک کتوپڕ لە شوێنێک دا دەیانبینی، تا کۆتایی تەمەنت بە شوێنیان دا دەگەڕێیت بیانبینیتەوە، کەچی نایاندۆزیتەوە. لەوانەیە خەون بێت، یان فریشتەیەک و چووبێتەوە بۆ ئاسمان. بە سەدان شەو بە خەیاڵی نیگا پڕ زەردەخەنەکەیەوە خەو بردوومیەتیەوە. من عاشق نیم، عاشقیش نەبووم، وەلێ دەزانم کەسێک بە یەک بینین هاتە ناو دڵم و ئیتر نەڕۆیشت... پێ بزانێت یا نەزانێت، کاری خۆی کردوە. خۆشەویستی وایە، کەسێک پێشووتر نەت دیوە، بە نیگایەک دێتە ناو ژیانت، تا کۆتایی تەمەنت ناچێتە دەرەوە! کەسی وایش هەیە، بە درێژایی تەمەنت لە تەنیشتەوەیە، نایەتە ناو دڵت. سیحرێک لە ڕازیبوونی دڵدا هەیە، هیچ ئەولیا و حەکیمێک بۆی نادۆزرێتەوە... دوای نیگاکەی لەگەڵ خۆی بردمی.

بیرم لەوە دەکردەوە، ئەم جارە بیبینم بچمە بەر دەمی و بە جەسارەتەوە پێی بڵێم:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

باوانم،

تۆ بە جۆرێـک هاتییە ناو دڵم، هەر چەند ڕات بکێشـمە دەرەوە، دڵیشـم هەڵدەکەنیـت و لەگەڵ خۆت دەیبەیـت. چارەیەکم بکە، حەز دەکەم لە ژێر سێبەری تۆ دا بژیم.

خەیاڵی زۆرم بۆی هەبوو... دەمەویسـت هۆدەکەی سەرەوە، جوان ڕێک بخەم و دایک و باوکم لەم گوڵە ئاگادار بکەمەوە و گوڵێکی تر بۆ حەوشـی ماڵەکەمان زیاد بکەم. دەبێت دایکم چەند دڵی خۆش بێت، هەواڵی ژنهێنانی من لە زمانی خۆمەوە ببیسـتێت. دایم دووعا دەکات نەمرێت، تا من لە ماڵی خۆم ببینێت و ماچی نەوەکەی بکات.

چش لەم قسـانە، لە خەیاڵ دا دەژیم، ژیان شـتێکی ترە و خەیاڵ شتێکی ترە. مرۆڤ لە خۆشەویستی دا دۆڕا، خەیاڵاویتر دەبێت. مرۆڤ بۆیـە خەیاڵـی پێ دراوە، تـا قەرەبووی دۆڕانەکانـی ژیانی بکاتەوە. خەیاڵی من پڕە لە کۆشش و گەڕان بە شوێن مرۆڤ و خۆشەویستیی مرۆڤ دا. دەمەوێت یەکێک بم لەو کەسانەی، بکەومە دوای دۆزینەوەی خۆشەویستی. خۆشەویسـتییەک، مرۆڤ لە خۆی دوور خستوەتەوە. مەرج نییە خۆشەویسـتی تەنها گەڕان بێت بە شوێن ژنێک دا. بێزارم لەو فەقێ و کەسـانەی، کاتێک باسـی شـاعیرەکان دەکەن، یەکە و ڕاسـت بیریان بۆ لای ژن دەچێت. شـیعر هەموو جار بۆ ژن نییە... خۆشەویستیش هەموو جار بۆ ژن نییە... لەوانەیە شاعیرەکان ژنێکیان کردبێتە بنەوانی خەیاڵیان و دونیایان لەو ژنە دا وێنا کردبێت. شاعیر نیم، گەڕیدەیش نیم، کەسێکی ئاساییم. وەلێ دەکرێت دونیا ببێت بە کەسێک و کەسێکیش ببێت بە دونیا. گۆرانییەکی کۆن هەیە دەڵێت:

"دونیا لە لایەک و تۆ لە لایەک"

لەو گۆرانییەوە بۆم دەرکەوت، یەک تاکە کەس بەسە بۆ تێگەییشتن لە دونیا و تێگەییشتن لە دونیایش، بەسە بۆ ناسینی تاکە کەسێک، بۆیە لە کتێبە ئاسـمانییەکان دا ڕقێکی زۆر لە شـاعیرەکانە، چونکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

خەونی گەردوونییان هەیە، دەتوانن دونیا پێچەوانە بکەنەوە و خۆیان دونیایەکی خەیاڵی درووست بکەن، جیاواز بێت لە دونیای ئیمانداران، بنەوانی خەیاڵەکەیشیان خۆشەویستییە.

خراپ داگیری کردبووم. تامەزرۆ بووم یەک جاری تر بیبینم. شەوان لەگەڵ نووسینەوەی گوتەکانی دێوانە، چۆڵیی دڵی خۆم بۆ دەنووسییەوە. وەک وێڵێک کووچە بە کووچە و کۆڵان بە کۆڵان دەگەڕام، تا یەک جار، بەس یەک جار بیبینم.

شانسی من وا بوو، کەسێک بە بێدەنگی بێتە ناو دڵم و، تا کۆتاییی تەمەنم نەی بینمەوە. زۆرم نەماوە لەم شارە، کلاسەکانی خوێندنم لە خانەقا بەرەو کۆتا دەچن و دەبێت باروبنەی خۆم بپێچمەوە و ڕوو بکەمە، پایتەختی میرنشینێکی دیکە، تا لای مەلایەکی زاناتر لە مەلا شەش پەنجە بخوێنم و ئیجازەکەم وەر بگرم. چەندێ سەیری سەروسەکوتی خۆم دەکەم، لە مەلا ناچم، نە شێوەم لە مەلا دەچێت، نە مێشکم و نە دڵم. جگە لە خانەقا، جێگای تر نییە تا تێی دا بخوێنم. قابیلە ئەم شارە بچووکە ئەسکەندەریەیە پڕ بێت لە زانا و فەلەکناس و حەکیم، تا بچیت لە لایان بخوێنیت. هەتە و نیتە خانەقایەکە بە مەلایەکی کلۆڵەوە، نیوەی تەمەنت تەواو دەبێت، فێری فەتحە و کەسرەی نەکردوویت. دەبیت بە مەلایش، کەوایەکی شین و مێزەرێکی سپی و دوو ئایەت و حەدیس و چوار حیکایەت لە بەر دەکەیت و بۆ خەڵکی دەجوویتەوە. زانستەکەی ئێمە تەشتێک حیکایەتی دووبارەیە.

مێشکم پێم دەڵێت، ڕوو بکەمە شارە دوورەکان، شارانێک زانستی تێدا بێت، ژیربێژیی تێدا بێت، حیکمەتی تێدا بێت، من کوڕی ناو خانەکانی حیکمەتم، نەک ناو خانەقاکانی حیکایەتی کۆنەکان. بە من چی، بابایەکی عەرەب سەری خەڵکی زۆر پەڕاندوە یان کەم، بە من چی نانەڕەقی خواردوە، یان پڵاو. من حیکمەتم دەوێت... دێوانە نەبوایە شێت دەبووم. لە دارای دونیا بەس دێوانە شک دەبەم

دەسکاریی مێشکە بچووک و جەنجاڵەکەم بکات.

لە بارەی دڵمەوە مەپرسە، وێرانە. تیرێکی بەر کەوت و خوێنی لێ دەڕوات. نە خاوەن تیر دیارە نە تیریش دەردێتەوە. سوپاس بۆ خەیاڵەکانم، حەنجەم پێیانە. خەیاڵەکانم نەبایە، ژیان دەیکوشتم. ناتوانم وەک خەڵکەکە بخۆم و پێبکەنم و گاڵتە بە بازرگانەکان و دێوانەکان بکەم و لە بەردەم میرە نا میرەکە دا، زەردەخەنەی درۆینە بکەم. ناتوانم وەک دێوانە، تەرکی دونیا بکەم... نایشتوانم هاودەمەکەی خۆم بدۆزمەوە... بە ڕاستی تاقانەم... تاقانەبوون بێ کەس بوون نییە، غەریببوونە لە ناو کەسەکان دا. بە ڕۆژ ڕاکەڕاکەمە، لە خانەقاوە بۆ دووکان، لە دووکانەوە بۆ ماڵی جوولەکەکە، لە ماڵی جوولەکەکەوە بۆ لای دێوانە. بە شەو یان دێوانەیی دەنووسمەوە، یان وەهمەکانی ناو حوجرە. دڵم بە ئاستێک لە سنگم دا تەنگ بوە، شوێنی خۆمی تێدا نەماوە. ئەرێ بۆچی کەسێک دێت وا لە دڵ دەکات، جگە لە خۆی شوێنی کەسی تر نابێتەوە؟ هەر بەرژدی شوێنی خۆم نابێتەوە و دەیەوێت خۆم دەربکات و پێم بڵێت:

من ئیتر هی تۆ نیم. ئەوەی هات و شوێنی خۆی گرت، نە دەڕوات و نە کەسیش دێتە شوێنی. چارەی دەرد، لای دەردەدارە. تۆ بڵێیت دێوانە وەک من ڕۆژێک لە ڕۆژان، تیرێک بەر گیانی کەوتبێت؟ بۆچی ئەم جارە ڕای نەکێشمە ناو باسێکەوە، بەشکوم ڕێگایەک پێ بزانێت... جا کردمان ڕێگایشی زانی. بە من چی خۆ تیرەکەی من بێ خاوەنە. ونبوەکە، جگە لەم دڵەی من لەم دونیایە دا، شوێنێکی نییە تا ڕووی تێ بکەم. کە ئازارەکەی ناخم هورژم بۆ دەهێنێت، سۆفییە گەورەکانم بیر دەکەوێتەوە، چۆن بۆ گەییشتن بە ڕووناکییەک، بوونەتە پەروانە و لە دەوری ڕووناکییەکە سووتاون. پەروانە دەزانێت ئاگر سووتێنەرە، بەڵام عەشقی ڕووناکییەکە ڕای دەکێشێت تا بسووتێت. سۆفییەکان فێری ئەم عەشقەت دەکەن، لە پەروانەکانەوە بۆیان ماوەتەوە. کەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بێت خۆم ببینم، قرچەم لێوە هەڵسێت و سووتانی خۆم ببینم.

سووتان! ئەمە سووتان نییە؟

لـە نـاو خۆم دا کێشـەم لەگەڵ خۆم دا هەبوو. پرسـیارم لە خۆم دەکرد و خۆیشم بە پێی عەقڵی خۆم وەڵامم دەدایەوە. کاتی وا هەبوو، هێندە دەنگم بەرز دەکردەوە، دەنگم دەگەییشتە خوارەوە. جارێکیان لە گفتوگۆ دا بووم لەگەڵ خۆم دا، دایکم هات بە سەر دا:

- ئەی ڕۆ، ئەوە لەگەڵ کێ قسـە دەکەیت؟ ناشـێت شـێتیش بوو بیت.

- نا دایە گیان نا، خەمت نەبێت، وانەکانمان قورسن، دەبێت لە بەر خۆمەوە بیانڵێمەوە و باسـیان بکەم، تا بیرم نەچن. لە بەر خۆمەوە قسە ناکەم، دەرسەکانم لە بەر دەکەم.

- دە باشە ڕۆڵە، ترسام گوتم نەکا جنۆکە دەستی لێ وەشاندبێت.

کـە دایکـم چـوە خـوارەوە، گوتم: جنۆکـەی چی، فریشـتـەیەک دەسـتی لـێ وەشـاندووم، گەر حاڵی ئـەم دڵەی من بزانیت، باسـی جنۆکە ناکەیت، باسـی تارماییەک دەکەیت، ئێوارەیەک بینم و هاتە ناو ژیانم و ڕۆیشـت. دەنگی غەریبەیەک لە دڵمەوە دێت. شارەکەمان چوار حەکیمی تێدایە. حەکیمی برین و حەکیمی ئێسـقان و حەکیمی پێست و حەکیمی گۆشت، کەچی یەک حەکیمی تێدا نییە، جێدەستی خۆشەویسـتی چاک بکاتەوە. لەوانەیە شـارەکەی ئێوەیش پڕ بێت لە حەکیم و هیچیشیان حەکیمی دڵ نەبن... بۆچی ئەم هەموو حەکیمە هەیە و کەسیان حەکیمی دەردی دڵ نیین. گەورەترین برینی مرۆڤ لە خۆشەویسـتییەوە دەست پێ دەکات. لە خۆم دەپرسم، چی بکەم تا برینەکەم چاک بێتەوە؟

چارە لای برین درووسـتکەرەکەیە. دڵ وەک شـوێنەکانی جەسـتە نییـە، نـە وەک چـاوە، نە وەک ئێسـقان، نـە وەک قاچ و دەسـت، کە شـکا، بەس شـکێنەرەکە چاکی دەکاتەوە، کە بریندار بوو، تەنها

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بریندرووستکەرەکە چاکی دەکاتەوە، نە بۆ تەبیب بگەڕێ و نە بۆ دەوا... دەوا لە زەردەخەنە و چاوان دایە. تیرێک بە نیگایەک بچەقێتە دڵ، بە زەردەخەنە دێتە دەرەوە. خەریکم، داد وناڵینەکانی خۆم دەنووسمەوە، بۆیە دەڵێم ئەمە عەشق نییە، عەشق داد و ناڵین نییە، عەشق هۆشیارییەکی باڵایە. ئێوارەیەک لە گۆشەی حەوزەکەی خانەقا دانیشتبووم. سۆفییەک بە کوڵەباڵێک و مشکییەک لە سەر، لە تەنیشتم دانیشت. قاچی خستە ناو حەوزەکەوە و بە بێدەنگی، سەرنجی ماسییەکانی دەدا. پاش کەمێک وردبوونەوە لە ماسییەکان، کەوتە قسە لەگەڵیان:

"ماسییە بچکۆلانە و جوانەکان... عەشقی ڕاستەقینە بێدەنگی کردوون؟ عەشقی ڕاستەقینە مرۆڤ بێدەنگ دەکات. لەوانەیە سەردەمێک، کە زەوی دروست کرابێت، یەکەم شتێک بە ئێوەی ماسی بەخشرابێت، قووڵی و بێدەنگییە، هەر دووکیان مانای عەشقێکی ڕاستەقینە دەگەیەنن، وەلێ سەرم لەوە سووڕ ماوە، بۆچی هێندە گێلن، دەبن بە تۆڕی ڕاوچییەکانەوە، خۆ عەشقی ڕاستەقینە، هۆشیارییەکی قووڵە"

منیش خۆمم لێ نزیک کردەوە و سڵاوێکم لێ کرد.

لە ژێر لێوەوە وەڵامێکی دامەوە:

– مامە سۆفی، عەشق لە دڵ دایە یان لە مێشک؟

– لە هیچ کامیان دا نییە. مێشک بە شوێن لۆژیک دا دەگەڕێت، دڵیش بە شوێن خۆشەویستی. عەشق لە ڕۆح دایە.

–کە وایە ڕۆح حەقی چییە بە هۆشیاریی باڵاوە؟

لایەکی بۆ کردمەوە و جوابی دایەوە: پرسیارەکانت قورسن، کێ فێری کردووی لەم جۆرە پرسیارانە بکەیت؟ هێشتا زووە بۆ تۆ پرسیاری لەم جۆرە بکەیت و زوویشە تێ بگەیت لە وەڵامەکانیان.

– مامە سۆفی پێم خۆشە جوابەکەی بزانم؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

- ڕۆح حەقی هەیە بە سەر هۆشیاریی باڵاوە، چونکە ڕۆح تەنها لە گەییشتن بە هۆشیاریی باڵا دەدۆزرێتەوە. تا نەگەییتە هۆشیارییەکی قـووڵ و گەردوون لەبەر چـاوت نەبێتە خاڵێکی بچکۆلە، ناتوانی ڕۆح بدۆزیتەوە.

- ئەهـا، تێگەییشـتم... کە وایە کە ڕۆحمان دۆزییەوە عەشـقیش دەدۆزینەوە؟

- بەڵێ. پەیبردن بە ڕۆح پەیبردنە بە عەشـق. تۆ تەماشـای ئەو خەڵکانە مەکە، بە شـەو ڕۆژێک باسـی عەشـق دەکەن، ئەوانە نە لە خۆیان تێگەییشـتوون، نە لە عەشـق. وەلێ وشەکەیان لە بەر کردوە و داد وناڵەی خۆیان لێ بوە بە عەشق. عەشق ئەوە نییە... عەشق شوێنێکە کەم کەس پێی دەگات.

پاش گوێگرتن لەو سۆفییە، دانم بەوە دا نا، من عاشق نیم. عاشق کەسـێکە خـۆی دۆزیوەتەوە و دەزانێـت ڕۆح چییە. منێک، کە بەس ڕۆحم بیستوە و نازانم چییە، عاشقی چی.

داد و ناڵـەی مـن پەیوەندیی بە عەشـقەوە نییـە. پەیوەندیی بە چاو ڕەشـێکی باریکەلەوەیە، چوەتە ناو دڵم و دەر نایەت و بۆیشـم نادۆزرێتـەوە، لە دە لاوە بیمارم، بۆ چارەکردنی بیمارییەکانم، ناچارم چیم بینوە بینووسـمەوە، نووسینەوە دەوایەکی باشە بۆ سارێژبوونی برین. ڕۆژێک هات خۆم بتوانم، بنووسـم و دەسـت لە نووسـینەوەی قسـەکانی دێوانە هەڵبگرم، حیکایەتی وا لە مێشـکم دایە، مەسـت و حەیرانتـان دەکات. ئەمەی دەیخوێننەوە، هیچ نییە، تنۆکێک ئاوە لە خەیاڵەکانم. باسـی شـارێکە دەیان چیرۆکی تاڵ و شیرینی تێدایە... بەشێکە لەو بەشەی، کە بە چاوی من بینراوە. هەڵبەتە هەموو بەشەکە نییە. بمەوێت شارەکە بە یەکجاری بنووسمەوە، دەبێت چی تیانووسی نـاو خانەقایـە بیدزم و پـڕی بکەم لە حیکایەتەکانی مێشـکی خۆم. لە هەمووی ناخۆشـتر، ناتوانم بە باشـی باسی برینەکەی ناخی خۆم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بکەم. زمانم زۆر لاوازە بۆ وەسفی برینەکانی خۆم. زمانم بگاتە ئاستی نووسینەوەی برینەکانم، دەستنووسەکان پڕ دەکەم لە برینی خۆم.
شەو درەنگی کردبوو. چاوم زۆر قورس بوو، دەرگای کوپی مەرەکەبەکەم بە باشی نەدەبینی. بە ئومێدی خەوبینین بە چاوڕەشەکەوە، بە لا دا کەوتم. کاتێک خەبەرم بووەوە، هەتاو لە تاقەکەوە خۆی کردبوو بە ژوور دا و تا لای سەرینەکەم هاتبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

مەلا شەش پەنجە

لە یەکەم سات دا بینم، خۆشم نەویست. تووڵێکی هەنارینی دەگرت بە دەستەوە، بە دڵی خۆی بێڕەحمانە دەیکێشا بە ڕان و سمت و پشتمان دا. یەک هەڵە بەس بوو، تا سێ چوار تولّی تەڕ بخۆیت. هێندە کافر بوو، کە وانەکان تەواو دەبوون، تووڵە هەنارینەکەی دەخستە ناو حەوزی ئاوەکە، تا وشک نەبێت و دایم تەڕ و ئازاراوی بێت.

هۆدە بچووکەکەی لە گۆشەی خانەقاکە دا، سۆپەیەکی دارین و کۆمەڵێک کتێبی گەورە و دۆشەکێکی تێدا بوو. بەیانییان نان و ماستێکی باشیان بۆ دەهێنا تێری دەخوارد. نیوەڕۆیان لەو چێشتەی سۆفییەکانی خانەقا لێیان دەنان، بەشیان جیا دەکردەوە و لە سەر سینییەک دەیانبردە هۆدەکەی خۆیەوە. لەوێ جلەکانی دەشووشت و دەیدا بە سەر تەنافی سەر حەوزەکە دا و وشکی دەکردنەوە. بیستوچوار کاتژمێر لەوێ بوو، مەگەر بۆ مەولودێک یان بۆ مارەبڕینێک بچووبایەتە دەرەوە.

بە ئەسڵ خەڵکی دەشتاییەکان بوو، کاتی خۆی لەگەڵ کاروانێک لە جوتیارانی خزمی هاتبوە شار و لای مەلای گەورە جێیان هێشتبوو، تا بخوێنێت و ببێت بە مەلا و بگەڕێتەوە بۆ گوندەکەی خۆیان. دوای وەرگرتنی ئیجازەی مەلایەتی، دڵی چووبوە لەم شارە و نەگەڕابوەوە، تا مەلای گەورە سەری خۆی هەڵنەگرت لە داخی ئابڕووچوونەکەی حەوشەی خانەقا، بەردەستیی مەلای گەورەی دەکرد. کە ئەو ڕۆیشت، مەلایەکی تر هاتە شوێنی، لە شانسی ئەم دا زوو مرد، مەرگی مەلاکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

خانەقا.

فرسەتی پێ دا، ئیتر خۆی بوو بە بکوژ و ببڕی خانەقا.

لە سەردەمی ڕووخاندنی میری گەورە و هاتنەوەی بانخان بۆ میرایەتی. سەرێکی لە بانخان دابوو، تکای لێ کردبوو، چ ئەمرێک دەکات بۆی جێبەجێ بکات. میریش ئیجازەی دابوو لە شوێنی خۆی بمێنێتەوە و سەرپەرشتیی خانەقاکە بکات و ڕۆژانی هەینییش هەر مەلایەک خوتبە دەدات، لە خوتبەکانی دا، کەمێک باسی شکۆی میر بکات، مەلایش بەمە ڕازی بوو و شوێنی خۆی گەرم کرد.

دوای ماوەیەک، لە بەشی ڕۆژهەڵاتی شار، بانخان خانەقایەکی تری کردەوە، لەم گەورەتر. چوو لە دەرەوە کۆمەڵێک مەلا و سوختەی بۆ هێنا و تەریقەتێکی تری قووت کردەوە وردە وردە بە هۆی خۆشیی خانەقاکە و گەرموگوڕیی میوانداریییانەوە، پڕ بوو لە خەڵک و خانەقا کۆنەکە چۆڵ دەبوو. بەم حاڵەیشەوە مەلا وازی نەهێنا و بە سەدەقە و سواڵ، نەی هێشت خانەقاکە دابخرێت. سۆفییە کۆنەکان و ئەهلی تەریقەتە کۆنەکە، زۆربەیان هەژار و جوتیار بوون،ساڵانە چی زەکاتێکیان دەکەوت، دەیانهێنا بۆ خانەقا و لەوێ سوختە خانەکانی پێ بەڕێوە دەبرا. بانخان نەی دەویست بە ئاشکرا دەرگای خانەقاکە دابخات، دەترسا ئەهلی تەریقەتە کۆنەکە لێی هەڵسن و ئاژاوەیەک بنێنەوە. ئەمما گرینگییەکی زۆری بە خانەقا تازەکە دەدا و بۆ ڕیاییش، ڕۆژانی هەینی سەرێکی لێ دەدا. لەو باج و خەراجەی دەستی دەکەوێت، پشکێکی بۆ دانابوون.

قسە و باسی زۆر لە سەر تەریقەتەکان دەکرا و هەر لایە و وەک میرەکان، خودای بۆ لای خۆی ڕادەکێشا. لەم کەینوبەین و بگرەوبەردەیە دا، مەلا وەک بەردێکی ڕەق وەستابوو، لە سەر ڕێتمی خۆی دەڕۆیشت. دەیزانی خانەقاکەی چۆڵ بوە و ئەهلی مەسڵەحەت ڕوویان لە تەریقەتە تازەکە کردوە، گوێی نەدەدایە و دەیگوت: هەموو گۆزەیەکی تازە ئاوی خۆشە. ڕۆژگارێک دێت، ڕاستی و درووستی دەردەکەوێت و دەگەڕێنەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

سەر ڕێگا ڕاستەکە. خانەقاکەی من یەکێکە لەو خانەقا کۆنانەی دەیان مەلای گەورەی درووست کردوە. خوا خۆی باش دەزانێت و پشتوپەنای ڕاستییەکانە. ئێمە خودامان هەیە، میرمان بۆ چییە.

کە دەمبینی بەم شێوەیە وەستاوەتەوە و بەرەنگاری دەکات، تۆزێک زۆر نا، خۆشم دەویست. دوای کەمێک بە خۆی و توولە دارینەکەوە دەهاتە ناو سوختەخانەکە، ئەو خۆشەویستییەی هەم بوو بۆی، دەبوە ڕق و پەشیمان دەبوومەوە. لە ناو خەڵک دا قسەی ڕەق و زلی دەکرد، لە بەردەم دەستە و تاقمی میریش دا، دەبوو بە لۆکەیەکی نەرم.

دەمەو عەسرانێک وانەمان دەخوێن و گەییشتبووینە سەر بەشی لۆژیکی ئەفلاتوونی، لێم پرسی مامۆستا:

- لۆژیک چ پەیوەندیی بە ئایینەوە هەیە؟

دەهری بوو... یەک شووڵی کێشا بە بناگوێم دا سووری کردەوە... ئەوەندە ئازاری هەبوو، چاوم پڕ لە فرمێسک بوو، بەوەیشەوە نەوەستا، دوو سێ قسەی تاڵی پێ دا کێشام.

- هەی کەچەڵی قول باریک، چۆن حەقی چییە، خوا ئایینی درووست کردەوە و عەقڵیشی درووست کردوە... هەر دووکی پێکەوە درووست کردوە و دەبێت سوود لە هەر دووکی ببینین... تۆی گەمژەی منداڵ، گوومان لە قودرەتی خودا دەکەیت!

دەمم سووتا، خۆزگە پرسیاری وام نەکردبایە، من چووزانم بەو جۆرە وەڵامم دەداتەوە و بەو شێوەیە لە لۆژیک تێگەییشتوە. چەندین جار لە سەر پرسیارکردن شەقم خواردوە بە دەستییەوە. لە تەڕ دەخوات و وشک دەنوێ... زانستەکەیشی بەشی دوو منداڵ ناکات، بە پرسیار هەڵدەچێت... دەتەوێت شتێک بزانیت، نابێت ڕووی تێ بکەیت، خۆی شتێکی وا نازانێت، تا بیخاتە سەر نەزانینی تۆ. بەدبەخت بووین بە دەستییەوە. تازە تا نیوە هێناومانە، ناچار دەبێت تەواوی بکەین... پەلەم بوو بۆ تەواوکردنی وەرزی دەرسەکان و، لەم خانەقایەوە ڕوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

بکەمە شوێنێکی دیکە.

نە ژنی دەهێنا و نە بیریشی لێ دەکردەوە. بە ساڵ سەری لە خزمان و کەسوکاری خۆی نەدەدا. بە تەواوی هۆگری خانەقاکە بووبوو، بەرد بە بەرد و کتێب بە کتێبی خانەقاکە شارەزا بوو.. لە منداڵییەوە تا ئێستا لێرە ژیاوە... خەڵکیش زیاد لە حەد ڕێزی دەگرن و کەس ئاگای لە سوختەکان نییە، چ دادێکیانە بە دەستییەوە. لە لایەک ململانێی مانەوەی خانەقاکەی دەکرد، لە لایەکیش خۆی دەکرد بە کۆشکەکەی میر دا و داوای لێ دەکرد، گەر ئەم خانەقایەت بە دڵ نییە، با دای بخەین و بچینە خانەقاکەی تر خزمەت بکەین. خزمەتکردنی خودا لە سەر تاشەبەردیش بێت دەکرێت. میرییش دڵنیای دەکردەوە مەبەستی داخستنی خانەقا کۆنەکە نییە... ڕاستی نەدەکرد، دەیەویست بە لۆکە سەری خانەقاکە ببڕێت، مەلایش شەیتان بوو، هانی دەدا دای بخات تا ببێتە هەللا و ئاژاوەیەک درووست بێت و خەڵک ڕوو بکاتەوە خانەقاکەی و باج و خەراجەکان بدرێنەوە پێی. پیاوانی کۆشک لە فیتەکەی تێگەییشتبوون و نەیان دەهێشت ڕیاییەکەی سەر بگرێت.

بیزانیبایە خانەقاکە زۆر چۆڵە، فرسەتی دەهێنا خوتبەی هەینیی خۆی بیدا. لە خوتبەکە دا باسی کەمدەرامەتیی خانەقا و بێ ئیمانیی خەڵکی دەکرد. لە گوتارەکانی دا هاواری دەکرد:

"خودا پەنامان بدات،

بێ ئیمانی بوە بە عادەت. شەش ڕۆژ لە سەر یەک، لەم دونیا خۆش و بەرینە دەخۆن و دەخەون، ناتوانن بۆ دوو خولەک ڕۆژانی هەینی بێنە خانەقا گوێ لە خوتبە بگرن. خوا ڕسقی ئەوانە ببڕێت، ڕوو لە مزگەوت ناکەن و نوێژ ناکەن. پێغەمبەرە نازدارەکەمان سەد جار گوتوویەتی، دواکەوتن لە نوێژ دواکەوتنە لە دەرگای بەهەشت."

مەبەستەکەی ئیمان نەبوو. مەبەستەکەی لای فەقێیەکان و سوختەکان ڕوون بوو، کە داوای وشکە دەکات بۆ خواردن و ڕقی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

لـە قەرەباڵغیـی خانەقاکەی تر، هانـی داوە بچێتە سـەر مینبەرەکە قسـە بـکات. نـەی دەوێرا بڵێـت: ڕوو لـەو لا مەکـەن و وەرنەوە بۆ ئێرە. لە باتیی گوتنی ڕاسـتییەکە، باسـی ئیمان و بێئیمانیی خەڵکە بەسـتەزمانەکەی دەکرد. بێئیمانیی خەڵک چ حەقی بە سـەر هاتن و نەهاتنـە بۆ مزگەوت... کێ بە گوێگرتن لە مەلایەک ئیماندار دەبێت و بە گوێ نەگرتن لێی بێ ئیمان دەبێت. ئیمان لە ناو ڕۆحەکانە، نەک لە مزگەوت و خانەقاکان. لە باتیی ئەم هەڵیتوپەڵیت گوتنە، ڕاستییەکەی بگوتایە خۆشـتر بوو. خەڵکە داماوەکەیش وا گوێیان لێ دەگرت وەک بڵێیت، هاکا دونیا بە سەرمان دا ڕووخا... هاکا بە بۆنەی گوێنەگرتن لـە مەلایەک بومەلەرزەیەک هەڵی کـرد و چی کافر هەیە لەگەڵ خۆی بباتە ژێر زەوی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

مەرگی باپیرەم بە حیکایەتی نەنە پوونە

نەنە پوونە، حیکایەتەکانی زۆر غەمگین و جوان بوون. ژیانی من پڕە لەو حیکایەتانەی لە زمانی نەنەوە کەوتوونەتە خوارەوە. بە منداڵی خەوم لێ نەدەکەوت، تا سەر نەخەمە سەر سنگی و بە بۆنی مێخەکەکان و حیکایەتەکان خەو دەیبردمەوە. کاتێک گەورە بووم، هۆگریم بۆی زیاتر دەبوو، وەلێ نەی دەتوانی باسێک بکات بە بێ ناوهێنانی باپیرم، ئەزموونێکی دوور و درێژی لەگەڵ پیاوان دا هەبوو، ئەزموونەکەی فێری کردبوو، پیاوەکان بەر لەوەی دەم بکەنەوە، بە چاویان دا بزانێت چییان دەوێت. لە بارەی پیاوەکانەوە، قسەی عەجایەبی هەبوو! باشی دەناسین، کردبوونی بە دوو بەشەوە، وەک خۆی باسی دەکرد:

پیاوەکان دوو جۆرن:

جۆرێکیان کۆشکیان هەیە، ئەسپی گرانبەهایان هەیە، موستیلەی ئاڵتوون دەکەنە دەستیان و شار بە شار و وڵات بە وڵات دەگەڕێن، هەموو شوێنێکی ژن دەناسن، ئەمما خۆیان ناناسن. لە ناو دونیایەکی گەورە و دڵێکی بچووک دا، نازانن چی لە خۆیان بکەن، ئەمانەیان، ورگیان لە عەقڵیان گەورەترە، هێندە لاوازن بە نازی کراسێکی سووری سەر تەنافێک، چۆک دا دەدەن. پڵنگێک لە ناخیان دایە، ئارەزووی خواردنی گۆشتی ژنە، هەموو شتێکی ئەم سەرزەمینە بە ڕووتی دەبینن. خەیاڵیان لای ڕاکردنە بە شوێن کەروێشکێکی خرپن دا، هەر وەک چۆن پڵنگێک لە بێشەڵانێک دا دادەنیشێت، تا نێچیرەکەی بێت و پەلاماری بدات، ئەمانیش لە ناو کووچە و کۆڵان و بازاڕەکان و کۆشکەکان دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دادەنیشـن، تا نێچیرێک وەچنگیان بکەوێت! خۆیان دەکەن بە کاڵا و ڕووبەڕووی ناشیرینترین شت دەبنەوە، وەلێ ڕووبەڕووی خۆیان نابنەوە. ئارەزوویـان چـی بوێت دەیدەنێ، جگە لە عەشـق، ئەمانە غەریبن بە عەشق.

جۆرێکی تریان:

تەنیـان، لـە هەر شـوێنێکی ئـەم دونیایە بن، تەنیـان. هەر چۆن گوڵدانێـک دەکەوێتە خوارەوە و پارچە پارچە دەبێت، یەک جار تەنها یـەک جـار، دڵیان کەوتوەتـە خـوارەوە و پارچە پارچـە دەبن. ئەم جۆرەیان، برینێک لە سـەر دڵیانـە، بە هیچ حەکیمێک تیمار ناکرێت. هەمیشـە گۆشەگیرن، ماڵێکی بچووک و دڵێکی شکاویان هەیە. کەس نەناسن، خۆیان دەناسن. هەرگیز لەم دونیایە دا ناگەڕێن، لە ناو خۆیان دا دەگەڕێن. وەک ئاگر وان، دوور بیت لێیان سـەرمات دەبێت و نزیک بیت لێیان دەسووتێیت. بۆ ژن ناگەڕێن، بۆ عەشق دەگەڕێن لە ناو ژن دا. چـۆن دەزانن ماڵەکەی خۆیان لە کوێیە، ئاوایش دەزانن ڕۆحی ژن لە کوێیە... ئەمانەیان یەک جار لە ژن دەتۆرێن و، ئیتر تا مردن ئاشت نابنەوە... عەشق لە دووری دا دەبینن... نزیکی بۆ ئەمانەیان، دەردە دەرد... منداڵییـەک لـە ناخیان دایە، وەیل بۆ ئەو ژنەی منداڵییەکەی ناخیان بە خەبەر دێنێت... دەبێت تا مردن ئاگای لێی بێت، نەتۆرێت.

لـەم دوو جـۆرە دا: بەشـێکیان غەریبـن بە ژنەکان و ئاشـنان بە خۆیان، بەشەکەی تریان ئاشنان بە ژنەکان و غەریبن بە خۆیان. بەشی یەکەمیـان، پڵنگێکی خەوتـوو لە ناخیان دایە و بەشـی دووهەمیان، منداڵێکـی خەوتوو. بەدبەختە ئەو ژنـەی، یەکێکیان بە خەبەر دێنێ. نایشـارمەوە کورم، هەر دووکیان موسـیبەتن بۆ ژن. ڕاسـتە باپیرت پیـاوێکی زەریف و بە کەیف بوو، وەلێ کە تووڕە بوایە، وەک پیاوەکان، پیـاو بوو. مەچەکیان زۆر قـورس و ڕەقە، کاتێک لاواز دەبن عەقڵ لە سەریان دا نامێنێت و مەچەکیان بە کار دەهێنن. ڕەحمەتی، کەم تووڕە

دەبوو... کەمیش دەستی بە کار دەهێنا، بەڵام دایم لێی دەترسام.

جوانترین کاتی، کاتی مەستبوونی بوو، لەو کاتانە دا خۆی بوو، خۆی. منالییەکەی ناخی لە مەستی دا بە خەبەر دەهات. بێزم لە بۆنی دەمی دەهاتەوە، وەلێ لەو کاتانە دا خۆشم دەویست، گەر لەبەر بۆنی دەمی نەبوایە، حەزم دەکرد بە مەستی باوەشی پێدا بکەم و بیلاوێنمەوە. هەستم پێ کردبوو لەو کاتانە دا چۆن ڕووخسارە پیاوانەکەی لا دەبات و وەک منداڵێک لەگەڵم دەجووڵێتەوە. خۆزگە، مەی حەرام نەبوایە و بۆنی ناخۆش نەبوایە. تا پیاوەکان بیخۆنەوە و حەقیقەتی خۆیان بۆ ژنەکان دەربخەن. ئێواران لەگەڵ خۆی توورەکەیەک کەلوپەلی دەهێنایەوە... گۆزەیەک شەراب... خەیار و تەماتە و پیاز و ماست... چیمان پێویست بوایە دەیهێنایەوە، لە ژیانم دا، نەم بینی بە دەستی بەتاڵ بێتەوە ماڵ. بەشەکەی من و بەشەکەی خۆی جیا دەکردەوە. دەیگوت:

پوونە خانم، خەمت نەبێت، بەشەکەی تۆم جیا کردەوەتەوە، با حەرام نەبێت. تۆ ڕێگای خۆت و من ڕێگای خۆم، بەڵام من هۆشم هەبێت، لەو دونیایش بە شوێن ڕێگاکەی من دا دێیت. مادام بەهەشت مەیخواردن و خۆشگووزەرانییە، با لێرەوە دەست پێ بکەین. بۆچی خۆمان هەڵبگرین بۆ ئەوێ. تفتەومفتەی زۆری دەگوت، گوێم نەدەدایە. تازە پیاوم بوو، نەدەکرا لەبەر خوەکەی خۆی وازی لێ بهێنم، من ناڵێم پیاوەکەم خراپ بوو، نایشڵێم لە پیاوەکانی تر باشتر بوو، زمانم لاڵ بێت بتوانم خراپەی بڵێم، چیم ویستوە نەی گوتوە نا، چیم کردبێت لاری نەبوە، یەکەم ڕۆژی هاوسەرگیریمان، سێ شتی پێ گوتم:

بە بێ پرس هیچ مەکە

درۆ مەکە

خۆت بە.

یەکەم ڕۆژ و ئاخر ڕۆژی وەک یەک بوون. بۆ کوێم بویستایە پرسە

گورگانەیەکم بکردایە، نەی دەگوت، نا. چیم بکردایە بۆم بگێڕایەتەوە، خراپیش بوایە، مادام ڕاست بوو، نیگەران نەدەبوو. خۆیشم بووم، بە گیانی کوڕە نازدارەکەم خۆم بووم. دوو قسەی یەکەم جێبەجێ بکە خۆتی، هونەری تێدا نییە، کوڕە شیرینەکەم. خۆتبوون بە دوو مەرجەکەی پێشوو دەکرێت.

نەی دەویست وەک ژنەکانی تر بم، هەوڵی زۆری دا، دوور بکەومەوە لەم تاعەت و خۆپارێزییە. بە قسە نا، بە هەڵسوکەوت. لەو پیاوانە بوو، شتی پێ نەدەگوتی، فێری دەکردیت. کارەکانی خۆیشی زۆر بە ڕژدی و بە وردی جێبەجێ دەکرد. لەو چەند ساڵە دوور و درێژە پێکەوە بووین، بۆ جارێکیش چییە، نەم دی کارێک بکات، لە کارەکەی ناڕازی بم. زۆر بە سەلیقە و بە وردی دەجووڵایەوە.

بە ڕۆژ نەی دەخواردەوە، تا ئەستێرە لە ئاسمان دەرنەکەوتایە، پێکە شەرابەکەی تێ نەدەکرد. خۆی گوتەنی: تا بە تەواوی دونیا تاریک نەبێت، ڕووناکی خۆشەویست نییە. دڵ لە تاریک دا باشتر لێ دەدات و ئارەزووی زیاترە... شەراب دەرمانی دڵ و ڕۆحە... مەی خواردنی پێغەمبەرانە. پوونەی ئازیز، یەک پێغەمبەرم پێ بڵێ، مەی نەخواردبێتەوە... شەراب ڕۆحی سرووشتە، بۆیە پیاوە گەورەکان خواردوویانەتەوە... من ڕێگای پێغەمبەرانم گرتوە، بۆیە ڕووم کردوەتە مەیخانە.

لە بیرم ناچێت، قەتم لە بیر ناچێت. زۆر هەوڵم داوە بۆ ساتێک ڕووخساری، پێکەنینەکانی، گاڵتەکانی لە بەر چاوم نەمێنن، ناتوانم. قورسە چەندین ساڵ هاودەمی کەسێک بیت، کتوپڕ مەرگ بێت لێت بسەنێتەوە. بێڕەحمیی مەرگ بێ ئەندازەیە، نازداری وات لێ دەسەنێتەوە، تا ڕۆژی مەرگی خۆت، برینەکەی لە سەر دڵتە.

خۆزگە پێش ئەو دەمردم، نەبینم بە تەنیا جێ ماوم، بەڵام چی بکەم، ئەوەی لای بەشەر خەیاڵە، لای خودا بەتاڵە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

داخی ئاخر ئێوارەی، وا لە بانی دڵم... بەهارێکی زۆر خۆش و تەڕ بوو... دوای وەشتێک، شار پاک پاک بوو بوەوە... ناوماڵەکەم پوخت کردبوو... باوکت لە هۆدەکەی تۆ بوو لە سەرەوە، تازە لای بزنەکان گەڕابوەوە... وەک گوتم، باپیرت شەش بزنە گەڕی بۆ کڕیبوو، بەیانییان لەگەڵ بزنەکان وێڵی دەکرد بەو دەشتە دا، ئێواران لەگەڵ بزنەکان دەهاتەوە.

تاریک دانەهاتبوو، لەو شوێنە حازرییەی تۆ دانیشتوویت، لەوێوە سەیری کۆڵانم دەکرد، لارەلار سەروسەکوتی دەرکەوت... تووشەبەرێک کەلوپەل لە بن هەنگڵی بوو... خۆی کردەوە بە ژوور دا. وەک ڕۆژانی ڕابردوو، لە بەردەم دەرگاوە بانگی کردم، پوونە خانم، نافەرمووی شتەکانم لێ وەر بگریت؟

هەڵسام شتەکانم لێ وەرگرت، کیلۆیەک گۆشتی نەرمەی سووری ناسکی هێنابوو... کوپێک شەراب و، بڕێک شتی تریش. پشتێنەکەی کردەوە و قاچی خستە ناو حەوزەکەوە. بە دەم دەموچاو شووشتنەوە، گوتی:

-پوونە خانم: مقەڵییەکە حازر بکە، با گۆشتێکی باشی بۆ ببرژێنین و تەماتەی خۆمانەیشم هێناوە، نۆبەرەیانە، هی ئەو لای گەرمیانەن، زوو پێ دەگەن، با بیکەینە چرە دووکەڵ و منیش لە پاڵت دا، دادەنیشم، وردە وردە دەرمانەکەی خۆم دەخۆمەوە و تۆیش ببرژێنە و نانەچەریە بکە.

من خەریکی نانە چەربە بووم و ئەویش هێواش هێواش، بە دەم خواردنی گۆشتەوە، قوزەڵقورتەکەی دەخوارد... باوکیشت لە سەرەوە دانیشتبوو، نەهاتە خوارد، یەک دوو جاریش بانگم کرد، گوتی برسیم نییە.

تا درەنگانێکی شەو، من برژاندم و ئەو خواردی... قسەیەک لە من و قسەیەک لەو... باسی گەنجیی خۆمان کرد... باسی یەکتر بینین.

باسی چەند ساڵ غەریبی و چەند ساڵ ڕەنجکێشان. کە مەست بوو، تێر گریا. دەستەکانی بەرز کردەوە و بە دڵێکی پڕ لە گریانەوە، گوتی:
– پوونە گیان. ژیانم تۆ بوویت. تۆ نەبوویتایە، وەک بزمارێکی لاری ناو پێڵاوێک دەریان دەهێنام و فرێیان دەدام. وەک ناوکەفێکی بۆگەن، دەیانخستمە ناو سەبەتەیەک خۆڵەوە. عەینی پێڵاوێکی کۆن، لە شوێنێک دا کەڵکم نەدەما و جێیان دەهێشتم. تۆ سایە و سێبەرم بوویت. ڕۆژان، کە ئیشم دەکرد، بە خۆشیی تۆوە ماندووبوونم بیر دەچووەوە. چەند ساڵە لەگەڵتم، بۆ تاقە جارێکیش دەموچاوت نەدا بە یەک دا. گەر تۆم نەبوایە، خۆیشم نەدەبووم. تۆ کەشتییەکەی منی، بەردەوام سەوڵت لێ دەدا و دەتبردم بۆ کەنارێکی خۆش. چەکووشێک بوویت، کاتێک لار دەبوومەوە لێت دەدام و ڕاستت دەکردەوە. تۆ زۆر شتی بۆ من.

وەی ئاگر لە دڵم بەر بوو، گوێم لەم قسە شیرینانە گرت. نازانم بۆچی ئاخر شەو هێندە بە هەستەوە قسەی کرد. دەیزانی دەمرێت و ویستی برینێک جێ بهێڵێت، یان ویستی سەرەتایەکی تازە دەست پێ بکەین. عاشقی یەک بووین، عەشقێک نە من بەوم گوت، نە ئەو بە منی گوت. عەشقێکی بێ دەنگ، لە سینەی هەر دووکمان دا دەکولا. کە مەست دەبوو، خەوی لێ دەکەوت، سەری دەستەکانیم دەکرد، بە چەکووش کوترابوون، دڵم ژانی دەکرد. ئێوارەیەک درەنگ بکەوتایە، ئۆقرەم نەدەما. هاتوچوونم بوو، تا لەو سەری کۆڵان دەردەکەوتەوە. وا هۆگری یەک بووبووین، نە بە یەکەوە دەمان کرا، نە بە بێ یەک. چ زاخاوێک لە ناخی دا بوو، پێش مردنەکەی هەڵی ڕشت. باسی دەربەدەری و بێبەختیی خۆی کرد، چۆن بەیانی تا ئێوارە، سەری نەوی دەکات بۆ پێڵاوی خەڵکی، چۆن بۆنی ناخۆشی قاچەکان دەچێت بە سەری دا و گوێی ناداتێ. بیهێنە پێش چاوت، نانی کەسانێک لە ناو پێڵاوەکان دایە و نانی کەسانێکیش لە ناو سینییەکی زێڕین دا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دەمێ نا دەمێک، بە دەنگە گڕەکەی گۆرانییەکی کۆنی نەکیسا و بارەبادی دەگوت. نازانم چۆن گۆرانییەکانی بیر مابوو، دوو گۆرانیبێژی کۆنی ناو مەعبەدە کۆنەکانی زەردەشتییەکان بوون، لەگەڵ خۆی گۆرانییەکانی هەڵگرتبوو، شارە و شار گەڕاندبوونی و دەیگوتنەوە.

ئاخ، لەیلەکەم. یەکێک بوو لەو گۆرانییانەی، بەردەوام لەگەڵ مەستبوون دا دەیگوتوە. خۆ من باش دەمزانی لەگەڵ منیەتی، بەڵام خۆم تێ نەدەگەیاند. دڵنیا بووبووم لەو دڵە زامدارەی دا، جگە لە من کەسی تر نییە. دڵی زامدار تەنها ڕێی یەک کەسی تێدا دەبێتەوە. کوڕم، با بەعزێک شتت پێ بڵێم، مەڵێ ئەم نەنکە نەخوێندەوارەم، بۆ وا قسان دەکات. دونیام بینیوە دونیا.

هەژارەکان، ناخیان پاکە. خەڵک کاتێک پیس دەبێت، هەڵپەی دونیا بکات. ئەلیاسەکەی من، هەڵپەی دونیای نەدەکرد. بابیی ژەمێکی دەست بکەوتایە، بە ئاسوودەیی پاڵی دەدایەوە. نەبوە و ڕووی نەداوە، لە بەشی خۆمان زیاترمان هەبێت، چاویشمان لە ماڵی کەس نەبوە و ماڵەکەی باپیرت هیچی تێدا نەبوو، جگە لە خۆشەویستی. سفرەکەی باپیرت پڕ بوو لە قسەی خۆش، لە گۆرانیگوتن، لە کوفری گەورە، لە پێکەنین. ناشوکور نیم بە بەشی خۆم، گلەییشم زۆرە. بە قسەی نەدەکردم و دوور نەدەکەتەوە لەو قوزەڵقورتە، چونکە غەریبیش بووین، سەرم نەدەخستە سەری، دەمگوت:

- لە دارای دونیا بەس مەی شک دەبات، دەبا بیخوات. خۆ نە زەرەری بۆ من هەیە، نە کەسیش ئازار دەدات. لەو کاتەی گۆرانیی دەگوت، دوو شیش گۆشتم برژاندبوو، نانە چەربەیەکی باشیشم کردبوو، هەڵسام لەگەڵ تۆزێک تەڕەپیاز و تەماتەی برژاو دا، بردمە سەرەوە بۆ باوکت، خەیلێ لای باوکت مامەوە، تا نانەکەی بخوات. کتوپڕ دەنگی گۆرانییەکە نەما... خورپەیەک بە دڵم دا هات. پاش کەمێک هاتمە خوارەوە، بینیم کووپە شەرابەکە ڕژاوە و باپیرت لە سەر لا

کەوتـوە. گوتـم لەوانەیە خـەوی لێ کەوتبێت. دوو جـار بانگیم کرد، جووڵـەی نەکرد. چوومە سـەری، چی ببینم، تـەواو بوو بوو. بە دەم گۆرانیگوتنەوە، گیانی دەرچووبوو. هەر چەندە ڕام وەشـاند، سـوودی نەبوو، تازە ڕۆیشت.

بانگی باوکتم کرد، هاتە خوارەوە. بە هەر دووکمانەوە کەمێک ڕامان کێشایە سەر دۆشەکەکە. پەلەپەل، قوزەڵقورتەکەم لا برد و سفرەکەم ماشـییەوە، دڵیشـم پڕ لە گریـان، ئاگرێک لە ناخـم دا هەڵی کردبوو خەریک بوو بسـووتێم، نەیشـم دەتوانی پڕ بە دەمم بقیژێنم و بگریم، تـا دەورووبەریم کـۆ کردەوە... خەمی دراوسـێکانم بوو، بێن ببینن لە سـەر مەیخواردنـەوە مردوە، نەفرەتی لێ بکـەن. لەگەڵ کۆکردنەوەی کەلوپەلـەکان دامـە پرمەی گریان... بە گریـان و ناڵەی من و باوکت، دراوسێکان هاتن... مردبوو، تازە نەدەگەڕایەوە.

دوای ماوەیـەک دارەمەیتێکیـان هێنا و لە حەوشـەی ماڵ بردییانە دەرەوە. چـاوم لـێ بوو، کە لە حەوشـەکە بردییانە دەرەوە، هێشـتا دەنگـی گۆرانییەکەی، ئاخ لەیلێ، لە گوێم دا دەزرینگایەوە... بێکەس کەوتم. ڕاسـتە باوکتم هەبوو، پاشـان دایکت و ئینجا تۆ، وەلێ مردنی ئازیزێک کە چەندین ساڵە لە تەنیشتەوە بوە، سەختترین بێ کەسییە... کەس وەک باپیرت بۆ من کەس نەبوو. باوکە داماوەکەت، وەک بەچکە پیشـلەیەک دەگەوزا. بێ پشـتوپەنا مایەوە. لەم شـارە دا هەمان بوو نەمان بوو، بەس ئەلیاسـمان هەبوو، ئەویش جێی هێشتین. لە لایەک خەمی مەرگی ئەلیسا و، لە لایەک خەمی حەمەم بوو، نەیشم دەویست وا پیشانی بدەم ڕووخاوم و باوکت بە تەواوی نائومێد بێت. بەساقەی بم، کەس وەک باوکت لەم شارە دا، بێ کەس نەژیا. کەس وەک من دڵی نەشکا. ئەم ماڵە نەبوایە سەرگەردان و بەدبەخت دەبووین و چاوشۆڕی دەستی نامەرد دەبووین. توخوا لێگەڕێ کوڕم، زووخاوی زۆرم لە دڵە با هەڵیان نەڕێژم و تۆیش دڵتەنگ بکەم... تازە ئەلیاسەکەی من ڕۆیشت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

چاوەڕێم بمرم و بچم بۆ لای. چۆن دڵنیام خودا گەورەی سەر زەوییە، ئاوایش دڵنیام چاوەڕێم دەکات. پێنج فەرزە دووعای بۆ دەکەم خودا لە گوناهەکانی خۆش بێت. گوناهیشی نەبوو جگە لە مەیخواردنەوە. مەی نەخواردایەتەوە، بە پێڵاوەکانی خۆیەوە تا سەری سەرەوەی بەهەشت دەچوو. خودا بەڕەحمە دەیبەخشێت.

مەرگ ئەوی لە من سەند و بردییەوە بۆ قاپی یەزدان و منی بە تەنیا جێ هێشت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

■ ڕۆژی پێنجەم

نەچووم بۆ خانەقا، بەیانییەکەی سەرێکم لە دووکان دا و لەوێیشەوە، ڕۆیشتمە ماڵی سۆنەی جوولەکە. دوای سڵاوکردن چوومە نهۆمی سەرەوە. دەلال دانیشتبوو کتێبێکی بە دەستەوە بوو، دەیخوێندەوە. کە چاوی پێم کەوت، ڕووی گەشایەوە و بە خێرهاتنێکی گەرمی کردم، دیار بوو دەستنووسەکەی پێش من خوێندبووەوە. بە پەنجە درێژ و ناسکەکانی کردییەوە و گوتی:

– بخوێنەوە؟ ئەمە کێیە ئەم قسانەی کردوە؟

دێوانەیەکە... دێوانە نییە، دێوانەیان کردوە. ژیری وام لەم شارە نەدیوە. قەدری پیاوی لەم شێوەیە، لای ئەهلی کتێبە. شارەکەی ئێمە شاری کتێب نییە، دوژمنی کتێبە، بۆیە حاڵمان جوانە، کەس بیر ناکاتەوە، هەمووی خۆی تێر دەکات، دێوانە لە باتیی شار بیر دەکاتەوە.

– دەتوانی بیهێنیت بۆ لام، بیبینم؟

بڕوا ناکەم. ئێستا لە دەرەوەی شار، بە تەنیا لە ناو کووخێک دەژی، تاقەکەسێک سەری لێ بدات، منم. من نانی بۆ دەبەم و قسەم بۆ دەکات. لەوانەیشە نانیشی بۆ نەبەم قسەم بۆ بکات. باکی بە هیچ نییە.

– تۆ پێی بڵێ، بزانە دێت؟ من ناوێرم خۆم دەربخەم، خۆم و ئەم ماڵەیش دەخەمە مەترسییەوە، بەڵام تۆ دەتوانیت بەو بڵێیت، بێت لێرە نانێک بخوات، زۆرم پێ خۆشە بیبینم. دوو بەشی قسەکانیم خوێندوەتەوە حەیرانی بووم. چ پیاوێکە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

تۆ دەستنووسەکەت نقڵ کردە سەر تیانووسەکانی خۆم؟

- باشە پێی دەڵێم. سوور دەزانم نایەت.

- بەڵێ.

- دەستت خۆش بێت، عەزیەتم دایت، دەتوانم بیبینم؟

- فەرموو.

- وای، چ خەتێکی خۆشـت هەیە... وشـەکانی شـیرینتر و جوانتر کردوە.

- تۆ واز لە خەت بهێنە بیخوێنەوە، چ بەڵایەکە ئەم دێوانەیە.

دەسـتم کرد بە خوێندنەوەی قسـەکانی، قسـەکانی بەم شـێوەیە نووسرابوونەوە:

"مرۆڤ بێ خۆشەویستی ناژی، مرۆڤ بێ ڕقیش ناژی. خۆشەویستی مرۆڤەکان پێکەوە دەبەستێتەوە و ڕقیش درز دەخاتە نێوانیان. لە ناو هەموو خۆشەویستییەک دا، ڕقێک خەوتەوە و لە ناو هەموو ڕقێکیشی دا، خۆشەویسـتییەک خەوتوە. ژیرەکان ناهێڵن خۆیان بدەنە دەسـت هەر دووکیان. گێلەکانیش دەمێ نا دەمێک، بە دەست یەکێکیانەوەن. خۆشەویستی تەنها لە کاتی شەڕەکان دا نامرێت. مەرگی ڕاستەقینەی خۆشەویسـتی، کاتێک دەسـت پێ دەکات، مرۆڤ بەرەو ئارەزوو پێچ بکاتـەوە و ڕۆحـی فەرامۆش بکات. ترپەی یەکـەم دیدار، ڕاچڵەکینی ڕۆحە. سـۆفی و پیاوە گەورەکان چلە دەکێشـن، تا ڕۆحیان لە خەو هەڵسێت. وەلێ یەک نیگا، بەس یەک نیگا بەسە، تا ڕۆح ڕا بچڵەکێت.

-خەڵکی شار.

- من لە ئێوەم. هەمیشە بۆ ئێوە بووم. تەمەنی خۆم بەرد بە بەرد خستە سەر یەک، تا دیوارێک بۆ ئێوە دروست بکەم، بەڵام ئێوە نەک بۆ من نین، بۆ خۆیشـتان نین. بەزەییم پێتان دا دێتەوە، دەتانبینم بە شـوێن ئارەزووەکانتان دا ڕا دەکەن. کەسـێک دونیادیتە بێت، ئێوە بەرەو هەر شـوێنێک چوون، پێچەوانەی ئێوە دەچێت. خەریکی چین،

گۆڕستانەکان نابینن، لە قەراخ شارەکە دەیان کەسی تێدا ڕاکشاوە. پێش چوونتان بۆ شاری مردوان، با کەمێک یەکترتان خۆش بووێت. دەتوانن بە بەرد، بە مندالان، من لەم شارە وەدەرنێن، ئەمما دڵی ئەم شارە لە سینەی من دایە... من لە دڵی ئەم شارە دام... وەک خۆتان دەڵێن: قسە یان لە مندال، یان لە شێت... بە خوداکەی بانی سەر، نە مندالم نە شێتم... گوناهی گەورەی من ئەوەیە، لە ئێوەم. لە ئێوە نەبوومایە، لەبریی خەوتنم لە کووچە و کۆڵانەکان، چرایەک بووم بۆ تاریکیی ماڵەکانتان. حەیف، کە هیچ پێ نازانن. حەیف بۆ من برواپێتان کرد. چی نەما نەی کەم، تا خوانەکانتان بە خۆشەویستی برازێنمەوە، کەچی ناختان ڕقی لێ دەباری.

چیم پێ دەڵێن، پێم بڵێن... خۆم دەزانم، ئەرکی من چییە و بۆ هاتوومەتە دونیاوە. ببینن، لەم زەمینە فراوانە دا، بارتەقای فراوانیی زەوی، خۆشەویستی ڕژاوە، کێ دەتوانێت، با بەشی خۆی کۆ بکاتەوە. ئیشی من، کۆکردنەوەی خۆشەویستییە بۆ دڵە وێرانەکان... کام دڵ لە بەرد ڕەقترە، بە چنگێک خۆشەویستی دەتوێتەوە. ڕەقییەک نییە لەم سەر زەمینە، بەرگەی نەرمیی خۆشەویستی بگرێت، تەنانەت پیاوکوژەکانیش، گڵپەیەک ئاگری خۆشەویستی لە ناخیان دایە، لەو ساتانەی پیاوێک دەکوژن، گڵپەکەی ناخیان نەفرەتیان لێ دەکات. پیاوێکی دڕندەم پێ بڵێن، لە باوەشی ژنێکی نیان دا، نەڕژابێت؟ خۆشەویستی وایە، تەنانەت لە ناو دڵی دڕندەکانیش دا بوونی هەیە. خۆزگە، ئەم دونیایە، بە دەست کەسانێک بوایە، خۆشەویستییەکەی ناخیان، گڵپەی زیاتر دەبوو، لە گڵپەی ڕقەکەی ناخیان."

دەلال: تۆ ڕاست دەکەیت، ئەم پیاوە لە کەس ناچێت. یەکەم جار بینیم ئازاریان دا بوو، پڕ بە گەرووی هاواری دەکرد: مرۆڤ، ئەی دڕندە خۆنوێنەکەی سەر زەوی، کەمێک خۆشەویستی کۆ بکەرەوە.

لە شوێنێکەوە قسەی دەکرد، پێشووتر پەییم بەو شوێنە نەبردبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

قسه له سەر دەرەوەی مرۆڤ ناکات، قسه له سەر ناوەوەی مرۆڤ دەکات. هاوارەکانی یەکەم جاریم بیر ناچێت. ئاخ، له دەست مرۆڤ. خەڵکێکی بێ ڕەحم، تەماشایان دەکرد و پێدەکەنین! سیحری قسەکانی سڕی کردبووم! بەزەییم بەو خەڵکە دەهاتەوە، پێکەنینیان پێی دەهات. پێکەنینەکەیان به عەقڵە بچووکەکەی خۆیان بوو، نەک به هاوارەکانی دێوانه، چوون قسەکانی هی پێکەنین نەبوون. تۆ سەیر بکە، خەڵکی ئەم شارە، چۆن ژیرێک دێوانه دەکەن و پێکەنینیان به نەزانیی خۆیان دێت. حەقی خۆم نییە، وێڵی دوای ئەم پیاوە بووم؟ تۆ پێم بڵێ حەقی خۆم نییە؟

- دۆست، نەک حەقی خۆتە، بریا سەردەمی دەسەڵاتی میری گەورە، بمنایسیبایه.ماڵێکم بۆ چاک دەکرد، تا کەمێک ژیری به سەر نەزانی خەڵک دا بڕژێنێت. بێ چارە خۆم، وەک باڵندەیەکی باڵکراوم لێ هاتوە. له قەفەزێک دام بەس دەنگم لێوە دێت. مەحکوم کراوم له بینینی ژیان. براکەم نەی کوشتم، ژیانی لێ سەندمەوە! دەبێ تا مردن له پەنجەرەوە سەیری ژیان بکەم. باش بوو تۆم ناسی، باش بوو له ڕێی تۆوە، دێوانەم ناسی. چیت لایە بۆم بێنە، بێ بەشم مەکە له هۆشی ئەو پیاوە. دەمەوێت لەگەڵ قسەکانی دا بژیم. دەمەوێت ورد ببمەوە له مرۆڤ. بۆ ژیانێکی نەعلەتیی وەک ئێستا، پێویستمان به چرایەکە، تاریکاییەکمان بۆ ڕووناک بکاتەوە، چرایەکمان دەوێت لەبریی شەوە تاریکەکان، ناخی مرۆڤ ڕووناک بکاتەوە. خۆشبەخت خۆت دۆست، چرای خۆتت دۆزییەوەتەوە.

-وەرە پێشەوە، سەیر بکە لێرە دا چی دەڵێت:

"گێلەکان عەقڵیان نییە، تا به کاری بهێنن، بۆیە مشتەکۆڵەیان به کار دەهێنن! کەسێک مشتەکۆڵەی به کار هێنا، عەقڵی نییە، بۆیە پەنای بۆ بەر هێزی بردوە. هێی، لەگەڵ ئێوەمە، بچەمێنەوە.. بەردەکانتان هەڵبگرن و بیکێشن به جەستە لاوازەکەم دا، تا به باشی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

بێعەقڵیی خۆتان دەربخەن. لەگەڵ ئێوەمە گێلەکان، هەر کاتێک دەم بکەنەوە و قسەیەک بکەن، وەک ئەوەیە بەردێک بهاون. دەمی ئێوە قسەی لێوە نایەت، بەردی لێوە دێت. دەمتان مەکەنەوە، با زەوی بە قسە ناخۆشەکانتان پیس نەبێت. بۆ ئەوە باشن دەمتان دابخەن و بچەمێنەوە بۆ زەوی بەرد هەڵبگرن. ئازاری بەردەکان کەمترە، لە ئازاری دەمە پیسەکەتان. من بە وشەگەلێک وەڵامتان دەدەمەوە، برینتان بۆ درووست بکات، برینێک هۆشتان بەخەبەر بهێنێتەوە. قسەکانی من چەشنی زەنگی کڵێسان، بە ئاگاتان دێنێتەوە. وەرن بەراوردی بکەن، بزانن قسەکانی من قورسن، یان ژیانی خۆتان. دەبینن، دەبینن، دەستەکانم، سەر شانەکانم، سەرم، پڕە لە برینی جێ بەردەکانی ئێوە. لە ناخم بگەڕێن، ناخم وەک درک دەچێت بە گیانم دا، بە دەست گێلیتانەوە. چیتان پێ دەکرێت بیکەن، منیش سەبەتەکەی خۆم هەڵدەگرم و خۆشەویستی دەچنمەوە و دەرگا بە دەرگا دەگەڕێم، بەشتان دەدەم. دەی کامان باشین، منی شێت، یان ئێوەی ژیر. بۆ قسە ناکەن و دەمتان پان کردوەتەوە پێدەکەنن؟"

-بوەستە دۆست، وای زۆر خۆش دەیخوێنیتەوە. جەرگم قووڵپ دەدا. گشت گیانم، داوای بینینی دەکا. پێم بڵێ: شێوەی چۆنە؟

لە ناو تابلۆ کۆنەکان دا، پیاوانێکی نورانیی سپی نەخش کراون، بە گۆچانێکەوە لە ژێر دار سێوێک دانیشتوون، بۆ ئاسۆیەکی دوور دەڕوانن، کتومت لەوانە دەچێت.

- ئم، دیارە، دیارە کە وایە... قورسیی وشەکانی، ڕووخسارێکی جیاواز دێنێتە ناو خەیاڵم. بۆچی پێشووتر، بەڕێز سۆنە باسی نەکردوە؟ جێی سەرسووڕمانمە، کەسێک بەم شێوەیە ڕووی لەم شارە کردوە و من ئاگام لێی نییە! دەمەوێت بزانم کەی هاتوە؟ خەڵکی چ مەملەکەتێکە و ناوی ڕاستەقینەی چییە؟

-ئێ، یەکێک لە کێشەکانی منیش ئەمەیە، نە خۆی لە بارەی

ڕابردووی ژیانییەوە شتێکم پێ دەڵێت، نە کەسێک پێ دەزانم، بیناسێت و چیرۆکە ڕاستەقینەکەیەم بۆ باس بکات.

- نا، دڵنیا بە بەڕێز سۆنە دەیناسێت. کەس نییە لەم شارە دا، لە ژێر دەستی دەریچێت. دەیناسێت و دەبێت ڕابردووی بزانم. بە قسەکانی دا، لە پیاوێکی خانەدان دەچێت. بەشێک لە ژیری لە خانەدانیی دایە. حیکایەتێکی کۆن هەیە، لە حوجرەکان دەیخوێنیت... حیکایەتی فەیلەسووفێکی سەردەمی کۆنی یۆنان، دەڵێت:

"بە ڕۆژی ڕووناک بە چراوە دەگەڕا، پێیان دەگوت، بۆ وا دەکەیت...

لە وەڵام دا دەیگوت:

بە شوێن مرۆڤ دا دەگەڕێم"

- لە پیاوی ناو ئەم حیکایەتە دەچێت، تۆیش پێت وا نییە؟

- ڕێک وایە. ڕاست دەکەیت. لەو پیاوە دەچێت. تۆ واز لەوە بێنە، کێیە و کێ نییە. فێری کردم مرۆڤە گەورەکان باسی بیرکردنەوەکان دەکەن و مرۆڤە بچووکەکان، باسی کەسەکە. ڕای هێناوم وێنەکان، گەر بچووکیش بن، بە گەورەی بیانبینم. تەماشا چۆن وێنەکان بە گەورەیی دەبینێت، گوێ بگرە بۆم، با بیخوێنمەوە.

"تا خۆت نەناسی، دونیا ناناسیت. مرۆڤ دونیایە. مرۆڤ ناو لە شتەکان دەنێت، مرۆڤ مانا بە شتەکان دەدات. مرۆڤ دونیا ڕەنگین دەکات و تێکیشی دەدا. مرۆڤت ناسی دونیات ناسیوە."

بوەستە، پێشتر گوێم لەم قسانەی بوە. لە کووخەکە نا، لە شوێنی تر... با بێتەوە بیرم، لە کوێ بوو، ئەم قسانەی دەکرد، کێ لەوێ بوو، لە من هۆگرتری بوە، قسەکانی نووسیوەتەوە. ئەم جوولەکەیە زۆر سەیرە، ئەوەی خەڵک بیری لێ ناکاتەوە، دەیکات. کێی ناردوە بە دوای دا، تا قسەکانی بنووسێتەوە. دەزانی دەلال، پێم وایە جگە لە من کەسی تریش هەیە، بە شوێنیەوەتی.

- دە تۆش واز لەم خەیاڵاتانە بێنە... بیخوێنەوە... پەنجەی خستە

سەر بەشی کۆتایی، لەوێدا بووی لەوێوە دەست پێ بکە.

"کاتێک هاوار دەکەم مرۆڤ، مەبەستم ناوەوەی مرۆڤە. دەست لە جوانکردنی ڕووخسارتان هەڵبگرن، شوێنێک پێویستی بە جوانکردن بێت، ناختانە، نەک ڕووخسارتان. بۆنی ناختان هەراسانی کردووم. کاتێک لە مرۆڤ دوور دەکەومەوە و لە سرووشت نزیک دەبمەوە، هەوای پاک ڕووم تێ دەکات. لە دەشتە چۆڵەکان و کێوە چۆڵەکان دا، ئارامترم، تا لە ناو مرۆڤ دا. کە دێمەوە ناو شارەکان، هەناسەم تەنگ دەبێت. بچن ناختان پاک بکەنەوە، با دوو هەناسەی پاک هەڵمژم. شارەکانتان پیس کرد، سرووشتتان پیس کرد، ئیتر بۆچی خەریکی ڕووخسارتان دەبن؟"

خۆم نەگرت، بە دەنگێکی بەرز گوتم:

-بەه، بەه، چەند بە باشی دەمان ناسێت، ئەم گوت پیاوێکی سەیرە، ئەم گوت دەست بۆ جێیەک دەبات، دەستی مرۆڤ نایگاتێ... دەی برا بۆ بە شوێنی دا ڕا نەکەم، کێ لەم سەردەمە دا، وەک ئەم پیاوەیە؟

تاوێک بێ دەنگ بووین، هەر کەسمان لە جێی خۆیەوە چووبوە ناو دونیایەکی تایبەت بە خۆیەوە. هەستم بە گەورەبوونی خۆم کرد، کەسێکی وام ناسیوە و شوێنی کەوتووم، نە فریوم دەدا، نە دەست لە بڕواکانی خۆی هەڵدەگرێت. دونیای ڕاستەقینە، دونیای دێوانەکانە. ژیان بەم گەورەییە و خەڵک بەم زۆرییە، سووکنایی منی نەدا، دێوانەیەک هات، سووکنایی پێ دام. تینوێکی سەرگەردان بووم، کانیی خۆم دۆزییەوە. نەفرەت لەوەی، خۆی لە دێوانەکان بە ژیرتر دەزانێت، مرۆڤی ئەم سەردەمە هیچ نییە، جگە لە تۆپەڵێک ئارەزوو.

چاوم لە سەر تیانووسەکە بازی دا بۆ ناوەڕاستی ژوورەکە. تیشکی هەتاوەکە تا ناوەڕاستی ژوورەکە هاتبوو. هەستامە سەر پێ، دەلالی ئازیز، دەبێت بڕۆم. گوومانم نییە چاوەڕێم دەکات. با زووتر بیگەمێ، زوو گەیشتنم بەم پیاوە، زوو گەیشتنە بەخۆم.

- دەستی گرتم. بوەستە، ئامانەتێک هەیە... نامەیەکم بۆ نووسیوە، دڵخۆش دەبم بیدەیتێ، تکایە پێی مەڵێ من کێم. خۆت حاڵی خۆم و خێزانەکەیشم دەزانیت، نەبادا لە دەمی دەربچێت و ئەم هۆدەیەیشم لە کیس بچێت و بخرێمە ناو گۆڕێکەوە، لەم هۆدەیە تەنگتر بێت و چاوم لە چاوی تۆیش ببڕێت.

پێی بڵـێ، گەنجێکـە وەک گەنجانی تر. پێی بڵێ، لەم شـارە دا، کەسـانێک هەن قسـەکانی تۆیان پـێ گرینگترە لە ژیانـی خۆیان... ئارەزووی بینینی دەکەم... نەمرم دەگەمە لای... تۆ چەند هۆگری بۆی، من سەد هێندە... خۆشەویستیی من بۆ مرۆڤی ژیر، لە خۆشەویستیی کۆترێک دەچێت بۆ بێچوەکەی.

بە چاوان.

نامەکەم خسـتە ناو تێشـوەکەمەوە و بە ئاڕاسـتەی کووخەکەی لە ماڵ دەرچووم. چاوەڕێم نەدەکرد بەو جۆرە سـەر سام بووبێت پێی. وەلحاڵ دڵخۆشـیش بووم، کردمە کارێک، کەسێکی تریش بیناسێت و هۆگری بێت. بە دەم گۆرانی و لێکردنەوەی چڵە گیاکانی سەر ڕێگاکە، گەیيشـتمە کووخەکەی. لە بن بەردەکە دانیشـتبوو، دارێکی درێژ بە دەستییەوە و بەردێکی خڕیش بە دەستەکەی ترییەوە، بەردەکەی بەرز دەکردەوە و دەیکوتی بە زەوی دا. لە مێشکی خۆم دا، وام لێکدایەوە حاڵـی بـاش نەبێت. کە لێی نزیک بوومــەوە، بەردێکی گەورەم بینی. باشتر نزیک بوومەوە، هاوەنێکی بە بەرد تاشراو بوو، کۆمەڵێک گیای سەوزی تێدا بوو دەیکوتین. سڵاوم کرد و بە کزییەوە جوابی داوە. خەریکـی کوتینی گیای ناو هاوەنەکە بوو... دوای چەند کوتینێک، بەردەکەی دانا.

- وەرە شـوێنی مـن، بە نەرمی گیای ناو ئـەم هاوەنەم بۆ بکوتە. کۆمەڵێک گیان، دوای کوتینیان، وەک بنێشـتیان لێ دێت... تێکەڵی قەزوان و توویان دەکەم، پاشان دەیانکوتم، تا باش پێکەوە دەنووسێن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

کە پێکەوە نووسـان، ڕۆژی لوقمەیەک بخۆ، تا ئێوارە بەشـت دەکات. خـۆی ئـەم ڕەچەتەیە لە کۆن دا پێیان دەگوت کوتە، وەلێ دەبێت بە گوێز و توو و قەزوان پێکەوە بکوتیت، کە گوێز نەبێت، ئەم گیایەیش خراپ نییە.

من چوومە شـوێنەکەی و ئەویش لە سـەر بەردە پانەکەی بەر دەم کووخەکە دانیشت... نانەکەم خستە بەر دەستی و جامێک ئاویشم بۆ هێنا. لێگەڕام نانەکەی بخوات، جا نامەکەی بدەمێ. من خەریکی کوتان بـووم و ئەویش خەریکـی نانخواردن، کەمێک ماندوو بـووم و عارەقم کرد... پاڵم دایەوە و لێم ڕوانی نانەکەی تەواو کردبوو. دەستم کرد بە ناو تێشـوەکەم دا، نامەکەم دەرهێنا و دامە دەستی... دێوانەی بەڕێز ئەمە گەنجێکی هاوڕێم بۆی ناردوویت؟

- سەیری کردم و بە گوومانەوە پرسی؟ چۆن من دەناسێت؟
- خەڵکی شار تۆ دەناسن، ئەم گەنجەیش وەک من تۆ دەناسێت.
- کە وایە بۆ نەهات و نامەی نارد؟
- تۆزێـک کێشـەی خێزانیی هەیە. وەک من بۆی ناکرێت، لە شـار دەربچێت.
- زۆر باشە.

نامەکـەی وەرگـرت و بـە ئەسـپایی کردییـەوە. دەسـتی کرد بە خوێندنەوەی نامەکە. سەرنجم چوە سەر خەتە خۆشەکەی ناو نامەکە. نەیشم دەزانی چی تێدا نووسراوە. ئۆقرەم نەمابوو، زوو تەواوی بکات و بزانـم چـی بۆ نووسـییەوە، لەو کاتە دا ڕوانیمـە چاوەکانی. لەگەڵ خوێندنەوەی نامەکە، چاوەکانیشی بەرە بەرە تەڕ دەبوون. تەڕایییەک لە سەر موژەی چاوانی بۆ خوارەوە دەکشا، تا تەڕایییەکە زیاتر دەبوو، لە چقڵی چاوی دا شـێوەی فرمێسـکی دروست دەکرد. هەناسەیەکی هەڵکێشـا و فرمێسـکێک کەوتە سـەر گۆناکانی. فرمێسکەکە هێندە قورس بوو، بە ئەسپایی بەرەو خوارەوە دەکشا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

نامەکەی تەواو کرد و بە دەستی چەپی گرتی و بە دەستی ڕاستیشی فرمێسکەکانی بە ســەر گۆنایەوە بڵاو کردەوە. دەستی بۆم درێژ کرد و دایەوە دەستم. نامەکەم لێ وەرگرت و دەستەکانی خستە سەر هەر دوو ئەژنۆیی و قوەتێکی دایە بەر خۆی و هەڵسا. بە دەم ڕۆیشتنەوە، گوتی:

- کوڕێکی خاسە... با ببینم. لێم بگەڕێ قسەیەکم نییە بۆ گوتن. تۆ بەرەو ماڵ بچۆرەوە و منیش بەرەو شیوەکە دەچم. بێدەنگی گەلێ خاسترە لە قسەگەلی بێ مانا. دەچمە شیو، بزانم کەمێک لە بێ تاقەتیم ناڕەوێنمەوە. هەست بە ئاشنایەتیی ئەو کوڕە دەکەم... لەوانەیە هەڵە بم. ئەمما وشەکانی بە من غەریب نین. بڵێی ئەو بێت؟

- کێ؟ مەبەستت کێیە؟

- هیچ کوڕم، هیچ. بڕۆرەوە ماڵ. بە دەم ڕۆیشتنەوە کۆمەڵێک قسەی کرد و جێی هێشــتم. نائومێدانە هەڵسام. دە وەرە تاقەتت هەبێت، بە بێ هیچ سوودێک بڕۆیتەوە شار. نەفرەت لەم نامەیە، بۆ دامە دەستی. نهێنییــەک هەیە، نە من دەیزانم و نــە دەلال... ڕووداوێک ڕووی داوە. دەرنــگ یان زوو، بــۆم ڕوون دەبێتەوە چییە. دەی خەیاڵپڵاوی مەکە، هەڵسە بڕۆ. تێشوەکەم دا بە سەر شانم و ڕوو و شار ملم کز کردەوە. لە نیوەی ڕێگا، دەستم کرد بە خوێندنەوەی نامەکە:

"گەورەم سڵاو...

بمبــوورە درەنــگ تــۆم ناســی. کاتێک تۆم ناسی، دونیــا لە خۆم سەنرابووەوە، بە سەر چووم. بەڵام تۆ تاقە ڕووناکیت بۆ من. خۆشحاڵم، هێشتا کەسانێک ماون، بە شوێن دیوە ڕاستەقینەکەی ژیان دەگەڕێن. ناتوانم بە ئاسانی خۆم دەربخەم، باڵندەیەکی ناو قەفەزم. خۆم ژیانی خۆم هەڵ نەبژاردوە، لەوەتەی هەم، ژیانم بۆ هەڵدەبژێرن.

لــەوە بگەڕێ مــن کێم و چیم، دەمەوێت نزیک بم لێتەوە... بۆنێکی خۆش دەکەم... لە ئێســتا دا بۆنی بێکەســیم لێ دێــت. وەلێ، بۆنی

کەسبوون لە تۆ دەکەم. یارمەتیم بدە لە ژێری دا... دەتوانم شارەکە جێ بهێڵم. دەتوانم ژیانێکی تریش بدۆزمەوە، ئەمما ئەم شارە بوە بە ژیانم. گەر جێشی بهێڵم، یان دێمەوە، یان نیوەم لێرە جێ دەمێنێت.

بڕوام پێ دەکەیت، لە پەنجەرەوە سەیری ژیان دەکەم و ڕازییشم پێی؟ مەڵێ دیلی، دیل نیم، هەڵهاتووم. سێبەرێک شک دەبەیت بۆ ڕێبوارێکی ماندوو؟ ئاسوودەم بە ناسینت. کەمێک گوێم لە قسەکانی تۆ گرتوە، لایەک لە دڵم ڕووناک بوەتەوە.

وە سلام.

ونبوویەکی بێکەس"

ئەی بابە، بۆیە دێوانە ئۆقرەی نەما، هیچ نەماوە نەی لێت. بیوتایە فلان کەسم لەم گلەییە گەرمانە، باشتر بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

سووتاندنی قەیسەرییەکە

نیوەشـەو پێش بانگی بەیانی، دەنگە دەنگێک هاتە گوێم. لێفەکەم لادایەوە، لە پەنجەرەی هۆدەکەمەوە، ڕووناکییەک دەرکەوت. هەڵسـام هاتمە لای تاقەکە، لە ناوەڕاستی شار ئاگرێکی گەورە بەرز بووبووەوە. شەوێکی تاریک... هەورێکی غەمگین بەری ئەستێرەکانی گرتبوو... لە ئاسمان تروسکاییەک ڕووناکی چییە، بە دەرەوە نەبوو... ئاگرەکەی ناوەڕاستی شار، بە جوانی دەردەکەوت و دەنگی خەڵکیش دەگەییشتە ئەو سەری شار.

بـە پلیکانـەکان دا هاتمە خـوارەوە و بانگی باوکمـم کرد. لە خەو ڕاپەری و بە دەموچاوە ترشاوەکەیەوە، گوتی:

- چی بوە؟ نەخۆشی؟

- نـا، لە ناوەڕاسـتی شـار، ئاگرێکـی زۆر بەرز بوەتـەوە و دەنگی خەڵکی دێت... با هەواڵێک بزانین.

- بوەسـتە کوڕم، تۆ مەچۆ دەرەوە، شـار ئەمین نییە. هەڵسـا بە خێرایی کەواکەی لە بەر کرد و پشتێنەکەی بەست. دایکیشم خەبەری بوەوە لەم کەینوبەینە تێگەییشـتن گرەکە لە ناو بازاڕە. هەر سێکمان هاتینە سـەر سـەکۆکەی بەر هەیوانـی و تاوێ لێمـان ڕوانی. دەنگی دراوسێکەی تەنیشتمان هات، بانگی باوکمی کرد.

- کاک حەمە، کاک حەمە؟

- بەڵێ قوربان، ئەمر بکە.

-کاک حەمـە گیـان. قەیسـەرەیەکەیان سـووتاندوە، فریـای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

کەلوپەلەکانتان بکەون.

- وەک چەکووشێک بکێشن بە سەرم دا، زرنگەی سەرم هات. قسەکەی تەواو نەکردبوو، پێکڕا لەگەڵ باوکم لە حەوشە وەدەر کەوتین. بە ڕاکردن، تا لای قەیسەری چووین. نیوەی خەڵکی شار، بە گۆزە ئاویان دەهێنا و دووکانیان دەکوژاندوە. دوای چی، بووبوو بە قەرەبرووت.

هەر دووکاندارە و خەمی ئەشیاکانی خۆی بوو. تا ڕووناکی کرد، ئاگر نەما. قەیسەری بوو بە خۆڵەمێشی ئاگردانی ڕاوچییەک... هیچی بە سەر هیچەوە نەما. چووینە دووکانەکەی باوکم، تەنها تۆزێک بزمار و سەری چەکووشەکان مابوون، ماباقی بووبوو بە خۆڵەمێش. سەرنجی دووکانەکانی دەوروبەرم دا، لەوەی ئێمە خراپتر بوون. هەر ئەو شەوە، هەواڵی سووتاندنی قەیسەری گەییشتبوە شارۆی کوتاڵفرۆش، هەر دوو ئەژنۆی شکابوو و دەمی خوار بووبوو. لەگەڵ سووتاندنی دووکانەکەی، لەماڵەوە کەوت، تا من لە شارەکە دەرچووم، چەندین حەکیمیان بردە سەری نەهاتەوە سەر خۆی. نە زمانی مابوو، نە جووڵە، تومەز چی پارەی هەبوە، ئێوارەکە بردوویەتییە دووکان، تا بەیانی لەگەڵ شەبەق دا، کاروانێک بەڕێ بخات بچێت بۆ تەبرێز، قوماشی ئاوریشمی ئێرانی بهێنێت. پوخت و پاک شەو دووکانەکەیان سووتاند و هەم پارەکەی چوو، هەم سەری خۆیشی. چەندین ساڵ کۆی کردەوە، ئاخری ئاگرێک خواردی.

دووکانەکەی سۆنەی جوولەکەیش، لە باخێکی وشکی سووتاو دەچوو، هێندە بە جوانی سووتابوو، چلوچێوی خەڵووزاوی بۆ جێ مابوو، کەچی هەر گوێشی نەدەدا. دڵی باوکمی دەدایەوە:

- کاکە حەمە گیان گوێی مەدەرێ... سەر سەلامەت بێت، ماڵیش پەیدا دەکات. کاتی خۆی ئێرە دەشت بوو کردمان بە قەیسەری، ئێستایش ئاگردانە، دەیکەینەوە بە قەیسەری. چیم هەیە لەگەڵت بەشی

دەکـەم. تا دەکەویتەوە سـەر خۆت، عەرەبانەیەکـەم هەیە بیگرە بە دەستەوە، لەگەڵ دووکانەکەی خۆم، هی تۆیش باش دەکەمەوە، خەمت نەبێت، دراوسێ بۆ ڕۆژی تەنگانە نەبێت، بۆچی باشە.

باوکم کەمێک سووکنایی هات. تەواو بەزەییم پێدا هاتەوە، چاوی پڕ بوو لە ئاو، لە ڕوویشی نەدەهات بگری. یەکێک لەو لاوە هاوری دەکرد ماڵم ڕۆ، ژیان ڕۆ، یەکێک جنێوی دەدا:

- باشە ئەو حەسحەسە قۆڕانە لە کوێ بوون؟ کێ سووتاندویەتی.

خاوەن دووکانەکان هەڵیانکوتایە سـەر حەسحەسـەکانی شەوان و هێنانیانن:

- ئەمە چییە؟ کێ ئەم کارەی کرد؟ دەتانکوژین.

لەم بگرەوبەردەیە، سۆنەی جوولەکە کەوتە نێوانیان و حەسحەسەکانی لە چنگ دەرهێنان:

-بابە لێیان گەڕێن، با تێ بگەین بزانین مەسەلەکە چییە؟

داماوانە هێندە ڕایان کێشابوون، کەواکانیان لە بەر دا نەمابوو، لووتیان پڕ بوو لە دووکەڵ و دەموچاویـان ڕەش هەڵگەڕابوو. ملباریکەکەیان، زوو زوو مشێکی دەکرد و بە ترسەوە، سەیری هەموویانی دەکرد.

سـۆنە و باوکـم و دوو دووکانـداری تـر، بردنیانە ئـەو لاوە و پاش کەمێک هاتنەوە. حەسحەسـەکانیان ناردبووەوە بۆ ماڵەوە. سۆنە چووە سەر کۆتەرەدارێک و بانگی دووکاندارەکانی کرد.

- دراوسـێکان هیچ خۆتان تێک مەدەن. دەسـتی حەسحەسـە داماوەکانی تێدا نییە. دیارە ئازاریش دراون، ویسـتویانە ڕێگری بکەن لە سـووتاندنەکە، سـلیکەدارەکانی کۆشـک ئازاریان داون. بە قسەی ئەوان، کۆمەڵێک سیلکەدار، لەگەڵ فەیازە کوێر، هاتوون دووکانەکەی شـارۆیان بریوە و پاشـان گریان بەرداوەتە قەیسەری. جارێ نازانم بۆ سـووتاندوویانە، با ڕۆژ ببێتەوە، لەوەیش تێ دەگەین. دەی ڕەحمەت لـە باوکتـان بڵاوەی لێ بکەن. خەڵکەکـە کەوتنە مقۆمقۆ، ئێ میر بۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دەیسووتێنێت؟! باجی خۆمان داوە... کێشەمان نەبوە... لەبەر چی؟ تێ ناگەین، وایش بێت هیچمان پێ ناکرێت.

ڕۆژ بوەوە. چەند خاوەن دووکانێک ڕوویان کردە کۆشک. پاش خەیلێ، گەڕانەوە. گەڕانەوەکەیان نائومێدی لێ دەباری. یەکیان گێڕایەوە:

- بە میرمان گوت، حاڵ و مەسەلە بەم جۆرەیە. لە بریی خەم خواردن، قسەی ناخۆشی کرد. هەر چی بە دەمی دا هات نەی گێڕایەوە... تێگەییشتین ئیشی خۆیەتی. بە نیازە، نیوەی قەیسەرییەکە بکات بە مەیدانی ئەسپسواری بۆ خۆی. سووتاندوویەتی و داوایشی کردوە هەر دووکانێک وەقفە، بگەڕێتەوە بۆ ژێر دەسەڵاتی میرنشین. بە کورتی و کرمانجی، شەڕ دەفرۆشێت و ڕازی نییە بەم حاڵەی ئێمە. ئەو هەتیوە کوێرەی کردوە بە گورز بە دەستی خۆیەوە، بە دڵی خۆی دەیوەشێنێت. دە ئیتر بخۆن، حورمەتی میری گەورەتان نەگرت، بەرگریتان لە شارەکە نەکرد. ئەوە پاداشتەکەیەتی.

باوکم زوو تێگەییشت. لە ڕێگای گەڕانەوەمان بۆ ماڵ، پێی گوتم:

-کوڕم تێ بگە. میری پێشوو چەند کەسی بە دووکان و زەوی و خانوو خەڵات کردبێت، ئەم میرە بە بیانوێک لێی دەسەنێتەوە. من و دایکت پیر بووین، بە نانە وشکەیەکیش دەژین، تا زوە دەرسەکانت لێرە تەواو بکە و لەم شارە بڕۆ. ئەم شارە بە کەڵکی ژیان نەماوە. ئەم کورتەبنەیە، تا دێت زیاتر قاچی ڕادەکێشێت. خەڵکی شارەکەیش ملی خۆی نەوی کردوە بە سەریان دا بچێت. ئەمڕۆ دووکانەکانی قەیسەری دەگەڕێنێتەوە بۆ خۆی، سبەی خانوەکان دەگەڕێنێتەوە، یان دەبێت بچین ببینە دەسماڵباشیی کۆشکەکەی، یا دەبێت ببینە فەیازە کوێر. بە خوا ئێمە ئەمانەمان پێ ناکرێت. من نانێک بۆ خۆم و دایکە پیرەکەت پەیدا دەکەم، لەم دونیایە بەس تۆم هەیت، با تۆیشم لە دەست نەچێت، تا زوە لێرە بڕۆ. ماوەیەکی تر، بیانوو بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

گەنجەکان دەگرێت. چاوچنۆکیی ئەم سەلکە پیازە، لە حەد تێپەڕیوە.
بێ شەرمە چی خوێڕی و موێڕی توران و مورانە، لە دەوری خۆی کۆی کردوونەتەوە. حەرەم سەرایەکی داناوە، لە سەر ژیانی خەڵک، شەو تا بەیانی لەگەڵ فاحیشەکان دا، دەخەوێت. لەوانەیە سبەی دە زۆڵ بخاتەوە و شارەکە وێران بکەن، باشترە خەمێکی خۆمان بخۆین. خەمی من و دایکت، بەس تۆیت. تۆزێک خۆت گورج بکەوە، ئیتر ناچمەوە بە لای ئەو دووکانە دا. عەرەبانەکەی بابای جوولەکە زۆر بێمنەتترە، لە نانی میرێکی هەتیوچە. سەرم بۆ خوا نەبێت، بۆ کەس شۆڕ ناکەم. تا هێزم تێدا بێت ئیش دەکەم، کە هێزم تێدا نەما، بە ئاسوودەیییەوە دەچمە قەبرەکەم.
- پرسیم، ئەی نەنە پوونە؟
- ڕۆڵە نەنە پوونە، بە قەد چۆلەکەیەک دەخوا. قابیلە نەتوانین بەخێوی بکەین. خوا ڕەحمی پێ بکات، هەفتەیەکە وڕێنە دەکات. دەترسم، بمرێت. دوێنی ئێوارە دەیگوت: "کوڕم ئەلیاس بانگم دەکات." خوا بکات، لەم کاتەدا نەمرێت. لە لایەکماڵمان سووتاوە، ئەویش بمرێت، ئیتر بێ کەس دەمێنینەوە.
دڵم زۆر تەنگ بوو. دونیا لە بەر چاوم بچووک بچووک بوووبووەوە... چۆن دەبێت من بڕۆم... چۆن دەبێت ژیان کتوپڕ خراپ ببێت... گوناهمان چییە بەڵایەکی وا ڕووی لەم شارە کردوە، خەڵک بە دەستییەوە بەستەزمان بوە. وا من چووم، ئەی دایکم، ئەی باوکم، ئەی دێوانە و دەلال و سۆنەی جوولەکە، هۆگری ئەمانە بووم... ئەی نەنە پوونە... قوربانی بم، چەندم خۆش دەوێت... بۆ کوێ بچم.
گەیشتینەوە ماڵ... شەکەت و ماندوو و دڵتەنگ... بە نابەدڵی پارویێک نانم خوارد. چوومە هۆدەکەی سەرەوە، هێشتا نەنە لە خەو هەڵنەسابوو، بێ خەبەر لەم شتانە کەوتبوو. لێی نزیک بوومەوە، بە چ حاڵێک هەناسەی دەدا. لێفەکەم لە سەری لا برد. دەستم خستە سەر

دڵـی کزکز لێی دەدا. قسـەکەی باوکم، لە گوێـم دا دەنگی دەدایەوە، ڕاسـت دەکات دەمرێت. دوو جار ڕام وەشـاند، چاوە کز و لاوازەکانی کردەوە، زەردەخەنەیەکی بۆ کردم، دەموچاوی پڕ بوو لە لۆچ.

– نەنە گیان، هەڵناسی نان بخۆیت؟

– نا، تەبیعەتم نایبات.

– نابێت هەڵسە، نەخۆش دەکەویت.

– نا، کوڕم نەخۆش ناکەوم. باپیرت بانگم دەکات.

– ئەم قسانە چین؟ خۆشیم بەم قسانە نایەت، هەڵسە شتێک بخۆ، ئێستا دەچم شتێکت بۆ دێنم.

چوومـە خـوارەوە، بـە دایکم و باوکـم گوت، حاڵی بـاش نییە، با خەمێکی بخۆین. دایکم پەڕۆیەکی تەڕ کرد و منیش قاپێک ماسـت و قاشوقێکی تەختەی بچووکم لەگەڵ خۆم برد و چووینە سەرەوە.

کەمێـک ئەم دیو ئەو دیومان کرد، هەوڵێکی زۆرمان دا، نەی توانی ماسـتەکە بخوات... ڕووخسارە سپی و لۆچاوییەکەی، تا دەهات زیاتر دەبوو... سەرپۆشـە سـپییەکەی ئاڵا بوو لە ملە چرچەکەی... قوەتی دەدایـە بەر خۆی چاوی بکاتەوە، نەی دەتوانی. تا چێشـتـەنگاو بڕی کرد، ئیتر گیانی دەرچوو.

چ ڕۆژێکی شـووم بوو. لە لایەک دووکان سـووتا و، لە لایەک نەنکم مرد. ژنانی گەڕەک کۆبوونەوە و لە دەستشـۆرییەکەی لای حەوزەکە، ئاویـان گـەرم کرد و شـۆردیان و کفنودفنیان کرد. یـەک دوو پیاوی دراوسـێ و مەلا شـەش پەنجە هاتن... خسـتمانە ناو دارەمەیتێک و بردمان بۆ سـەر قەبران. لەگەڵ باوکم و دوو قەبرهەڵکەن، قەبرێکمان هەڵکەند و تا عەسر ناشتمان.

دڵـم پـڕ لە گریان، هەسـتم دەکرد، نەگبەتی دەوری داوم. هۆشـم لە جێی خۆی وەسـتابوو، نەم دەزانی بیر لە چی بکەمەوە. سـووتانی دووکانەکە، ڕۆیشتنی خۆم لەم شارە، مردنی نەنکم، جێهێشتنی ئازیزانم،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

کاس بووبووم... تەواو کاس بووبووم. هێندەیش ماندوو بووم، ئاواتم بۆ تۆزێک خەو دەبرد. چارە نییە، سێ ڕۆژی ڕەبەق لە خانەقاماینەوە، تا پرسەی نەنکم تەواو بوو. بە هاتنی خەڵک بۆ پرسەکە سەبووریم نەدەهات. هۆشم لای کەس نەبوو، هۆشم لای قسەکانی باوکم بوو. چۆن دەبێت ئەم شارە جێ بهێڵم. ڕووخساری خەڵکەکە خەماوی بوو. من و باوکم تەنیا نەبووین، خەڵکیش ترسێک نیشتبووە سەر ڕووخساریان... شارەکە پڕ جەنجاڵەکەی جاران نەبوو، بوو بوە شارێک لێی بترسیت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

فەیازە کوێر

کە بانخان لەگەڵ سوپای تورک گەڕایەوە، کۆمەڵێک دەموچاوی تازەی وەگەڵ خۆی هێنا. یەکێک لەو دەموچاوە تازانە، فەیازە کوێر بوو. میری گزگل کاتی خۆی بەرپرسی زیندانەوانەکان بوو، لەگەڵ بە میر، فەیازە کوێری خستە شوێنە کۆنەکەی خۆی.

باڵایەکی بەرز و دوو قاچی زلی پێوە بوو. بەردەوام کراسێکی لە بەر دەکرد تا نزیک ناوکی قۆپچەکانی دەکردەوە و قۆڵی کراسەکەی تا سەر مەچەکی هەڵدەکرد. دەستەکانی هەموو جێ کوتان بوو، دونیایەک نووسین لە سەر دەستی بوو. دوو گوێچکەی زل و لووت و دەمێکی بچووکی پێوە بوو. لووت و دەمی لەگەڵ گوێچکەی نەدەهاتنەوە. چەقۆیەکی بچووکی دەگرد بە دەستێکییەوە و سێوێکی سووریش بە دەستەکەی ترییەوە. یەک دوو سەر زلی دەخستە دوای خۆیە و باڵی فش دەکردەوە لەم سەری بازاڕەوە بۆ ئەو سەری بازاڕ دەهاتوو دەچوو. بە عالەمی ئاشکرا شەڕی بە خەڵک دەفرۆشت.

لە بەردەم هەر دووکانێک بوەستابایە، خاوەنەکەی ڕەنگی پێوە نەدەما، دەیزانی خەریکی تەشقەڵەیە پێی. بە فیزەوە چەقۆکەی لە سێوەکە دەدا و قاژێکی لێ دەکردەوە و دەیخستە دەمی، دەگوت دونیا ئەو بەڕێوەی دەبا. چاوە کوێرەکەی و پەنجە قرتاوەکانی، هێندەی تر ترسناکیان کردبوو. نە کەس خۆی لێ دەدا و نە کەس کارێکی دەکرد تووشی ببێت بە تووشییەوە. خۆی کردبوو بە سەگی هاری شارەکە. کۆمەڵێک شەقاوەی فشەکەر لە ناو شارەکە بوون، کە فەیاز دەردەکەوت،

هەر یەکەیان خۆی بە کونێک دا دەکرد، کە ئەویش دەڕۆیشت لەو سەر جادەیە، حیلکەحیحلکیان بوو خەڵکیان بێزار دەکرد.

دیار نەبوو کێ شـکاتی کردبوو، ئێوارەیـەک پێش مەغریب، بۆیان پەیدا بوو، بە چەقۆ و کوتەک تێیان کەوت، تا خەڵک فریا کەوت، یەک دوانێکیان داپاچی. گیانیانی پڕ کردبوو لە خوێن. ترسینۆکانە کەسیان نەیـان دەوێرا تەنانەت دەسـتیش بکاتەوە یـان ڕا بکا، خەڵک نەبوایە وەک خەیار بە چەقۆ پاکی دەکردن، کە شـێتییەکەی دەنیشـتەوە، بە نووکی چەقۆکە، چاوە کوێرەکەی دەخوراند.

بە قسەی خۆی:

باوکـی دایکـی دیار نین و کەس نازانێت کێن. بە منداڵی لە یەکێک لە گەوڕەکانی سەر سنوور دۆزراوەتەوە. ئاغایەک بردوویەتی لای خۆی کردوویەتــی بە خزمەتــکاری ماڵەکەی تا گەورە بـوە. بە هەرزەکاری ئیشی قۆڕی زۆری کردوە. ئاغایش هەموو جارێک ئیشە قۆڕەکانی، باش تەمێی کردوە. ساڵێک لە لە وەرزی هاوین دا، کە جوتیارەکان دەچن بۆ سەر کێڵگەکانیان، فرسەت لە ماڵە جوتیارێک دێنی و دەچێتە سەریان. دیارە کە ژنی جوتیارەکە زۆر جوان بوە، تەماحی تێ کردوە... دەچێتە ژوورەوە و پەلاماری ژنە دەدات... ژنەیش نایکات بە نامەردی، سیخێکی داخ، کـە لـە ناو ئاگردانەکە بوە، دەردەهێنێت و دەیکات بە چاوی دا. چاوی دەتەقێت و ئاوە سپییەکە بە ڕووخساری دا دێتە خوارەوە. ژنە دەبینێت بەم شکڵە ناشیرین و ترسناکەوە چاویشی تەقیوە، هەتا پێ دەکرێت ڕا دەکات بۆ لای پیاوەکەی لە کێڵگەکە. حیکایەتی هەڵکوتانە سەری و کوێرکردنی فەیاز بۆ پیاوەکەی دەگێڕێتەوە. پێکەوە لە ترسی ئاغا لەوێوە گوند بە جێ دەهێڵن و لە سنوور دەچن بەو دیو دا، ئیتر ناگەڕێنەوە، تا ئاغا دەمرێت.

کاتێـک بڵاو دەبێتەوە، ژنـەی جوتیار چاوی خزمەتکارەکەی ئاغای کوێـر کـردوە، ئاغا کەر دەبێـت، فەرمان بە پیاوەکانـی دەدات، بچن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

ماڵەکە بسووتێن و لە دەغڵەکەیش بەرهەمی ئەو ساڵەی چی بوە بیهێننەوە و بیخەنە خەزنەی ماڵەوە. تا ماوەیەکی زۆر، حەکیمێک بە هەنگوین و ترشەسماق خەریکی چاککردنەوەی برینەکەی دەبێت. بۆ ئەوەی برینەکەی تەشەنە نەکات و نەبێتە وەرەم، بەیانییان پڕی دەکات لە هەنگوین و ئێواران لای دەبات و بە ئاوی ترشەسماق دەیشوات. نزیکەی شەش مانگ بەم حاڵەوە بەردەوام دەبن، تا برینە قووڵەکە پڕ ببێتەوە و شوێنەکەی زۆر دیار نەبێت. بە جۆرێ تیمار کرابوو، شوێنی چاوەکە پڕ بووبوو لە گۆشت، تا باش لێی ورد نەبوویتایەتەوە، نەت دەزانی پێشووتر چاوی تێدا بوە. کە باش دەبێتەوە، دیسانەوە دەست دەکاتەوە بە چەتوونی. ئاغایش بێ گوێدانە بەرەڵاییەکەی پشتی دەگرێت و ئازاری جوتیار و گوندییەکان دەدات لە سەری. تا وای لێ دێت ئاغایش دەگەزێت.

زستانێک ئاغا دەچێت بۆ ڕاو. بەس فەیاز و ژنەی ئاغا و یەک دوو خزمەتکاری تر لە ماڵ دەبن. فەیاز شەوێکی درەنگ، لە بەردەم هەیوانەکە دەبێت. سوچی دەرگاکەی خانم لە سەر لا کراوەتەوە. چاوی تێ دەبرێت دەبینێ، خانم بە دەم دا کەوتوە و کراسەکەی هەڵکراوە سمتە خڕ و سپییەکەی کەوتوەتە دەرەوە. بێ ئەم لا و ئەو لا هەڵدەستێت، دەچێتە ژوورەکە و دەرگاکە پێوە دەدات. یەواشێک خۆی ڕووت دەکاتەوە و خۆی دەنووسێنت بە ژنەی ئاغاوە. ژنەیش لە خەو دایە، هۆشی لای ئەوە نییە ئاغا لە ماڵ نییە. هەر چی لەوە ئاغایە، بۆی دەوەستێت تا کاتی هانکەهانکەکە. کە گوێ ڕادەدێرێت هانکەهانکەکەی هی ئاغا نییە، لا دەکاتەوە دەبینێت فەیازە کوێرە، تا هێزی تێدا دەبێت دەکێشێت بە بناگوێ دا و بە شەق و زللە و جنێوی پیس پیس لە ژوورەکە دەیکاتە دەرەوە.

دوای گەڕانەوەی ئاغا، ئاغا ژن چیرۆکەکەی بۆ دەگێڕێتەوە. ئاغا شێت دەبێت، تەورێک دێنێت چووکی ببڕێت. خزمەتکارەکان تکای لێ دەکەن

شتی وا نەکات. ئاغا نەرم دەبێت لە باتی چووکی دەستی دەخاتە سەر کۆتەرەیەک و بە یەک تەور سێ پەنجەی لێ دەکاتەوە. سوێند دەخوات هەر حەکیمێک تیماری بکات، دەستی ئەویش دەبڕێتەوە.

فەیازە کوێر چاری نامێنێت، دەچێت لە ئاگردانەکەی هەیوانەکە دەستی دەکات بە ناو خۆڵەمێشەکە دا دەری ناهێنێتەوە، تا خوێنەکەی بوەستێت. ڕۆژانەیش بە خوێ و ئاو دەیشوات تا برینەکە باش دەبێتەوە. ئەم داخە دەنیشێتە سەر دڵی و فرسەت لە ئاغا دێنێت، شەوێک ئەسپەکە زین دەکات و دادەنیشێت تا دەمە و بەیان ئاغا بێتە دەرەوە. کە دێتە دەرەوە لە سەر یەک شەش حەوت خەنجەر دەکا بە ورگ و شانی ئاغا دا و بۆی دەردەچێت. ئەو ڕۆیشتنەی ڕۆیشت بۆ قوستەنیتنیە نەگەڕایەوە. لەگەڵ کوشتنی ئاغا دا دێکەی بێ زاڵم کرد و جوتیارە و ژنەکەیش گەڕانەوە شوێنی خۆیان و خۆیشی لە ترسی خزمانی ئاغا، خۆی شاربەدەر کرد.

لە قوستەنتینیە هەوڵ دەدات بچێتە ناو سوپای سوڵتانەوە، لەبەر چاوە کوێر و پەنجە کۆڵەکانی وەری ناگرن. ناچار لەگەڵ چەند قاچاخچییەکی فڕاندنی ژنە جوانەکان و فرۆشتنیان لە بازاڕەکان ڕێک دەکەوێت. ماوەیەکی زۆر خەریکی قاچاخچێتی و کڕین و فرۆشتنی ژنان دەبێت. پاش ماوەیەک لەتەک گروپێک تلیاکفرۆشی ئەفغانی و سەمەرقەندی ڕێک دەکەوێت، تیلیاک بۆ حەکیمەکان دەبات، تا وەک دەوا بۆ نەخۆشەکانیان بە کاری بهێنن. وردە وردە خۆیشی فێری تلیاک کێشان دەبێت و لە سەر جادەکان دەخەوێت. بە ڕۆژ دەچێتە چاخانەیەک نزیک کاروانسەرای شار. کتوپڕ نیوەڕۆیەک لە هەمان چایخانە لە تەنیشت بانخان دادەنیشێت. ئەوکاتەی بانخان چوبوو بۆ قوستەنیتنیە سوپاسی تورک بێنێتە سەر براکەی، لەو چایخانەیە یەکتر دەناسن و دەیکاتە هاوەڵی خۆی. پێی دەڵێت:

-کوێرەی بەر چاو ڕەش. تۆ بۆ من باشی. دەچم بۆ مەملەکەتێک

پڕە لە گورگ. گورگەکان بە گورگ دەترسێنرێ،ن نەک بە شێر. تۆ لە شێرەکان دەترسیت، ئیشی جوامێرانە لە تۆ نایەت. وەرە لەگەڵ من، دەتکەم بە خاوەنی زۆر شت، وەلێ بۆت نییە لە ژێر فەرمانم دەربچیت. بێ فەرمانیم بکەیت، نە چاوت دەردەهێنم نە پەنجەت دەبڕم. ملت لە بن دا هەڵدەکەنم. فەیازە کوێریش بەم قەولە ڕازی دەبێت و وەگەلی دەکەوێت. لە ڕێگا لە هەر شوێنێک سوپای دەوار هەڵدەدات، بانخان فەیاز ڕادەسپێرێت لەو دەوروبەرە، سێ چوار بەرخ پەیدا بکات. ئەویش خۆ ئاسا دەکەوێتە گەڕان و چاو دەگێڕێت، لە کوێ حەیوانێک بەر چاوی بکەوێت، تێیان دەکەوێت سێ چوارێکی قەڵەوی باش هەڵدەبژێرێت، گوایە نزیک سەر سنوور شوانێک ڕازی نەبوە بەرخەکانی ببات، داویەتیە بەر چەقۆ و کوشتوویەتی، پاشان لە باتی سێ چوارێک بیست بەرخی هێناوە و ئەوانی تری بە شوانەی کوژراوە جێ هێشتوە.

هەرچی کاری نامەردانەیە لێی دەهات... پەروەردەی خراپ بوو... کەس لێی ڕازی نەبوو... میریش هێنابووی تا سووکایەتی بەو کەسانە بکات، پێچەوانەی میر دەجووڵێنەوە. کردبووی بە سەردەستەی یەکێک لە دەروازەکانی شار و سەردەستەی زیندانەکەی کۆشک. میر ئیشارەی بۆ هەر کەسێک بکردایە دەکەوتە بەر ڕەحمەتی بێ ڕەحمییەکەی. وا دەگێڕنەوە، زیندانەکەی شتی زۆر خراپی تێدا بوە. خۆیشی یەک دوو سەر زلی کۆسەی لەگەڵ دا بوو، تۆبە خودایە، دەیانگوت: سواری یەکتر دەبن. ورگە زلەکەی کە شۆڕ بووبوەوە بە سەر ڕانەکانی دا، قەبارەی لە پێش چاو گەورەتر کردبوو. شەوان یان لە مەیخانەکەی لای کاروانسەراکە دەیخواردەوە، یان لە زیندانەکە. کاتێک مەست دەبوو، وەک شێتێک هەڵی دەکوتییە سەر زیندانییەکان، تا ماندوو دەبوو لێ دەدان. وەی بە حاڵی ئەو کەسەی دەکەوێتە بەر دەست کەسێک پەروەردەی سەقەتە. وەی بە حاڵی ئەو زیندانییەی زیندانەوانەکەی مرۆڤێکی بێ ڕەچەڵەکە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

چی ئیشی قۆڕی میر بوو، بە فەیازە کوێر تەواوی دەکردن. خانمی میری گەورە و شازادەکەی، بەم کوێرە فێری فاحیشەیی کران. بازرگانە بە شکۆکان لە ڕێگەی فەیازەوە سەرانەیان لێ دەسەنرا و هەڕەشەی بردنی کچەکانیان لێ دەکرا.

لە پشت کۆشکەکەی میرەوە دەیان نهێنیی پۆخڵ هەبوون، باس نەدەکران. وەختێک ئەم کوێرە مەست دەبوو، قسە لە دەمی نەدەوەستا. چی کردبوو، چییان پێ کردبوو، لە ناو مەیخانەکان باسی دەکرد و مەستەکانیش بۆ بەیانییەکەی لە ناو بازاڕ و کۆڵانەکان بۆ خەڵکیان دەگێڕایەوە. قسەکانی دەماودەم دەهاتنە ناو ماڵانەوە. ماوەیەک فێر بوو بوو، دەچوە حەمامی سپی، لەوێ خۆی دەشووشت و پاشان دەچوە کەبابخانەکان، تێر کەبابی دەخوارد. دوای تێربوونی، چی جنێوی پیس بوو لە دەمی دەهاتە خوارەوە. نە پارەی دەدا نە باکیشی بە دەمە پیسەکەی بوو. مامە شارۆ باشی پێکابوو، ئەمە سەردەمی پیاوی بە ئەدەب نییە. سەردەمی پیاوی دەستوەشێنە.

کە دەمی دەکردەوە، دەیگوت:

ژیان چەقۆیەکە، یەکێکی پێ نەبڕیت، خۆت دەبڕێت. پێش ئەوەی خۆم ببمرێت، یەکێکی پێ دەبڕم. سەیری پەنجەکانم بکەن، سەیری چاوم بکەن، سەیری کوتانەکانی سەر دەستم، ئەمانە هەمووی، نیشانەی زەمانەن. نیشانەی عەجوولییەکەمە. شەرم لە هیچ ناکەم، شەرم بۆ ژنانە نەک پیاوان. نەفرەت لە پیاوی شەرمن. تۆ کە شەرم دەکەیت، بۆ لە ماڵەوە دانانیشیت حاجەت بشۆیت.

لای دەکردەوە بۆ سەرپانەکەی پشتی و لێ دەپرسی، ئەرێ سەرپان وا نییە؟

- ئەشهەدو وایە، بە حەیاتم نانی سەرشۆڕیم نەخوارەوە، مەچەکی بەهێزم بۆ چییە، گەر نانی پێ پەیدا نەکەم.

دە تۆیش فشەفش مەکە، لەبەر خاتری من نەبێت، ملت لە بن

دا هەڵدەکەنن. دوو ڕۆژە خۆتت بینیوە دەست دەوەشێنیت. خۆتت لێ نەگۆڕیت. بەو سەرە زلەیەوە، سەری دادەنەواند و جووکەی لێوە نەدەهات. کەسی دەست نەکەوتایە شەڕی لەگەڵ بکات، تێروپڕی لە دوو سەرپانەکەی لای خۆی دەدا. هەر دووکیان وەک تووتکە سەگ لە بەر دەستی دەقروزانەوە و دەستیان بەرز نەدەکردەوە. بازۆڵی هەر یەکیان دوو هێندەی فەیازە کوێر بوون.

داخی دەسرە ئاوریشمەکەی ملی، تەڕی دەکات و سووچێکی دەگرێت و دەیکێشێت بە سمتی ژنان، تا شەقەی بێت. دەڵێی ئەم شارە پیاوی تێدا نەماوە. بەم چاوانەی خۆم دەیان جار دیومە، شەقەی لە سمتی ژن هەڵساندوە، یەکێک نەی وێراوە بڵێ بۆ وا. شارەکەی بە تەواوی ناخۆش کردوە. بریا تۆزێک گەورە بوومایە، تا چاوەکەی تیریشی کوێر بکەمەوە. کە دەمبینی، قەلبم تێک دەچوو. تووکە زبر و ناشیرینەکانی سەر سنگی، بەم لا و لەو لا دا کەوتبوون و چیلکە دارێکی دەخستە ناو دەمی، کاوێژی پێ دەکرد، لەو فاحیشانە دەچوو، لەگەڵ کاروانسەراکان دا دەهاتنە شار.

نازانم لە کوێ ئەو قسە زلانە فێر بووبوو. جا بۆ نا کاکە، چی کون و قوژبینی دونیایە گەڕاوە. ڕۆژێک سواری خەڵک بوە، ڕۆژێک سواری بوون. لە هەر سواربوونێکدا شتێک فێر بووبێت، بەشی دە ساڵی تر قسەی پێیە. منداڵ و هەرزەکار نەبوون لێی نەترسن، بە تایبەت جوان و خۆیان گوتەنی لووسکەکان. تەشقەڵەی بە گەورە و بچووک دەکرد. یەک دوو جار پیاوان و مەلاکان چوونە شکاتی لای بانخان، سوودی نەبوو. زۆر بێ موبالاتانە جوابی دابوونەوە:

- جا سەرسەریی وا چییە، بیگرن دوو شەقی تێ هەڵ بدەن، بۆ باوک و باپیری، کە نیەتی، عاقڵ دەبێت.

گەرچی تێیان گەیاندبوو، حەز ناکەن دەم بخەنە دەمی و لە پشتی تۆ بەردەوامی بە کارە بەدەکانی دەدات. وەلێ گرینگیی بە قسەکانیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

نەدابوو. بە نابەدڵی گەڕابوونەوە.
پاشان ماوەیەک، بانخان ناوی ئەو پیاو و مەلایانەی پێ دابوو، هاتوون بۆ شکاتی. وەک هاندانێک هانی دابوو، بچێت سووکایەتیان پێ بکات. بەیانییەکی زوو چووبوو بۆ مزگەوتی یەکێک لە مەلاکان، مینبەری مزگەوتەکەی ڕوو کردبوە ئاسمان و یەک گۆزە ئاوی کردبوە ناو مینبەرەکە، کاتێک مەلا بانگی دابوو، لە باتیی بڵێت ئەللاو ئەکبەر، گوتبووی: قولولولولولو.
بەم شێوەیە، یەک لە دوای یەک، حەقی خۆیانی لێ کردنەوە، تا وای لێهات دەهاتە ناو قەیسەری، لەو سەری دەرگاکەوە بە خۆی و دوو ملپانەکەی پشتییەوە دەوەستا و هاواری دەکرد:
- ئەم شارە پیاوی چەقۆوەشێنی دەوێت. کێ چەقۆی پێ بێت و بتوانێت بیوەشێنێت، لەوانی تر سەنگینترە. میرەکەمان، میری چەقۆوەشێنەکانە. میری ئەدەب و پیاوی نازدار نییە. یەکێک بە خەنجەرەوە لە دایک بوو بێت، بە نوکی خەنجەر نەبێت نانی بۆ پەیدا نابێت. توند دەیکێشا بە سمتە خڕەکەی خۆی دا و دەیگوت:
- ئەو ڕۆژەی ئەمەیان بۆ هەڵدریم، یەک شەقم لە پیاوەتی دا. پیاو یا دەبێت وەک پڵنگەکان بژی گۆشتی ئەوی تر بخوات، یا دەبێت وەک کۆترەکان بژی گۆشتەکەی بخۆن. کێ بڕوام پێ دەکات بیکات، کێش بڕوام پێ ناکات جارِ بە جەهەنەم. سەردەمی پیاوی بەڕێز بە سەر چوو. سەردەمی چقۆوەشێنانە. حەزم لە خەنجەر نییە، خەنجەر هی ئاغایەکە بۆ جوانی هەڵی دەگرێت، نەک بۆ وەشاندن. من نە ئاغام و نە مسکێن. من فەیازم، فەیاز. ناسراوم بە فەیازە کوێر، نانی خۆش لە کوێ بێت، لەوێ دەلەوەڕم.
هێندە بێ ئابڕوویش بوو، وەک سەگ دەوەری. وەو...وەو...
دوای قسە قۆڕەکانی ڕاهاتبوو، دەستی دەخستە سەر سنگی و دەچەمایەوە و بە دەم چەمانەوە دەیگوت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

خزمەتێکی چ خزمەتێکی

- ڕێزم هەیە بۆ میرم. من لە ژێر سێبەری میرم دا، چ خزمەتێکی بوێت بۆی دەکەم، تەنانەت گەر خۆشمی بوێت لە خزمەتی دام.

کەس قسەی هەیە؟ ئەرێ کەس قسەی هەیە. لەم سەری قەیسەرییەکەوە تا ئەو سەری، کشومات دەبوو. پاشان دەڕۆیشت و ڕۆژێکی تر دەهاتەوە شتێکی تری دەگوت لەمە خراپتر. حاڵی خەڵک بە دەست فەیازەوە بەم شێوەیە بوو.

بە قوربانی ئەو دەمەت بم، سۆنەی جوولەکە، خەڵک باش دەناسی، یەکەم جار چووبوە لای بانخان، فەیازی لە پشت سەرییەوە دیبوو، بنێشت دەجوێت، پێی گوتبوو:

- گەورەم، ئەم هەتیوە زۆر بێ شعوورە، لە عەرەب دەچێت. عەرەبیش کە لێی قەوما، یەکەم شت بیفرۆشێت، ژنەکەیەتی. ئەم هەتیوەیش لێی قەوما، یەکەم شت بیفرۆشێت، خۆیەتی ئینجا تۆ.

بانخان قسەکەی لە دڵ گرتبوو، بە لالووتەوە جوابی دابوەوە:

- وا نییە جوولەکە، وا نییە. تۆ خراپ تێگەییشتووی لەم پیاوە و لە عەرەبیش. لە بەردەم گەورەکان دا قسە فڕێ مەدە.

عەرەبانەکەی باوکم

دوو ئەسپی شیکی ڕەش، عەرەبانەیەکی بە تەختە دروستکراوی سەردەمی قاجارەکان. شوێنێک لە پێشەوە و دوو شوێنیش لە پشتەوە، باوکم لە سەر شوێنکەی خۆی، بە قامچییەکەی دەستییەوە دانیشتبوو. تەقەی نالی ئەسپەکان، ئاوازێکی گورجیان خستە ناو کۆڵانەکەوە. تەواو دڵم کرایەوە، باوکم لە پشت ئەسپەکانەوە بینی. من دەڵێم سەد جار، تۆ بڵێ، هەزار جار لە ئیشەکەی پێشووی خۆشتر و ئیسراحەتر بوو. لێیشی دەهات بە مشکییەکەی سەری و قۆڵە هەڵکراوەکەیەوە، لە پشت ئەسپەکانەوە قامچییەکەی ڕاوەشێنێت و هۆ گیانیان لێ بکات.

یەکی توورەکەیەکی، پڕ لە کا، لە ملی ئەسپەکان دا بوو، تا لە هەر جێیەک وەستان، سەری خۆیانی پێدا بکەن، شتێک بخەنە دەمیان بیکرمێنن. ئێوارەی پێشووتر باوکم باسی کرد، دەبێت سبەی بچێت ئەسپەکان بهێنێت، بەیانی زوو شەبەقی نەدابوو هێنانی. کە بەم حاڵە خۆشەوە کەوتە پێش چاوم، لە بەر دەرگا بانگی دایکم کرد.

- دایکە، دایکە. وەرە باوکم ببینە چ ئەسپسوارێکە.

دەستم دەهێنا بە لاملی ئەسپەکان دا، دایکم لە دەرگا دەرکەوت. وەی ماشەڵڵا، حەمە لێت دێت. لە چاو دوور بێت، سەد دووکان دێنێت. نە دەستت دەکوتیت، نە سەرت دەخەیتە ناو بۆنە ناخۆشەکەوە. نە ماندوویش دەبیت. بە مەیلی خۆت چی کووچە و کۆڵانە دەگەڕێیت و بەشی ژیانیشمان پەیدا دەکەیت. ڕەحمەت لەوەی چاوی لە فەقیرە. بەدەم ئەم قسانە و ڕوویەکی پڕ لە خۆشییەوە چووەوە ماڵ. باوکم ڕووی

تێ کردم، دەی کورپم وەرە بتگەیەنمە بەر دەگای خانەقا. یەک قوونەم کردوو سوار بووم. یەکەم جارم بوو سوار بم، قرتەقرتی پێی ئەسپەکان و جوولەی تایە دارەکان بە شێوەیەکی خێرا سەرنجی ڕاکێشابووم. زەوی بە وردی و خێرا لە بەرچاوم دەڕۆیشت. تا گەییشتینە بەردەم خانەقا، هەستم بە فڕین دەکرد. لەوێ دابەزیم. هێندە جوان دەڕۆیشتن، تا لە پێچەکە لە بەر چاوم ون بوون تەماشام کردن.

دووکان سووتاندنەکەی خێرێکی پێوە بوو، باوکم لەم تەمەنە دا چاوی کز بوو، چەمانەوەکەیشی زیاتر دەردەکەوت، شانەکانی کووڕ بووبوون. دەترسام لەگەڵ ڕۆیشتنی من، کارێکی پێ نەکرێت. خوا ناردی ئیشێکی باشتر و خۆشتری بۆ دەستەبەر بوو. ژیان وەک ئەسپ وایە، چۆن قامچی لێ دەدەیت، وا دەڕوات. قامچی توندی لێ دەیت، لەوانەیە خێرا بڕوات و سمی بترازێت و قلێپت بکاتەوە. لە سەرخۆیش تەی بکەیت، بە هێمنی و جوانی دەتگەیەنێتە مەنزڵی خۆت.

بۆ ئێوارە گەییشتمەوە ماڵ. لەگەڵ دایکم لە هەیوانەکە دانیشتبوون. پاڵی دابووەوە و کەیفخۆش دیار بوو. نە ماندوو بوو، نە هاواری هیچ شوێنێکی دەکرد. بینینی بەم شێوەیە، وای لێ کردبووم، خەمی سەفەرەکەم نەخۆم. چوومە تەنیشتی دانیشتم:

- باوکە؟
- گیانی باوکە
- زۆرم نەماوە تەواوی بکەم، لەم هەفتەی دادێت، کۆمەڵێک ئیجازەی مەلایەتی وەردەگرن، منیش دوای ئاهەنگەکە، دەبێت سەفەر بکەم، بۆ شارێکی دوور لەو دیوی سنوور، لەوێ ئیجازەم دراوە بخوێنم و مەلایەتی تەواو بکەم. پێم خۆشە بچم و پێشم خۆش نییە بچم.
-یانی چی؟
- مەستم خراپ نییە. نامەوێت تۆ و دایکم و دۆستەکانم لەم شارە جێ بهێڵم، نایشمەوێت دەست لە خوێندنەکەم هەڵبگرم. غەریبی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

گەلێک سەختە.

-گوێ بگرە کوڕم، لە دارای دونیا تۆم هەیت، ئێستا حاڵم زۆر باشە، خواماڵی ئەو جوولەکەیە ئاوەدان بکات، کەوا ماڵەکەی منی ڕووناک کردەوە. ئیشەکەم زۆر خۆش و بێ منەتانەیە. نانی تەقەی پێی ئەسپەکان دەخۆین. نە خەمی منت بێت، نە دایکت، قاتێ و قوتێ ماوینەتەوە. بە دڵێکی بێ خەوشەوە بڕۆ. خوێندنەکەت تەواو کرد، وەرەوە. خوا خۆی دەزانێت ئەم شارە چی بە سەر دێت، زاڵمەکان تەمەنیان درێژ نییە. گورگ تا هارتر بێت، زووتر دەمرێت. شوانی ژیر شوانێکە، مەڕەکانی دەپارێزێت لە گورگی هار. من باوکم و شوانم، یەک مەڕم هەیە، نایخەمە بەر دەست گورگ.

- نا مەبەستم نەبوو کە ناڕۆم، مەبەستم بوو دڵم بە بێ ئێوە ئۆقرە ناگرێت.

- ڕا دێیت کوڕم ڕا دێیت. بەشی ئێمە هەمیشە غەریبی بوە. نەوە دوای نەوە، کەسمان لە وڵاتی خۆی و لە ناو خزمانی خۆی نە ژیاوین. دایمەی خوا ئاوارەی شاران بووین. دەیشتوانیت لەوێوە خزمانمان بدۆزیتەوە و سەریان لێ بدەیت. هیچم ناوێت، وەلێ خودا ئەوەندە تەمەنم بدات، تۆ ببینم بە مەلایی دێتەوە ئەم شارە و ڕۆژێک گوێ لە دەنگت بگرم بانگ دەدەیت و لە پشتەوە نوێژ بکەم، ئیتر دوای ئەوە بیشمرم باکم نییە.

باوکم زۆر بە ئومێدەوە دەیڕوانییە من. لەوانەیە خەیاڵی وا بکات، دەبمە شوێنگرەوەی مەلای گەورە. نا من نابمە شوێنگرەوەی هیچ مەلایەک. سەرپشک بکرێم لە ڕێگای خۆم، ڕێگای دێوانەم پێ ڕاستترە لە ڕێگای مەلاکان. دێوانە ڕێگایەکی هەیە لە خوداکەی ناخم نزیکم دەکاتەوە و مەلاکان ڕێگایەکیان هەیە، لە خوداکەی ناخم دوورم دەخاتەوە. نامەوێت باوکم نائومێد بکەم، تا ماوە چی بوێت دەیکەم، کە ڕۆیشت منیش بە ڕێگای خۆم دەڕۆم.

شەوێکی خۆش بوو. گەلێ قسەی خۆش و تەگبیرمان بۆ سەفەر و ژیانی ئایندەی من کرد. هەستم بە هیچ نەکرد، تا چوومە سەر جێگاکەم. کاتێک پاڵ کەوتم دڵتەنگییەک دای گرتم.

زۆر جار دڵتەنگییەک ڕووت تێ دەکات، لەم دونیا گەورەیە دا ڕێت نابێتەوە. چەندێک بیرم کردەوە، بنەوانی دڵتەنگییەکەم نەدۆزییەوە. دڵتەنگی بۆ سەفەرەکەیە، دڵتەنگی بۆ دووریی ماڵە، یان چاوڕەیش گیانی ناو خەونەکانم. دڵتەنگیی دێوانە و ئازیزانم، یان دڵتەنگیی کووچە و کۆڵانەکان. نەم دۆزییەوە و نەم دۆزییەوە. بەو حاڵە شڕەوە درەنگانێک خەوم لێ کەوت، سبەی بە حیلەی ئەسپەکانی حەوشەکەمان خەبەرم بوەوە. هەتا هاتمە خوارەوە، باوکم بە خۆی و عەرەبانەکەیەوە چووبوە سەر ئیش و منیش بەرەو خانەقا کەوتمە ڕێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

٤

درەنگ یان زوو،
دەبێ ئەم شارە جێ بهێڵین

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

■ ڕۆژی شەشەم

ئێوارەکەی چوومە لای دەلال. تەگبیرمان کرد بۆ شەو، درەنگێک یەکێک لە ئەسپەکان بهێنم و پێکەوە بچین سەرێک لە دێوانە بدەین. کارەکە مندالأنە و مەترسیدار بوو، ئەمما نەم دەویست عاشقێک لە مەعشوقەکەی بکەم. لە ژوورەکە دانیشتبووین، خەریکی تەگبیری خۆمان بووین. جیرەی دەرگاکە هات، سۆنەی جوولەکە وەژوور کەوت. سلاوێکی کرد و دەموچاوی دا بە یەک دا. لە جێی خۆمان هەستاینەوە و شوێنەکەی خۆمم بۆ چۆڵ کرد. دانەنیشت. بە دەموچاوە مۆنەکەیەوە گوتی:

- گوێم لێتان بوو، تەگبیری چی دەکەن. دوو گەنج بە بێ پرسی پیاوێکی بە ئەزموون تەگبیر بکەن، ماڵێک بە قوڕ دەنێن. ئێوە خەریکی چین؟ نازانن ئەم شارە نانوێت؟ نازانن چاوە پیسەکان هەمیشە کراونەتەوە. چاوێک دەنوێت، ڕۆژەکەی بە پاکی بردبێتە سەر. چاوی پیس ئیشی کرانەوەیە. نابێت کاری وا بکەن خۆیشتان و منیش وەقوڕنێن. کاکە دەلال لەم ماڵە بچیتە دەر، گەڕانەوەت نییە، تۆیش کوڕم ئیشم پێتە.

دەستی گرتم و لە ژوورەکە بردمییە دەرەوە. نەخشەکەمان تێک چوو. بۆ نەگبەتی نەچوومە لای دێوانە، بە مەبەستی دیداری ئەم دوو کەسە، دیدارەکەم دواخست بۆ شەو. کەچی لێمان تێک چوو.

جوان خۆی پێچایەوە و جلە عادەتییەکانی خۆی لە بەر کرد. هەستایە سەر پێ و گوتی:

- کوڕم وەرە لەگەڵم، منیش بە بێ پرس دوای کەوتم. بەرەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دەرەوەی شار ڕۆیشت. لە نیوەی ڕێ پرسیم:

- بۆ کوێ.

- دەچینە سەر کارێزەکەی دەرەوەی شار. لەوێ کۆمەڵێک قسەت بۆ دەکەم.

ڕۆیشتین، ڕۆیشتین تا گەییشتینە سەر کارێزەکە. دوای کەمێک دانیشتن، ڕووی تێ کردم:

- تۆ خەریکی وێرانکردنی.

- مەبەستت چییە؟

- کوڕم بەس گوێ بگرە، بزانە چی دەڵێم.

"لە یەکەم ڕۆژەوە زانیوومە، گەنجێکی دڵت پاکە، چەند جار چوویتە دەرەوەی شار، خەڵکم ناردوە ئاگای لێت بێت. نەم دەویست ئاگرەکە بتسووتێنێت، ڕوون بوو لام ئاگات لە چیرۆکە ڕاستەقینەکە نییە، بۆیە تۆم هێناوە بۆ ئێرە تا چیرۆکە ڕاستەقینەکەت بۆ باس بکەم. کار گەییشتوەتە ڕادەیەک، خەریکە دەست بە ئاگرێک دا دەکەیت، ماڵەکەی منیشی پێوە بسووتێت"

دڵم کەوتە لەرزە. ترسام. کاتێک دەترسم ڕەنگم زەرد دەبێت و هێزی ئەژنۆکانم نامێنێت. لەم قسە بە توێکڵانە سەرم سووڕمابوو:

- تێ ناگەم سۆنەی بەڕێز باسی چی دەکەیت. دێوانەیەک ئەوەندە مەترسیدارە، تۆ وا لە من بکەیت؟

- بەڵێ، کوڕم، مەترسیدارە. دێوانە، دێوانە نییە، دێوانەیان کرد.

- کێ؟

- تۆ بوەستە، با بۆت باس بکەم.

"خەڵکی ئەم شارە، ترسینۆکن. بەس پاروێکی چەوریان دەست بکەوێت، گوێ بە هیچی تر نادەن. دەبوایە گەورە و بچووکی ئەم شارە، لە خزمەتی دێوانەکەی تۆ بن. وەلێ، چی لە زەمانە بکەم، مرۆڤ کە شکۆی شکا، هیچی نامێنێت بۆی بجەنگێت"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

- قسەکانت ترسناک و بە توێکڵن. منت ترساندوە و ئەسڵی بابەتەکەیشم پێ ناڵێیت.

- بە چاوان کورِم، بە چاوان. تەنها خۆت بگرە و گوێ بگرە، چیرۆکەکەت وەک خەیار بۆ پاک دەکەم و دەیدەمە دەستت. دێوانە، میر هوداره!

- چی، چی؟

- بەڵێ، دێوانە میر هوداره!

کە گوێم لەم قسەیە بوو، یەک پارچە گیانم عارەقێکی ساردی کرد. لە جێی سرِسرِبووم:

- یانیی چی میر هوداره؟

- کاتی خۆی، کە تێکشکا و ژن و منداڵەکەیان گرت و بەو دەردەیان برد، لای عەجەمەکان ئەم خەبەری بیستبوو. ماوەیەک خۆی گرتبوو و دوای ماوەیەک ڕووی لەم شارە کردەوە. بە قەولی خۆی یان ئەم جارە سەری بانخان پان دەکاتەوە و حەقی خۆی لێ دەکاتەوە، یان وەک خاتوون و کچەکەی بە سەر دارێکەوە هەڵی دەواسن. ئەو ئێوارەیەی هاتبووەوە ناو شار، یەک دوو کەس بینیبوویان و دڵنیا بووبوون کە ئەوە. خەبەریان بە بانخان دابوو، هاتوەتەوە ناو شار. ئەویش خۆی و کۆمەڵێک سیلکەدار لەگەڵ ئەو هەتیوە کوێرە، یەکە و ڕاست چووبوو بۆ سەر گۆڕی خاتوون و کچەکەی، گوتبووی:

لە هەر شوێنێک بێت، بە شوێن خاتوونەکەی دەکەوێت و دەیدۆزێتەوە، لە دەوری گۆڕەکە بۆی دانیشن، کە هات بیخەنە ناو قەفەزەوە. چۆنی گوتبوو، وا دەرچوو. میر هودار بە پرسوڕا گۆڕی خاتوون و کچەکەی دۆزیبوەوە. ویستبووی سەریان لێ بدات و داوای لێبووردنیان لێ بکات کە بەو دەردەی بردن. کە گەیشتبوە ئەوێ، گیرابوو. دەستەکانیان بەستبوەوە. بەو شەوە ڕووت ڕووتیان کردبوەوە و چەقاندبوویان بەناو ئاو دا، بە شووڵی دارین تا بووڕابوەوە لێیان

دابوو. بانخان بە فەیازە کوێری گوتبوو:

"نامەوێت بمرێت، بەڵام دەمەوێت بیکەیت بە عیبرەت بۆ شارەکە."

نامەردە چی پێ گوترابوو وای کرد. بردبوویانەوە بۆ زیندانەکەی خوارەوە. لەوێ تا یەک هەفتە لێدە و بکوتە. هێندە ئازاریان دابوو، گشت گیانی بووبوو بە برین، یەک تۆزی مابوو بمرێت. پاش ماوەیەک لە زیندان، شەش حەوت پیاوماقووڵی شار لە لایەن بانخانەوە بانگ کراین. کەسمان نەمان دەزانی بۆ سەرانەیە، یان مەسەلە چییە. دوای نانخواردن، بە پێکەنینێکی بێ تامەوە، ڕووی تێکردین و گوتی:

"پێتان خۆشە تەیرێکی گول ببینن؟ ئەو تەیرەی پێتان وا بوو باشترینە، لە قەفەز دایە. پەنجەیەکی بۆ هەتیوە کوێرەکە ڕاکێشا و ڕای سپارد بمانباتە لای، ئەویش پێشمان کەوت و چووینە زیندانەکەی خوارەوە دەبینم، میر هودارە.

قژێکی درێژ و ڕیشێکی درێژ. هەر چی گیانیەتی برین و شینبوونەوەیە. ئەوەندە ئێش گەییشتە دڵم، خەریک بوو بکەوم بە پشت دا، بە دیواری زیندانەکە خۆم گرتەوە. پیاوە ناماقوڵەکانیش لە باتی دڵگرانی، پێکەنینیان دەهات. لەم قسە و لەو قسە، خۆمم لێ نزیک کردەوە، بە چرپەوە پێم گوت:

"بۆ ئەوەی لە مردن ڕزگارت بێت، خۆت دێوانە بکە. دێوانە بوون ڕزگاربوونە لە ژیان و مردنیش."

بە چاوە شینبوەوەکانی تێی ڕوانیم، چاوی پڕ بوو لە سوپاسگووزاری. من بووم گوتم خۆت دێوانەکە، من بووم ڕزگارم کرد لەو عەزابە. من بووم، نانم پێ دەدا و بەخێوم دەکرد، نازانم بۆ نەدەڕۆیشت، چەندین جار تکام لێ کرد بڕوا، نەدەڕۆیشت، دەیگوت:

دەبێت لەم شارە بمرم، هیچم نەماوە بۆی بژیم، ئیتر بۆ بڕۆم.

باش بوو بە قسەی کردم، کتوپڕ هاوارێکی کرد و پەلاماری داین، یەک دوو لە پیاوە ناماقوڵەکان کەوتن بە پشت دا، کوێرەی چەرچی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

شەقێکی تێ هەڵ دا، خۆمم لێ تووڕە کرد:
بابە بۆ وازی لێ ناهێنن، شـێت بوە. کەس لە شـێتی داوە. تەواو عەقڵی لە دەست داوە، لێی بگەڕێن با نەیش مرێت. کوێرە سەیرێکی کردم و بـڕوای پێ کردم، کە شـێت بـوە! چووینەوە سـەرەوە، کە دانیشتین، قسەم کرد و باسی شێتبوونەکەیم بۆ بانخان گێڕایەوە. هەر چی لەوێش بوون، ئەشـهەدوویان کرد کە شـێت بوە. چ بانخان و چ کوێرە قسـەکەمیان پێ خۆش بوو. لەوێ ئەمری کرد، بەرەڵای شاری بکەن، با بکەوێتە دەست منداڵان. تا لەم شارە بوو، چی خراپە پێیان کـرد. بـازرگان و پیاوانی دەربار، تا خەڵاتێـک لای بانخان وەربگرن، گاڵتەیان پێ دەکرد و گاڵتەکەیان بۆ دەگێڕایەوە، ئەویش لە بەرامبەر ئەوە دا، سەرێکی بۆ دەلەقاندن گوایە شتێکی باشتان کردوە. خەڵک زۆر بێڕەحمن، لەبەر خاتری ورگی خۆیان، چی خراپە دەیکەن.
کاس بووبووم، بە قسەکانی. ئەو ماوە زۆرە بۆ کەس باسی نەکرد. بـۆ مـن ڕۆژێک لە ڕۆژان، ورد نەبوومەوە لە قسـەکانی. ڕۆژی نامەکە دەبوایە تێ بگەم. پێی گوتم:
- بۆنی نامەکە ئاشنایە پێم. خەتەکەی دەناسمەوە. بێ مێشک خۆم، بۆ دەرکم بەوە نەکرد، دێوانە نامەکەی دەلالی برای ناسییەوە. بۆیە گوتی:
- کوڕە خاسـە بێنە بۆ لام. ئـای بەدبەخت خۆم، بەس نەبوو نەم برد بۆ لای. بمبردایە یەکیان بدیبایە چی دەقەوما.
- باشە دەلال دەزانێت؟
- نا، نا، نازانێت. لەو خەیاڵە دا دەژیت، لە ناو عەجەمەکان دایە و ڕۆژێک دێت، بە خۆی و سوپایەکەوە بگەڕێتەوە و کۆتایی بەو تاڵییەی ژیانی بێت. بە ئومێدی ئەو ڕۆژە شار جێ ناهێڵێت.
- دەی خراپ دەکەیت سۆنەی بەڕێز، بۆ ڕاستییەکەی پێ ناڵێیت.
- کـوڕم تـۆ دڵت گەرمـە، دڵگەرمەکان بیر لە ئاییـنـدە ناکەنەوە.

لێگەڕێ با ئەویش خەسار نەبێت. بیدۆزنەوە لە میر هودار خراپتری پێ دەکەن. براکەیان دڵنیا بوە لە میری گەورە، کە شێت بوە. ترسی تەنها لە برا بچووکەکەیەتی. خۆم چەندین جار گوێم لێبوە باسی کردوە، کە خەونی پێوە دەبینێت و بوەتە مۆتەکەی ژیانی. تا نەی دۆزێتەوە و نەی کاتە عیبرەت بە ئیسراحەت خەوی لێ ناکەوێت. نامەوێت بێچارە ببێت. بۆ منێکی جوولەکە، وەک یەکن، بەڵام ئایینەکەم ڕێگام پێ نادات، هەڵەی هەرزەکارانە بکەم. میوانێک لە ماڵەکەمە بە سەر چاو و بە سەر ڕۆح، میوانێک لە ماڵەکەم بێت باشترە، یان سبەی بە ویژدانێکی بیمارەوە بیبینم، میوانەکەی ماڵم هەڵواسراوە، یا شێت بوە بە کۆڵانەکان دا. جا بیش زانە، دێوانە، دێوانە نییە. میرەکەی جارانە، لە باتیی دانیشتن لە سەر کورسیی میرنشین، لە سەر ڕۆحەکان دادەنیشێت. یەک بە یەکمان دەناسێت. ئاگای لە خشەی مارە. خۆی لەم دونیایە بێبەری کردوە، تا فرسەتێک بێتە پێش کاری خۆی بکات. قسەکانی لێرە و لەوێ باس دەکرێن. خەڵک زۆربەی، بە تایبەت پیاوە بە تەمەنەکان و کەسانی سەردەمی ئەو، باش باش دەزانن کێیە. وەلێ کەس ناوێرێت چیرۆکەکە بە باشی باس بکات. لە ترسی گوێی زۆر و چاوە پیسەکان، چ دێوانە خۆی لە خەڵک کردوە بە دێوانە، چ خەڵکەکە دێوانەیان لێ بوە بە دێوانە. بریا منیش وەک خەڵک بوومایە، چاوم داخستایە و سەرم بخستایەتە سەر لەوەڕەکەی خۆم. ئەمما من ناتوانم وەک خەڵک بم... مرۆڤەکان وەک یەک نین... ئازارێکی زۆر لە ناخم دایە... بە خۆشیکردنی چاکە بەرامبەر کەسانێک خراپەیان بەرامبەر دەکرێت، بە تەمای تەواوکردنی ژیانم. ناڵێم دەنگی من بەرزترە لە دەنگی خەڵک، وەلێ نایشتوانم وەک خەڵک بم. نۆرم بینوە و نۆرم چەشتوە. خەڵکی وام دیوە، تفم لە خۆم کردوە. خۆبادەران و خۆنوێنەکان، زۆرترن لە مێرولەکان. سەردەمی

خۆبادەران و خۆنوێنانە کورم. تۆزێک ژیر بە، دێوانە شتێکی فێر کردوویت، منیش با شتێکت فێر بکەم.
چەندین شەو هێناومەتەوە ماڵ، خۆی شۆردوە و پێکەوە تا بەیانی قسەمان کردوە. بەشێکی ئەو شتانەی داومەتە دەست تۆ بیانخوێنیتەوە، بە دەستی خۆی نووسیونی. نەخشەی زۆرمان داناوە بۆ گۆڕینی شارەکە، سوودی نەبوە. پیاوێکم شک نەبردوە جێی متمانە بێت، نەخشەکانی بۆ باس بکەم، بۆیە نەخشەکان لە بەینی من و دێوانە دا بە با چوون. متمانە نەماوە. سەردەمێکیش متمانەی تێدا نەبێت، پیاوچاکیشی تێدا نامێنێت. ئەم میرە کورتەبنەیە، کاتی خۆیشی کە بەرپرسی زیندانەکان بوو، زۆر لە میری گەورە پاڕامەوە دووری بخاتەوە و ڕۆژێک دێت، دەبێتە بەڵا بە سەرییەوە، بە قسەی نەکردم. ئەو کات لەگەڵ بێگانەکان هاتەوە، چیم گوتبوو هاتە دی. فەیازە کوێری بێ دایک وباک، لەگەڵ بانخان فەرقی نییە، یەک سرووشت و یەک تەبیعەتیان هەیە. بە خوێنڕشتن و کەرامەتشکاندنی خەڵک دڵیان ئاو دەخواتەوە.
ڕۆژێک بە سەر ژیانیان دا تێ ناپەڕێت، شکۆی کەسێکی تێدا نەشکێنن. بە ئەستێرەکەی داود، دوای سووتاندنی قەیسەرییەکە، ویستم ڕێگاکەی دێوانە بگرم و منیش هەمان شت بکەم، بەڵام لەبەر خاتوونەکەم نەم توانی. نەم توانی ببینم دەبێتە کەرەستەی دەستی پیاوانی دەربار. نەم توانی ئەو سووکایەتییە ببینم پێم دەکرێت. ئەگینا باشترین ڕێگا بۆ ڕزگاربوون لەم خەڵکە، چوونە دەرەوەیە لە پێستی ژیری. ژیری بە کەڵکی چی دێت، لە ناو گەمژەکان دا. هەموو شتم بۆ باس کردیت. تێگەییشتیت چیرۆکەکە چۆنە؟ ئەو میرەی شارێکی درووست کرد، خۆی بوو بە دێوانە. دونیا وایە کورم، لەوانەیە ڕۆژێک ببیت بە میر و ڕۆژێکی تر بێ کەس و بێ لانە لە کۆڵانێک دا بخەویت. هەستە با بچینەوە بۆ شار، تاقە قسەیەک پێم گوتوویت بە

کەسی مەڵێ. لێ بگەرێ چۆن ڕۆیشتوە با وا بڕوات.

لە ڕێی گەڕانەوەمان، لای حەمامە سپییەکە خواحافیزم کرد، وا خۆم پیشان دا بەرەو ماڵ دەچم، لە پشت حەمامەکەوە پێچێکم لێ دا، ڕێک بۆ لای دێوانە... تا گەییشتمە لای تاریک بوو... هیچیشم لەگەڵ خۆم نەبرد. ئاگری ناو کووخەکە لە دوورەوە شەوقی دەدا. خۆم کرد بە کووخەکەی دا و دانیشتم، بە حەپەساوی کەمێک لێم ڕوانی. پاشان بە ئەسپایی گوتم:

- میرم، بۆ قسەت نەکرد؟! تۆیش دڵپاکیی منت فریو دا؟

زانی لە بنی هەمبانەکەم دا... بە هێمنییەوە وەڵامی دامەوە:

-گریمان زانیت، ئەوەتا ئێستا زانیت، میرێکی دێوانە لەم شارەیە و لە شارەکەیش ڕێی نەبوەوە و وەدەر نرا. چی دەبێت؟ ڕێزم زیاتر دەگریت؟ مرۆڤ دەبێت ڕێزی مرۆڤ بگرێت، نەک ڕێزی پلەوپایە. دێوانەبوونەکەم پێ خۆشترە لە میریەتی. تاقە خەونم ڕزگارکردنی مرۆڤەکانە، لە چنگی خراپە. گەر لەبەر میرێتییەکە ڕێزم دەگریت، ڕێزگرتنی وام ناوێت، ڕێزی خۆم بگرە لەبەر دێوانەبوونم... نا سوودم لە دڵپاکیت نەدیوە، کوڕی زیرەک، تۆ تاقانەترین کوڕی ئەم شارەیت، حەزم کردوە لێم نزیک بیت. خۆشە مرۆڤ کاتێ ماڵئاوایی دەکات، ئومێدێک پاش خۆی جێ بهێڵێت، تۆ بەس ئومێدی باوکە پینەچییەکەت نیت، ئومێدی منیشی."

- ئێی. خۆ دەمناسیت! چۆن دەمناسیت؟

- زەردەخەنەیەکی کرد. نانم بە گوێچکە نەخواردوە. بناغەی ئەو شارەی تۆی تێدا گەورە بوویت، بەم دەستانەی خۆم دام ناوە. ماڵێک خۆم درووستم کردبێت، چۆن ئەو کەسانە ناناسم تێی دا دەژین.

پرسیارێک دەکەم گەورەم، پێم خۆشە جوابم بدەیتەوە، گەرچی پرسیارەکەم سەختیش بێت بۆت.

-پێش هەموو شت گوتمان من دێوانەم نەک گەورە، پێستی گەورەییم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

له خۆم داماڵی و پێستی دێوانەیەم لە بەر کرد. نامەوێت گەورە بم و دەمەوێت بە دێوانەیی بمرم. دەی پرسیارەکەیشت بکە.

- دەتوانی باسی هاتنەکەم بۆ بکەیت؟ بۆ هاتییەوە؟

ئاخێکی هەڵکێشا و هەستا چوار مشقی دانیشت... داری ناو ئاگرەکەی هەڵخزاند و گوتی:

- لە گشت شوێنێک، تەنانەت لە ناو فریشتەکانیش بێت، مادام سەر زەمینە جۆرێک سووکایەتی تێدایە، عەجەمەکان فرۆشتیانم. شەوی هەڵهاتنەکە تەنانەت پێم نەکرا خێزانەکەی خۆم و براکەیشم دەربکەم. بیستووتە و منداڵیش بووین ڕەنگە لە پێش چاوت بێت، بە چ دەردێک چوون. هەواڵم بیست، خراپیان بە سەر هاتوە، ئاگرێک لە ناخم دا کڵپەی سەند. مردنم پێ باشتر بوو لە سەرکزی لە ناو عەجەمان. وەک شێتێک شەوێک بە ڕێ کەوتم و چەند شەو ڕۆژێک بە پێ هاتم، تا گەییشتمەوە شار... درەنگانی شەو هاتمە شار... ترسێکی زۆرم هەبوو... یەک دوو کەسم بینی، سڵاویشم لێ نەکردن، نەبادا بمناسنەوە. کەچی منیان ناسیبووەوە. بۆ بەیانییەکەی لە بەردەم یەکێک لە مزگەوتەکان دانیشتم خۆم کرد بە درۆزەکەر. منداڵێک هات هەواڵی گۆڕی خاتوون و شازادەکەمم لێ پرسی، پێی گوتم. چیم دەست کەوتبوو لە درۆزەکردنەکە پێم دا و ڕۆیشتم بۆ سەر گۆڕەکەی، دیار بوو پێش من خەبەریان دابوو، لەوێ گیرام. چی خوا پێ ناخۆش بوو پێیان گوتم و پێیان کردم. بڕوام نەدەکرد برایەک هەبێت، وا بێڕەحمانە لەگەڵ براکەی خۆی بجووڵێتەوە. تکای زۆرم کرد، پێش ئازاردانم بۆ چەند ساتێک لێم بگەڕێن بۆنی گۆڕەکەی خاتوون بکەم."

بە قەشمەرییەوە لێیان دەدام و سووکایەتییان بە گۆڕەکەی دەکرد دوو فرمێسک زانە چاوی، لەم بەرەوە دڵم دەگووشرا، دەمەویست بگریم و خۆیشم بگرم، گریانەکە نەهێنمە دەرەوە. بۆ ڕانەکێشانی سەرنجی، خۆم مەشغوڵ کرد بە ئاگرەکەوە. ماوەیەک بێدەنگی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

دایپۆشـین، جگـە لـە قرچەقرچـی سـووتانی دارەکان، دەنگێک لە نێوانمان دا نەما. دەسـتم لە پرسیارکردن هەڵگرت، ڕێم بە خۆم نەدا لـەوە زیاتـر ئازاری بدەم. وا پێدەچوو، خۆی بیەوێت چیرۆکەکە باس بکات. دیسانەوە دەستی پێ کردەوە:

"زۆر ئازاریان دام... لە هۆش خۆم چووم... کاتێک بە خەبەر هاتم، لـە ناو زیندانێکی بچووکی بۆن ناخۆش دابووم. کوێرێکیان تێدا بوو، فەیازی ناو بوو، دەتگوت خوا بۆ لێدانی منی درووست کردوە. چێژی لەوە دەبینی پارچە گۆشت لە ڕانەکانم بکاتەوە. چێژی لەوە دەبینی، ناڵی ئەسپەکان سوور بکاتەوە و لە سەر پشتم دایان بنێت، تا سارد دەبنەوە. هاوار و ناڵە سوودی نەبوو. یەک هەفتەی تر لە بەر دەستان بوومایە، دەمردم و ئیسراحەتم دەکرد. نازانم بۆ بە قسەی سۆنەم کرد و خۆم شـێت کرد. دەبوایە لێ بگەڕێم بمکوژن. نەیشـیان دەکوشتم، ئازاریـان دەدام. دوای ئازاردانەکانیـان لێـم ورد دەبوونـەوە بزانن چ شوێنێکم شین نەبوەتەوە، شینی بکەنەوە. برینەکانی سەر گیانمایان هەڵدەکەند و پڕیان دەکرد لە ترشە سماق. گیانم خەریک بوو لە لووتم بێتە دەرەوە. کتوپڕ شـێتییەکەم سەری گرت. کە شێتییەکەم سەری گـرت و کەوتمـە ناو کـۆڵان و بازاڕەکان و بوومـە گاڵتەچیی منداڵان و خەڵـک. بیـرم لە مرۆڤ کردەوە، ئازاری مرۆڤ لە سـەر گیانی من نەبوایە، بیرم لێ نەدەکردەوە. مرۆڤ بیر لە مەسـەلەیەک دەکاتەوە، بـۆی گرینـگ بێت. منیش جگـە لە مرۆڤ، هیچی دیکـەم بۆ گرینگ نییـە... دەمەوێـت بزانم مرۆڤ بـۆ وا دەکات. دوای خۆم تەنها یەک کەس تێ بگەیەنم بەسە بۆ من. ئۆجاخم ڕوونە کورم تۆم هەیە."

گەلـێ کەیفم بـە خۆم هات. یانی، من گەیەنـەری پەیامەکەی میر هودارم. میرێکی گەورە لەم دونیایە بەس منی هەم. دە خۆشـبەخت خۆم، ئەم ئەرکەم لە سەر شانە.

- بیرم کەوتەوە، کوڕە خاسەکەت بۆ نەهێنا؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

- نا، نایەوێت بێت. تەنها پێ خۆش بوو قسەکانی تۆ بخوێنێتەوە. ترسینۆکە لەبەر دایک و باوکی ناوێرێت لە ماڵ بێتە دەر. لێی بگەڕێ خۆم قسەکانتی پیشان دەدەم. خۆم دەمزانی قسەکانم درۆن، بە جۆرێک سەیری دەکردم، بە چاوەکانی پێم بڵێت، ڕاست ناکەیت. نزیکەی عیشا تەواو بووم. باسی ئازارەکانی بۆ کردم. درەنگ بوو، دەبا بڕۆم. هەڵسام گەڕامەوە بەرەو شار. میری خۆم دۆزییەوە. دوو سبەی هەینی، دوا ڕۆژی منە. سبەی کە هەستام دەچم نانێکی باش و جلوبەرگێکی باشی سۆنەیش دێنم و بۆی دەبەم. ئاخر دیدارمانە. نامەوێت تا دێمەوە، هەر وا بە ئاسانی جێی بهێڵم. گەییشتمەوە ماڵ، باوکم وەک جاران نەخەوتبوو. لەگەڵ چوونە ژوورەوەم لە حەوشەکە بانگی کردم.

- کوڕم وەرە!
- بەڵێ، باوکە.
- لە کوێ بوویت.

درۆی نەدەویست. بێ پێچ و بەنا گوتم:

-لای دێوانە.
- دەزانم لای ئەو بوویت. دەمێکە ئاگام لێتە هاتوچۆی دەکەین، ئەمما قسەم نەکردوە. تۆ دێوانە دەناسی؟
- بەڵێ، ئەمرۆ ناسیم.
- زۆر باشە، کە وایە دانیشە، با پێت بڵێم.

-خەڵک تەنها لەبەر ئەوە ڕقیان لە فەیازە کوێر نییە، کە ناشیرین و سەرسەری و بێ ئەسڵ و فەسڵە. لەبەر ئەوە ڕقیان لێیە، نایەوێت مرۆڤەکان بمرن، دەیەوێت بێحورمەتیان بکات. کەسێک کە خۆی حورمەتی نەما، حەز بە بێحورمەتیی خەڵکیش دەکات. کەسێک لە خۆی حورمەتی هەبێت، تەنانەت بە حورمەتەوە دوژمنەکەیشی لە ناو دەبات، بۆیە نامەوێت لەم شارە بێت، نامەوێت بێحورمەت ببیت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

کەسانێک حوکمی ئەم شارە دەکەن، حورمەتیان نییە. لە بێحورمەتیی خۆیان دا، شارەکەیشیان بێحورمەت کردوە. جێگایەک حورمەتی تێدا نەما بۆ مرۆڤ، جێگای ژیان نییە. ژیان هێندە ناهێنێت سەری خۆتی بـۆ کـز بکەیت. پیاوی ورگ زلی زۆر دێن و دەچن، لە باتیی زلکردنی ورگیان، تۆزێک عەقڵ و حورمەتی خۆیان زل بکردایە، ژیان وا بۆگەن نەدەبوو، گەر دەتەوێت حورمەتی خۆت ڕا بگریت، بچۆ لە ناو خەڵکی بە حورمەت بژی کوڕم. ئەوەڵ و ئاخری قسەی من بۆ تۆ ئەمانەیە."

دەستم کردە ملی. ماچێکی ملە باریک و زبرەکەیم کرد. دوو جارە ئامۆژگاریم دەکات، قسـەکانی لە قسەکانی دێوانە باشترن. قوربانیی پینەچییەکـە بم، خۆ لە ژێرەکان ژێر تـرە. دڵنیام کردەوە، گەردێک لە سـەر دڵم نییە، ڕێی سـەفەرم پێ بگرێت. دەڕۆم و نایەمەوە، تا ئـەو کاتەی دەبمە چرایەک و بەردەمی خۆم ڕووناک دەکەمەوە. بەڵام پرسیم:

– باوکە، بۆچی پێت نەگوتم، دێوانە میر هودارە؟

"کـوڕم. کاتێک تۆ لە دایک بوویت، میرمان بوو. میرێکی باشـیش بوو، لەمەی ئێسـتا باشتر بوو. کاتێکیش چوە حوجرە، میرمان بوو. تۆم فێری ناو دیوەخانەکان نەکرد، بتبەم بتناسـێنم پێی و دەسـتی ماچ بکەیت. حەزم نەدەکرد دەستی ماچ بکەیت. گەر باش بیرت بێت، شەوی شەڕەکەیش هەڵهات، تۆ پێشووتر یەک جار بینیبووت، ئەویش بـە منداڵی. دەزانم شـەوی شـەڕەکەت لە بیرە و لەگـەڵ گێڕانەوەی شـتی تریش دێتەوە بیرت. کاتێک هەڵهات و گەڕایەوە، وەک شێتێک دەرکەوت، ڕاسـتی من شکم هەبوو ئەو بێت. نەدەچوە عەقڵمەوە میر هودار هاتبێتەوە و شـێت بووبێت. بە حەقی خۆشـی دەمزانی شـێت بێـت. تا پیاوماقووڵەکان پوختـەی چیرۆکەکەیان بۆ خەڵک گێڕایەوە و هەموو کەس زانی چۆن بە لێدان شـێتیان کردوە، کە شـێتیش بوو تۆ هاتوچۆت دەکرد جێی مەترسی نەبوو. تازە شێت شێتە، بۆیە پێم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

نەوتی!"

باوکم نەی دەزانی میر شـێت نییە و خۆی شـێت کردوە! بەە بەە، لە نهێنیی ناو دڵی جوولەکەکە، بە کەسـی نەگوتوە، کە شـێت نییە. وەڵڵا ئافەرین بۆ تۆ پیاو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

■ ڕۆژی حەوتەم

بە شێنەیی لە ماڵ دەرچووم... سەرێکم لە ماڵی سۆنە دا... چاوم بە دەلال کەوت... داوام کرد قاتێ جلم بەنێ بۆ دێوانە. جلەکانم دەپێچایەوە، دەلال هاتە تەنیشتم:

– منیش بێم؟

–بۆ کوێ، بەم ڕۆژە ڕووناکە. دانیشە.

– دە شەو بچۆ با پێکەوە بچین؟

دەبێت ئێستا بچم. چاوەڕێمە، کاتێکی تر پێکەوە دەچین. جلەکانم پێچایەوە و لە بازاڕیش نان و کەبابێکی گەرمم بۆ کڕی. وەک جاران بەرەو کووخەکەی بە ڕێ کەوتم. دەتگوت یەکەم ڕۆژە، لە سەر تاشەبەردەکە دانیشتبوو. لێی نزیک بوومەوە. تێشوەکەم دانا.

– چیت هێناوە؟

– ژەمێک خواردن و جلوبەرگ.

– بە پێکەنینەوە گوتی: میرەکان بەردەوام خەڵک بەخێویان دەکات. خۆیان هیچیان نییە، هەر چیشیان هەبێت هی خۆیان نییە هی خەڵکە. شێتەکانیش وەک میرەکانن، خەڵک بەخێویان دەکات. من هەر دووکیانم. دایە قاقای پێکەنین و هاتە خوارەوە. جلەکانی دەرهێنا، پانتۆڵەکەی بە دەستی بەرز کردەوە و کەواکەیشی دەرهێنا... زەریفن... عەیبیان نییە، بۆ میرێکی شێت!

–زۆر لای دانەنیشتم. پێم گوت:

– سەفەر دەکەم، دەچم بۆ شارێکی دوور بۆ خوێندن. لەوانەیە ماوەیەکی زۆر نەت بینمەوە. لە خەیاڵم دا دەبیت. چییشم نووسیوەتەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

لای دایکم جێ دەهێڵم. گەردنم ئازا بکە.

نازانم پێی خۆش بوو یان نا، بەڵام بە ئاسانی قسەکان لە دەمییەوە دەهاتنە دەر.

-زۆرم پێ خۆشە بۆ خوێندن دەڕۆیت. گەر نەمردم، دەتبینمەوە، گەر مردیشم تۆ خۆش. گەردنت بۆ ئازا نەکەم؟ تۆ بە دەست منەوە ماندوو بوویت. خۆزگە لەم شارە دوو کەسی پاکی وەک تۆی تێدا بوایە. پیسیی خەڵک شارەکانی پیس کردوە. ئەمما بەردەوام دڵێکی پاک لەم دونیایە دا هەیە، تا دڵە پیسەکان پاک بکاتەوە. تۆ دڵە پاکەکەی دونیایت، بە خۆشی بێت.

خۆم نەگرت، گریان لە قورگم ئاوسابوو. هەستام دەستم کردە ملی و ئەم لا و ئەو لایم ماچ کرد و بە بێ سەیرکردنی چاوەکانی، پشتم تێ کرد و بە دەم گریانەوە گەڕامەوە شار. هۆشم لای خۆم نەبوو، چارەیەک نەمابوو بۆم، دەبوایە بڕۆم. باشترین چارە بۆ کاتی سەفەر زوو جێهێشتنی ئازیزێکە، تا زیاتر لای بمێنیتەوە زیاتر دەبەستێریت بەو شوێنەوە. گەڕامەوە ماڵ و ئێوارەکەی نانم پێ نەخورا. بانگی عیشای نەدابوو خەوتم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

هەینی، ڕۆژە خۆشەکە

بەیانییەکەی خۆم گۆڕی. کەوا و سەڵتەیەک و کڵاوێکم نایە بان سەرم. لە هۆدەکەی خۆم هاتمە خوارەوە بۆ قاوەڵتی خواردن. دایکم و باوکم لە حەوشەکە دانیشتبوون. هاتمە هەیوانەکە باوکم گوتی:

- لێرە نان ناخۆین. لە دەرەوە نان دەخۆین. ڕۆژێکی پیرۆز و خۆشە. خۆمان چیمان خوارد نیوەڕۆکەی بۆ دایکیشت دەهێنینەوە.

- ئەها، قوربان، یانی داوەتی تۆین.

- بەڵێ، داوەتی منن. شەو لەگەڵ دایکت تەگبیری خۆمان کردوە. فەرموو بەڕێ بکەوە با ڕۆین.

چەند بەیانییەکی خۆش و سادە بوو. ڕۆژەکانی دوایی بۆ وا خۆشن. مرۆڤ بۆ بیەوێت شوێنێک جێ بهێڵێت، ڕۆژەکانی کۆتایی خۆش دەبن؟ لەبەر ئەوە نییە دڵت ببەسترێتەوە بەو شوێنەوە، ئەی لەبەر چییە؟ وا پێش ڕۆیشتن، سات لە دوای سات شتی خۆش دەبینی؟ خۆشییەکانی من لای چەند کەسێکن، لای هەموو کەس نین. پێکەنینم بە گاڵتە و پێکەنینی خەڵک نایەت. کەسێک زۆر لام ئازیز نەبێت، ناتوانێت دڵخۆشم بکات. ئەم ماڵە بچووکەی نیوەی تەمەنم تێدا بردوەتە سەر، زۆربەی خۆشییەکانی من لەم ماڵە دا بوون. چۆن دەتوانم جێی بهێڵم. لە ناو خۆم دا خەریکی شەڕی سەفەر و مانەوەم. جێیشی بهێڵم، لە ناوم دا دەمێنێتەوە، تا دێمەوە ناوی.

لە کۆڵان دوور کەوتینەوە، سەر شەقامەکان، تۆپەڵ تۆپەڵ سیلکەداری سوپا وەستابوون. چووینە خوارتر بە هەمان شێوە. دەمم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner

بردە بناگوێی باوکم:
- دەڵێی شتێک ڕووی داوە؟
- خـوا نـەکات. خێرێکی گەورە دەکەم، بەس خودا ئەمڕۆم بە قەرز بداتێ، هیچ ڕوو نەدات، تا سبەی تۆ لەم شارە دەردەچیت، خوا نەکات هیچ ڕوو بدات.
تا زیاتر دەڕۆیشتین، زیاتر دەرکم بە ڕوودانی شتێک دەکرد. خەڵکەکە دوو دوو و سـێ سـێ، پێکەوە سـەریان بردبوە ناو یەک و قسـەیان دەکرد. بە ڕووخسارییان دا دیار بوو، ڕووداوێک ڕووی داوە. گەیشتینە بـەردەم خانەقاکـە، قەرەباڵغ بوو. کۆمەڵێک فەقێ و مەلا لەو ناوە کۆ بووبوونەوە. چواردەوری خانەقا تا لووتکەی منارەکە بە پەڕۆی سەوز و سپی ڕازێنرابوەوە. لە ناو حەوشەکە، مەنجەڵی گەورە گەورە دانرابوون و کۆمەڵێـک فەقێ بە بەرد خەریکی دروسـتکردنی سـێکووچکەیەک بوون بۆیان. لە تەنیشت وانیشەوە، چەند ژنێک سەرقاڵی شووشتنەوەی سـاوەر بوون و گروپێک سـوختەیش بامیەیان سـەروقنگ دەکرد. لە بن دارتوەکە، باوەشـێک نان هەڵدرابوە و سـەوزەیەکی زۆریش لە ناو حەوزەکە چەپک چەپک، بە سەر ئاوەکەوە پاڵ کەوتبوو.
مەلا شـەش پەنجـە و کۆمەڵێک فەقێ و مەلا بە ڕیز وەسـتابوون. ڕوومـان لەوان کرد و سـڵاومان لە حازریان کـرد. پاش بە خێر هاتن، باوکم گوتی:
- مامۆسـتا گیان، ڕۆژێکی زۆر موبارەک و خۆشـە، ئیشەڵڵا بە دڵی خۆش دەبێت.
- دەک سەلامەت بیت کاکە حەمە گیان... ئەشهەد و خۆشە... لەمە خۆشـتر چییە، لە ڕۆژێکی موبارەکی وا دا، پیسێکی کوێرمان لە کۆڵ بوەوە. ئێمە تێ نەگەیشتین باسی کێ دەکات. باوکم پرسی:
- مامۆستا گیان مەبەستت چییە؟
- بۆ کاکە حەمە نەت زانیوە، ئەو هەتیوە کوێرەیان کوشتوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

- کامە کوێر؟
- فەیازە کوێریان کوشتوە، جگە لەو کەس هەیە، کوێری بێ کەڵک بێت. ئەمشە و بە خەنجەر هەنجنهەنجیان کردوە؟
- نە بابە؟
- بەڵێ بە سەری شێخ.
- ئەی ناڵێن کێ کوشتوویەتی؟
- بەڵێ ڕوونە. ئەو هەتیوە بێ حەیا و حورمەتە، هەستاوە تێر خۆی مەست کردوە و چوە بۆ ناو قولەی سیلکەدارەکانی سوپا تورک. تۆبە خوایە، گوایە لووسکەوموسکەی لێیە، بچێت لەوێ بیانخاتە بان خۆی، یان خۆی بچێتە بانیان. ئێ تۆ خۆت دەزانی سوپا تورک، سوپایەکی موسوڵمانن و ئەو شتانەیان لێ ناوەشێتەوە. سوڵتانی گەورە قبووڵ ناکات لە ناو سوپاکەی کوفر بڵاو بێتەوە. پەلاماری سیلکەدارێکی داوە. ئەوانیش نەیان کردوە بە نامەردی، لێی کۆبوونەتەوە بە خەنجەر پارەپارەیان کردوە.
- دەک دەستەکانیان خۆش بێت. بەڕاستی ئیشێکی باشیان کردوە، تۆیش پێت وا نییە مامۆستا؟
- کاکە حەمە، بە گیانی شێخ، کوشتنی ئەو زۆڵە زۆر دڵخۆشتری کردووم لەم ئاهەنگە. تۆ دەزانی چی بەم شارە دەکرد و چ سووکایەتییەکی دەهێنا بە سەر خەڵکە داماوەکە دا. هێندە بێ ئابڕوو بوون، دەیانەویست لاشە پیسەکەی بهێنە ناو ئەم خانەقا پیرۆزەوە بیشۆن، ڕێگەم نەدا... نەم هێشت... چۆن دەهێڵم لاشەی وا بێتە شوێنێکی پیرۆزەوە، دە باشم نەکرد خەڵکینە؟

هەموان ئەشهەدوێکیان کرد و دەستخۆشییان لێ کرد. ڕاستییەکەیشی ئەوە بوو، نەیان هێنابوو لێرە بیشۆن. دەمێک بوو ئەم خانەقایە پەراوێز خرابوو لە لایەن بانخانەوە، بەڵام مەلا شەش پەنجە خۆی بەوە هەڵدەکێشا، نەی هێشتوە لاشەکەی لێرە بشۆن.

- مامۆستایان، فەقێکان. هەر کەسێک لەم دونیایە دا بێحورمەتی بە خەڵک بکات، خوا بێ حورمەتی دەکات. سەیر بکەن بە چاوی خۆتان ببینن، چۆن سرِی فەیازە کوێری هەڵمالّی. خوا زاڵمەکان لە ناو دەبات. دەستی کرد بە گوتاردان و قسە درێژەکانی. لە لایەک ئەوەندە خۆشحاڵ بووم کوێرە کوژراوە پێکەنین لە ڕووم دەچۆڕا، لە لایەک بەم خۆ هەڵکێشان و گوتارە هەزار بارانە نیگەران بووم. سەری زمان و بنی زمانی، بەستنەوەی شتەکان بوو بە خوداوە. خودای کردبوو بە بنێشتە خۆشی ناو دەمی و نەیشی دەناسی. گەر خودای بناسیبایە، بۆ کابرایەکی خراپەکار نەی دەکردە نموونەی قسەکانی. خەڵکینە سەیر بکەن، بردوویانە بۆ خانەقا تازەکە. با بیبەن، لاشە پیسەکەی بۆ ئەوێ باشە. با خەڵک بزانێت خانەقای پاک و پیس کامەیە. ئەمڕۆ ئاهەنگەکەمان بوو بە سێ ئاهەنگ. خودا سرِی خانەقاکەی سەرەوەیشی هەڵمالّی، هاکا منارەکەی بەدەما کەوت.

- باوکم بە هێمنییەوە، قسەکانی لێ وەرگرت. دەی مامۆستا سڵاواتی لێ بدە. خانەقا لە هەر جێک بێت قیبلەیە و شوێنی موسوڵمانانە. قەیچێکا با لەوێ بیشۆن و پاکی بکەنەوە، ڕووی هەبێت بە پاکییەوە بچێتە حزووری خودا.

-مەلا سوور هەڵگرا. زمانت بگرە کاکە حەمە. چۆن ڕووی دێت بچێتە حزووری خودا. کردەوەکانی ئەوەندە جوان نین، تا بە ڕوویەکی سوورەوە بچێتە حزووری خودا. خانەقایش هەر خانەقا نییە، هیچ شوێنێک بە بەرزکردنەوەی دوو منارە و گومەزییەک پیرۆز نابێت، بە مرۆڤە باشەکانی ناوی پیرۆز دەبێت.

قسەکانی باوکمی پێ ناخۆش بوو. بە نیاز بوو لەبەر شووشتنی فەیازە کوێر لە خانەقاکەی سەرەوە، پیرۆزییەکەی لێ بسەنێتەوە و لە بەر چاوی خەڵک ڕەشی بکات. لەگەڵ قسەیەک بە فەیاز، قسەیەکیشی بە خانەقاکەی سەرەوە دەگوت. باوکم هەستی کرد وەزعەکە بەرەو

تێکچوون دەچێت، بە نابەدڵییەوە گوتی:
- دەی مامۆستا گیان ناوی خودای لێ بێنە، دووعا دەکەم چی پیسە لە ناومان دا نەی هێڵێت. خەبەر و باسی میر چییە؟
وا بزانم چوەتەوە ناو قۆزاغەکەی خۆی. سیلکەدارەکان لێیان هاتوونەتە دەست، نابینی بە ناو شار دا بڵاو بوونەتەوە. سەردەستەکەیان چوەتە لای میر و پێی ڕاگەیاندوە، گەر تەرمی ئەو پیسوپۆخڵە بە جوانی بنێژن، شارەکەیش وێران دەکەین. میرییش لێیان پاڕاوەتەوە هیچ نەکەن و با وەک سەگێکی تۆپیو بیبەن بیکەن بە ژێر خۆڵەوە. جەماعەتەکەی فەیازە کوێریش، خۆیان خزاندوەتە ناو کۆشکەکەوە و ناوێرن بێنە دەرەوە. سوپا داوا دەکات، چی دەستە و تاقمی هەیە، لەم شارە بڕۆنە دەرەوە. ئەمانە زەواڵن بۆ زاڵم پەیدا بوون. خوای ئەم خەڵکە لە ناویان دەبات.
خەریک بوو لە داخی قسەکانی شەق ببەم. هەی دەست زل، بۆ ناڵێیت خودای خاتوون و شازادە. ئەو ڕۆژانەت بیر چوو لە پێشی پێشەوەی خەڵکەکە بوویت، بۆ بەردبارانکردن و نەفرەتلێکردنیان، گوایە فاحیشەن و شاریان پیس کردوە. دەموچاوم ڕەش هەڵگەڕابوو. کاتێکم زانی باوکم قۆڵی گرتم و بردمییە لاوە.
- هیچ مەڵێ، ئەمڕۆیە و تەواو. دەمی خۆت بگرە، سوێند بە خودا، مەلا دەسەڵاتی هەبێت، لە خراپەکان خراپترە. با ڕۆژەکەمان لێ تێک نەچێت و بە خێر بڕوات. خەوم دیوە شارەکە تێک دەچێت. خەوم دیوە دەسووتێت. نامەوێت ڕۆژە خۆشەکانم لە دەست بچن. ئەمڕۆ خۆشترین ڕۆژی منە. چی دەڵێن با بیڵێن. ئاشووبێک لە شارەکە هەڵی کردوە کەس کەسی قبووڵ نییە. باوەشیان بە دونیا کردوە، وا دەزانن نامرن. سەیر بکە کوێرە دوێنێ چی دەکرد و ئەمڕۆ چی پێ دەکەن. بێ غیرەتی وەک بانخان درووست نابێتەوە. لەبەر دەسەڵات و ورگە زلەکەی، خێزانەکەی خۆی بێ ئابڕوو کرد و خۆیشی بێ ئابڕوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

کرد. ئەم گوت کە ئابڕوو نەما، مرۆڤیش نامێنێت. پێم ئەگوتی، بڕۆ بۆ شوێنێک ئابڕووی تێدا بێت، با ئابڕوو بۆ خۆیشت بمێنێت. ئێرە کەڵکی نەماوە، با ئەمڕۆ خۆش بگووزەرێنن.

بە قسەم کرد، هیچم نەوت. گرێیێک لە سەر دڵم بوو بۆ مەلا، گرێکەم نەکردەوە و لەگەڵ خۆم بردم.

پاش کەمێک چێشت لێ نرا و خوتبە خوێنرایەوە. مەلا خوتبەکەی تەواو کرد و ناوی ئیجازەپێدەرانی خوێندەوە. یەکی قەباڵەیەکیان درایە دەست و مێزەرێکی سپی کرایە سەریان. خەڵکی ناو خانەقاکە بە جارێک سڵاواتیان دا. کاتی نانخواردن من و باوکم هەستاین و بۆ ئاخر جار دەستی فەقێیەکان و مەلام ماچ کرد. ماڵئاواییم لەو شوێنە کرد، پڕی کردم لە حیکایەت. شوێنێک بوو، فێری زمانی کردم، ئازاری زۆری دام. شوێنێک نە بیرم دەچێتەوە و نە حەزیشم پێیەتی. مامۆستا ماندووبوو لەگەڵمان، وەلێ تەنها ئەو شتە کەمانەی فێر کردین، خۆی فێریان بووبوو. هەستم بە نیگەرانی نەکرد. جێهێشتنەکە لە دڵم دا جێهێشتنێک بوو، شوێنی دانەنا.

لە دەرگای خانەقاکە چووینە دەر. سواری ئەسپ و عەرەبانەکە بووین و لێمان دا بۆ کەبابخانەکە. دانیشتین تێر نان و کەبابمان خوارد. چەند دانەمان خواردبوو، ئەوەندەیشمان پێچایەوە بۆ دایکم. لە ڕێگا دا. باوکم قوڕگی چەور بووبوو، لە کۆڵانە تەنگ و چۆڵەکان دەستی کرد بە گۆرانیگوتن، تا لای ماڵ. نانەکەم دانا بۆ دایکم و چوومە هۆدەکەی خۆم، تا خۆم کۆ بکەمەوە بۆ سەفەرەکەم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دوا ڕۆژی من لە شارەکە

لەگەڵیان دا پێچاوەیە، تا لە سەفەرەکەم دا لەگەڵم بن.
دەستنووسەکانم، خستە ناو سندووقچەیەکی بچووک لە سوچێکی هۆدەکە دام نان. تێشوەکەم پڕ کرد لە جل و دوو کتێبی بەلاغەتیشم
بیرتان نەچێت، باوکم و دایکم و خەڵکیش پێم دەڵێن: سلێمان.
وەلێ خۆم حەز دەکەم بە قسەی باپیرم بکەم و ناوم ئایر بێت. بۆیە لە ئێستاوە بڕیارم داوە، لەم شارە دەربچم، ناوەکەی باپیرم بە کار بهێنم.
نە دەبمە سلێمان پێغەمبەر و نە زمانی باڵندەکانیش دەزانم، کە وایە ئەو ناوە قورسە چییە کەوتوەتە سەر شانم. ناکرێت مرۆڤەکان ناوی قورسیان لێ بنرێت و داوا بکرێت لە ناوەکانیان بچن. ناوێک، ناسک و جوان، خۆشترە لە ناوێکی قورس و زل. ڕووخسارم زیاتر ئایری لێ دەهات، نەک ناوەکەی خۆم. دەمەوێت تاقانەترین کەس بم، ئارەزوەکەی باپیرم بەجێ بێنم، پێدەچێت باوکم زۆری پێ خۆش نەبێت، کارێکی وا بکەم، ئەمما کە باپیرم بیر هێنایەوە، قسە ناکات. لەم شارە با سلێمان بم، وەلێ لە شارەکانی تر، با خۆم بم. ژیان لە شوێنێک بۆ شوێنێکی تر ڕەنگ و بۆنی دەگۆڕێت. سەفەرەکەم ڕوون نییە، نازانم دەچم و چیم بە سەر دێت. دەڵێن سەفەر چاو دەکاتەوە، دەچم چاوەکانم بکەمەوە. کاتی خۆی دەستم دایە نووسینەوەی شارەکە، ئەوەڵ جار نەم دەویست بەم شێوەیە بێت. خەیاڵم لای ئەم هەموو شتە نەبوو، تەنیا نیازم بوو چیرۆکەکانی نەنە پوونە و باپیرە بنووسمەوە. تەماشام کرد لەگەڵ چیرۆکەکانی ئەوان دا، چیرۆکی تریش هەیە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org
Scanned by CamScanner

دەستم دایە نووسینەوەیان و بارێکی قورسم خستە سەر شانم. شەوان تا درەنگێک مێشکی خۆم دەگووشی، دوو دڵۆپ وشە بکەونە خوارەوە و بیانووسمەوە. دێوانە نەبوایە، نە من هۆشم بەرەو لای مرۆڤ دەچوو، نە ئەم چیرۆکانەیشم دەنووسییەوە. شار دەیان ڕەنگی تێدایە... لە خراپەوە بۆ باش... لە جوانەوە بۆ ناشیرین... لە ڕێزەوە بۆ بێ ڕێز... لە شکۆوە بۆ بێ شکۆ... چیت بوێت لە ناو مەنجەڵی شارەکان دا دەیدۆزیتەوە. مەرگی ئازیزان و ناسینی ئازیزێک، هەم دڵت هەڵدەکەنن، هەم دەتبەستنەوە. بەردەوام ئازیزێک لە دەست دەدەیت و ئازیزێکی تر دەناسیت. شار ناوەستێت، وەک ئاوی ڕووبارەکان دەڕوات. لەگەڵی بچیت دەتبات بۆ شوێنێک قەت ناتوانی بێیتەوە، لەگەڵی نەڕۆیت، جێ دەمێنیت، چاکترین ڕێگا، خوێندنەوەیەتی. لە تاقی پەنجەرەکەوە، بۆ دوا جار وەستام. تێر بەکامی دڵ سەیری کونج و کەللەبەرەکانی شارم کرد. تا گوێم لێ دیار بوو، تا هەوێندەر چاوانم پڕ کرد لە تەماشا. بە خەیاڵم دا هات، پێش ڕۆیشتنم نامەیەک جێ بهێڵم بۆ دەلال. لەم شارە دا تەنیا منی هەیە. منیش بێ قسەیەک جێی بهێڵم، ئەوپەڕی بێ ڕەحمییە.

دەستم کرد بە نووسینی نامەکە.

بیسم الله الرحمان الرحیم

سڵاوی یارانی ئازیزت لێ بێت .میرزادەی بەڕێز

دوا ڕۆژی من لەم شارە دا، ئەمڕۆیە. سبەی لە خەو هەستام، یەکەم شتێک دوای خۆم جێی بهێڵم شارەکەیە. دەچم بۆ خوێندن. لە پاڵ خوێندنەکەم دا، چاو دەگێڕم بۆ بینینی شارەکان و گوندەکان و مرۆڤەکان. دێوانەکەی من، نیوەی مرۆڤی پێ ناساندم، نیوەکەی تر گرینگە خۆم بیناسم. تۆ دۆستێکی ئازیزی منی، کەسێکی غەمگین و نازداریت، هیواخوازم لەو قەفەزە بێیتە دەر و لەم شارە دوور بکەویتەوە. خۆت مەبەستە بە یادەوەرییەکانتەوە، با جێ نەمێنی. یادەوەرییە

جوانەکان و یادەوەرییە بە ئازارەکان، چ نین، جگە لە یادەوەری. ئەوی ڕۆیی، دەڕوات. حەدم نییە ئامۆژگاریت بکەم، بەڵام براکەم لەو قەفەزە دا ژیـان تەواو نابێت. بۆ بە دەسـتی خۆت قەفەز هەڵدەبژێریت... بۆ نـادەی لە شـەقەی باڵ. چاوەڕێی کەس مەکـە، چاوەڕێی خۆت بکە.

جارێکیان دێوانە پێی گوتم:

- خۆت بە، بە باڵەکانی خۆت بفڕە.

دە کە وایە بە قسەی بکەی. ڕاستە جوولەکان بە ئارەزووەوە خۆشن، بەڵام لە تۆ دەپرسم، ژیان لە ناو کێوەکان و دەشتەکان خۆشتر نییە، لە قەفەز؟ نازانم دڵت لە چی چوە؟ خەون مەبینە بە کەسەوە، خەون بـە خۆتەوە ببینە. کەسـێک نەتوانێت بفڕێت، ناتوانێت بە باشـی لە باڵندەکان تێ بگات. لە سەر گومەزی خانەقاکە، پۆلێک کۆتری لێ بوو. بـەردەوام یەکێکیان پێش ئەوانی تر دەفڕی. لەگەڵ فڕینی یەکێکیان، باقیی تریش بە شـوێنی دا. لە فڕینی کۆترەکانەوە فێر بووم، دەبێت هەمیشە یەکێک لە پێشەوە بفڕێت، تا ئەوانی تر بە شوێنی دا بفڕن.

دەشـێت قسەکانم نەوعێک بن. خۆیشم سـەرم لە خۆم سووڕماوە. کاتێک دەنووسم، هەندێک قسە دێنە نێوان پەنجەکانمەوە پێشووتر نە کردوومن و نە بیستومن.

دەی نامەوێت عەزیەتت بدەم. سـەفەر سـەلامەت. خودا ئاگای لێت بێت.

باقی وەسلام.

برا بچووکی خۆت، ئایر.

نامەکەم پێچایەوە و لە سەر سەرینەکەم دام نا، نەبادا سبەی بیرم بچێت.

شەو تا درەنگانێک لەگەڵ دایکم و باوکم، باسی سەفەر و خوێندنمان کرد. ئامۆژگاریی زۆریان کردم لە سـەفەرەکەم چۆن بم. کەسیشـیان سـەفەری نەکردبـوو، ئامۆژگارییەکانیان لە سـەر تینووبـوون و کەم

قسەکردن و گوێگرتن و ڕێزگرتنی خەڵک بوو، یەکیان ئەم دیوی گرتبوو و ئەوی تریان ئەو دیووم. جارجار دڵم خۆش دەبوو، جارجاریش دڵتەنگ. شەوەکە نەدەڕۆیشت و دڵتەنگییەکەم لەگەڵ دایە، بەردەوام خورپەیەکی ناکام، سەر هەڵ دەدات. بە دەستییەوە گیرۆدە بووم، لە کۆڵم نابێتەوە. کات بوە هێندە سنگمی گووشیوە، هەستم کردوە لە سنگمەوە دێتە دەر. شەو چەند جارێ وام لێ هات. هەوڵم دەدا بە ڕووخسارمەوە دیار نەبێت و هەستم پێ بکەن. تومەز من زۆر باشم، ئاگر لە دڵی ئەوان دێت. درەنگانێ ڕۆیشتمە هۆدەکەم، لە کاتی چوونە سەرەوە، گوێم لە گریانیان بوو. دەنگی گریانەکەی دایکم زۆری بۆ هێنام و لە هۆدەکەم خۆم تێر گریام. سەفەرەکەم بۆ شوێنێکی خراپیش نەبوو، کەچی بەرگەی دوورییەکەم نەدەگرت. خۆزگە برایەک خوشکێکم هەبایە، تاقانەیی دەردە. تاقانەکان هی خودان. خودا خۆی تاقانەیە و تاقانەکانیش بۆ خۆی دروست دەکات، کە بردنییەوە کۆتایی بە جۆگەکەی ژیانیان دێت و لە بنەوە وشک دەبن. بەشی من تاقانەییە لەم ژیانە. بە دەم ئەم قسانەوە خەوم لێ کەوتبوو، سبەی بە دەنگی دایکم خەبەر هاتم.

چاوم کردەوە لە سەرم وەستابوو... ڕوویەکی گەشی سپی... سەرپۆشێکی سپی بە سەرییەوە و کراسێکی پیرۆزەیی گوڵی وردی لە بەر بوو... هێندە جوان بوو، بەیانییەکەی پڕ کرد لە دڵخۆشی. خێرا هەستام و کەلوپەلەکانم بردنە خوارەوە. نامەکەم دایە دەست باوکم، عەزیەت بکێشێت، بیداتە دەست سۆنەی جوولەکە. گەیشتە دەستی سۆنە، خۆی دەیگەیەنێتە شوێنی مەقسەد. نان و چایەکم خوارد. دەستم کردە ملی دایکم. بە دەم گریانەوە، ماچی ماڵئاواییم کرد. سوار عەرەبانەکەی باوکم بووم، تا دەروازەی بەشی ڕۆژهەڵات بردمی. لەودیو دەروازەکە دای بەزانم و باوەشی پێدا کردم، لە کاتی باوەشپێداکردن دا، توورەکەیەک زەری پێ دام. گوتی:

-چەنـد ڕۆژ لای من کارت کردەوە، شـتێکم بـۆ هەڵگرتوویت. ئەمە بەشی خۆتە، لەگەڵ خۆت بیبە و بزانە چۆن خەرجی دەکەیت. کاتێک زەڕەکـەم لێ وەرگـرت، بیرم لە قسـەکانی زووی کـردەوە. گەورەیی گـەر بـە دارایی بێت، من تـا دەمرم بە بچووکـی دەمێنمەوە، چونکە دەمەوێت بە شوێن پڕکردنی مێشکم دا بگەڕێم، نەک پڕکردنی گیرفانم. گەورەیی بە دەسەڵات بێت، بێ دەسەڵاتترین کەس دەبم، مەیلم بە لای بێ دەسـەڵاتی دا دەڕوا، کە وایە باوکم لە خەیاڵەکەی خۆی دەسـتی هەڵنەگرتوە، گەورەیی خوێندەوارییە. بۆ خۆیشم نەبێت بۆ خەونەکەی وی بێت، شەرتە گەورەیەکەی بۆ بهێنم، وەک هەتاو لێم ڕوونە گەورەی لە خوێندندا نییە.

دوا ماڵئاواییم لەویـش کـرد. تا دوورتـر دەکەوتمەوە، شـارەکە بچووکتر دەبووەوە. ئەو شـارەی پڕ بوو لە چیرۆکی سەیروسـەمەرە بە جێم هێشـت. هەر یەک لە ئێمە ڕۆژێک شـارەکەی خۆی جێ دێڵێت. جێهێشتنی شارەکان بە ئارەزوو خۆشترە لە جێهێشتنێک بە ناچاری. خوێنـدن لە سـەفەرەکەی مـن بیانوویێک بوو. ترس لە شـارەکە منی وەدەرنـا نـەک خوێندن. لە سـەر تەپۆڵکەیەک وەسـتام، جارێکی تر سەیریم کردەوە، لە سەر ئەو تەپۆڵکەیە بکەوتمایە بەو دیوا ئیتر نەم دەبینیوە و لە پێش چاوم ون دەبوو، بۆیە دەستێکم بۆ ڕاوەشاند و بە دەنگێکی بەرز گوتم:

-ماڵئاوا ئەی ئەو شارەی، بۆ کەس نابیتە کەس.

((چاککردنی دونیا، ئاسنترە لە چاککردنی مرۆڤێک. ئەگەر تۆ نەگەڕێیتەوە بۆ ناو خۆت، ناتوانیت ئەوانی کە ببینیت. نابێت مرۆڤ وەک پەیکەر سەیر بکەیت. دەبێت مرۆڤ وەک ئاوێنەیەک سەیربکەیت خۆتی تێدا ببینیت. بزانە لە کوێی ئاوێنەکە خەوشێک هەیە، خەوشەکە چاک بکەوە، کە خەوشەکەت چاککردەوە، واتای ئەوەیە خەوشێکت لە خۆتدا چاککردوەتەوە. جێهێشتنی شارەکان و مرۆڤەکان، جێهشتنی ئاوێنەیەک و گەڕانەوەیە بۆ ناو ئاوێنەکە. کەسێک نەتوانێت بگەڕێتەوە بۆ ناو خۆی، ناشتوانێت دەرەوە ببینێت))

Roman

Dêwaneiek lem şareie

Nebez Goran

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

Scanned by CamScanner